Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaams Regeerakkoord 2024-2029

Samen werken aan een warm en welvarend Vlaanderen

30 september 2024

INHOUD

Introductie **8**
Verhaal en visie **9**
Welvarend Vlaanderen 9
Warm Vlaanderen 10
Samen voor Vlaanderen 11
Welvarend Vlaanderen **14**
1 Economie, Wetenschap en Innovatie **14**
1.1 Visie 14
1.2 Productiviteit en concurrentiekracht versterken voor een duurzame groei 15
1.3 Strategische sectoren en economische autonomie ondersteunen 16
1.4 Een ondernemers- en kmo-vriendelijke overheid 18
1.5 Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie 20
1.6 Regionale ontwikkeling 22
2 Werk en Sociale Economie **22**
2.1 Visie 22
2.2 Versterkte activering werkzoekenden 24
2.3 Het onderbenutte potentieel van de niet-beroepsactieven 24
2.4 Talent als belangrijkste grondstof in Vlaanderen 26
2.5 Hervorming VDAB 27
2.6 Een structurele rol voor lokale besturen 27
2.7 Een arbeidsmarktbeleid op maat van de Vlaamse arbeidsmarkt 28
2.8 Een versterking van de sociale economie en een betere wisselwerking met de reguliere economie 29
2.9 Dienstencheques 30
2.10 Werkbaar werk en inclusieve werkvloeren 30
2.11 Een kordate aanpak van discriminatie en uitbuiting op de arbeidsmarkt 31
2.12 Arbeidsmigratie voor hooggeschoolden en knelpuntberoepen 31
3 Mobiliteit en Openbare Werken **32**
3.1 Visie 32
3.2 Naar een geïntegreerd investeringsplan 2.0 33
3.3 Verkeersveiligheid 35
3.4 Modal shift 36
3.5 Openbaar vervoer en basisbereikbaarheid 38
3.6 Havens en binnenvaart 40
3.7 Luchthavenbeleid 41
3.8 Innovatie 42
3.9 Duurzame mobiliteit 42
3.10 Werking van het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken 42
4 Klimaat en Energie **43**

4.1 Visie 43
4.2 Vlaamse doelstellingen 45
4.3 Vlaamse maatregelen 46
4.4 Gebouwen 46
4.5 Residentieel 46
4.6 Ontzorging 48
4.7 Niet-residentieel 49
4.8 Overheid 49
4.9 Industrie 49
4.10 Transport 51
4.11 Landbouw 51
4.12 Afval en circulaire economie 52
4.13 Hernieuwbare energie 52
4.14 Energiedelen 53
4.15 Netinfrastructuur/netbeheer 53
4.16 Energiemarkt 53
4.17 Governance binnen Vlaanderen rond energie en klimaat 54
4.18 Standpunten richting Europese en internationale klimaat- en energiedossiers 55
5 Landbouw en Visserij 56
5.1 Visie 56
5.2 Respect en een duurzame toekomst voor onze land- en tuinbouwers 57
5.3 Vlaanderen stimuleert ondernemerschap en bestrijdt overbodige administratieve lasten 57
5.4 Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050 58
5.5 Een doelmatige financiering van onze land- en tuinbouw 59
5.6 Een Vlaamse land- en tuinbouwer met marktmacht 61
5.7 Vlaanderen verbetert de toegang tot grond voor jonge land- en tuinbouwers 62
5.8 Vlaanderen innoveert tot een duurzame land- en tuinbouw 62
5.9 Vlaanderen zet in op een innovatieve een duurzame visserij- en aquacultuursector 64
6 Omgeving 65
6.1 Visie 65
6.2 Zorg voor onze ruimte 66
6.3 Zorg voor ondernemen 68
6.4 Zorg voor het platteland: een plattelandspact 69
6.5 Zorg voor water: Blue Deal 2.0 69
6.6 Eenheid in waterbeleid 70
6.7 Blue Deal 2.0: geef water opnieuw de ruimte 70
6.8 Blue Deal 2.0: we maken werk van zuiver en betaalbaar water 71
6.9 Zorg voor onze natuur 73
6.10 Zorg voor een gezond leefmilieu: lucht, bodem, afval, zorgwekkende stoffen en circulair materialenbeleid 77
6.11 Lucht 77

6.12 Bodem 77
6.13 Afval verminderen, circulair materialenbeleid en zeer zorgwekkende stoffen 78
6.14 Procedures en rechtsbescherming 79
6.15 Vlaanderen in Europa 81
7 Buitenlandse Zaken en Toerisme **81**
7.1 Visie 81
7.2 Buitenlandse Zaken 81
7.3 Relaties met buurlanden en sterke regio's 82
7.4 Strategische betrekkingen wereldwijd 83
7.5 Visie op het beleid van de Europese Unie 84
7.6 Vlaamse deelname aan Europees beleid 85
7.7 Multilaterale samenwerking en mondiale uitdagingen 86
7.8 Internationale handel en investeringen en het economische veiligheidsbeleid 87
7.9 Performante controle op strategische goederen 88
7.10 Institutionele aspecten rond buitenlands beleid 88
7.11 Open blik vanuit Vlaanderen op de wereld 89
7.12 Samenwerking op buitenlandse posten als 1 Team Flanders 89
7.13 Toerisme 89
7.14 Thematische promotie en ontwikkeling 90
7.15 Topevenementen als internationaal uithangbord voor Vlaanderen 91
7.16 Congreswerking 91
7.17 Onze toeristische ondernemers actief ondersteunen 92
7.18 Visie op cruisetoerisme 92
7.19 Investeren in jeugdtoerisme 93
7.20 Iedereen verdient vakantie 93
8 Bestuurszaken en Kanselarij **93**
8.1 Visie: een efficiënte en slagkrachtige Vlaamse overheid 93
8.2 Een vooruitziende, duurzame en inclusieve digitale overheid 94
8.3 Flanders Technology and Innovation 96
8.4 Administratieve vereenvoudiging en verlaging van de regeldruk 96
8.5 Een performante, kostenefficiënte en maatschappelijk betrokken Vlaamse overheid 97
8.6 De Vlaamse overheid als werkgever 98
8.7 Ondersteunende diensten 99
8.8 Personeelsadministratie 99
8.9 Facility en vastgoed 100
8.10 Een crisisbestendige overheid 100
8.11 Vlaams Rampenfonds 100
9 Financiën en Begroting **101**
9.1 Visie 101
9.2 Begroting 101
9.3 Uitgavennorm 102

9.4 Investeringsagenda 102
9.5 Prestatiegeïnformeerd begroten en overheidsbrede evaluatiecultuur 102
9.6 Subsidies 103
9.7 Algemene bepalingen 104
9.8 Fiscaliteit 104
9.9 Een kordate aanpak van sociale en fiscale fraude 106
Warm Vlaanderen **106**
10 Welzijn **106**
10.1 Visie 106
10.2 Inzetten op preventie 107
10.3 Kinderen alle kansen geven 109
10.4 Mentaal welzijn, mentale weerbaarheid en veerkracht 114
10.5 Perspectief voor personen met een handicap 116
10.6 Slachtofferzorg en forensische zorg 117
10.7 Grensoverschrijdend gedrag 117
10.8 Een waardige oude dag 118
10.9 Vlaamse sociale bescherming 119
10.10 Voldoende kwaliteitsvolle zorgverleners 120
10.11 De Vlaamse zorgvrager radicaal centraal 121
10.12 Zorginfrastructuur 122
10.13 Administratieve vereenvoudiging en overbodige structuren bestrijden 122
10.14 Digitalisering 123
11 Onderwijs **124**
11.1 Visie 124
11.2 Nederlands! 125
11.3 Sterke leraren in elke klas 126
11.4 Scholen versterken 129
11.5 Focus op kwaliteit en excellentie 131
11.6 Zorg, inclusie en maatwerk 133
11.7 Samen school maken 135
11.8 Schoolinfrastructuur 136
11.9 Basisonderwijs: een sterke start voor elk kind 137
11.10 Secundair onderwijs 138
11.11 Hoger onderwijs 139
11.12 Deeltijds kunstonderwijs 141
11.13 Levenslang leren 141
12 Strijd tegen armoede **142**
12.1 Visie 142
12.2 Een structurele aanpak van armoede 143
12.3 Een job als cruciale dam tegen armoede 143
12.4 De strijd tegen dak- en thuisloosheid 144

12.5 Sociale bescherming en hulp voor wie het echt nodig heeft 144
12.6 Een sterke sociale cohesie op lokaal niveau 145
12.7 De strijd tegen digitale uitsluiting 145
13 Wonen **146**
13.1 Visie 146
13.2 Eigenaarsmarkt 146
13.3 Private huurmarkt 147
13.4 Renovaties 151
13.5 Belendende beleidsdomeinen 152
14 Gelijke Kansen **152**
Visie 152
15 Dierenwelzijn **155**
15.1 Visie 155
15.2 Gezelschapsdieren 155
15.3 Dierenwelzijn in de landbouw 156
15.4 Dierenwelzijn en proefdieren 157
15.5 Exotische dieren en dierenwelzijn in dierentuinen 158
15.6 Kordate handhaving 158
15.7 Dierenwelzijn op het federale niveau 159
Samen voor Vlaanderen **160**
16 Cultuur, Media, Jeugd en Onroerend Erfgoed **160**
16.1 Visie: Vlaamse fierheid 160
16.2 Cultuur en erfgoed 161
16.3 Kunsten 162
16.4 Gemeenschapsvorming 163
16.5 Letteren 165
16.6 Internationaal cultuurbeleid 165
16.7 Digitalisering en Innovatie 166
16.8 Meer samenwerking en efficiëntie 166
16.9 Film, gaming en media 168
16.10 Jeugd 171
17 Sport **172**
17.1 Visie 172
17.2 Concrete acties 173
17.3 Iedereen mee 174
17.4 Topsport inspireert en motiveert 175
17.5 In een veilig sportklimaat 175
17.6 We zorgen voor kwaliteitsvolle sportinfrastructuur binnen het bereik van elke Vlaming 175
17.7 Sterke sportstructuren: slagkrachtige federaties en lokaal verankerde clubs 176
17.8 Met oog voor de onmisbare vrijwilliger 177
17.9 Topsportevenementen hebben effect in buiten- én binnenland 178

18 Binnenlands bestuur **179**
18.1 Visie 179
18.2 Versterking van het lokaal bestuur 179
18.3 Een gestroomlijnde en ondersteunende Vlaamse overheid 180
18.4 Betere bestuurlijke organisatie 180
18.5 We hebben bijzondere aandacht voor het platteland en voor gebieden die kampen met grootstedelijke problematieken 181
18.6 Via de referentieregio's bouwen we het aantal gemeentelijke tussenstructuren af 181
18.7 De Vlaamse overheid en de lokale besturen slaan de handen in elkaar om samen werk te maken van een versnelde digitalisering van de overheidsdienstverlening 182
18.8 Slagkrachtigere gemeenteraad 182
18.9 We bouwen verder aan de modernisering van de relatie tussen kerk en staat in Vlaanderen 183
18.10 Vlaanderen geeft zelf vorm aan zijn eigen democratie en bestuurlijke landschap 183
18.11 Een sobere bestuurscultuur 184
19 Inburgering en integratie **184**
19.1 Visie 184
20 Vlaamse Rand **189**
20.1 Visie 189
20.2 We versterken de leefbaarheid van de Rand en Halle-Vilvoorde 189
20.3 Een warm welkom aan al wie deel wil uitmaken van de Vlaamse gemeenschap 189
20.4 Het kostbare Vlaamse weefsel versterken: voorrang voor mensen met een duurzame gemeente- of streekband 190
20.5 Groene gordel verder doen bloeien 190
20.6 Samenwerken: constructief als het kan, kordaat als het moet 191
21 Brussel **191**
21.1 Visie 191
21.2 Vlaanderen houdt Brussel stevig vast 192
21.3 We zetten in op constructieve samenwerking tussen Brussel en de rest van Vlaanderen 192
21.4 Nederlands is dé prioriteit voor Brussel 193
21.5 Vlaams onderwijs blijft een kwaliteitsbaken in onze hoofdstad 193
21.6 Verplicht inburgeren, ook in Brussel 194
22 Justitie en Handhaving **195**
22.1 Visie 195
22.2 Een centrale rol voor alle slachtoffers en hun nabestaanden 195
22.3 Maatregelen ter beperking van recidive 197
22.4 Alternatieve straffen 198
22.5 Jeugddelinquentie 199
22.6 Radicalisering 200
22.7 Digitalisering 201
22.8 De strijd tegen drugs 201
22.9 Meer bestuurlijke slagkracht 202
22.10 Vlaamse bestuursrechtspraak 203

INTRODUCTIE

Beste Vlaming

Beste lezer

Van Vlaanderen een nog betere plek maken om te wonen, te werken en te leven: dat is de komende 5 jaar de ambitie van deze nieuwe regeringsploeg. Ons doel: een warm en welvarend Vlaanderen waarin iedereen de kans krijgt om te groeien en zijn of haar dromen waar te maken.

We gaan voor een welvarend Vlaanderen. We zijn nu al een van de welvarendste regio's ter wereld, maar we moeten de ambitie hebben om te excelleren op alle vlakken. Of het nu gaat om ons onderwijs, ons welzijn of onze economie.

Als verantwoordelijke bestuurders zijn we ook niet blind voor de uitdagingen. Onze samenleving verzilvert, de gevolgen van de klimaatverandering laten zich voelen, de nood aan betaalbaar wonen groeit en de geopolitieke context wijst ons op het belang van voldoende strategische autonomie en investeringen in onze kenniscentra en industrie.

Om onze welvaart te behouden, de economie te laten floreren en klaar te zijn voor de toekomst, hebben we iedereen nodig. We willen dat iedere Vlaming deel uitmaakt van ons gedeelde project. We laten niemand achter. Samen bouwen we aan een welvarend Vlaanderen waar we de lat hoog leggen.

We gaan voor een warm Vlaanderen, met gelijke kansen voor iedereen die bijdraagt aan onze gezamenlijke toekomst, en dat ongeacht kleur, afkomst, gender, geloof of seksuele voorkeur. Vlaanderen is een plek waar een comfortabel en betaalbaar leven een evidentie is. Een gemeenschap waar we zorg dragen voor elkaar.

We gaan samen voor Vlaanderen. Ambitie is nodig, vertrouwen nog meer. Het vertrouwen in iedereen die samen met ons werk maakt van dat warme en welvarende Vlaanderen. Met de juiste steun, hulp of zorg waar en wanneer die nodig is. En met de nodige ruimte om te durven, te innoveren en te ondernemen en zo bij te dragen aan een sterkere regio.

De Vlaming verwacht dat politici goed en verantwoordelijk besturen, zonder franjes. We willen behouden wat goed is en hervormen wat beter kan. 'Samen werken aan een warm en welvarend Vlaanderen' is dan ook niet zomaar een slogan, het is een belofte die in dit regeerakkoord vorm krijgt.

De Vlaamse Regering

VERHAAL EN VISIE

Welvarend Vlaanderen

Vlaanderen vuurt aan.

Vlaanderen behoort tot de **welvarendste regio's van de wereld**. Die welvaart hebben we te danken aan de Vlamingen die zich elke dag inzetten voor een betere toekomst: onze handelaars, werknemers, onderzoekers, ondernemers, (ver)zorgers, vernieuwers, artiesten, sporters…

We kunnen het welzijn van alle Vlamingen alleen garanderen als we samen verder bouwen aan onze welvaart. Als we alle talenten, slimme koppen en handen inzetten voor ons gedeelde toekomstproject. **Een gedeelde toekomst waarin iedereen gelijke kansen krijgt, maar ze ook zelf grijpt.** Daarom zetten we alle zeilen bij om zoveel mogelijk Vlamingen aan de slag te krijgen en te houden. **Welvaart is een ploegsport**.

De kernopdracht van deze Vlaamse Regering is dan ook om onze welvaart veilig te stellen om zo het welzijn te versterken van de huidige en toekomstige generaties. Vlaanderen staat garant voor economische en maatschappelijke vooruitgang. Zo bereikten we samen de wereldtop en zo gaan we samen verder.

We geloven in de kracht van **onze ondernemingen**. Van de kleine zelfstandigen over de landbouwers tot de grote bedrijven. We dragen hen op handen en zorgen voor kansen. We geven impulsen en vrijheid aan durvers die verrassende vernieuwingen nastreven en we versterken **onze industrie**. Onze landbouw beschouwen we als een strategische sector die altijd haar plaats moet hebben in Vlaanderen.

We willen onze regio aantrekkelijk houden voor **nieuwe investeringen** strategische sectoren en hoogtechnologische industrie. Daarom investeren we de komende jaren extra in onze **infrastructuur**: onderwijs- en onderzoeksinstellingen, wegen, pijpleidingen, zorg en duurzame energie. We werken met **investeringskalenders.** Zo geven we een duidelijk signaal waarin we de komende decennia als overheid zullen investeren.

Elke dag maken 200 Vlamingen hun droom waar door een eigen zaak te starten. Onze kleine en middelgrote ondernemingen vormen de ruggengraat van onze samenleving. Nergens is de toegevoegde waarde die door **zelfstandige ondernemers** wordt gecreëerd zo groot. Ze zorgen voor geloof in de toekomst.

Op het vlak van **wetenschap en innovatie** willen we Europees bij de koplopers blijven horen. Zo boeken we technologische, medische, ecologische vooruitgang samen met onze ondernemers, in het voordeel van de Vlaming. We zien de **klimaatuitdaging** als een motor voor innovatie en tewerkstelling.

Als overheid moeten we vertrouwen verdienen en vertrouwen geven. De overheid wil en kan niet alles oplossen door alles in regeltjes gieten. Die **overregulering**, bestuurlijke verrommeling en administratieve en politieke verkokering aanpakken, loopt als een rode draad door het regeerakkoord. Vanaf de start van de regeerperiode legt de minister-president een plan vast voor de broodnodige **administratieve vereenvoudiging**. Alle betrokken ministers, middenveld, maatschappelijke actoren… worden mee verantwoordelijk gesteld om de oefening te laten slagen.

Rechtszekere overheidsbeslissingen zijn een horizontale doelstelling over alle bevoegdheden. Samen met experts en het middenveld houden we het **vergunningenbeleid** tegen het licht om ook daar drempels weg te nemen. Door de introductie van het principe van *agents of change* stellen we paal en perk aan de lawine van bezwaarmogelijkheden tegen bestaande activiteiten. De overheid moet spreken met 1 stem naar de Vlaming en ondernemingen, we leveren **geen tegenstrijdige adviezen** meer af.

Vlaanderen is **onlosmakelijk verbonden met het Europese project**. We zetten veel meer in op de belangenbehartiging van Vlaanderen op het Europese niveau. De leidraad daarbij is de productiviteit, gelijk speelveld en concurrentiepositie van de Vlaamse bedrijven. De Vlaamse Regering onderschrijft de uitgangspunten van het principe van ***no gold-plating***. De Vlaamse overheid legt zelf geen hogere standaarden, doelen of normen bij de omzetting van Europese of andere internationale regelgeving naar Vlaamse regelgeving om de Vlaamse economie en concurrentiepositie niet te ondergraven. Vlaanderen beslist zelf welke instrumenten nodig zijn en welke het best geschikt zijn in onze context om de doelstellingen te bereiken.

Een goede mobiliteit draagt bij aan onze welvaart en moet voor iedereen beschikbaar zijn. We investeren in veilige en vlotte mobiliteit in heel Vlaanderen en maken bijkomende middelen vrij voor duurzaam en performant openbaar vervoer, ook in landelijke regio's. Ook op het vlak van verkeersveiligheid laten we de levensnoodzakelijke ambitie zien: nul dodelijke verkeersslachtoffers is ons doel.

Een sterk economisch en maatschappelijk weefsel is de basis voor een **weerbaar Vlaanderen**. Alleen een sluitend budget geeft de garantie om onze toekomst en die van onze kinderen veilig te stellen. Daarom is een begroting op orde essentieel. Als verantwoordelijke bestuursploeg mogen we niet alleen rekening houden met zonnige, windstille dagen, maar moeten we voorbereid zijn op storm.

Warm Vlaanderen

We leren, we verbeteren, we dragen zorg en laten niemand achter.

We investeren meer dan ooit in **mensen**. Daarin kunnen we niet ambitieus genoeg zijn. Een sterke Vlaamse overheid is een overheid die zorg draagt voor iedereen in Vlaanderen. Daarom investeren we fors daar waar de noden het hoogst zijn. We zetten in op sociaal beleid en activering. We zorgen dat alle Vlamingen de kansen die Vlaanderen biedt ook maximaal grijpen.

We hebben bijzondere aandacht voor de jonge Vlamingen. Van baby's tot studenten: ze zijn de toekomst van Vlaanderen**. We zetten kinderen en jongeren centraal in ons beleid**. We koppelen het groeipakket aan de gezondheidsindex. We investeren meer in **kinderopvang en buitenschoolse opvang**. De eerste jaren zijn tenslotte cruciaal om alle kansen te krijgen, om te leren omgaan met andere kindjes en taalvaardig te worden.

Preventie is de hoeksteen van ons welzijnsbeleid, milde problemen vroeg opsporen voorkomt erger. We investeren ook fors in het **psychologische welzijn van onze jongeren**. We investeren in gerichte jeugdhulp, omdat ieder kind recht heeft op een veilige (thuis)omgeving.

Ook onze **ouderen** zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving en verdienen ons grootste respect. We willen dat iedere Vlaming zo lang mogelijk in zijn of haar vertrouwde omgeving thuis kan vertoeven, en

voorzien daarvoor aangepaste, geïntegreerde zorg en ondersteuning voor wie het nodig heeft, met respect voor de eigen keuzes.

We zorgen ook voor meer gepaste ondersteuning voor **personen met een handicap**. We moedigen hen aan om eigen inclusieve keuzes te maken.

Hoewel het **armoederisico** in Vlaanderen heel laag is, zijn er wel degelijk Vlamingen die met zeer weinig moeten rondkomen. Als we daar geen aandacht voor hebben, falen we als gemeenschap. Daarom richten we onze sociale ondersteuning op de kwetsbaarsten in de samenleving. Sociale ondersteuning moet gericht worden op de mensen die het echt nodig hebben. Om dat te bereiken, maken we werk van een ruimer inkomensbegrip, waarbij we ook kijken naar de roerende inkomsten. We gaan hiervoor in overleg met de federale overheid.

Ons **onderwijs** hoort thuis bij de Europese top. Kwaliteitsvol onderwijs is de beste start die we aan onze kinderen kunnen geven om vooruit te geraken. Ieder jaar verlaten bijna 75.000 jonge Vlamingen de schoolbanken en aula's om hun weg te zoeken in de wereld. De keuzes die zij maken, bepalen mee de toekomst van Vlaanderen. Excellent onderwijs is de beste kennis- en kansenmachine en legt de basis voor een comfortabel leven.

We blijven geloven in de vrijheid van onderwijs. We vragen respect voor onze leraren en schoolbesturen en geven hen veel meer vertrouwen en verantwoordelijkheid. Startende leraren ondersteunen we. We verminderen de planlasten, want een leraar moet in de eerste plaats lesgeven. We verwachten van ouders dat ze de **verantwoordelijkheid** nemen om hun kinderen maximaal te ondersteunen tijdens hun schoolcarrière. We investeren in gezonde schoolmaaltijden en verbeteren de betaalbaarheid van ons onderwijs.

Iedereen verdient een warme thuis. **Betaalbaar en kwaliteitsvol wonen** is een absolute topprioriteit. We ondersteunen onze gezinnen en alleenwonenden in hun zoektocht naar een huur -of koopwoning. Een eigen woning kopen blijft de hoeksteen van ons woonbeleid, daarom verlagen we de registratierechten. We zorgen voor extra aanbod en een haalbare en betaalbare energetische renovatie voor particulieren. We investeren een historisch bedrag in de **sociale woningbouw** en de **Vlaamse woonlening**. Zo zorgen we ervoor dat Vlamingen die het minder goed hebben ook thuiskomen in Vlaanderen.

Tot slot zijn **gelijke kansen in een warm Vlaanderen** altijd een aandachtspunt. Als overheid geven we het juiste voorbeeld. **Voor discriminatie en racisme is er geen plaats in Vlaanderen.** Iedereen in Vlaanderen moet de job van zijn of haar dromen kunnen uitoefenen. Daarom rollen we praktijktesten uit. We hebben bijzondere aandacht voor de **lgbtqi+-gemeenschap.** Iedere persoon, ongeacht gender of geaardheid, moet hier veilig en vrij kunnen leven.

Samen voor Vlaanderen

Vlaanderen verenigt.

Taal en gedeelde waarden en normen: dat zijn de bindmiddelen van de Vlaamse natie die we samen vormen. Taal brengt ons allemaal samen. De kennis van het Nederlands is de sleutel om volwaardig deel uit te maken van onze Vlaamse samenleving en brengt ons allemaal samen. Een goede kennis van onze taal is dé

basisvoorwaarde voor de integratie van nieuwkomers. Het is de beste garantie op een succesvolle schoolcarrière en een job. Nederlands leren, kennen en spreken zorgt ervoor dat de gelijke kansen die Vlaanderen biedt gegrepen kunnen worden. In het belang van alle Vlamingen voeren we een aanklampend, overkoepelend en ambitieus beleid.

Onze gedeelde **waarden en normen** garanderen een reeks vrijheden en rechten. Maar die gaan hand in hand met plichten. We verwachten dat iedereen naar vermogen bijdraagt en onze waarden en normen respecteert. Zo zorgen we ervoor dat wat we verwezenlijkt hebben behouden en verbeteren waar nodig. Vlaanderen is zelfbewust en staat open voor iedereen die Vlaming onder de Vlamingen is of dat wil worden door Nederlands te leren en onze waarden te onderschrijven.

Cultuur en erfgoed vormen de fundamenten van onze natie en geven vorm aan ons gemeenschapsleven en onze identiteit. Samen vertellen ze het verhaal van Vlaanderen: waar we vandaan komen, en waar we naartoe gaan. We richten onze blik op de toekomst, maar zijn geworteld in ons gedeelde verleden.

1 miljoen Vlamingen zijn actief in het **verenigingsleven, in middenveldorganisaties en als vrijwilligers.** Ze geven Vlaanderen mee vorm en dragen ontegensprekelijk bij aan onze welvaart en welzijn. Ze blijven een fundamentele schakel in onze gemeenschap en verdienen al onze steun.

We willen van Vlaanderen een nog mooiere en duurzame plaats maken om te leven. Daarom investeren we in ons **openbaar vervoer.** Onze **waterwegen houden we in topvorm en we** geven meer plaats om de gevolgen van de **klimaatverandering** op te vangen. Onze **bossen** geven we zuurstof, we zetten in op biodiversiteit. We leggen de lat hoog voor onze klimaatambities, maar waken erover dat de doelstellingen voor alle Vlamingen **haalbaar en betaalbaar** blijven. Voor de renovatie van woningen spreken we actief de Vlamingen aan en we ondersteunen ze om duurzame keuzes te maken: in het voordeel van het klimaat én de eigen portemonnee.

De overheid maakt integraal deel uit van de maatschappij. Vlamingen dragen veel bij aan de gemeenschap. Daarom hebben zij ook **recht op een goede en klantgerichte dienstverlening van de overheid**. De uitdagingen in de samenleving zijn groot. Dat dwingt ons om doordachte keuzes te maken om het warme Vlaanderen te versterken. Als politiek bestuur dragen we daar een **grote verantwoordelijkheid.** We hebben de plicht om onszelf aan de hoogste standaarden te houden en dat ook in daden om te zetten.

We hebben respect voor onze **lokale besturen** en de identiteit van onze lokale gemeenschappen. We hebben bijzondere aandacht voor de uitdagingen in landelijk Vlaanderen en voor gebieden die kampen met grootstedelijke problematieken.

Met een plattelandspact én een betere financiering pakken we de uitdagingen van landelijke gemeenten structureel aan.

De Vlaamse overheid moet zich terughoudend durven op te stellen en ruimte geven aan **burgers en middenveldorganisaties om zelf hun pad te bepalen**. Beleid gaan over doelen vooropstellen, en minder over het minutieus vastleggen van de weg ernaar. Het moet aan de Vlaming zélf zijn om dat te bepalen. We geven **vertrouwen en verantwoordelijkheid** aan iedereen die van Vlaanderen een betere plaats wil maken.

Eerder dan een controlerende overheid te zijn, zal Vlaanderen meer dan ooit focussen op zijn kerntaken en de rol van facilitator opnemen in een gemeenschap die mee van onderuit wordt gebouwd door geëngageerde Vlamingen die de handen aan de ploeg slaan voor een warm en welvarend Vlaanderen.

WELVAREND VLAANDEREN

1 ECONOMIE, WETENSCHAP EN INNOVATIE

1.1 Visie

Om onze **Vlaamse welvaart** en economische groei te vrijwaren voor de toekomst heeft Vlaanderen nood aan **een slagkrachtig beleid** met een positieve impact voor onze ondernemers.

Daarom nemen we onze toekomst in “eigen handen” door:

1. De **productiviteit** en **concurrentiekracht** van onze economie duurzaam te versterken.
2. Onze steun te richten op **strategische sectoren** met veel toekomstpotentieel en toegevoegde waarde.
3. Een **ondernemers- en kmo-vriendelijke overheid** te realiseren door onder andere meer rechtszekerheid, minder administratieve lasten en onze steuninstrumenten te vereenvoudigen en optimaal in te zetten.
4. Extra te investeren in **onderzoek & ontwikkeling** en tegelijkertijd in te zetten op een sterkere **economische valorisatie**.

Vlaanderen is vastberaden om te blijven investeren in de **welvaart** van morgen. Het verhogen van de werkzaamheidsgraad alleen zal niet volstaan.

Ons economisch beleid wordt in hoofdzaak gekenmerkt door de focus op 4 **strategische doelstellingen**: productiviteitsgroei, duurzame groei, digitale transitie en strategische autonomie.

Dat doen we door **hervormingen door te voeren** die de **productiviteit** van onze Vlaamse economie versterken. Het bewaken, evalueren en verhogen van de **doelmatigheid** van onze steun en investeringen vormt de rode draad doorheen ons beleid. We richten die steun op **strategische sectoren** met veel toekomstpotentieel en toegevoegde waarde.

Vlaanderen heeft nood aan een sterke en **duurzame industrie** als motor voor onze hele economie, tewerkstelling en export. We blijven hun **concurrentiekracht** ondersteunen.

Ook onze kmo’s**, start- en scale-ups, zelfstandigen** en hun **werknemers** die zich dagelijks inzetten om Vlaamse welvaart te creëren, verdienen onze steun. Voor al onze ondernemingen verminderen we de administratieve **lasten.** We hanteren systematisch een kmo-**reflex** bij nieuwe regelgeving en zetten in op **levenslang leren**.

Kennis is onze enige economische grondstof. Voortrazende technologische ontwikkelingen vragen voortdurend nieuwe vaardigheden van de Vlaming.

Daarom stimuleren we levenslang leren. De langetermijndoelstelling voor gezamenlijke investeringen in O&O verhogen we naar 5% van ons bbp. De komende legislatuur zetten we verder stappen richting de 1% voor de overheid.

Vlaanderen wil daarmee doorstoten naar de **wereldtop en onze positie versterken als innovatieleider in het Europese Regionaal Innovatie Scorebord (RIS).** We waken erover die extra investeringen sterker door te vertalen naar economische valorisatie.

Ons beleid wordt gebaseerd op het bereiken van doelstellingen. We werken daarbij maximaal **technologieneutraal.**

Tot slot hebben we in ons industriebeleid aandacht voor **strategische autonomie,** door te diversifiëren en zelf productieketens in handen te nemen.

1.2 Productiviteit en concurrentiekracht versterken voor een duurzame groei

Het **bewaken, evalueren en verhogen van de doelmatigheid** van onze steun en investeringen vormen de rode draad doorheen ons beleid. We richten die steun op de **strategische sectoren** met veel toekomstpotentieel en toegevoegde waarde.

We onderschrijven het belang van **fundamenteel onderzoek** als basis voor toekomstige technologische doorbraken en met aandacht voor sterke valorisatie.

De bestaande **economische steunmechanismen en instrumenten** bekijken we kritisch. Ze worden in overleg met de belanghebbenden **geëvalueerd en bijgestuurd.** We onderzoeken in welke mate ze **bijdragen aan** 1 of meerdere van **onze 4 strategische doelstellingen**.

We bewaken daarbij de administratieve eenvoud.

De **Vlaamse Klimaatsprong** wordt verder uitgewerkt als coördinerend actieprogramma van de industriële klimaattransitie, zowel inzake procestransformaties als inzake infrastructuur- en energiebehoeften. We maken een update van de roadmap '*Naar een koolstofcirculaire industrie*' en **evalueren de doelstellingen en de impact op lange termijn**.

We zorgen voor de juiste financieringsinstrumenten om de klimaattechnologieën bij onze ondernemingen versneld ingang te laten vinden en voor een optimaal gebruik van de EU-hefbomen daarbij. Het pilootproject 'bijpascontracten' (of *contracts for difference*) dat de Vlaamse basisindustrie moet faciliteren in de transitie naar *low carbon*-processen werd daarvoor opgestart. Op basis van de voorziene evaluatie beslist de Vlaamse Regering over de verdere implementatie en uitvoering van dit instrument. Een benchmarkstudie over de inzet van dat instrument door onze buurlanden wordt opgestart zodra de Vlaamse Regering is gevormd.

We zetten blijvend in op het ondersteunen van onze ondernemingen om duurzame productie in Vlaanderen te houden. Daartoe behouden we de toegelaten **compensatieregeling** van de **indirecte emissiekosten (CIE)**. Dat is noodzakelijk om de internationale **concurrentiekracht** van onze ondernemingen en de tewerkstelling te

vrijwaren. Na evaluatie gaan we na hoe we de bijdrage aan de klimaattransitie in overleg met de sectoren kunnen versterken voor een toekomstig steunkader met respect voor aangegane engagementen en investeringszekerheid. In het kader van de Europese evaluatie in 2025 gaan we proactief in dialoog met onze buurlanden over de klimaattransitie voor onze industrie, teneinde een subsidierace te vermijden en een gelijk speelveld te realiseren.

We actualiseren de **Vlaamse waterstofstrategie**. Voor wat betreft de inzet van groene en andere waterstof en mogelijke ondersteuning voor import, productie en gebruik van waterstof starten we een studie op.

We onderzoeken de steun voor grote projecten in onze havens met betrekking tot CO_2-afvang met permanente opslag (**CCS**) en het gebruik van afgevangen CO_2 (**CCU**).

We **verhogen de efficiëntie van de instrumenten die we inzetten om de warmtevraag van de brede industrie te vergroenen,** in nauw overleg tussen de betrokken agentschappen (premie na audit, Call groene warmte, Ecologiepremie+, GREEN, STRES…). Het gebruik van industriële restwarmte wordt eveneens onderzocht. **Technologieneutraliteit** staat ook daarbij centraal.

We voeren een met de federale regering gecoördineerd beleid op basis van de energienorm om de energiekosten van onze ondernemingen competitief te houden. De elektrificatie van industriële processen wordt ondersteund door een aantrekkelijkere totaalprijs voor de industrie.

Als Vlaamse Regering pleiten we actief voor het **herstel van een 'gelijk speelveld' op Europees niveau van de staatssteunregels**. We streven daarom naar een stabiel en minimalistisch staatssteunkader dat de integriteit van de interne markt borgt. VLAIO zet in op de kennisdeling van staatssteunregels binnen de ruime Vlaamse overheid, alsook bij lokale overheden, ondernemingen, sectororganisaties…

1.3 Strategische sectoren en economische autonomie ondersteunen

Vlaanderen kent heel wat **waardevolle industriële sectoren** die we alle groeikansen blijven geven en verankeren. Zo is Vlaanderen de thuishaven van de op een na grootste chemiecluster ter wereld, beschikken we over een sterke agrovoedingsindustrie en zijn we toonaangevend in de geneesmiddelenindustrie.

Omwille van nieuwe geopolitieke en maatschappelijke uitdagingen - zoals grondstoffenschaarste, digitalisering, verduurzaming (klimaatneutrale transitie en circulaire economie) en veiligheid - is het cruciaal om in te spelen op **beloftevolle innovatieve sectoren** zoals duurzame energie, biotechnologie, digitale technologieën en ruimtevaart. Alsook is het noodzakelijk om onze **strategische onafhankelijkheid** inzake belangrijke technologieën, sectoren en cruciale grondstoffen te verhogen zoals bijvoorbeeld de chipindustrie, onze havens en de defensie-industrie.

Een Vlaamse verankering van die strategische sectoren via het inbedden in een sterk ecosysteem van Vlaamse ondernemingen en kennisinstellingen is prioritair.

De coronacrisis en de oorlog in Oekraïne hebben aangetoond dat we voor bepaalde producten en grondstoffen enorm afhankelijk zijn van andere continenten. We haken daarom in op de nieuwe initiatieven van de Europese Commissie om de **strategische onafhankelijkheid** via waardeketens, circulariteit en ecosystemen te versterken.

We zetten ook het Vlaamse innovatiebeleid in om deze doelstelling te ondersteunen. Daarom blijven we in de toekomst inschrijven op belangrijke **projecten van gemeenschappelijk Europees belang** (IPCEI's) en evalueren we de impact van deze projecten. We waken erover dat die geen aanleiding geven tot een subsidieopbod tussen de lidstaten.

We streven naar een volledig **circulaire economie** om zo beter in onze behoeften aan grondstoffen en water te kunnen voorzien en ons welzijn te maximaliseren met een kleinere ecologische voetafdruk. Daartoe ondersteunen we onze ondernemingen bij de omslag naar een **circulaire economie.** We evalueren de werking van het platform 'Vlaanderen Circulair' met als uitgangspunt het creëren van meerwaarde voor onze ondernemingen.

We verdedigen proactief de Vlaamse belangen in komende EU-initiatieven voor die strategische sectoren. We gebruiken ook een geïntegreerde aanpak om **bestaande EU-initiatieven** als hefboom voor Vlaams beleid te gebruiken (Net-Zero Industry Act, Critical Raw Materials Act…).

We zetten het **Vlaamse Industrieforum** verder als structureel overlegforum tussen de Vlaamse Regering en de sectorfederaties, waarbinnen wordt afgestemd over de industriële langetermijnvisie en de uitvoering ervan. Op die manier maken we werk van een coherent en krachtig industriebeleid in ons land. We koppelen daarover regelmatig terug met de interprofessionele sociale partners in de werkgroep van het **Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité** (VESOC).

In overleg met de federale regering zorgen we voor een hogere Vlaamse *return* vanuit de **Europese ruimtevaartprogramma's** en pleiten we ervoor dat de middelen op peil worden gehouden. Daarnaast moeten de gewesten betrokken worden in de selectie van de ESA-programma's en moet een verdeelsleutel worden toegepast zodat de Vlaamse aanwezigheid daarin toeneemt.

We voorzien ondersteuning van **onze havens als industriële centra. We voorzien een concrete ondersteuning** voor het uittesten van schepen die geen CO_2 meer uitstoten. Vlaanderen voorziet ondersteuning via oproepen voor het realiseren van **walstroom** in onze havens met focus op de segmenten container- en passagiersvaart.

Ook de digitalisering maakt dat we bijzonder afhankelijk zijn geworden van microchips. **We ondersteunen imec bij het uitbouwen van een R&D-pilootlijn voor chiptechnologie** in het kader van de European Chips Act met bijzondere aandacht voor valorisatie voor Vlaanderen.

We blijven ook inspelen op Europese en NAVO-initiatieven voor **defensieonderzoek** en ijveren om actief betrokken te worden binnen de structuren van de Defence, Industry and Research Strategy (DIRS). De interfederale samenwerking rond de NAVO-initiatieven DIANA en NIF met het Waalse Gewest en de federale overheid verankeren we in een samenwerkingsakkoord, dat ook de bredere samenwerking rond veiligheids- en defensie-innovatie en industrie structureert. Vanuit Vlaanderen voorzien we **innovatiesteun voor defensiebedrijven en** faciliteren we een ecosysteem waarin defensie, de bedrijfswereld en kennisinstellingen samenwerken aan militaire productinnovaties. We actualiseren daarvoor de richtlijn-Muyters en de werking van het ethische en strategische comité bij VLAIO en PMV.

We zetten het beleidsprogramma **artificiële intelligentie** (AI) verder en voorzien een tussentijdse evaluatie van het beleidsplan. We gaan de impact na van het implementatieluik op onder andere de productiviteit en de

betrokkenheid van kmo's en start-ups. We onderzoeken de meerwaarde van een AI-proeftuin, waarbij we ook (toekomstige) gebruikers en werknemers betrekken.

We rollen het geplande bredere actieplan rond digitalisering bij **kmo's** en innovatievolgers uit.

De Vlaamse Regering blijft verder inzetten op cyberveiligheid en het betrokken beleidsplan. Uit onderzoek blijkt dat veel ondernemers hun weg nog niet vinden naar de bestaande dienstverlening van VLAIO. Daarom maken we werk van een sterke bewustwording. We **stimuleren de marktwerking en evalueren de raamovereenkomsten** in kader van de cyberveiligheid-verbetertrajecten.

1.4 Een ondernemers- en kmo-vriendelijke overheid

We starten een traject op in alle beleidsdomeinen met alle belanghebbenden om op zoek te gaan naar welke regels vereenvoudigd of geschrapt kunnen worden. Dat traject moet uiterlijk eind 2025 resulteren in concrete vereenvoudigingsvoorstellen zonder het algemeen belang te schenden.

De Vlaamse Regering zet in op een kmo-vriendelijk beleid en kmo-vriendelijke regelgeving. Bij de totstandkoming van nieuwe regelgeving wordt systematisch een **kmo-reflex** gehanteerd.

Het **e-loket voor ondernemers is dé one-stop-shop voor ondernemers** in Vlaanderen om producten en diensten digitaal aan te vragen en op te volgen. De Vlaamse Regering zal de nodige initiatieven nemen om ervoor te zorgen dat alle producten en diensten voor ondernemers van Vlaamse en lokale instanties digitaal kunnen worden aangevraagd en opgevolgd via E-loketondernemers.be.

We gaan in overleg met andere beleidsniveaus om ervoor te zorgen dat de systemen maximaal compatibel zijn met de Vlaamse digitale toepassingen.

De **ParticipatieMaatschappij Vlaanderen** (PMV) zet prioritair in op de strategische sectoren en de vier strategische doelstellingen, enkel en alleen wanneer er sprake is van marktfalen of nood aan Vlaamse verankering. De Vlaamse Regering waakt over toegankelijkheid, planlast en het verlagen van drempels om ondernemingen, en in het bijzonder **kmo's**, met een beloftevol businessplan vlot toegang te verlenen tot de instrumenten van PMV. We zetten verdere stappen op vlak van **transparantie** in het kader van de samenwerkingsovereenkomst met PMV zoals die ook periodiek wordt besproken in het Vlaams Parlement.

Overleg met het federale niveau is noodzakelijk om de complementariteit te waarborgen. De bevoegdheidsverdeling moet daarbij nageleefd worden door Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (SFPIM). We zorgen daarvoor voor een **goede afstemming** tussen PMV en SFPIM.

Wat de **coöperatieve vennootschappen** betreft zullen eventuele drempels in kaart gebracht worden.

De praktijk heeft aangetoond dat het verlenen van **subsidies** niet altijd het juiste antwoord is op de vele uitdagingen waarmee onze ondernemingen kampen en een rem kan zijn op 'creatieve destructie'. Daarom onderzoeken we in overleg met de belanghebbenden hoe het verlenen van directe subsidies deels verschoven kan worden naar **het werken met terugbetaalbare voorschotten** en **waarborgen** om zo een **rollend fonds** te creëren.

Met behulp van onder andere het **subsidieregister** sporen we hoge subsidieafhankelijkheid op en vermijden we dubbele subsidiëringen. Daarbij wordt samengewerkt met de federale overheid om informatie uit te wisselen met betrekking tot de ontvangen steun.

We zetten verder in op de goede werking van VLAIO met extra aandacht voor de **toegankelijkheid van kmo's.**

We investeren in de financiering en begeleiding van **start-ups en scale-ups die bijdragen tot de vernieuwing van onze economie.** Die jonge bedrijven enten zich immers vaak sterk op **maatschappelijke uitdagingen** op het vlak van gezondheidszorg, vergrijzing, klimaatverandering,… Die innovatieve ondernemingen hebben vaak moeite om via traditionele manieren financiering te verkrijgen. We onderzoeken hoe we het investeringsecosysteem (durfkapitaal en *private equity*) voor die innovatieve ondernemingen in Vlaanderen kunnen versterken en de brug kunnen slaan naar crowdfundingdienstverleners. We evalueren **het Vlaamse Welvaartsfonds** en de positie ervan binnen het economisch overheidsinstrumentarium met oog op toegang voor veelbelovende Vlaamse start-ups, scale-ups en innovatieve bedrijven en het indirect betrekken van kleine, particuliere investeerders.

We volgen de opportuniteiten van het **European Tech Champions Initiative** (ETCI) op zodat Vlaanderen kan aansluiten bij grote Europese investeringsfondsen, die afdoende inspelen op de bijzondere financieringsnoden van bedrijven die snel en sterk doorgroeien.

Om de concurrentiepositie van onze Vlaamse ondernemingen en onze economie te vrijwaren, zorgen we voor de **nodige en gepaste ruimte voor onze bedrijven, kmo's** en zetten we in op **rechtszekerheid**.

We ondersteunen de ontwikkeling, het duurzame gebruik en de **optimale benutting van bedrijventerreinen** via een actief beheer ervan, en actualiseren daarvoor de VLAIO-reglementering. We voorzien ruimte om te ondernemen in eerste instantie door het activeren van slapende terreinen, economische reconversie en herbenutting van verlaten of onderbenutte bedrijfsruimten en terreinen. Daarnaast werken we een aanbodbeleid uit dat onderbouwd en vraaggestuurd is. Voor nieuwe terreinen wordt het uitgangspunt van planologische compensatie gehanteerd. Ook de **Brownfieldconvenanten** zetten we verder.

De Vlaamse Regering zet in samenwerking met de havens alle noodzakelijke stappen voor **de ontwikkeling** van ontwikkelbare terreinen op de havenplatformen.

We zorgen ervoor dat innovatie echt kan groeien en uitgetest kan worden door een breder gebruik van het **concept regelluwe zones** en van experimentenwetgeving.

We nemen het voortouw voor het realiseren van een betere dienstverlening door de Europese Unie inzake financieringsinstrumenten.

Een sterke lokale economie steunt op de lokaal verankerde ondernemers. We stimuleren lokale besturen om een visie en actieplan voor **kernversterking** uit te tekenen en uit te voeren. We ondersteunen de lokale besturen, onder andere door het verspreiden van goede praktijken zoals dorps- en buurtpunten in functie van de lokale noden. Vanuit het Integraal handelsvestigingsbeleid ontwikkelen we een Vlaams beleidskader over detailhandel dat focust op **bedrijvige kernen en een winkelshift**. Ook moet het vergunningsbeleid voldoende

dynamisch zijn om out of the box te **denken** en meer experimenteermogelijkheden voor ondernemers te voorzien.

Daarnaast voorzien we in een evaluatie van de **handelshuurwetgeving**.

We beïnvloeden proactief het EU-beleid in de voorbereidende fase om onnodige regeldruk te voorkomen. De toepassing van het **Think Small First**-principe moet daarbij het uitgangspunt zijn. Wetgeving moet in de eerste plaats voor de **kmo's** toepasbaar zijn.

Bij de implementatie van EU-richtlijnen gaat Vlaanderen in het belang van ons economische weefsel niet ruimer of strenger dan strikt noodzakelijk is. We volgen daarom proactief Europese dossiers met grote impact op de Vlaamse economie.

Daarnaast ijveren we voor het toepassen van een **Europese kmo-test** voor elk EU-initiatief en verbeteren we de toegankelijkheid van **kmo's** binnen de EU-financieringsinstrumenten.

1.5 Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie

In de laatste meting bedroeg de Vlaamse O&O-intensiteit 3,52% (2022). Vlaanderen is daarmee koploper in Europa. Maar die resultaten zijn geen reden tot zelfgenoegzaamheid. Zowel binnen de EU (Finland en Zweden) als buiten de EU (Japan en IJsland) hebben landen al een doel van 4% vooropgesteld.

Daarom streven we samen met het bedrijfsleven naar een verhoging van de gezamenlijke investeringen in O&O naar 5% van het bruto binnenlands product. De komende legislatuur zetten we verder stappen richting de 1% voor de overheid.

Vlaanderen wil daarmee **doorstoten naar de wereldtop en onze positie versterken als innovatieleider** in het Europese Regionaal Innovatie Scorebord (RIS). We spreiden die extra middelen evenwichtig over niet-gericht of fundamenteel onderzoek en gericht of toegepast onderzoek. We vergeten daarbij de onderzoekscapaciteit van de hogescholen niet. We zetten daarbij consequent in op een **verhoogde economische valorisatie** en **internationale excellentie.**

Op basis van de lopende **O&O&I-systeemevaluatie** bekijken we de wenselijkheid om de verschillende financieringskanalen te rationaliseren zodat daar **efficiëntiewinsten** uit te halen zijn.

Omwille van het belang voor onze innovatiekracht, overleggen we met de federale regering over het behoud van de gedeeltelijke vrijstelling van **doorstorting van bedrijfsvoorheffing voor O&O** in functie van het optimaliseren van het instrumentarium.

Het **Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek** (FWO) moet **het huis van iedere excellente onderzoeker** in Vlaanderen worden. Het FWO zal daarom tegen ten laatste eind 2024 de verwachte impact op de slaagkansen in de programma's in beeld brengen en scenario's voorleggen aan de Vlaams Regering om die doelstelling te bereiken.

Vlaanderen investeert veel middelen in onderzoek aan onze instellingen voor hoger onderwijs. Het is belangrijk dat de resultaten daarvan maximaal doorstromen naar onze economie en maatschappij. In het bijzonder voor onderzoek met economisch potentieel moedigen we onze instellingen aan om **de inkomsten en intellectuele eigendomsrechten van dat onderzoek als stimulans te gebruiken** voor de betrokken onderzoeksgroepen en hun onderzoekers om de economische toepassingen van hun onderzoek te maximaliseren.

We spelen de aantrekkelijkheid en troeven van onze 4 **strategische onderzoekscentra (SOC's) imec, VIB, VITO en Flanders Make** nog meer uit en zetten nog sterker in op **valorisatie** en **samenwerking** met Vlaamse ondernemingen, in het bijzonder kmo's.

Het clusterbeleid en de werking van de 6 huidige speerpuntclusters (Catalisti, Flux50, Vlaams Innovatieplatform Logistiek, Flanders' FOOD, Medvia en De Blauwe Cluster) zullen tegen **medio 2025 worden hervormd. We houden daarbij rekening met het groenboek** en de volgende krachtlijnen: meer missiegericht, nog meer bottom-up en bedrijfsgedreven, betere afstemming met PMV, meer internationalisering (onder andere structurele samenwerking met FIT), meer ruimte voor pioniers en kmo's, meer samenwerking tussen de speerpuntclusters onderling en het optimaliseren van de Europese hefboomwerking. We verhogen daarnaast de **impact op maatschappelijke uitdagingen en productiviteitsgroei.** Die hervorming biedt ook ruimte om nieuwe speerpuntclusters op te starten.

We bouwen onze wetenschappelijke **excellente instellingen** verder uit: het **Instituut voor Tropische Geneeskunde** (ITG), het **Vlaams Instituut voor de Zee** (VLIZ), het **Agentschap Plantentuin Meise** en het **Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek** (ILVO).

De Vlaamse Regering ondersteunt de kandidatuur voor de bouw van de **Einsteintelescoop** en voorziet de nodige middelen. Dat wetenschapsproject is een mogelijkheid om Vlaanderen als kennisregio nog verder te laten excelleren, onze Europese en internationale uitstraling te vergroten en de interne socio-economische mogelijkheden te maximaliseren.

We overleggen verder met de Vlaamse, intrafederale en Euregio Maas-Rijn-stakeholders, en treffen voorbereidingen om einde 2026 een gezamenlijk bidbook in te dienen.

We voeren een **ambitieuze STEM-agenda 2030** uit met meetbare doelen waarbij we onder andere focussen op het arbeidsmarktgericht onderwijs en we voorzien een STEM-hub voor bedrijven en de ondersteuning van scholen en lokale STEM-academies. We waarderen ook de rol van de Syntra inzake duaal leren en STEM.

We zetten **Flanders Technology and Innovation** (FTI) verder, onder leiding van de minister-president en in nauwe samenwerking met de minister(s) bevoegd voor Economie, Wetenschap en Innovatie. Burgers worden actief betrokken via burgerwetenschapsprojecten, waarbij burgers data verzamelen, analyseren of bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek. FTI inspireert ook de burgers via een tweejaarlijks festival in diverse Vlaamse steden, waarbij data en datatoepassingen op een laagdrempelige en interactieve manier worden voorgesteld. De evaluatie van de eerste editie van het FTI-technologiefestival wordt gebruikt voor het uitwerken van een vervolgaanpak.

Gezien de geopolitieke ontwikkelingen versterken we samen met de Vlaamse kennisinstellingen het beleid rond kennisveiligheid. We helpen hen daarmee met de uitbouw van een **kennisveiligheidsloket**.

1.6 Regionale ontwikkeling

Regio's met specifieke uitdagingen moeten ondersteund worden.

De LRM blijft daarvoor haar rol als belangrijke investeerder en aanjager van de economische bedrijvigheid in de provincie Limburg opnemen. Zij zal nog meer inzetten op kennis en het aanwenden van Europese financieringsbronnen.

De steden en gemeentes in de Denderstreek moeten ondersteund worden.

Met het nieuwe EFRO-programma na 2027 pleiten we voor de verderzetting van de financiering van Limburg als transitieregio en de Geïntegreerde Territoriale Investeringen (GTI) voor West-Vlaanderen, Kempen en Stedelijke Ontwikkeling Antwerpen en Gent. We verzoeken ook een GTI in te stellen voor de Denderstreek.

We investeren in het Entertainment Technologie-project zoals goedgekeurd in 2023. De oprichting van een speerpuntcluster, een immersieve belevingsplek en de ontwikkeling van de bedrijventerreinen zorgen voor een optimale en duurzame landingsplaats van de entertainmenttechnologiesector in de Rupelstreek. Daarvoor worden de nodige investeringsmiddelen beschikbaar gesteld in functie van de ontwikkeling van de regio.

Op basis van bestaande expertise en infrastructuur wordt onderzocht hoe regionale innovatiehubs uitgebouwd kunnen worden. VLAIO neemt de regisseursrol op van het cohesiebeleid van de Vlaamse Regering. Deelname van slimme havens krijgen bijzondere aandacht in de projectoproepen.

2 WERK EN SOCIALE ECONOMIE

2.1 Visie

Nooit eerder waren meer Vlamingen aan het werk. De Vlaamse werkzaamheidsgraad is gestegen tot 76,8% in 2023. De werkloosheid is met 3,3% historisch laag in Vlaanderen. Maar de Vlaamse arbeidsmarkt staat onder druk. De uitdagingen waren nog nooit zo groot. De vergrijzing van de bevolking en de daaruit volgende hoge vervangingsvraag zetten onze arbeidsmarkt de komende jaren nog verder onder druk. Bovendien zitten we in een fundamentele transitie van ons sociaal-economische weefsel, met de klimaatuitdaging en de nood aan een samenleving waarin iedereen ook digitaal mee aan boord is.

In Europees vergelijkend perspectief telt Vlaanderen het hoogste aandeel openstaande vacatures. Onze vacaturegraad bedraagt 5,1% tegenover 2,7% gemiddeld in de EU (cijfers 2023). Daarnaast telt Vlaanderen een relatief grote groep mensen op beroepsactieve leeftijd die niet actief zijn op onze arbeidsmarkt, zoals langdurig zieken, leefloongerechtigden, personen met een handicap en vrouwen met een migratieachtergrond.

Op vlak van levenslang leren zetten we stappen vooruit, maar blijven we in Vlaanderen beneden het EU-gemiddelde. In 2023 volgde 11,6% van de Vlaamse werknemers een opleiding. Dat is bijna 2 procentpunten lager dan het EU-gemiddelde. Daarnaast is het aantal Vlaamse werknemers met een werkbare job de voorbije

jaren niet genoeg gestegen volgens de werkbaarheidsmonitor van de SERV. 6% van de Vlamingen op actieve leeftijd is arbeidsongeschikt.

Zo komen we tot de strategische doelstelling van ons arbeidsmarktbeleid: zo snel mogelijk een werkzaamheidsgraad van 80% bereiken en overschrijden.

Dit doen we door in te zetten op de volgende 4 pijlers:

1. versterkte activering van werkzoekenden, langdurig zieken en niet-beroepsactieven
2. talenten verder ontwikkelen om onze productiviteit te verhogen en de loopbaan te versterken
3. inzetten op werkbaar werk, inclusieve werkvloeren en een werkbare combinatie werk-privé
4. interregionale mobiliteit en arbeidsmigratie als sluitstuk.

Ook sociaal overleg blijft een belangrijke pijler in ons arbeidsmarktbeleid. We betrekken de sociale partners via de SERV bij de voorbereiding en uitvoering van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid, en sluiten waar nodig werkgelegenheidsakkoorden in het tripartiete VESOC-overleg (Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité).

Zo snel mogelijk de doelstelling van 80% werkzaamheidsgraad bereiken en overschrijden is een absolute topprioriteit voor deze Vlaamse Regering. Een versterking van het activeringsbeleid is mogelijk via een hervorming van de VDAB, met focus op een aanklampende bemiddeling en controle, een structurele rol voor de lokale besturen en een arbeidsmarktbeleid op maat van de Vlaamse arbeidsmarkt. We besteden daarbij ook bijzondere aandacht aan de tewerkstellingskansen van Vlamingen met een arbeidsbeperking, via een versterking van de sociale economie en een betere wisselwerking met de reguliere economie.

Om de talrijke knelpuntvacatures als gevolg van de mismatch tussen de gevraagde en beschikbare kwalificaties weg te werken en de loopbanen te versterken, zetten we via een opleidingsoffensief in op beroepsopleiding en levenslang leren voor werknemers en werkzoekenden.

Om meer Vlamingen aan het werk te helpen en te houden, is het van cruciaal belang extra te investeren in werkbaar werk en inclusieve werkvloeren. We voeren ook de strijd op tegen discriminatie en uitbuiting op de Vlaamse arbeidsmarkt.

Het moet ook genoeg lonend zijn om in Vlaanderen aan de slag te gaan en te blijven. De dienstencheques en kinderopvang worden versterkt als belangrijk instrument om de combinatie tussen werk en privé ook praktisch werkbaar te maken.

We verhogen ~~ook~~ de interregionale mobiliteit tussen de gewesten door een arbeidsmarktbeleid te voeren op maat van en in samenwerking met de verschillende gewesten. Als sluitstuk zetten we voor hooggeschoolden en middengeschoolde knelpuntberoepen in op het aantrekken van talent uit andere EU-landen en van buiten de EU.

We evalueren de diverse arbeidsmarktmaatregelen en structuren en houden daarbij rekening met de noden van de arbeidsmarkt. Waar nodig worden ze hervormd of stopgezet, zoals een aantal projectsubsidies en premies.

Tot slot is er ook nood aan federale arbeidsmarkthervormingen om de welvaart in Vlaanderen te versterken. We vragen aan de federale overheid om maatregelen te nemen richting een maximale activering en om werken meer lonend te maken.

2.2 Versterkte activering werkzoekenden

De VDAB nodigt vandaag al de nieuw ingeschreven werkzoekenden uit voor een persoonlijk contact, hetzij telefonisch of via een fysiek gesprek. Voor wie er nood aan heeft, start binnen de 3 maand een individuele trajectbegeleiding. We laten geen werkzoekenden aan hun lot over. Dit betekent een versterkte activering van wie vandaag al langdurig werkloos is en voorkomen dat nieuwe werkzoekenden instromen in de langdurige werkloosheid. We willen dat de focus daarbij verschuift naar een aanklampende aanpak van niet-zelfredzame werkzoekenden. Ook van zelfredzamen wordt het zoekgedrag sneller opgevolgd.

Binnen de vooropgestelde strategische doelstelling sluiten we met de VDAB een beheersovereenkomst met concrete mijlpalen over een tijdige en intensieve activering van werkzoekenden, en met meetbare doelstellingen over het resultaat, de kwaliteit en de kostenefficiëntie van de trajecten gericht op een duurzame uitstroom naar werk.

Samen met de versterkte aanpak van de VDAB verwachten we van elke werkzoekende een substantiële inspanning om naar werk te zoeken, zich om te scholen naar een knelpuntberoep of samenlevingsjob op te nemen. Vanaf dag 1 van de werkloosheid kan een taalopleiding Nederlands of opleiding tot een knelpuntberoep worden opgenomen in deze afspraken. We zorgen samen met de aanbieders voor voldoende beschikbare en flexibele mogelijkheden.

Die afspraken worden op regelmatige basis opgevolgd in een persoonlijk gesprek om hun beschikbaarheid en zoekgedrag te ondersteunen en te controleren. We verwachten van werkgevers feedback over de sollicitaties zodat de VDAB ermee aan de slag kan. Wie weigert mee te werken aan een passend traject, wordt gesanctioneerd. De procedures voor die controle en sanctionering van werkzoekenden worden ingekort en de doorlooptijd ervan wordt versneld, waarbij de sanctie sneller volgt op de inbreuk.

Daar waar de opvolging van de rechten en plichten een bevoegdheid is van een andere overheid zoals een OCMW of het RIZIV worden concrete afspraken gemaakt over gegevensuitwisseling in functie van een consequente opvolging.

2.3 Het onderbenutte potentieel van de niet-beroepsactieven

We stimuleren de grote groep van niet-beroepsactieven zonder werkloosheidsuitkering om zich in te schrijven bij de VDAB.

In opvolging van de verplichte inschrijving bij de VDAB van leefloongerechtigden, inburgeraars en sociale huurders, zetten we in samenwerking met de lokale besturen en partners versterkt in op de intensieve arbeidsbemiddeling van niet-beroepsactieven en hun toeleiding naar passende jobs. We verankeren lokale partnerschappen om niet-beroepsactieven en kwetsbare werkzoekenden te bereiken en toe te leiden naar opleiding, bemiddeling of een duurzame job en voorzien daarvoor de nodige resultaatsfinanciering. We geven de opdracht aan alle relevante beleidsdomeinen om de drempels naar werk van niet-beroepsactieven in kaart te brengen en weg te werken.

We zorgen voor een verhoogde en duurzame terugkeer naar werk van langdurig zieken via een multidisciplinaire aanpak. Naast de medische benadering wordt daarbij de arbeidsmarktgerichte benadering versterkt vanuit de VDAB en andere partners, ieder vanuit zijn eigen expertise en bevoegdheid. We introduceren die terug-naar-werkbenadering ook in de gezondheidszorg via de huisartsen, de eerstelijnszones en de revalidatiecentra.

We sluiten een ambitieus nieuw samenwerkingsakkoord tussen de VDAB en het RIZIV om langdurig zieken te activeren, met als doelstelling minstens 12.000 terug-naar-werktrajecten per jaar en een groeipad naar minstens 20.000 terug-naar-werktrajecten in 2029. Hierbij wordt ook de spontane inschrijving bij de VDAB op eigen initiatief van de langdurig zieken (via route C) veralgemeend mogelijk gemaakt.

Wie dat nodig heeft, moet op tijd intensieve begeleiding krijgen. Onze doelstelling is om preventief de instroom in de langdurige ziekte te doen dalen en het aandeel succesvolle trajecten te verhogen. De VDAB heeft een hefboom nodig om die trajecten succesvol te maken. We pleiten bij de federale overheid voor:

- een verplichte inschrijving bij de VDAB van langdurig zieken zonder arbeidscontract waarvan de arts oordeelt dat een volledige of gedeeltelijke terugkeer naar werk mogelijk is
- een verschuiving van het voorschrijfgedrag van artsen naar wat wél nog mogelijk is voor de patiënt
- een uitbreiding van de mogelijkheid om deeltijds of progressief aan het werk te gaan met behoud van een deel van de RIZIV-uitkering.

Langdurig zieken met een arbeidscontract stimuleren we om deel te nemen aan loopbaanbegeleiding met het oog op hun terugkeer naar werk.

Aan elke langdurig zieke die is ingeschreven bij de VDAB wordt een individuele trajectbegeleider toegewezen. Uiterlijk 6 weken na hun inschrijving wordt met hen een individuele trajectovereenkomst afgesloten die wordt opgevolgd vanuit de VDAB. Het niet ingaan op of het niet naleven van die trajectovereenkomst wordt doorgegeven aan het RIZIV en aan de ziekenfondsen voor een evaluatie van de arbeidsongeschiktheid. We vragen aan de federale overheid dat de VDAB toegang krijgt tot het TRIO-platform van behandelende arts, adviserend geneesheer en arbeidsarts.

We vragen de federale regering om de adviserende artsen en de ziekenfondsen te responsabiliseren om actief werk te maken van de toeleiding van langdurig zieken met een arbeidspotentieel naar een traject naar werk.

Om de verschillende categorieën van inactieven (zoals leefloongerechtigden, langdurig zieken en personen met een handicap) systematisch te kunnen bereiken, sluiten we een samenwerkingsakkoord over de nodige data-uitwisseling tussen de VDAB, de lokale besturen en de betrokken federale instellingen (bijvoorbeeld de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, het RIZIV, de Programmatorische Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie en de Directie-Generaal voor Personen met een Handicap). We onderzoeken of die data-uitwisseling eenvoudiger kan door de VDAB te erkennen als dienstenintegrator.

Ook werkgevers nemen hun rol op in het begeleidingsproces van langdurig zieken.

2.4 Talent als belangrijkste grondstof in Vlaanderen

We willen de opleidingsdeelname in Vlaanderen verhogen om een antwoord te bieden op de kwalitatieve en kwantitatieve mismatch tussen de beschikbare competenties en wat onze arbeidsmarkt nu en in de toekomst nodig heeft.

We versterken de leercultuur in Vlaanderen door het levenslang leren te stimuleren via een kwalitatief opleidingsaanbod dat is gebaseerd op competentieprognoses. Zo versterken we de loopbanen en verhogen we de productiviteit en innovatiekracht van onze ondernemingen.

Competentieontwikkeling is een gedeelde verantwoordelijkheid van opleidingsverstrekkers, werknemers en werkgevers.

We zorgen voor een opleidingsoffensief voor werkenden door financiële overheidssteun te koppelen aan streefcijfers inzake opleiding per sector.

In het licht van de fusie van de beleidsdomeinen Economie, Wetenschap en Innovatie en Werk en Sociale Economie maken we werk van de afstemming en stroomlijning van de instrumenten en initiatieven voor opleiding, levenslang leren en competentieontwikkeling voor werknemers en ondernemers. Dit ook met het oog op een impactvol opleidingsoffensief voor meer productiviteitsgroei en meer werkbaar werk.

We verankeren het recht op opleiding voor werknemers via zowel het individueel als gemeenschappelijk initiatiefrecht bij het Vlaams opleidingsverlof (VOV). We hervormen het VOV evenwel, met nadruk op knelpuntberoepen. We voorzien een gebruiksvriendelijk platform met een overzicht van alle mogelijke opleidingen en competentiechecks. We waken erover dat het VOV gericht wordt op het versterken van de arbeidsmarkt, loopbanen en productiviteit, en dus niet gericht is op bedrijfsinterne opleidingen in de huidige job.

Vorming en opleiding is een exclusieve bevoegdheid van de gemeenschappen. We vragen aan de federale regering om de ‘Federal Learning Account’-tool te schrappen.

We optimaliseren en breiden het duaal leren uit in arbeidsmarktgerichte richtingen en richtingen met dubbele finaliteit. We onderzoeken hoe we duaal leren ook mogelijk kunnen maken in het hoger onderwijs. Daarbij hanteren we een maatgerichte aanpak op basis van een lokale analyse van vraag en aanbod. We versterken het imago van duaal leren als een volwaardige leerweg die ook voor sterke leerlingen veel mogelijkheden biedt. We vragen aan de federale regering om de drempels voor duaal leren in de federale regelgeving weg te

werken, bijvoorbeeld inzake de arbeidsongevallenverzekering. We vragen ook aan de federale regering om de startbaanverplichting af te schaffen.

We stimuleren en vereenvoudigen het werkplekleren en de Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO), in de eerste plaats voor kort- en middengeschoolden en in overleg met de VDAB en de verschillende sectoren. We hervormen het beproefde instrument van de IBO en werkplekleren zodat het beter aansluit op de krappe arbeidsmarkt. We onderzoeken om na de aanwerving opleiding op maat te ondersteunen, vergelijkbaar met de principes van de IBO.

Elke vroegtijdige schoolverlater tussen 18 en 25 jaar die geen job heeft en geen verdere opleiding volgt, (de zogenaamde NEET-jongeren) bieden we binnen de 4 maanden een passend aanbod in de vorm van een kwalitatief aanbod van werk, een leerjob, (vervolg)opleiding of stage.

2.5 Hervorming VDAB

De huidige opdracht van de VDAB is te uitgebreid en vormt zo een belemmering voor de kerntaak van een efficiënt activeringsbeleid. De VDAB is vandaag zowel activerings-, loopbaan- als data-regisseur voor werkzoekenden, werknemers en werkgevers. Tegelijk treedt de VDAB op als actor inzake beroepsopleiding en trajectbegeleiding en staat ze in voor de controle en sanctionering van werkzoekenden.

De VDAB wordt hervormd zodat ze performanter wordt in de uitvoering van haar kerntaken, met bijzondere aandacht voor de niet-zelfredzame werkzoekenden. We leggen daarbij de nadruk op haar kerntaken van bemiddeling, matching, databeheer, activeringsregie en controle en sanctionering van werkzoekenden. Voor het aanbieden van beroepsopleidingen en loopbaanbegeleiding gaan we kostenefficiënt te werk, met als gevolg dat deze grotendeels verschuiven naar privé- en publieke partners. Vanuit de overheid blijven we waken over de kwaliteit van die opleidingen. De VDAB behoudt de regie over die trajecten. Enkel waar er geen privé- of semipubliek opleidingsaanbod is, kan de VDAB dat zelf voorzien. Ook de VDAB-mastercampussen worden verder ondersteund vanuit die filosofie.

We zorgen voor een afslanking van de tussen- en managementstructuren bij de VDAB, zodat de focus kan worden gelegd op de eigenlijke kerntaken. De VDAB zet daarbij in op het ondersteunen en versterken van het aandeel bemiddelaars in het personeelsbestand. De VDAB profileert zich als een aantrekkelijke werkgever en het hoge ziekteverzuim wordt teruggedrongen. Het uitbestedingsbeleid van de VDAB wordt geoptimaliseerd in opvolging van de aanbevelingen van het Rekenhof.

We slanken de raad van bestuur van de VDAB af en zorgen voor de helft min één onafhankelijke bestuurders. De beheersovereenkomst wordt onderschreven door alle bestuurders.

2.6 Een structurele rol voor lokale besturen

Moeilijk bemiddelbare werkzoekenden hebben vaak te kampen met verschillende drempels naar werk, zoals de nood aan kinderopvang, mobiliteit en huisvesting. Die drempels kunnen het best worden aangepakt op het lokale niveau van de wijk of buurt.

Met opmerkingen [MB1]: Rol opstartende communities, doorverwijzing via Pilots HvhK (link met jonge gezinnen te maken)

Lokale besturen en de andere betrokken lokale actoren zijn vaak het best geplaatst om niet-beroepsactieven te verleiden om de stap naar de arbeidsmarkt te zetten.

Daarom zorgen we ervoor dat de VDAB in heel Vlaanderen nog meer op maat van de lokale noden werkt. Bovendien bieden we lokale besturen met de nodige bestuurskracht via een proeftuin en als tenderpartners de mogelijkheid en middelen om in samenwerking met verschillende lokale actoren (zoals de OCMW's) VDAB-taken over te nemen om de effectiviteit ervan te versterken. Binnen het kader en de doelstellingen van de beheersovereenkomst van de VDAB kunnen ze de aanklampende bemiddeling organiseren en de drempels naar werk op lokaal niveau aanpakken.

Wanneer een lokaal bestuur die rol op zich neemt, leidt dat tot een verschuiving van middelen en personeel, niet tot bijkomende middelen en personeel. Door middel van samenwerkingsakkoorden met duidelijk omschreven doelstellingen en resultaatsfinanciering worden afspraken gemaakt met lokale besturen over hoe begeleiding in samenwerking met lokale besturen georganiseerd wordt en krijgt elke actor een duidelijk mandaat. We waken erover dat dit niet leidt tot digitale verrommeling en een opbod van systemen.

Het stelsel van gemeenschapsdienst voor langdurig werklozen (> 2 jaar) in Vlaanderen wordt stopgezet en samen met Wijk-werken geïntegreerd in een nieuw systeem van **samenlevingsjobs** op lokaal niveau.

De samenlevingsjobs zijn een nieuw programma van tijdelijke werkervaring voor werkzoekenden (> 1 jaar) via maatschappelijk zinvolle taken bij lokale besturen, lokale vzw's en scholen, zoals bijvoorbeeld administratief werk, ondersteuning bij evenementen, groendienst, personenvervoer of toezicht. Door het verwerven van de nodige competenties en arbeidsritme vormt dit gemeenschapswerk een **opstap naar een passende job** op de reguliere arbeidsmarkt.

Met opmerkingen [MB2]: Link met consultatiebureaus en werkervaring, alternatieve trajecten voor onthaal en ondersteuning CB's

Wie na twee jaar een passend aanbod van een samenlevingsjob weigert zal gesanctioneerd worden door de VDAB.

De langdurig werkzoekenden behouden tijdens de samenlevingsjob hun werkloosheidsuitkering, aangevuld met een **vergoeding van 4,5 euro** per uur (t.o.v. 1,3 euro per uur bij gemeenschapsdienst). Deze **tijdelijke werkervaring** wordt aangeboden na 1 jaar werkloosheid en is bedoeld als opstap naar een reguliere job. Voor wie dit niet lukt en het einde van de vergoedingsperiode (van maximum 2 jaar) nadert, wordt bijvoorbeeld begeleid naar de sociale economie en desgevallend zo snel mogelijk geïndiceerd.

2.7 Een arbeidsmarktbeleid op maat van de Vlaamse arbeidsmarkt

Het federale niveau kan niet altijd de gepaste antwoorden geven op de verschillende vragen vanuit de verschillende deelstaten en lokale besturen. We dringen dan ook aan op een meer dan vandaag asymmetrisch arbeidsmarktbeleid.

We vragen aan de federale regering een werkloosheidsreglementering die kan worden aangepast aan de Vlaamse arbeidsmarkt, zoals de criteria voor een passende dienstbetrekking (bijvoorbeeld een maximale pendelafstand en -tijd) en de beschikbaarheid en vrijstelling van werkzoekenden (voor bijvoorbeeld opleiding of vrijwilligerswerk).

We integreren de actieve, passieve en aangepaste beschikbaarheid in een eengemaakte vorm van beschikbaarheid voor alle werklozen, die daarna op maat van elke individuele werkloze kan worden toegepast en opgevolgd vanuit de VDAB.

We vragen aan de federale overheid efficiënte instrumenten om tekorten in arbeidsintensieve sectoren op te vangen. We vragen om anomalieën in het systeem van flexi-jobs weg te werken, zoals bijvoorbeeld in horeca en onderwijs.

2.8 Een versterking van de sociale economie en een betere wisselwerking met de reguliere economie

We besteden bijzondere aandacht aan de tewerkstellingskansen van Vlamingen met een arbeidsbeperking.

De sector van de sociale economie en de maatwerkbedrijven bieden hen vaak onmisbare hulp om de stap naar werk te kunnen zetten. We zorgen ervoor dat de sociale economie een aantrekkelijk alternatief vormt voor bedrijven die vandaag die taken vaak uitbesteden aan het buitenland.

Maatwerkbedrijven bevinden zich niet op een eiland in onze samenleving en economie, maar staan er middenin. Voor wie dat mogelijk is, stimuleren we de doorstroom naar de reguliere economie. Zo komen er plaatsen vrij voor nieuwe instroom van de meest kwetsbare werknemers. We maken die stap ook aantrekkelijk voor de maatwerkbedrijven. We voorzien de nodige terugkeergaranties voor de betrokken doelgroepwerknemers als na verloop van tijd blijkt dat die stap toch niet gelukt is.

De resultaten van de evaluatie over de toeleiding, begeleidingsvoorwaarden en periodieke evaluatie in het kader van collectief maatwerk worden meegenomen met het oog op de optimalisering van de maatwerkregelgeving.

Via het individuele maatwerk blijven we bedrijven uit de reguliere arbeidsmarkt ondersteunen om personen met een arbeidsbeperking tewerk te stellen met ondersteuning van een loon- en begeleidingspremie, en sturen dat bij als dat nodig is.

We voorzien een **groeipad van minstens 1000 extra plaatsen in de sociale economie** in Vlaanderen.

We bouwen de enclavewerking vanuit de maatwerkbedrijven in private ondernemingen verder uit, en onderzoeken om deze enclavewerking ook flexibel en op maat mogelijk te maken voor micro-ondernemingen en kmo's, zonder in te boeten op de kwalitatieve begeleiding.

In overleg met VDAB en de sectoren versnellen we het proces van indicering van doelgroepwerknemers met een arbeidsbeperking.

We versterken de werk- en zorgtrajecten voor kwetsbare werknemers in arbeidszorg.

Met opmerkingen [AR(3]: Inzet vanuit DMW in de rol van casemanager zorg

2.9 Dienstencheques

De dienstencheques blijven een belangrijk instrument om zwartwerk tegen te gaan door reguliere jobs te creëren voor kortgeschoolden en om de combinatie arbeid-privé haalbaar te maken.

We verbeteren de loon- en arbeidsvoorwaarden van de huishoudhulpen om hun werk aantrekkelijk en werkbaar te houden.

In het belang van de transparantie tegenover de consument en de arbeidsomstandigheden van het personeel gaan we in overleg met de sector over de administratieve kosten, zonder de rendabiliteit uit het oog te verliezen.

2.10 Werkbaar werk en inclusieve werkvloeren

Om meer mensen aan het werk te helpen en te houden, is het van cruciaal belang om extra te investeren in werkbaar werk en inclusieve werkvloeren. We maken van werkbaar werk dan ook een structurele prioriteit in het werkgelegenheidsbeleid.

De werkgever speelt daarbij een cruciale rol, zowel voor de tewerkstelling van kwetsbare werknemers als om werknemers gezond aan de slag te houden en zo de toenemende instroom in langdurige ziekte structureel af te remmen.

Samen met de sociale partners evalueren we de bestaande instrumenten en werken we een strategie uit om een doorbraak te realiseren inzake werkbare en inclusieve werkvloeren om zo de werkbaarheid van onze jobs te verhogen:

- We versterken de acties in het kader van werkbaar werk.
- We lanceren een laagdrempelig offensief voor het delen en verspreiden van goede praktijken inzake werkbaar werk en gaan na hoe de Stichting Innovatie & Arbeid van de SERV daarin een actieve rol kan spelen.
- We zetten de werkbaarheidsmonitor van de SERV periodiek verder zodat de vooruitgang inzake werkbaar werk op structurele wijze kan worden gemeten.
- Om de werkbaarheid in organisaties te verhogen, blijven we via het ESF+-programma inzetten op het aanbieden en ontwikkelen van wetenschappelijke praktijken, bijvoorbeeld rond arbeidsorganisatie.
- Via de sectorconvenanten krijgen de paritaire sectororganisaties de opdracht om een specifieke aanpak voor hun sector uit te werken en te realiseren. We voorzien daarbij 100% resultaatsfinanciering.
- We versterken de mogelijkheid om via digitale weg hulpmiddelen aan te reiken inzake loopbaanoriëntatie.
- Door middel van jobcoaches ondersteunen we werkgevers en werknemers bij het organiseren van inclusieve werkvloeren voor mensen met een taalachterstand, langdurig zieken en personen met een arbeidsbeperking.

2.11 Een kordate aanpak van discriminatie en uitbuiting op de arbeidsmarkt

Om elk talent een kans te geven, zonder onderscheid, bestrijden we elke vorm van discriminatie op de arbeidsmarkt. We zetten in op sensibilisering, zelfregulering door de sectoren, opleiding en gerichte controles vanuit de sociale inspectie.

In het kader van de sectorconvenants zetten we experten in om actieplannen inzake non-discriminatie te realiseren met een resultaatsverbintenis.

We reageren kordaat op elke vorm van discriminatie op de arbeidsvloer. De Afdeling Toezicht en Handhaving van het Departement Werk en Sociale Economie versterkt de aandacht voor het vermijden van alle vormen van wettelijk verboden discriminatie.

We bestrijden misbruik, wanpraktijken en uitbuiting. Bijvoorbeeld huisjesmelkerij, fraude met verblijfsvergunningen, schimmige constructies via detachering, onderaanneming en sociale dumping zijn de Vlaamse arbeidsmarkt van de 21ste eeuw onwaardig. Het zorgt bovendien voor oneerlijke concurrentie met ondernemingen die zich wel aan de regels houden. Een veroordeling kan leiden tot een uitsluiting en terugvordering van bepaalde subsidies.

We versterken de **sociale inspectie** met 30 inspecteurs.

2.12 Arbeidsmigratie voor hooggeschoolden en knelpuntberoepen

In ons beleid voor arbeidsmigratie leggen we de nadruk op hooggeschoolde kennismigratie en het invullen van middengeschoolde knelpuntberoepen die een meerwaarde betekenen voor onze economie én samenleving.

We versterken het zogenaamde ‘concentrische model’ van arbeidsbemiddeling. In de eerste plaats ligt daarbij de nadruk op het activeren van de interne arbeidsreserve in Vlaanderen. Vervolgens activeren we werkzoekenden uit de ons omliggende regio’s. We sluiten daarvoor een nieuw samenwerkingsakkoord tussen de VDAB, Actiris en Forem, met de nodige gegevensdeling en met als ambitieuze doelstelling een groeipad van het aantal succesvol geplaatste Waalse en Brusselse werkzoekenden naar openstaande vacatures in Vlaanderen.

Als sluitstuk doen we beroep op arbeidsmigratie van buiten de EU voor hooggeschoolden en voor een dynamische lijst van middengeschoolde knelpuntberoepen die regelmatig aangepast wordt aan de nieuwe evoluties en knelpunten op onze arbeidsmarkt.

In overleg met de federale overheid verkorten we de doorlooptijden bij aanvragen voor een gecombineerde vergunning (single permit) door middel van een parallelle behandeling. We onderzoeken de structurele verankering van een ‘fast lane’ voor erkende referenten-bedrijven, zonder dat dit de reguliere procedure mag vertragen. We dichten de mazen van het net en verscherpen de controles om fraude en misbruik in arbeidsmigratie maximaal te bestrijden. Samen met de federale regering geven we uitvoering aan de afspraken in de Interministeriële Conferentie Migratie (van juli 2023) inzake au pairs.

De werkgevers en hun buitenlandse werknemers worden via het infoloket correct en volledig geïnformeerd over hun rechten en plichten, en kunnen er op een laagdrempelige wijze mogelijk misbruik melden.

We maken het kanaal van arbeidsmigratie via een gecombineerde vergunning aantrekkelijker dan het fraudegevoelige kanaal van detachering via onderaanneming. We hanteren een nultolerantie in de aanpak van detacheringsfraude en evalueren de controle op de ketenaansprakelijkheid. In overleg met de federale regering worden op Europees niveau de nodige initiatieven bepleit om misbruiken bij detachering te voorkomen en aan te pakken.

Bij arbeidsmigratie voor gekwalificeerde knelpuntberoepen kiezen we vanuit Vlaanderen bewust met welke landen we prioritair samenwerken. We verwachten dat die landen actief meewerken aan het terugname- en verwijderingsbeleid en zetten samen met de sectoren maximaal in op het aanleren van de taal en onze waarden en normen vooraleer men naar hier komt. Voor functies waarvoor een diploma-erkenning nodig is, gaan we na hoe de werking van NARIC nog beter kan worden ondersteund.

De VDAB zet prioritair in op het activeren van erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden en niet op asielzoekers in procedure. Wie de beslissing kreeg om hier te mogen blijven, helpen we samen het Agentschap voor Integratie en Inburgering zo snel mogelijk aan een job.

3 MOBILITEIT EN OPENBARE WERKEN

3.1 Visie

Een goed werkend mobiliteitssysteem is cruciaal voor de Vlaamse welvaart. Het fileleed verstikt onze economie, de impact van transport op klimaat en milieu is groot, de verkeersveiligheid trappelt ter plaatse en onze infrastructuur veroudert. Om die uitdagingen het hoofd te bieden en onze mobiliteit duurzamer te maken, zijn duidelijke keuzes nodig. We vertrekken daarbij vanuit de mobiliteitsvraag, zowel voor de infrastructuur als voor de vervoersorganisatie. We voeren een vraaggericht mobiliteits- en investeringsbeleid, waarbij we aandacht hebben voor de specifieke noden in landelijk en stedelijk gebied. Het op peil houden van onze infrastructuur is een ander basisbeginsel. Daarom trekken we deze legislatuur meer middelen uit voor structureel onderhoud en vervangingsinvesteringen. De focus van de investeringen komt te liggen op projecten die bijdragen tot onze welvaart, verkeersveiligheid, bereikbaarheid en die een antwoord bieden op de onderhoudsnood, waarbij investeringen zo maximaal mogelijk een bijdrage leveren aan de modal shift in functie van de klimaatdoelstellingen. De zoektocht naar een maatschappelijk draagvlak bij grote infrastructuurinvesteringen, met vaak tal van flankerende maatregelen tot gevolg, mag er niet toe leiden dat de uiteindelijke realisatie van het project onzeker wordt gemaakt.

Hoge verkeersdruk creëert niet alleen congestie, maar heeft ook negatieve effecten op gezondheid, milieu, economie en verkeersveiligheid. Om de toegankelijkheid en de leefbaarheid van onze steden en gemeenten te versterken, zetten we verder in op duurzame alternatieven. Vanuit onze ambities rond combimobiliteit en de modal shift behouden we het hoge niveau aan fietsinvesteringen en komen we de investeringstoezeggingen uit het openbaredienstencontract met De Lijn na. Samen met de vervoerregio's bekijken we ook hoe we het openbaar vervoer kunnen versterken. In het goederenvervoer bekijken we in overleg met de transportsector welke maatregelen nodig zijn om de grote investeringen in het binnenvaartsysteem van de voorbije decennia

ten volle te laten renderen en hoe we de kilometerheffing voor vrachtwagens kunnen optimaliseren, rekening houdend met de logistieke realiteit.

Het aantal verkeersslachtoffers moet dringend drastisch naar beneden. We vernieuwen het verkeersveiligheidsplan Vlaanderen en gaan voor gerichte acties met het grootste effect richting Vision Zero.

Volgens hogervermelde investeringsprincipes ligt de focus voor watergebonden projecten op extra containercapaciteit voor de haven van Antwerpen (inclusief de engagementen in het Ommelandverbond), de nieuwe sluis in Zeebrugge en de Seine-Scheldeverbinding inclusief kanaal Roeselare-Leie. Op het vlak van grote wegenprojecten werken we verder aan de optimalisatie van de Ring rond Brussel en voeren we de genomen engagementen van het Toekomstverbond (inclusief R1) uit. Daarnaast zullen we in het investeringsplan ook gerichte keuzes maken op basis van de regionale mobiliteitsplannen die door de vervoerregio's zijn goedgekeurd. Zoals de Noord-Zuid-Limburg, Gentspoort, de Oostelijke Tangent, Mechelen-Noord, een derde rijstrook op de E403 of de heraanleg van de A8 in Halle. De Vlaamse Regering zal het eerste jaar van de regeerperiode een geïntegreerd investeringsplan goedkeuren met een doorkijk voor minstens de hele regeerperiode en een duidelijk vooruitzicht welke belangrijke Vlaamse en regionale projecten het pad naar uitvoering, al dan niet legislatuuroverschrijdend, definitief inslaat. Het geïntegreerde investeringsprogramma wordt nadien voorgelegd aan het Vlaams Parlement, om een zo groot mogelijk draagvlak te creëren voor de investeringen in onze mobiliteitsinfrastructuur.

3.2 Naar een geïntegreerd investeringsplan 2.0

De voorbije jaren zijn er stappen gezet om de investeringsplanning binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) robuuster te maken, maar van een echte integratie en koppeling aan de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse Regering is er te weinig sprake. Daardoor ontstaat de perceptie dat het investeringsbeleid elk jaar opnieuw van nul af aan wordt opgebouwd, zonder duidelijke visie en standvastigheid. Ook externe factoren zoals moeizame onteigeningen of een saneringsproblematiek bemoeilijken een vlotte uitvoering van de investeringen. De investeringsplanning wordt nog te veel gestuurd vanuit de verschillende mobiliteitsmodi en wordt te weinig geïntegreerd benaderd. Een radicale omslag dringt zich op. Het Departement Mobiliteit en Openbare Werken neemt zijn rol als modusneutrale regisseur ten volle op en wordt de enige penhouder van het geïntegreerde investeringsprogramma van het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken. De verschillende entiteiten leveren vanuit hun kennis en behoeften input, maar het is aan de investeringscel van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken om die samen te brengen in een geconsolideerd en geïntegreerd geheel dat past binnen de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse Regering. Ook is er nood aan duidelijkheid over de investeringen op langere termijn, zelfs legislatuuroverschrijdend, zeker wat betreft de grote projecten omdat de uitvoering ervan typisch meer tijd in beslag neemt dan 1 legislatuur.

Vanaf 2025 wordt het geïntegreerde investeringsprogramma (GIP) van het beleidsdomein MOW daarom als volgt opgebouwd:

- Vervangingsinvesteringen en structureel onderhoud: jaarlijks worden binnen het GIP de nodige middelen voorzien om de bestaande assets (wegen, waterwegen, tunnels, kunstwerken, rollend materieel en vaartuigen) op peil te houden. De invulling van die enveloppe gebeurt door de

administratie op basis van de staat van het patrimonium. De leidend ambtenaren van de verschillende entiteiten krijgen expliciet de doelstelling om hun assets op peil te houden en dat zal ook een element van afweging worden in hun jaarlijkse evaluatie. Vervangingsinvesteringen en structureel onderhoud verhogen de betrouwbaarheid van het Vlaamse mobiliteitssysteem, dragen bij tot een betere doorstroming en zorgen voor meer verkeersveiligheid.

- Grote projecten: dat betreft, hetzij projecten met een grote budgettaire impact, hetzij projecten voor nieuwe infrastructuur die uit de regionale mobiliteitsplannen komen en die een hefboomeffect hebben op regionaal of Vlaams niveau. Op basis van de voortgang van die projecten worden die in meerjarig perspectief opgenomen (horizon van minstens 10 jaar). De Vlaamse Regering beslist welke grote projecten opgenomen worden in het geïntegreerde investeringsprogramma en dus ook het pad richting uitvoering inslaan. Daardoor wordt ook duidelijk gemaakt welke projecten on hold gezet worden en welke niet uitgevoerd worden.
- Investeringen op het vlak van verkeersveiligheid.
- Uitvoering van projecten uit de regionale mobiliteitsplannen die in lijn zijn met de geactualiseerde Vlaamse mobiliteitsvisie.

De toewijzing van de investeringsmiddelen gebeurt jaarlijks door de minister op voorstel van de investeringscel van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken.

Ten laatste bij de goedkeuring van de begrotingsaanpassing 2025 wordt het eerste geïntegreerde investeringsprogramma volgens die principes ter goedkeuring voorgelegd aan de Vlaamse Regering. Dat investeringsprogramma heeft een horizon van 5 jaar, behalve voor de grote projecten waar de horizon minstens 10 jaar is. . Als onderdeel van de begrotingsaanpassing 2025 wordt het GIP ook ter goedkeuring voorgelegd aan het Vlaams Parlement, om een zo groot mogelijk draagvlak te creëren voor de investeringen in onze mobiliteitsinfrastructuur.

Door het formaliseren van dat plan en de tijdhorizon wordt duidelijk gemaakt, zowel binnen als buiten de Vlaamse overheid, waar de focus zal liggen deze legislatuur op het vlak van investeringen. Daardoor kunnen investeringsprojecten vanuit de verschillende beleidsdomeinen, met lokale besturen of andere investeerders beter op elkaar afgestemd worden en is er de zekerheid dat de MOW-middelen beschikbaar zullen zijn. Voor de investeringen op het vlak van waterbeheersing (Kustvisie, Sigmaplan, Strategisch Plan Dendervallei en Weerbare Westhoek) gebeurt de afstemming met het beleidsdomein Omgeving. We doen dat vanuit 1 coherente visie op het watersysteem met middelen die worden afgestemd in 1 domeinoverschrijdend, doelgericht investeringsprogramma, gericht op het verhogen van de waterweerbaarheid, waarbij de uitvoering kan rekenen op een vooraf vastgelegd meerjarenbudget.

Vanaf het tweede jaar van de regeerperiode wordt het geïntegreerde investeringsprogramma uiterlijk bij de jaarlijkse begrotingsaanpassing geactualiseerd en meegedeeld aan de Vlaamse Regering, aangezien het geïntegreerde investeringsprogramma ook de verantwoording is voor de besteding van de investeringskredieten uit de begroting. Daardoor is er ook een een-op-eenrelatie tussen de begroting en het GIP. Wijzigingen met betrekking tot de grote projecten vergen een expliciete beslissing door de Vlaamse Regering. Zowel de jaarlijkse uitvoeringsrapportering als de jaarlijkse actualisatie van het GIP wordt besproken in het Vlaams Parlement.

Investeringsprojecten botsen vandaag ook dikwijls op regels en procedures die snelle realisaties in de weg staan. Ook worden mobiliteitsprojecten soms verzwaard met verplichtingen die weinig tot niets met mobiliteit te maken hebben. Bij de uitvoering van mobiliteitsprojecten geven we daarom voorrang aan flankerende maatregelen die een duurzame bijdrage leveren aan de mobiliteit in Vlaanderen. Daarnaast bekijken we hoe we procedures kunnen versnellen en vereenvoudigen, met respect voor het recht op inspraak. Grondverwervingen zijn dikwijls een flessenhals bij de uitvoering van mobiliteitsprojecten. We bekijken hoe we het onteigeningsdecreet kunnen bijsturen om verwervingen en onteigeningen te versnellen en werken binnen de Vlaamse administratie de drempels weg die verwervingen vertragen.

3.3 Verkeersveiligheid

We sluiten met de lokale besturen en de stakeholders een doortastend verkeersveiligheidspact. Op die manier betrekken we hen in de gedeelde doelstelling richting Vision Zero. Elementen die deel kunnen uitmaken van dat pact, zijn bijvoorbeeld het verruimen van de zones 30 en venstertijden voor vrachtverkeer rond scholen.

We actualiseren in 2025 het verkeersveiligheidsplan Vlaanderen en brengen een duidelijke focus aan. Dat is meer dan ooit nodig, want ondanks de grote aandacht voor verkeersveiligheid en alle investeringen stagneert de daling van het aantal verkeersslachtoffers. Dat toont aan dat onze aandacht niet mag verslappen en we zelfs een paar tanden moeten bijsteken. Essentieel is dat we daarvoor blijven inzetten op de grondoorzaken van verkeersonveiligheid, sensibilisering en handhaving. De Vlaamse Regering maakt deze regeerperiode werk van een nieuwe wegencategorisering, waarbij verkeersveiligheid en vlotte doorstroming de belangrijkste uitgangspunten vormen.

We blijven gerichte campagnes voeren om de grootste killers in het verkeer (alcohol en drugs, snelheid, afleiding) in beeld te brengen en we verhogen de pakkans. Daarvoor gaan we in overleg met de federale overheid en ondersteunen we de lokale besturen.

We ontwikkelen een registratiesysteem voor geregionaliseerde verkeersinbreuken waarin we GAS 5 integreren en koppelen dat aan het federale systeem ter implementatie van het rijbewijs met punten.

We richten het Vlaamse verkeersveiligheidsbeleid onder andere op het veiliger maken van schoolroutes, schoolomgevingen en andere kwetsbare omgevingen voor actieve weggebruikers en we vereenvoudigen de procedures daarvoor zodat er sneller resultaten zijn op het terrein. We gebruiken de kindnorm als uitgangspunt.

We zetten verder in op vergevingsgezinde weginfrastructuur en vergevingsgezind wegmeubilair. We hebben de nodige aandacht voor de veiligheid van motorrijders op de openbare weg.

We actualiseren het Vademecum Voetgangersvoorzieningen.

We zetten de werkwijze met betrekking tot het wegwerken van zwarte punten onverminderd voort op basis van een dynamische lijst van zwarte punten. Waar mogelijk voeren we snel kleinere maatregelen uit die de verkeersveiligheid onmiddellijk verhogen. We stellen een actieplan op om alle kruispunten met verkeerslichten zo snel mogelijk maximaal conflictvrij te maken, prioritair op routes met zwaar verkeer. We zetten daarbij ook in op slimme verkeerslichten en automatische (fiets)detectiesystemen.

Bij alle grote infrastructuurwerken doen we een verkeersveiligheidsaudit. We zetten sterker in op onderzoek rond verkeersveiligheid, met onder andere voor- en na-onderzoek bij infrastructuurprojecten en ongevallenanalyses, zodat de oorzaken van (zware) ongevallen in kaart worden gebracht en gerichte oplossingen kunnen worden uitgewerkt.

Op het vlak van de technische keuring werken we verder aan optimalisaties waarbij we aandacht hebben voor de klantgerichtheid tegenover burgers en ondernemingen door de keuringscentra doelstellingen op te leggen op het vlak van efficiëntie (minder wachtrijen) en klantvriendelijkheid. Daarbij sluiten we geen compromissen op het vlak van verkeersveiligheid, luchtkwaliteit, en op het vlak van de betrouwbaarheid, objectiviteit en onafhankelijkheid van de technische keuring, maar we kijken ook hoe we een grotere verantwoordelijkheid bij burgers en ondernemingen kunnen leggen.

Op het vlak van de rijopleiding behouden we wat er vandaag is en monitoren we de effecten van de rijopleiding. We evalueren daarbij de genomen maatregelen in het kader van de verkeersveiligheid. Voor de rijinstructeurs werken we in overleg met de sector op basis van het decreet over het professionele rijonderricht de uitvoeringsbesluiten uit waarbij we een evenwicht zoeken tussen de verhoging van de kwaliteit van de rijinstructeurs, een *level playing field* binnen de rijopleiding, het tegengaan van mogelijke fraudemechanismen, een vergaande digitalisering en de betaalbaarheid van de rijopleiding. Bedoeling daarvan moet zijn dat de dienstverlening aan de burger beter en kwalitatiever is.

3.4 Modal shift

We gebruiken onze ruimte efficiënter en verlagen de druk op leefmilieu, gezondheid en verkeersveiligheid door een sterke koppeling tussen ruimte- en mobiliteitsbeleid en via een ambitieuze modal shift. Het aandeel duurzame modi neemt toe tot 50% van alle verplaatsingen in Vlaanderen tegen 2030. We hebben specifiek ook aandacht voor de verduurzaming van de vrijetijdsverplaatsingen.

We maken van alle carpoolparkings en P+R-parkings Hoppinpunten en onderzoeken waar we aan verkeersknooppunten en kernen bijkomende parkings kunnen aanleggen. We rollen in samenspraak met de vervoerregio's de Hoppinpunten verder uit en streven ernaar om die maximaal toegankelijk te maken voor alle gebruikers. De vervoersautoriteit bekijkt met de vervoerregio's welke acties daarvoor prioritair ondernomen moeten worden om die doelen te bereiken.

We zorgen in nauw overleg met de betrokken vervoerregio's voor een extra minderhinderaanbod voor de werken aan de ringwegen rond Antwerpen en Brussel. We kiezen expliciet voor maatregelen die bijdragen tot een duurzame modal shift.

We blijven gericht inzetten op fietsinvesteringen, deelmobiliteit en het versterken van vraaggestuurd toegankelijk en betrouwbaar openbaar vervoer. We maken gebruik van onze goedkeuringsbevoegdheid m.b.t het vervoersplan van de NMBS om te zorgen voor voldoende capaciteit en efficiëntieverbeteringen in het spoorvervoer zodat het spoor een betrouwbare en kwalitatieve actor is voor (langere) verplaatsingen en optimaal afgestemd is op het openbaarvervoersaanbod in Vlaanderen. We vragen aan de NMBS ook de inrichting van een echt voorstadsnet in de stedelijke gebieden (Vlaamse Rand, Antwerpen en Gent), in afstemming met en ter versterking van de dienstverlening van De Lijn.

Om van Vlaanderen dé fietsregio te maken, maakt de Vlaamse Regering een Masterplan Fiets op met heldere doelstellingen en prioriteiten en concrete acties voor de komende 10 jaar. We zetten het groeipad van investeringen in fietsinfrastructuur verder met als doelstelling om tegen 2040 30% van al onze verplaatsingen per fiets te maken. Fietspaden en fietssnelwegen maken we zo maximaal mogelijk conform aan de normen uit het vademecum Fietsvoorzieningen. Daarnaast blijven we ook inzetten op het verbeteren en behouden van de kwaliteit van de bestaande fietspaden en -snelwegen via structureel onderhoud. We verbeteren de kwaliteit en de veiligheid van jaagpaden. We evalueren het Fietsfonds en stemmen de financiering af op het investeringsritme van de lokale besturen. We kijken daarbij onder andere naar de bijdrage van de fietsinvesteringen tot de modal shift en de conformiteit met het vademecum Fietsvoorzieningen is geen uitsluitend criterium voor subsidiëring.

Personenvervoer over water wordt maximaal benut waar dat een succesvolle bijdrage levert aan de modal shift. Samen met de vervoerregio's onderzoeken we hoe we het potentieel van het personenvervoer over water maximaal kunnen benutten.

Voor het goederenvervoer is de uitdaging zo mogelijk nog complexer omdat goederenvervoer over de weg voor een groot deel bijdraagt tot de filevorming op de Vlaamse wegen. We onderzoeken – in samenspraak met de transport- en logistieke sector – onder welke voorwaarden we de kilometerheffing voor vrachtwagens kunnen optimaliseren om sluipverkeer, congestievorming en een verschuiving van vrachtwagen- naar licht vrachttransport te vermijden. We kijken daarvoor onder andere naar het voordeliger maken van nachttransport zodat de goederenstromen meer gespreid kunnen worden. We gaan in overleg met de andere gewesten om de kilometerheffing voor vrachtwagens in overeenstemming te brengen met de herziene Eurovignetrichtlijn en bekijken hoe we de intergewestelijke samenwerking binnen Viapass verderzetten.

We werken een digitaal systeem uit om ook de buitenlandse voertuigen die niet onderworpen zijn aan de kilometerheffing voor vrachtwagens mee te laten bijdragen aan het gebruik van onze wegen. We gaan uit van het Europese gelijkheidsbeginsel waarbij buitenlandse weggebruikers pro-rata aan dezelfde tarieven worden onderworpen als de Vlamingen. We waken erover dat dit in de praktijk geen verhoging inhoudt van de huidige tarieven voor de Vlaming.

We maken werk van een vrachtwagenparkeerbeleid en kijken in overleg met de vervoerregio's waar er extra parkings voor vrachtwagens uitgebouwd kunnen worden.

Naast het goederenvervoer over de weg is het cruciaal om het vervoer over de andere modi te versterken. We onderzoeken met de federale overheid welke hefbomen er zijn om het goederenvervoer per spoor te versterken.

Vlaanderen bewaakt en faciliteert de realisatie van de Vlaamse spoorprioriteiten. Daarnaast zetten we de gesprekken voort met het oog op de realisatie van de 3RX/IJzeren Rijn en de inherente tweede havenontsluiting. We blijven daarover intensief overleggen met de federale overheid.

Ook goederenvervoer over water kan vrachtwagens van de weg halen, maar de voorbije decennia zijn we daar ondanks de grote investeringen in binnenvaartinfrastructuur niet in geslaagd. We gaan in overleg met de binnenvaartondernemers en andere logistieke spelers om na te gaan welke hinderpalen hier nog zijn en werken deze zoveel mogelijk weg.

In uitvoering van de kaderovereenkomst Zero-Emissie Stadslogistiek rond zero-emissiezones voor stadslogistiek bieden we steden en gemeenten de nodige handvatten om daarmee aan de slag te gaan. Het proefproject rond fietslogistiek wordt geëvalueerd.

Pijpleidingen zijn een volwaardige transportmodus. De bestemmingsplannen hebben onvoldoende ruimte voor toekomstige pijpleidingen en kabels in het kader van de toekomstige energie- en grondstoffentransitie. De Vlaamse Regering zal de nodige planningsinitiatieven opstarten om daarvoor ruimte te creëren.

We screenen de Vlaamse regelgeving en werken de hinderpalen weg voor een duurzame logistiek in Vlaanderen.

3.5 Openbaar vervoer en basisbereikbaarheid

Elke Vlaming verwacht van zijn openbaar vervoersbedrijf een efficiënte, klantgerichte en betrouwbare dienstverlening.

Een van de zichtbaarste gevolgen van basisbereikbaarheid was de gefaseerde invoering van de nieuwe openbaar vervoersplannen vanaf 2023, nadat die plannen door de vervoersregioraden goedgekeurd waren. Hoewel we recent licht gestegen reizigersaantallen zien, moet de tevredenheid beter. De Lijn staat nog altijd voor een gigantische uitdaging om het vertrouwen van de reiziger terug te winnen en een performant openbaarvervoersbedrijf te worden.

De Lijn blijft als interne operator de spil van het openbaar vervoer in Vlaanderen. De Lijn blijft bevoegd voor het kernnet en samen met de vervoerregio's voor het aanvullende net. We onderzoeken wie de opdracht van vervoersautoriteit het efficiëntst kan uitvoeren.

We voorzien deze legislatuur **forse investeringen** in **trams en bussen** en voorzien een **groeipad** tegen het einde van de legislatuur van de **exploitatiemiddelen** van **De Lijn**. We versnellen de vergroening en modernisering van de vloot, wat zorgt voor een hoger comfort voor de reiziger, een bijdrage aan een duurzame modal shift en het behalen van de klimaatdoelstellingen. We zorgen voor een betere doorstroming van het openbaar vervoer door in te zetten op meer busbanen, eigen beddingen voor bus en tram en slimme verkeerslichten.

We streven naar meer stiptheid. We zien openbaar vervoer als een belangrijke hefboom in de strijd tegen vervoersarmoede.

De Vlaamse Regering zal het openbaredienstcontract (ODC) met De Lijn evalueren om te komen tot een nieuw ODC tot 2035. Op die manier zal De Lijn voor de lange termijn en legislatuuroverschrijdend de zekerheid krijgen over de middelen waarover men kan beschikken.

Het ODC zal De Lijn de nodige garanties geven om de vergroening van het rollend materieel tot een goed einde te brengen in lijn met de klimaatambities van de Vlaamse Regering met prioriteit voor het openbaarvervoeraanbod en de dienstverlening. Het ODC zal De Lijn evalueren op de output: men krijgt vrijheid, maar de efficiëntie en de klantentevredenheid moet significant hoger, de productiviteit moet omhoog en de doelstellingen met betrekking tot de investeringen moeten behaald worden. We verliezen de kostendekkingsgraad niet uit het oog.

Het versterken van het draagvlak voor De Lijn is een gedeelde verantwoordelijkheid van De Lijn en het Vlaamse Gewest als hoofdaandeelhouder. Om De Lijn meer slagkracht te geven (en in afwachting van de verlenging van het ODC) zal de Vlaamse Regering de kaders voor aanbod- en tariefautonomie goedkeuren zodat De Lijn die uiterlijk vanaf 1 januari 2025 kan toepassen. Voor de tariefautonomie krijgt De Lijn maximale vrijheid, alleen de sociale, inkomensgerelateerde tarieven en het kader voor het doelgroepenbeleid zullen nog door de Vlaamse Regering vastgelegd worden. We hebben aandacht voor een lager tarief voor jongeren. Voor de aanbodautonomie krijgt De Lijn de vrijheid om operationele bijsturingen te doen aan het openbaarvervoernet, steeds in goed overleg met de vervoerregio's.

Om de reizigerstevredenheid en kostenefficiëntie te verhogen zetten we in op een betere doorstroming van het openbaar vervoer. Dat is een gedeelde verantwoordelijkheid van het Vlaamse Gewest en de steden en gemeenten. Bij de keuze van investeringsprojecten binnen het GIP houden we rekening met de impact op de doorstroming van het openbaar vervoer. Via de vervoerregioraden sensibiliseren we de lokale besturen om ook op hun wegen de nodige maatregelen te nemen die de doorstroming verbeteren.

De valorisatie van de participaties van De Lijn in de aanbieders van deelsystemen (Cambio, Blue-bike) wordt onderzocht, waarbij de voortzetting en verdere ontwikkeling van de activiteiten een belangrijk element is bij de keuze van een externe partner. De opbrengst wordt ingezet voor de vergroening. Bij de herziening van het ODC evalueren we de positionering en de rol van de mobiliteitscentrale, en de rol van De Lijn als beheerder van het vervoerssysteem vanuit een modusoverschrijdende mobiliteitsbril.

Om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken, werkt De Lijn aan ticket- en tariefintegratie met de andere aanbieders van openbaar vervoer. Dat aantrekkelijke combiticket mag echter geen nieuwe financiële geldstromen tussen bepaalde deelstaten en andere deelstaten en/of het federale niveau tot stand brengen.

Bij de uittekening van het openbaarvervoernet wordt er over gewaakt dat de verschillende vervoerslagen maximaal op elkaar afgestemd zijn.

Om het openbaar vervoer maximaal toegankelijk te maken voor mensen met een beperking evalueren we het bestaande Masterplan Toegankelijkheid tegen medio 2025 met als doel sneller meer toegankelijke haltes te hebben. Binnen de vervoerregio's worden hiervoor concrete doelstellingen afgesproken.

De Lijn verhoogt de controle op zwartrijden: niet betalen voor openbaar vervoer zorgt niet alleen voor minder inkomsten, maar is ook asociaal. De controle wordt verscherpt en de inning van boetes wordt geoptimaliseerd zodat iedereen die betrapt wordt ook effectief betaalt.

Extra controle op de bussen en trams van De Lijn verhoogt ook de veiligheid van chauffeurs en reizigers tegen agressie en vandalisme. We hanteren een absolute nultolerantie ten opzichte van agressie tegen chauffeurs. Elke bus en tram van De Lijn is uitgerust met bewakingscamera's, stuurposten zijn afsluitbaar en we spreken met de federale overheid af dat alle wettelijke obstakels weggenomen worden zodat controleurs en chauffeurs van De Lijn bodycams kunnen dragen. We zorgen voor een fysieke toegangscontrole in de premetro zodat enkel betalende reizigers toegang hebben tot de tram.

De vervoersautoriteit zal, op basis van de data die De Lijn ter beschikking stelt, uiterlijk een jaar nadat de goedgekeurde vervoersplannen volledig geïmplementeerd werden in samenspraak met de vervoerregio's een

eerste evaluatie van die plannen opmaken. Daarnaast willen verschillende vervoerregio's het aanbod van het openbaar vervoer versterken en 'blinde vlekken' aanpakken. De vervoersautoriteit zal de verschillende vragen analyseren en toetsen aan de principes van basisbereikbaarheid, de ambities inzake modal shift en het aanpakken van vervoersarmoede. Daarbij wordt tevens in kaart gebracht welke versterkingen het grootste effect hebben op de vervoersvraag, zonder daarbij de kostendekkingsgraad uit het oog te verliezen. De vervoersautoriteit zal rapporteren aan de Vlaamse Regering.

We voorzien een duidelijk budgettair kader tot het einde van het ODC, zowel op vlak van exploitatie als op het vlak van investeringen. We voorzien forse investeringen in trams en bussen deze legislatuur en een groeipad voor de exploitatiemiddelen. De investeringen van De Lijn maken integraal deel uit van het GIP zodat ook de vervangingsinvesteringen in het kader van de vernieuwing/verduurzaming van de busvloot en de spoorvernieuwing duidelijk in beeld gebracht worden. We voorzien tevens een groeipad voor het vervoer op maat.

We bekijken hoe we de Mobiliteitscentrales Aangepast Vervoer (MAV) en de Diensten Aangepast Vervoer (DAV) zo snel mogelijk kunnen integreren binnen het vervoer op maat (flexplusvervoer) zodat de dienstverlening aan personen met een mobiliteitsbeperking verzekerd is, en met continuering van de vrijwilligerswerking. Basisbereikbaarheid is echter meer dan louter het openbaar vervoer, maar is ook de verandering naar een mobiliteitsbeleid waar de lokale besturen via de vervoerregio's nauwer bij het Vlaamse beleid betrokken worden en het beleid meer van onderuit opgebouwd wordt. Binnen de principes van basisbereikbaarheid zoals vastgelegd in het decreet zal deze Vlaamse Regering werk maken van:

- een evaluatie van de werking van de vervoerregio's.
- de goedkeuring van de nieuwe categorisering van het wegen- en waterwegennet in Vlaanderen zodat die categorisering ook input van mobiliteits- en investeringsbeleid kan zijn. Voorafgaand aan die beslissing brengen we de gevolgen van die nieuwe categorisering ook in kaart onder andere op het vlak van beheer, inrichtingsprincipes, link met ruimtelijk beleid en aangewezen snelheidsregime. We voorzien ook een vervolgtraject met monitoring, evaluatie en aanpassingen.
- een actualisatie van de in 2022 goedgekeurde Vlaamse mobiliteitsvisie met operationele doelstellingen onder andere op basis van dit regeerakkoord en van de goedgekeurde regionale mobiliteitsplannen. Die mobiliteitsvisie is richtinggevend voor het toekomstgerichte Vlaamse mobiliteitsbeleid.
- een betrokkenheid van de vervoerregio's bij de investeringsplanning zodat Vlaamse en lokale investeringen beter op elkaar afgestemd kunnen worden en er een duidelijke planning van langetermijninvesteringen komt met duidelijkheid voor alle betrokkenen.

3.6 Havens en binnenvaart

Zoals voorzien in het havendecreet zorgen we voor de nautische toegankelijkheid en blijven we de Vlaamse havens ondersteunen in de uitbouw en het beheer van de maritieme basisinfrastructuur met specifieke aandacht voor het inzetten van walstroom. Daarnaast kijken we op welke manieren we de havens verder kunnen ondersteunen in hun rol als belangrijke motor voor de Vlaamse welvaart. We hebben daarbij ook aandacht voor de alsmaar groter wordende uitdagingen op het vlak van digitalisering en CO_2-reductie.

We versterken de positie van onze zeehavens door die via alle modi (water, weg, spoor, openbaar vervoer, pijpleidingen) beter bereikbaar te maken, waarbij we altijd vraaggestuurd werken. Ook op het vlak van goederenvervoer zetten we daarom verder in op combimobiliteit en slimme logistiek opdat de gefragmenteerde goederenstromen die vandaag de haven in- en uitgaan efficiënter en duurzamer vervoerd worden. Door het opzetten van een cargo-P+R-netwerk rondom de havens kunnen goederenstromen intelligenter geconsolideerd en gekanaliseerd worden met performante shuttles. We blazen in overleg met de federale regering het netwerk voor containervervoer over het spoor nieuw leven in (NARCON 2.0) door onze havens met de inlandterminals en cargo-P+R's te verbinden.

Samen met de havens werken we aan de optimalisering van de volledige nautische keten zodat de betrouwbaarheid verhoogt en de vlotte en veilige bereikbaarheid van onze havens verzekerd is. In overleg met alle betrokkenen en met respect voor de geëigende overlegstructuren bekijken we welke maatregelen daarover binnen de Vlaamse overheid genomen kunnen worden waarbij de eigen personeelsleden van de nautische keten betrokken zijn.

We faciliteren zowel in de havens als langs de binnenwateren de uitbouw van een walstroomnetwerk.

De voorbije decennia heeft Vlaanderen grote budgetten geïnvesteerd in de economische functie van de waterwegen door onder andere het bouwen van kaaimuren, het verhogen van bruggen en het vernieuwen of aanpassen van sluizen. In het kader van het structurele onderhoud zetten we verder in op de bruggen en de sluizen en het baggeren op de binnenwateren. We zien echter dat het aandeel van de binnenvaart in het goederenvervoer ondanks de grote investeringen niet stijgt. We gaan in overleg met de binnenvaartsector en evalueren het gevoerde beleid uit het verleden om te kijken wat er nodig is om het aandeel van de binnenvaart in het goederenvervoer te doen stijgen. We hebben daarbij aandacht voor de verdere ontwikkeling van regionale binnenvaarthubs en gedeelde overslagplaatsen om de bereikbaarheid van regionale industrieparken te verhogen en de modal shift te versnellen.

We brengen de drempels in kaart voor het varende personeel die de overstap bemoeilijken van zeevaart naar binnenvaart en vice versa en werken die waar mogelijk weg. We bekijken hoe we de binnenvaart verder kunnen digitaliseren, zoals bijvoorbeeld het dienstboekje voor het varende personeel van binnenvaartschepen.

Het investeringsbeleid op de bevaarbare waterwegen ondersteunt het vlotte en veilige gebruik ervan. Een goed onderhouden waterweg zorgt voor een hoge betrouwbaarheid van die blauwe snelweg en draagt ook bij tot waterbeheersing.

3.7 Luchthavenbeleid

We staan voor een toekomstgericht en duurzaam Vlaams luchtvaartbeleid waarin onze regionale luchthavens een rol hebben naast en complementair aan de luchthaven van Zaventem die een belangrijke motor is van groei en voorziet in talrijke jobs voor de regio. We onderzoeken hoe we de synergie tussen de drie regionale luchthavens en Zaventem kunnen versterken, met meer efficiëntie en minder overheidssteun.

We gaan in overleg met de federale overheid om het samenwerkingsakkoord van 1989 te herzien om de modaliteiten vast te leggen voor het leveren van luchtverkeersleidingsdiensten op de Vlaamse regionale luchthavens vanuit een digitaal torencentrum.

3.8 Innovatie

Stilstaan is achteruitgaan, ook in de mobiliteitswereld. Het is duidelijk dat voer- en vaartuigen in de toekomst autonomer zullen functioneren. We screenen de regelgeving binnen het beleidsdomein zodat we die toekomstgericht maken en klaarmaken voor die stijgende voer- en vaartuigautonomie.

We zetten verder in op slimmere verkeerslichten en dronetechnologie. Daarnaast zetten we in op dynamisch verkeersmanagement, waarbij we ook vertrouwen op onze lokale besturen die in hun stad of gemeente de situatie het beste kennen.

We investeren verder in Smart Shipping, een programma dat het mogelijk maakt om onze toonaangevende rol binnen Europa op het vlak van digitaal verkeersmanagement en automatisch varen te borgen.

3.9 Duurzame mobiliteit

We blijven de transitie naar een emissievrije mobiliteit verder ondersteunen met oog voor haalbaarheid en betaalbaarheid. We zijn hier niet strenger dan de Europese doelstellingen. We werken binnen onze bevoegdheden de drempels weg voor het gebruik van alternatieve, milieuvriendelijke brandstoffen.

We zetten het systeem van premies voor e-wagens zo snel als juridisch mogelijk stop. Mensen die reeds een aanvraag deden onder de geldende regelgeving blijven daar uiteraard recht op hebben.

We ondersteunen gericht de verdere uitrol van elektrische laadpunten voor elektrische wagens en goederenvervoer, waarbij we vooral mogelijke drempels wegwerken waarna de markt zich hier autonoom kan ontwikkelen met aandacht voor de uitrol in appartementsgebouwen, voor het potentieel van slim laden en voor specifieke doeleinden zoals deelmobiliteit, taxi's en logistieke spelers. We waken over voldoende capaciteit op het elektriciteitsnet. Voor de scheepvaart faciliteren we walstroom verder.

De vandaag gehanteerde aanpak via de mechanismen van 'paal volgt wagen' en 'paal volgt paal' botsen op hun limieten, bijvoorbeeld op het vlak van ruimtelijke ordening en bewonersacceptatie. We verleggen de focus naar strategisch geplaatste slimme laadpleinen op (semi)publieke locaties i.p.v. de huidige versnipperde uitrol. Daarbij verminderen we het aantal netaansluitingen, versnellen we de uitrol, creëren we meer kansen voor slimme sturing en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, en verminderen we de druk op de publieke ruimte. We besteden bijzondere aandacht aan het vrijwaren van voet- en fietspaden. We brengen bestaande wetgevende drempels in kaart rond bidirectioneel laden en zetten proefprojecten op.

Om ervoor te zorgen dat de deelsystemen duurzaam, kwalitatief en maximaal toegankelijk zijn, stellen we een Vlaams erkenningskader en roadmap op voor autodelen en gedeelde mobiliteit.

3.10 Werking van het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Cruciaal voor een sterk mobiliteitsbeleid is een modusneutrale regisseur. Het Departement Mobiliteit en Openbare Werken zal deze rol op 3 manieren opnemen:

1. via de investeringscel: het opstellen van het geïntegreerd investeringsprogramma voor heel het beleidsdomein na input van alle entiteiten.

2. via de vervoersautoriteit: het overzicht behouden over de uitvoering van de basisbereikbaarheid en de opvolging van het openbaredienstcontract van De Lijn

3. als coördinator: zorgen voor een goede samenwerking met en afstemming tussen de verschillende entiteiten van het beleidsdomein en partners buiten het beleidsdomein (binnen en buiten de Vlaamse overheid). Die coördinatie is nodig op alle niveaus om een vlot mobiliteitssysteem in Vlaanderen te garanderen. In het kader van een minderhinderaanpak bij een groot programma van werken kan die coördinatierol uit efficiëntieoverwegingen door het departement toevertrouwd worden aan een andere actor met specifieke opdracht of kennis van de lokale context.

Daardoor kunnen de andere entiteiten van het beleidsdomein zich focussen op hun kerntaken en hun output verhogen. De rol van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken als modusneutrale regisseur zal zo snel mogelijk na het aantreden van de regering verankerd worden in het oprichtingsbesluit van het departement.

4 KLIMAAT EN ENERGIE

4.1 Visie

De klimaatverandering is een grote uitdaging, maar tegelijkertijd ook een opportuniteit. We steunen daarom voluit het akkoord van Parijs, waartoe we ons internationaal verbonden hebben om de temperatuurstijging te beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, en zo mogelijk 1,5 graden Celsius.

Vlaanderen alleen zal het klimaat niet redden, maar we willen een deel van de oplossing zijn. Daarom zullen we een faire bijdrage leveren aan het bereiken van de internationale, Europese en Belgische energie- en klimaatdoelstellingen, in de eerste plaats de Europese doelstelling om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn.

Het klimaatbeleid heeft een dubbel doel. Enerzijds de CO_2-uitstoot te doen dalen en onze klimaatdoelstellingen te halen en anderzijds onze samenleving voor te bereiden op de gevolgen van de klimaatverandering.

Wij onderschrijven de strijd tegen de klimaatverandering en erkennen de urgentie om daarvoor de nodige actie te ondernemen. Maar bij de Vlaamse klimaatambities moeten we rekening houden met de specifieke Vlaamse context. Vlaanderen is dichtbevolkt. Vlaanderen heeft de ambitie om een logistieke draaischijf en welvarende regio te blijven met bloeiende ondernemingen uit diverse sectoren. Dat brengt unieke uitdagingen met zich mee, onder meer rond ruimtelijke ordening, mobiliteit en infrastructuur.

Ondanks die uitdagingen zetten we volop in op ambitieuze klimaatmaatregelen. Het is van groot belang dat die maatregelen sociaal rechtvaardig en betaalbaar zijn voor de brede samenleving en onze bedrijven om het draagvlak voor het klimaatbeleid niet te ondergraven.

Als uit de jaarlijkse monitoring van de Vlaamse broeikasgasuitstoot blijkt dat Vlaanderen een **emissiereductie van 40%** bereikt ten opzichte van 2005 voor de sectoren die onder de Effort Sharing Regulation vallen, zal

Vlaanderen zijn klimaatambitie voor 2030 optrekken **richting 47%,** voor zover die ambitieverhoging onderbouwd is met aanvullende maatregelen die tijdig worden voorbereid. Zo engageren we ons om, stap voor stap, onze inspanningen op te drijven.

Vlaanderen bepleit rond de intra-Belgische verdeling van de klimaat- en energiedoelstellingen 2030 een aanpak vanuit de deelstaten. De bijbehorende middelen worden verdeeld verhoudingsgewijs de bijdrage aan die inkomsten. We vragen daarbij aan de federale overheid om zich te engageren tot maatregelen die het gewestelijke beleid ondersteunen.

Bij de start van de legislatuur zullen de belangrijkste maatregelen in het Vlaams Energie- en Klimaatplan worden geëvalueerd om na te gaan of de beoogde emissiereducties realistisch zijn en op het goede spoor zitten richting 2030. Als dat niet het geval zou zijn, worden er maatregelen toegevoegd of versterkt.

Bij elke bijkomende klimaatmaatregel die voorgesteld wordt, zullen de kosten en baten van die maatregel op termijn afgewogen worden tegen de impact op de uitstoot, de betaalbaarheid voor de burgers en de concurrentiekracht van onze ondernemingen.

Als welvarende regio die nauw verbonden is met de hele Europese markt, hebben we er alle voordeel bij om pioniers te zijn van de klimaatneutrale economie van de toekomst.

De energie- en klimaattransitie biedt opportuniteiten om duurzame economische groei te bewerkstelligen, jobs te creëren, nieuwe producten en diensten te ontwikkelen, onze strategische autonomie te versterken en minder afhankelijk te zijn van de import van basisgrondstoffen, de levenskwaliteit van de Vlamingen te verbeteren en sociale cohesie te bevorderen.

De omschakeling naar een duurzame samenleving en economie volbrengen we alleen als we de weg samen afleggen. We zorgen ervoor dat iedereen mee kan. Met een Vlaamse overheid die haar eerlijke aandeel levert in de klimaatinspanning en op een constructieve manier samenwerkt met andere overheden.

Vlaanderen neemt dus zijn verantwoordelijkheid op en voert een ambitieus én pragmatisch klimaat- en energiebeleid uit in de strijd tegen de klimaatverandering en de gevolgen ervan. Dat beleid volgt 2 sporen waarbij ingezet wordt op zowel mitigatie als adaptatie:

- sterke inspanningen leveren richting een klimaatneutrale samenleving met behoud van zowel de koopkracht van burgers als de competitiviteit van de ondernemingen

- Met het Vlaamse klimaatadaptatieplan, dat we evalueren volgens de nieuwe noden en inzichten, maken we op die manier onze infrastructuur, bebouwde omgeving, natuur en ons economische weefsel klaar voor klimaatverandering. (Zie luik klimaatadaptatie bij ‘Omgeving’)

Wij willen burgers en ondernemingen actief ondersteunen om de transitie te maken. Dat doen we door een duidelijk traject vast te leggen, de juiste prikkels te geven om duurzame investeringen gericht op de lange termijn te maken en door overleg met belanghebbenden.

Het klimaatbeleid moet burgers en ondernemingen positief en toekomstgericht toeleiden naar klimaatvriendelijke keuzes. We houden bij beslissingen rekening met een terugverdiennorm die bewaakt dat voor een gemiddelde burger of onderneming de klimaatvriendelijke investering financieel het voordeligst is op middellange termijn. Op die manier garanderen we hun koopkracht en competitiviteit.

We hanteren daarvoor een mix van instrumenten: we streven naar een betere prijsverhouding tussen fossiele en klimaatvriendelijke keuzes, we ondersteunen de juiste investeringen die ons naar klimaatneutraliteit brengen, we inventariseren de Vlaamse subsidies voor fossiele energiebronnen en faseren die geleidelijk uit, we zorgen voor een vereenvoudiging van de regelgeving die een duidelijke richting geeft, we ontzorgen waar we kunnen, ondersteunen collectieve projecten en geven extra ondersteuning aan wie het financieel moeilijk heeft. Die resultaatgerichte aanpak krijgt de voorkeur op bijkomende doelstellingen, regels, verplichtingen of verbodsbepalingen voor burgers en ondernemingen.

In uitvoering van de Europese regels maken we een **nieuw Vlaams Sociaal Klimaatplan** dat – samen met de al bestaande beleidsmaatregelen zoals de hervormde Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening en Mijn VerbouwBegeleiding – kwetsbare doelgroepen ondersteunt. Inzake het ondersteunen van renovaties maken we exclusief de keuze voor energetische maatregelen. Dat moet het sociale karakter van de klimaattransitie verzekeren en past in de strijd tegen armoede.

4.2 Vlaamse doelstellingen

Het klimaatbeleid heeft een dubbel doel. Enerzijds de CO_2-uitstoot te doen dalen en onze klimaatdoelstellingen te halen en anderzijds onze samenleving voor te bereiden op de gevolgen van de klimaatverandering.

Vlaanderen bepleit inzake de intra-Belgische verdeling van de klimaat- en energiedoelstellingen 2030 een aanpak **vanuit de deelstaten**. De bijbehorende middelen worden verdeeld verhoudingsgewijs de bijdrage aan deze inkomsten. We vragen daarbij aan de federale overheid om zich te engageren tot maatregelen die het gewestelijke beleid ondersteunen. We streven ernaar om maximaal 3 maanden na de vorming van de verschillende regeringen in België tot een dergelijk akkoord te komen.

Bij de start van de legislatuur zullen de belangrijkste maatregelen in het Vlaams Energie- en Klimaatplan worden geëvalueerd om na te gaan of de beoogde emissiereducties realistisch zijn en op het goede spoor zitten richting 2030. Als dat niet het geval zou zijn, worden er maatregelen toegevoegd of versterkt.

Bij elke bijkomende klimaatmaatregel die voorgesteld wordt, zullen de kosten en baten van die maatregel op termijn afgewogen worden tegen de impact op de uitstoot, de draagkracht van de burgers en de concurrentiekracht van onze ondernemingen.

De doelstelling is een ambitieus en realistisch klimaatbeleid: haalbaar en betaalbaar. We stemmen onze klimaatdoelstellingen daarop af en monitoren permanent de vooruitgang ervan. Als uit de jaarlijkse monitoring van de Vlaamse broeikasgasuitstoot blijkt dat Vlaanderen een emissiereductie van 40% bereikt ten opzichte van 2005 voor de sectoren die onder de Effort Sharing Regulation vallen, zal Vlaanderen zijn klimaatambitie

voor 2030 optrekken richting 47%, voor zover die ambitieverhoging onderbouwd is met aanvullende maatregelen. Zo engageren we ons om, stap voor stap, onze inspanningen op te drijven.

We gaan in **dialoog met de Europese Commissie** over de impact en opportuniteiten van algemene klimaat-, energie- en leefmilieudoelstellingen voor dichtbevolkte en economische belangrijke regio's zoals Vlaanderen. Vlaanderen zal daarbij op Europees niveau de maximale terugvloeiing bepleiten naar België van middelen die in België opgehaald werden in het kader van Europees klimaat- en energiebeleid. We streven daarbij ook naar een maximale benutting van Europese fondsen en middelen die voor het energie- en klimaatbeleid ter beschikking staan. De **Vlaamse klimaatstrategie 2050** uit 2019 zal geactualiseerd worden in het licht van de Europese Klimaatwet.

Vlaanderen zal in het kader van een lastenverdeling binnen België zijn eerlijke aandeel leveren als een verhoging van de Belgische hernieuwbare energiedoelstelling nodig blijkt om de EU-doelstelling rond hernieuwbare energie te bereiken.

4.3 Vlaamse maatregelen

Vlaanderen zal het nieuwe emissiehandelssysteem voor gebouwen, transport en bijkomende sectoren (ETS2), dat op Europees niveau beslist werd, moeten implementeren vanaf 2027. De middelen die daaruit voortkomen, worden volledig gebruikt om voor diegenen die bijdragen aan het systeem te helpen de transitie haalbaar en betaalbaar te maken.

We stellen daarom, met middelen uit het Sociaal Klimaatfonds en uit de Vlaamse veilinginkomsten van ETS2, een **Vlaams Sociaal Klimaatplan** op met nadruk op structurele maatregelen die kwetsbare burgers maximaal ondersteunen in het kader van de taxshift en ETS2. Daarin wordt het Vlaamse Energiearmoedeplan geïntegreerd.

4.4 Gebouwen

Een belangrijke hoeksteen van ons beleid is de **renovatie van het Vlaams gebouwenpark**. We zetten daarom Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening en Mijn VerbouwBegeleiding verder, we hervormen ze, en maken werk van een **Vlaamse taxshift** die budgetneutraal is voor de overheid. Die taxshift maakt elektriciteit geleidelijk goedkoper ten koste van fossiele brandstoffen. Samen met de Europese invoering van ETS2 (voor zover die maatregel niet wordt teruggeschroefd op Europees niveau) zorgen we zo dat er sneller zal worden gekozen voor investeringen in isolatie, warmtepompen… We brengen eventuele federale maatregelen ter zake in rekening.

4.5 Residentieel

- We focussen op de minst zuinige energielabels (E en F) door in heel Vlaanderen laagdrempelige **collectieve renovatieprogramma's** uit te rollen. We doen dat onder de vorm van groepsaankopen met de Mijn VerbouwLening als prefinanciering. We zetten ook in op de opmaak van renovatiemasterplannen voor appartementsgebouwen.

- De **renovatieplicht** wordt beperkt tot op het **huidige niveau van label D.** Het **verstrengingspad wordt afgeschaft**.

- Voor de renovatieplicht bij residentiële gebouwen wordt een **genuanceerd handhavingskader** uitgewerkt. De termijn voor de uitvoering van de werkzaamheden om aan de renovatieplicht te voldoen en de termijn om de bewijsstukken bij **Ingrijpende Energetische Renovaties (IER)** aan te leveren, wordt verhoogd naar 6 jaar.

- We behouden het stimulerende beleid inzake **Mijn VerbouwPremie en Mijn VerbouwLening**. We zetten daarmee Vlamingen aan om beter te doen dan de norm (dat is label D). We onderzoeken daarbij hoe we het haalbaar houden voor de Vlamingen met een beperkte financiële draagkracht.

- We onderzoeken of collectieve instrumenten mogelijk zijn waarbij energetische ingrepen kunnen worden voorgefinancierd.

- De Mijn VerbouwLening wordt versterkt door het koppelen van een getrapte rentekorting aan het inkomen van de aanvrager. Binnen de budgettaire mogelijkheden wordt een specifieke doelgroep van laagste inkomens afgelijnd die in aanmerking zal komen voor een rentekorting die de volledige rente dekt.

- De inkomenscategorieën en steunniveaus bij de Mijn VerbouwPremie worden verder verfijnd. Na de realisatie van de taxshift zullen deze instrumenten in totaliteit worden geactualiseerd.

- We onderzoeken hoe we kleinere OCMW's nog meer kunnen laten samenwerken noodkoopleningen toe te kennen, met de ondersteuning van energiehuizen. We bekijken of we het systeem van noodkoopleningen kunnen integreren in de Mijn VerbouwLening.

- We behouden de sloop- en heropbouwpremie voor het volledige Vlaamse grondgebied voor investeringen die niet in aanmerking komen voor het federale verlaagde btw-tarief. We vragen aan de federale overheid een veralgemeend btw-tarief van 6% bij sloop- en heropbouw in het kader van het klimaatbeleid en om betaalbaar wonen te ondersteunen.

- We stimuleren de klimaat- en energietransitie door werk te maken van het verlagen van de elektriciteitsfactuur door een voor de overheid budgetneutrale taxshift.

    - We zorgen dat de Vlaamse component in de elektriciteitsfactuur niet verder toeneemt als gevolg van eigen Vlaams beleid in deze legislatuur.

    - De Vlaamse beleidskosten in de elektriciteitsfactuur worden geleidelijk verschoven naar fossiele brandstoffen voor de verwarming bij burgers en ondernemingen, rekening houdend met federale initiatieven op dit vlak. Dat doen we om klimaatvriendelijke investeringen substantieel en structureel aantrekkelijker te maken. Die maatregel wordt gecombineerd met een renovatiebeleid dat een rechtvaardige transitie ondersteunt en voor niet-residentiële afnemers een systeem van degressiviteit naar analogie met bestaande degressieve systemen.

- Het Vlaams Sociaal Klimaatplan (als bijdrage aan het nationale Sociale Klimaatplan) ondersteunt onder meer met middelen uit het Sociaal Klimaatfonds de sociaal kwetsbare doelgroepen bij die taxshift.

- **We vereenvoudigen de residentiële EPB- en EPC-beleidskaders** om de kwaliteit van de energieprestatiecertificaten maximaal te garanderen en die gebruiksvriendelijker te maken. De berekening van het EPC en de EPB wordt geëvalueerd en als dat nodig is aangepast en waar mogelijk onderling op elkaar afgestemd. Het inspectieprotocol voor de opmaak van het EPC wordt sterk vereenvoudigd. We stimuleren waar mogelijk gezamenlijke keuringen bij een verkoop (EPC, asbest…).

- We vereenvoudigen en stimuleren de **renovatie van de appartementsgebouwen in gedwongen mede-eigendom**. De ontzorgings- en begeleidingsinstrumenten worden gericht versterkt, met een focus op de vereniging van mede-eigenaars.

- We verfijnen de instrumenten die renovatie bij appartementsgebouwen ondersteunen waarbij de nadruk ligt op collectieve investeringsbeslissingen. Voor de appartementsgebouwen worden die instrumenten zo veel mogelijk gekoppeld aan het gebouwlabel. Verenigingen van mede-eigenaars worden een belangrijke doelgroep van Mijn VerbouwBegeleiding.

- We pakken drempels voor het uitvoeren van wijkrenovaties aan.

- We vereenvoudigen de aanvraagprocedure en criteria van Mijn VerbouwPremie en Mijn VerbouwLening en stemmen ze nog verder af op elkaar, waardoor bijvoorbeeld gegevens van de ene aanvraag ook voor de andere kunnen dienen. We hebben daarbij extra aandacht voor kwetsbare doelgroepen zodat die instrumenten effectief een verschil zullen maken.

- EPC's van individuele appartementen blijven behouden, maar worden aangevuld met een gebouwlabel voor alle collectieve delen van het gebouw. De individuele EPC's en het EPC van de collectieve delen geven een overzicht van de energieprestatie van het volledige gebouw. Het verstrengingspad van de gebouwlabels voor de renovatie van appartementsgebouwen zal vastgelegd worden, eens duidelijk is wat haalbare labels zijn.

4.6 Ontzorging

- Lokale energiehuizen en woonloketten zullen – waar mogelijk – geïntegreerd worden tot **laagdrempelige en performante energie- en woonloketten**. Die loketten zetten verder in op toegankelijke, eenvoudige, snelle en gecentraliseerde dienstverlening. We stimuleren collectieve renovaties via de Mijn VerbouwBegeleiding.

- De Mijn VerbouwBegeleiding voor residentiële gebouwen wordt verdergezet en geëvalueerd in functie van eventuele bijsturingen.

4.7 Niet-residentieel

- We behouden de **renovatieplicht voor niet-residentiële gebouwen** en koppelen daar een ambitieus groeipad aan richting 2050. Momenteel is er voor grote niet-residentiële gebouwen alleen een EPC-labelverplichting van label E tegen 2030 en een klimaatneutrale doelstelling tegen 2050 voorzien. Na het in kaart brengen van de stand van zaken van de EPC-labels van grote niet-residentiële gebouwen, wordt een traject richting 2050 voor grote niet-residentiële gebouwen opgesteld.

- We blijven kleinschalige non-profitorganisaties, zoals verenigingen ondersteunen via de Mijn VerbouwPremie, Mijn Verbouwlening en Mijn Verbouwbegeleiding.

- We evalueren de Mijn VerbouwPremie en premie 'relighting' voor niet-residentiële gebouwen. Bij die evaluatie worden mogelijke alternatieven voor kleinere niet-residentiële gebouwen in kaart gebracht.

- Het instrument van de EPC-labelpremie wordt opengesteld voor kleinere niet-residentiële gebouwen.

4.8 Overheid

- De Vlaamse overheid zal voorloper zijn als het gaat om energie-efficiëntie en klimaatneutraliteit van haar gebouwen en transportmiddelen. Voor gebouwen doet de Vlaamse overheid onder meer een beroep op het Vlaams Energiebedrijf en Het Facilitair Bedrijf. In uitvoering van de richtlijn 'energie-efficiëntie' (EED) zal de Vlaamse overheid de energie-efficiëntie van haar eigen overheidsgebouwen verder verbeteren.

- We zorgen ervoor dat het Vlaams Energiebedrijf overheidsdiensten helpt met energie-investeringen te financieren. We voorzien middelen om de energietransitie van het openbare vastgoedpatrimonium te faciliteren door in te zetten op Terra Patrimonium- en energiedatabank Vlaanderen, trajectbegeleiding en de opmaak van strategische vastgoedplannen als die gekoppeld zijn aan concrete investeringen.

- Voor lokale besturen waken we erover dat er voldoende dienstverlening, ondersteuning en financieringsoplossingen blijven na de geplande uitfasering van energiedienstverlening door Fluvius.

4.9 Industrie

- We ondersteunen de Vlaamse industrie op weg naar klimaatneutraliteit.

- Daardoor maken we niet alleen onze eigen industrie competitief, strategisch autonoom en toekomstbestendig, de technologieën die we daarvoor ontwikkelen, creëren exportkansen voor onze ondernemingen en ondersteunen de strijd tegen klimaatverandering wereldwijd.

- We grijpen de kansen die een voorloperbeleid biedt en ondersteunen toekomstgerichte sectoren die duurzame jobs opleveren. We zorgen voor geschoolde en gevormde werkkrachten die die jobs kunnen invullen.

- We ontwikkelen een kader voor de transitie naar klimaatneutraliteit via de Vlaamse Klimaatsprong en evalueren in overleg met de sectoren algemene en sectorale doelstellingen. We rapporteren jaarlijks over de voortgang van de nodige industriële transitie en sturen instrumenten bij waar nodig.

- De Vlaamse **Klimaatsprong** wordt verder uitgewerkt als coördinerend actieprogramma van de industriële klimaattransitie, zowel rond procestransformaties als rond infrastructuur- en energiebehoeften. We maken een update van de roadmap Naar een koolstofcirculaire en CO_2-arme Vlaamse industrie en leggen doelstellingen op voor de lange termijn.

- We onderzoeken in het kader van de Klimaatsprong of we een programmatorische clusteraanpak kunnen uitwerken, enerzijds aan de hand van de klimaatroadmaps die energie-intensieve bedrijven die toegetreden zijn tot de energiebeleidsovereenkomst (EBO) tegen eind dit jaar moeten opmaken, anderzijds aan de hand van de reeds opgemaakte inventarissen van de specifieke warmtevraag en het restwarmteaanbod van alle EBO-ondernemingen. De Vlaamse Regering start daarnaast binnen de Klimaatsprong een participatief traject tussen infrastructuurbeheerders, grote industriële clusters, grote kmo-zones en overheid om de infrastructuurbehoefte te bepalen, en om te bekijken hoe die door collectieve infrastructuur kan worden gerealiseerd (elektriciteit, stroomnetten, waterstofnetten, warmtenetten, infrastructuur om CO_2 vloeibaar te maken en te transporteren…). De Vlaamse Regering prioriteert de grootste infrastructuurwerven voor de toekomst, op basis van het CO_2-reductiepotentieel.

- We zorgen voor de juiste financieringsinstrumenten om de klimaattechnologieën bij onze ondernemingen versneld ingang te laten vinden en voor het optimale gebruik van de EU-hefbomen daarbij. Het pilootproject 'bijpascontracten' **(contracts for difference**) dat de Vlaamse basisindustrie moet ondersteunen in de transitie naar *low carbon-processen* werd daarvoor opgestart en wordt continu opgevolgd. Op basis van de voorziene **evaluatie** beslist de Vlaamse Regering over de verdere implementatie en uitvoering van dat instrument. Een benchmarkstudie over de inzet van dat instrument door onze buurlanden wordt opgestart zodra de Vlaamse Regering is gevormd. We onderzoeken de steun voor grote projecten in onze havens met betrekking tot CO_2-afvang met permanente opslag (CCS) en het gebruik van afgevangen CO_2 (CCU).

- **Kernenergie** zal een belangrijke rol blijven spelen bij de realisatie van onze ambitie voor koolstofvrije en betaalbare stroom. We onderzoeken de mogelijkheden rond kleine, modulaire reactoren in Vlaanderen. We bekijken de eventuele mogelijkheden om waar mogelijk en verstandig mee te (laten) investeren.

- Daarnaast evalueren we de verlenging van de **energiebeleidsovereenkomsten (EBO's**) voor Vlaamse energie-intensieve ondernemingen (VER-ondernemingen en niet-VER-ondernemingen), en dat ten laatste eind 2025.

- Het regelgevende kader rond energie-efficiëntie wordt, waar nodig, afgestemd op de richtlijn 'energie-efficiëntie', zonder het bestaande kader af te zwakken.

- De premies en subsidies voor ondernemingen worden geëvalueerd en waar mogelijk aangepast in het licht van de verhoogde investeringsaftrek, de invoering van ETS2 en de Vlaamse taxshift.

- We actualiseren de **Vlaamse Waterstofstrategie**. Voor wat betreft de inzet van koolstofarme waterstof en mogelijke ondersteuning voor import, productie en gebruik van waterstof starten we een studie op.

- We behouden de verplichting voor grote elektriciteitsafnemers om zonnepanelen te installeren en onderzoeken of we die verplichting kunnen verbreden naar een grotere doelgroep, altijd maximaal in functie van het lokale verbruik. De flexibiliteit voor de in aanmerking komende alternatieven van nieuwe of bestaande investeringen in hernieuwbare energie in Vlaanderen wordt verhoogd. Voor de pv-verplichting wordt een **gepast handhavingskader** uitgewerkt.

- We voorzien een **verderzetting van de premie voor asbestverwijdering** voor niet-verwarmde niet-residentiële gebouwen in combinatie met de plaatsing van zonnepanelen.

4.10 Transport

- De Vlaamse overheid steunt de Europese ambitie en tijdslijn om nieuwe wagens emissievrij te krijgen en werkt daar zelf ook actief aan mee.

- We gebruiken de Vlaamse bevoegdheden om in combinatie met het federale beleid de *total cost of ownership* tegen 2029 aantrekkelijk te maken voor nieuwe emissievrije voertuigen ten opzichte van nieuwe voertuigen met een fossiele verbrandingsmotor. De invoering van ETS2 en de taxshift zullen daar een positieve invloed op hebben.

- Vlaanderen motiveert burgers en ondernemingen om vlot te schakelen tussen verschillende vervoersmiddelen. Het openbaar vervoer, dat we groener en efficiënter maken, en de fiets bieden een weg uit de file in elke gemeente en stad. Met een gegarandeerde dienstverlening, extra aanbod en meer stiptheid zorgen we voor een betrouwbaar openbaar vervoer.

- Vlaanderen neemt de regierol op zich voor de uitrol van (semi)publieke snellaadpalen en zet in op een ernstige uitbreiding van laadinfrastructuur. In overleg met de Vlaamse gemeenten werken we een gericht actieplan uit met concrete doelstellingen over het aantal laadpalen, slimme laadpleinen, snellaadstations over het hele snelwegennet.

4.11 Landbouw

- Vlaanderen heeft in 2021 **de Global Methane Pledge** ondertekend, die een reductie van de methaanuitstoot van minimaal 30% tussen 2020 en 2030 nastreeft. Er worden, onder meer binnen de landbouwsector, inspanningen geleverd om die doelstelling te bereiken.

- Via de goedgekeurde Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) dragen we bij tot het herstel van de schade door vermesting, verdroging en verzuring. De inspanningen om de varkensstapel tegen 2030 met 30% te verkleinen maken daar deel van uit.

4.12 Afval en circulaire economie

- Vlaanderen heeft zich ontwikkeld tot een voorloper in circulaire economie en afvalbeheer in Europa dankzij innovatieve beleidsmaatregelen, sterke samenwerkingen en een cultuur van duurzaamheid. We bevorderen ecodesign, de deeleconomie en materialenbeheer om de levensduur van producten te maximaliseren en afval te minimaliseren. Met een van de hoogste recyclingpercentages in Europa zet Vlaanderen in op afvalpreventie, hergebruik, afvalscheiding aan de bron en geavanceerde verwerkingsinfrastructuren.

- We verkleinen tegen 2030 het restafval met minstens 30% zoals vastgesteld in het Lokaal Materialenplan. In samenspraak met de sector werkt de OVAM een strategie uit om de capaciteit voor afvalverbranding aan te passen aan het dalende afvalaanbod. We heroriënteren de verwerking van huishoudelijk afval en vergelijkbaar bedrijfsafval naar een hoogwaardiger gebruik. We onderzoeken schaalvergroting van verbrandingsinstallaties.

- Ook zetten wij de ondersteuning verder om onze ondernemingen te helpen bij de omslag naar een circulaire economie. We evalueren de werking van het platform 'Vlaanderen Circulair' met als uitgangspunt om meerwaarde te creëren voor onze ondernemingen en de materialenkringloop te sluiten.

4.13 Hernieuwbare energie

Vlaanderen levert haar faire bijdrage aan de Europese hernieuwbare energiedoelstelling: dankzij de inspanningen van de voorbije jaren staan we aan de top wat betreft zonnepanelen en windturbines per vierkante kilometer. Tegen 2030 verhogen we de ambities inzake hernieuwbare energieproductie fors tot een geïnstalleerde capaciteit voor wind tot 2,8 GW en voor zon tot 10 GW. We zetten in op netversterking en opslagcapaciteit.

We blijven de ontwikkeling van hernieuwbare energie in Vlaanderen ondersteunen. Op die manier vermijden we maximaal de **aankoop van hernieuwbare energie uit het buitenland** om de Vlaamse hernieuwbare energiedoelstellingen te realiseren.

- Wat betreft windenergie evalueren we het steunniveau. Voortbouwend op de evaluatie van het transitie-instrument onderzoeken we alternatieve steunmechanismen voor wind zoals bijvoorbeeld een bijpascontract (*contract for difference*).

- We **maken de instrumenten efficiënter voor de vergroening van de warmtevraag voor de brede industrie**, in nauw overleg met de betrokken agentschappen (premie na audit, Call groene warmte, Ecologiepremie+, GREEN, STRES…) en we onderzoeken of een hervorming richting een vast bedrag per lopende meter kostenefficiënt, zinvol en wenselijk is. Het gebruik van industriële restwarmte, geothermie en riothermie wordt eveneens onderzocht. Technologieneutraliteit staat ook daar centraal.

- De kostprijs voor zonnepanelen is de laatste jaren sterk gedaald. Financiële steun is daardoor niet meer nodig. De call 'groene stroom' voor nieuwe pv-projecten wordt daarom afgeschaft. Het beleid legt de

klemtoon op de toegang tot zonne-energie voor alle burgers, ook diegene die geen eigen dak hebben. We zetten daarvoor het instrument van de Mijn VerbouwLening in voor de kwetsbaarste doelgroep. Op die manier laten we niemand in de steek en benutten we het potentieel van daken optimaal.

- We zetten in op flexibiliteit om de businesscase voor zonnepanelen (sterk) positief te houden.
- De productie van biogas en biomethaan blijven we steunen door een systeem van verhandelbare garanties van oorsprong.

4.14 Energiedelen

- We ambiëren om energie die lokaal gedeeld wordt achter het gemeenschappelijke aansluitpunt van een gebouwencomplex vrij te stellen van heffingen. We onderzoeken of energiedelen mogelijk kan gemaakt worden voor actieve budgetmeterklanten.

4.15 Netinfrastructuur/netbeheer

- We zetten in op maximale flexibiliteit, datamanagement en slim netbeheer om de integratie van de hernieuwbare energiebronnen, de versnelling van elektrificatie en een competitieve, betaalbare en betrouwbare energievoorziening te blijven garanderen.

4.16 Energiemarkt

- Fluvius focust zich op zijn bestaande **kerntaken** en verhoogt de dienstverlening naar de netgebruikers en leveranciers via een sterk verbeterde digitalisering.
- Fluvius maakt het distributienet de komende 10 jaar klaar voor hernieuwbare energie en elektrificatie. Zij doen daarvoor al de noodzakelijke investeringen. Dat is de basis voor onze duurzame samenleving van de toekomst.
- Fluvius is een cruciale partner van de Vlaamse overheid om de energietransitie waar te maken. Energienetwerken zijn een strategische asset. We zorgen ervoor dat Fluvius in publieke handen blijft.
- We bereiden de **toekomst van het distributienet voor aardgas** voor in overleg met Fluvius en de VREG: na het aansluitbeleid van vroeger onderzoeken we een exitbeleid, het optimaal uitrollen van de digitale gasmeter en een aangepast tariefmodel. We bekijken dat samen met de opmaak van de plannen voor lokale koude en warmtenetten.
- Fluvius ondersteunt de OCMW's met de inzichten over mogelijke **energiearmoede** op basis van de digitale meter (in het bijzonder de zelfafsluitingen en het oplaadgedrag van de prepaidmeter).
- De **planlast voor leveranciers** wordt afgebouwd waar mogelijk (zonder de sociale bescherming af te bouwen) om een gelijker speelveld te krijgen met nieuwe leveranciers en leveranciersmodellen. We

maken het mogelijk dat een klant contracten met verschillende leveranciers kan afsluiten, waardoor de klant eenvoudiger kan inspelen op interessante marktprijzen.

- De **digitale meter** wordt maximaal gevaloriseerd: alle meetdata worden de basis van alle marktprocessen, de opgenomen maandmeterstanden zijn de minimale basis voor facturatie (met behoud van de opties van voorschotten en afbetaling).

- We onderzoeken of en hoe commerciële leveranciers ook de prepaid-functie van de digitale meter kunnen aanbieden op een sociaal verantwoorde manier.

- Via de omzetting van de elektriciteitsmarktrichtlijn versterken we de flexibiliteit door onder andere netgekoppelde batterijen, bidirectionele laadsystemen en dynamische energiecontracten te bevorderen.

4.17 Governance binnen Vlaanderen rond energie en klimaat

- Om de financiering van bestaande en nieuwe klimaat- en energieprojecten te voorzien (voor zover de begroting of de Klimaat- en Energiefondsen niet volstaan) kan een beroep worden gedaan op een **publiek-private samenwerking**. De bevoegde minister verkent de mogelijkheden en legt een voorstel voor aan de Vlaams Regering. Waar mogelijk gebruiken we de hefboom van Europese middelen via bijvoorbeeld de Europese Investeringsbank.

- Het Vlaamse aandeel in de Europese middelen van ETS1, ETS2, ETS voor maritiem vervoer en het Carbon Border Adjustment Mechanism wordt toegewezen aan het Vlaams Klimaatfonds. Vlaamse ETS1-veilinginkomsten worden prioritair ingezet om de transitie bij de energie-intensieve industrie te ondersteunen (transitie-instrument, ICL). Vlaamse inkomsten van het nieuwe ETS2 worden ingezet om de transitie te ondersteunen bij de ESR-sectoren (Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening, collectief renovatiebeleid, Vlaams Sociaal Klimaatplan…).

- Wat betreft de implementatie van ETS2 streeft Vlaanderen ernaar om zo snel mogelijk een samenwerkingsakkoord af te sluiten met de federale overheid en de andere gewesten waarin de gewesten aangeduid worden als de bevoegde autoriteiten en waarbij administratieve lasten tot een minimum worden beperkt.

- Wat betreft de implementatie van het ETS-systeem voor maritiem transport streeft Vlaanderen er ook naar om zo snel mogelijk een samenwerkingsakkoord af te sluiten met de federale overheid en de overige gewesten waarin de gewesten aangeduid worden als de bevoegde autoriteiten en waarbij administratieve lasten tot een minimum worden beperkt.

- Vlaanderen werkt mee aan de opmaak van een nieuw interfederaal energiepact.

- Vlaanderen bereidt tijdig een Vlaams Energie -en Klimaatplan voor de periode 2031-2040 voor waarin we een faire bijdrage leveren aan de Europese doelstelling.

- Jaarlijks zal een voortgangsrapport opgemaakt worden rond energie en klimaat. Als uit die voortgangsrapportering blijkt dat Vlaanderen niet op weg is om de vooropgestelde (sectorale) doelstellingen te realiseren, zal de coördinerende minister in de schoot van de Vlaamse Regering de bevoegde vakministers uitnodigen om in de relevante sectoren bijkomende maatregelen voor te stellen of bestaande maatregelen bij te sturen. Experts kunnen op basis van dat jaarlijkse voortgangsrapport, rekening houdend met kengetallen ook aanbevelingen formuleren inzake de bijsturing van het Vlaamse energie- en klimaatbeleid.

- We onderstrepen het belang van de lokale besturen om klimaatmaatregelen (mitigatie en adaptatie) op het terrein te realiseren en van onderuit draagvlak ervoor te creëren. We ondersteunen daarom de lokale besturen om te prioriteren, enerzijds in functie van de Vlaamse beleidsdoelstellingen, anderzijds om hen in staat te stellen om hun eigen klimaatengagementen waar te maken. We vormen het Lokaal Energie- en Klimaatpact om tot een structureel dialoogplatform dat alle klimaatgerelateerd Vlaams beleid van alle beleidsdomeinen richting lokale besturen helder kanaliseert, knelpunten wegwerkt en zorgt voor eenduidige, resultaatgerichte steunmaatregelen zonder administratieve ballast. We creëren daarbij ook een kader voor steden en gemeenten om lokale verwarmings- en koelingsplannen op te maken die aangeven waar er warmte- en koudenetten kunnen komen (zoneringsplan) en hoe, wanneer en door wie die zullen worden aangelegd (uitvoeringsplan). Net zoals een gemeente een rioolbeheerder kan aanstellen, kan dat ook gebeuren voor een warmtenetbeheerder. Het ontwikkelrecht van die warmtenetbeheerder komt te vervallen als die binnen een vooraf bepaalde periode niet aan ontwikkeling toe komt.

4.18 Standpunten richting Europese en internationale klimaat- en energiedossiers

Vanuit een resultaatgerichte aanpak krijgt **de effectieve uitvoering van klimaat- en energiemaatregelen de prioriteit**. Voor het behalen van de doelstellingen werken we in Vlaanderen aan een evenwichtige mix aan ondersteunende maatregelen en regelgevende maatregelen.

Dat is ook het algemeen uitgangspunt van de Vlaamse Regering bij de bespreking Europese klimaat- en energiedossiers. Concreet betekent dat:

- Na een legislatuur met bijzonder veel nieuwe Europese regelgeving rond energie en klimaat is het **tijd om deze wetgeving om te zetten vooraleer er bijkomende Europese regelgeving opgemaakt wordt.** Bij de omzetting van de richtlijnen uit het Europese Fit for 55-klimaatpakket maken we maximaal gebruik van de opportuniteiten om Vlaanderen voorop te laten lopen in de klimaat- en energietransitie.

- We zetten het omvangrijke pakket Europese energie- en klimaatregelgeving (onder andere de herziene richtlijn hernieuwbare energie, herziene energie-efficiëntierichtlijn, herziene richtlijn energieprestatie van gebouwen, gaspakket, herziene richtlijn 'interne markt voor elektriciteit'…) tijdig om in Vlaamse regelgeving. Om onze burgers en bedrijven duidelijkheid te geven over het reductiepad richting klimaatneutraliteit in de EU tegen 2050, pleiten we ervoor om Europees zo snel mogelijk een ambitieuze en pragmatische 2040 doelstelling vast te leggen.

- **Evaluatie en monitoring van de haalbaarheid van EU-doelstellingen** en in het bijzonder van subdoelstellingen. Als blijkt dat die subdoelstellingen niet voldoende bijdragen aan de EU-klimaatdoelstellingen of dat er betere alternatieven zijn, zal Vlaanderen pleiten om die doelstellingen/verplichtingen aan te passen.

- In het kader van betaalbaarheid en bevoorradingszekerheid is het belangrijk dat we pleiten voor een evenwichtige energiemix, waar naast hernieuwbare energie ook kernenergie deel uitmaakt van het Europees beleid.

- Vlaanderen zet voor zijn bijdrage aan de **internationale klimaatfinanciering** zijn aanpak verder waarbij deze bijdrage ingezet wordt bij zowel mitigatie- als adaptatieprojecten waar Vlaamse ondernemingen bij betrokken zijn. Op internationaal niveau pleit Vlaanderen om de bijdrage voor internationale klimaatfinanciering te koppelen aan de effectieve emissiereducties die ontwikkelingslanden realiseren.

- Op EU-niveau ijveren we voor een level playing field rond de overheidssteun aan ondernemingen en een strikt toezicht daarop door de Europese Commissie.

- Elke stap die ecologische winst oplevert is een goede stap. Daarom vragen we de Europese Unie om de doelstelling (**RFNBO**) bij te sturen, zodat we meer dan enkel groene waterstof kunnen gebruiken om onze industrie verder te verduurzamen.

5 LANDBOUW EN VISSERIJ

5.1 Visie

Vlaanderen erkent de cruciale rol van land- en tuinbouwers in voedselzekerheid, en in het leveren van diensten ten voordele van de samenleving, het milieu en het klimaat. Vlaanderen streeft daarom naar een duurzame toekomst voor de land- en tuinbouwsector. We willen het ondernemerschap en de positie van land- en tuinbouwers versterken door een rechtszeker ondernemersklimaat, correctere prijzen, minder administratieve lasten en minder overbodige regeldruk. Dat mag niet leiden tot het afzwakken van het milieubeschermingsniveau of het vergroten van de doelafstand. Dat streven verankert de Vlaamse Regering in een langetermijnvisie tot 2050 waarin landbouwproductiviteit binnen de ecologische grenzen van Vlaanderen centraal staat, met aandacht voor de correcte vergoeding voor de land- en tuinbouwers, duurzaamheid en een rendabele land- en tuinbouwsector binnen Vlaanderen. Er wordt geïnvesteerd in ondernemerschap, verjonging en innovatie. Vlaanderen heeft specifiek aandacht voor de toegang van jonge land- en tuinbouwers tot landbouwgrond. Het strategische plan voor het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid na 2027 wordt geoptimaliseerd: enerzijds in functie van vereenvoudiging en anderzijds in functie van de verwachtingen die de Europese Unie en milieudruk aan de landbouwsector stellen. We houden vast aan de uitgangspunten van het landbouwakkoord zonder de doelstellingen uit onder andere de habitatrichtlijn, vogelrichtlijn en kaderrichtlijn Water te hypothekeren. In dat kader zet de Vlaamse Regering het structureel overleg met de landbouwsector verder. De land- en tuinbouwers zijn volwaardige ondernemers waarvan de marktmacht moet versterkt worden door de ondersteuning van producentenorganisaties. Samen met de federale regering werken we aan

een versterkt prijsobservatorium dat onafhankelijk kan optreden over oneerlijke handelspraktijken binnen de keten. Innovatie en duurzaamheid zijn prioriteiten, met focus op klimaatbestendige landbouw en opleiding. Ook de visserij- en aquacultuursector worden, na een evaluatie van de bestaande systemen, verder gestimuleerd richting duurzaamheid en innovatie.

5.2 Respect en een duurzame toekomst voor onze land- en tuinbouwers

Voedselzekerheid en de mogelijkheid om in onze eigen behoeften te voorzien zijn van strategisch belang voor Vlaanderen en Europa. De Vlaamse Regering organiseert een hernieuwde structurele dialoog met de landbouwsector. De kernopdracht van onze Vlaamse land- en tuinbouwers is en blijft dan ook de productie van ons voedsel. Dat moeten ze kunnen doen in een context die zowel economisch rendabel, sociaal draagbaar als ecologisch inpasbaar is. Het is daarom noodzakelijk dat de positie van de land- en tuinbouwer wordt versterkt in de keten. Land- en tuinbouwers hebben recht op betere, correcte prijsvorming.

Vlaanderen bewaakt het level playing field met andere Europese lidstaten om de concurrentiekracht van onze land- en tuinbouwers te bewaken. Vlaanderen bewaakt ook intern het level playing field tussen de verschillende sectoren bij de implementatie van het Europese en internationale beleid met een impact op de Vlaamse land- en tuinbouwsector. Binnen het Europese handelsbeleid pleiten we voor dezelfde standaarden voor agrovoedingsproducten als diegene die hier binnen de Europese Unie worden gehanteerd.

Het huidige marktmodel in de landbouwsector staat onder druk op economisch, ecologisch en maatschappelijk vlak. De verbinding tussen de consument en de land- en tuinbouwer moet versterkt worden. We maken een langetermijnvisie op over hoe ons landbouw- en voedselsysteem er tegen 2050 moet uitzien en welke plaats die inneemt in het Europese kader. We doen dat alomvattend en nemen alle uitdagingen mee.

Landbouwers zijn bij uitstek familiale ondernemers. We willen dat familiale ondernemerschap blijven versterken en ondersteunen. Ook de specifieke uitdagingen die met het landbouw- en tuinbouwberoep gepaard gaan, krijgen daarbij voldoende aandacht, zoals het mentale welbevinden, de moeilijke werk-privébalans en de grote financiële risico's.

Vlaanderen streeft ernaar om haar reputatie als voedselregio in de toekomst te bevestigen en wil jonge land- en tuinbouwers alle kansen geven. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar de uitdaging om drempels weg te werken voor jongeren die willen instappen in het land- en tuinbouwberoep. Tot slot stimuleren we het ondernemerschap in onze land- en tuinbouwsector, door overtollige administratieve lasten en overbodige regeldruk te vermijden, dan wel weg te werken. Dat mag niet leiden tot het afzwakken van het milieubeschermingsniveau en het vergroten van de doelafstand.

5.3 Vlaanderen stimuleert ondernemerschap en bestrijdt overbodige administratieve lasten

Vlaanderen is trots op haar land- en tuinbouwers. In de eerste plaats zijn land- en tuinbouwers ondernemers die zich met hun beroep willen bezighouden en niet met administratieve lasten. Daarom zet de Vlaamse Regering bij iedere beleidsmaatregel in op het vermijden van overbodige administratieve lasten. De minister van Landbouw legt, in het kader van het regeringsproject inzake de beperking van administratieve lasten, in het

eerste jaar van de legislatuur, na een evaluatie van de bestaande toestand, een actieplan tot administratieve vereenvoudiging en beperking van de overbodige regeldruk voor aan de Vlaamse Regering. Dat mag niet leiden tot een afzwakking van het milieubeschermingsniveau en het vergroten van de doelafstand. Toetssteen is of er een impact is van de administratieve aanpassingen op het al dan niet behalen van de vooropgestelde doelstellingen. Vervolgens neemt de minister van Landbouw de nodige reglementaire en decretale initiatieven voor de uitvoering van het voormelde actieplan. Vlaanderen past de regels redelijk en proportioneel toe. Bij een relevante Europese standpuntbepaling wordt er altijd een impactanalyse opgemaakt in het licht van het algemene belang, zoals de Europese en Vlaamse competitiviteit en de milieu-impact. Met het resultaat gaan we in gesprek met de Europese instanties. Seizoensarbeid wordt aantrekkelijker gemaakt voor Unieburgers. De behandelingstermijn voor arbeidskaarten B wordt waar mogelijk nog ingekort, op voorwaarde dat de arbeidsvoorwaarden worden gerespecteerd.

Vlaanderen zet in op een strikte toepassing van het 'only-once'-principe over de verschillende beleidsdomeinen heen en werkt aan een uniek loket voor onze land- en tuinbouwers.

We zetten Vlaanderen als voedselregio op de kaart. Daarbij blijven we het Vlaamse vakmanschap van al onze landbouwers, voedselproducenten, siertelers en boomkwekers, zowel lokaal als internationaal, in de kijker zetten. In functie van de resultaten van de Vlaamse Brede Heroverweging hervormen we het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM). Het VLAM past zijn campagne in in de algemene marketingstrategie van de Vlaamse overheid, waarbij ten eerste op de thuismarkt wordt ingezet. Het VLAM voert promotie voor producten die in Vlaanderen worden geproduceerd. Dat doet het VLAM met de bijbehorende Vlaamse branding. Het VLAM focust daarbij op de interne markt, korte keten en andere lokaal geproduceerde producten met een lage klimaat- en milieu-impact.

5.4 Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050

We maken tegen uiterlijk 1 januari 2026 een visie op over hoe ons landbouw- en voedselsysteem er tegen 2050 uit moet zien. We bouwen daarvoor verder op de afspraken uit het regeerakkoord. We doen dat alomvattend en nemen alle uitdagingen mee.

Die visie geeft weer hoe we een rendabel landbouwmodel laten passen binnen de ecologische grenzen van onze regio, duurzaam grondgebruik en wederkerig goed nabuurschap. De Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050 biedt onze land- en tuinbouwers een langetermijnperspectief en draagt bij tot de realisatie van de diverse Europese, rechtelijke verplichtingen, onder andere de Europese natuur-, klimaat-, en milieuverplichtingen.

Dat doet Vlaanderen met de betrokken sectoren en het brede publiek door verder te bouwen op haar Voedselstrategie (Go4Food). De bedoeling is om te komen tot een brede en gedragen visie op de landbouw van de toekomst in Vlaanderen. De Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050 geeft zowel een antwoord op de vraag hoe Vlaanderen wil tegemoetkomen aan de Europese langetermijndoelstellingen als op hoe Vlaanderen wil wegen op het Europese landbouwinstrumentarium. Daarbij hebben we ook oog voor de impact van Vlaams beleid waarvoor geen Europees kader beschikbaar is, zoals ruimtelijk beleid. In die gedragen Vlaamse Landbouwvisie

2030-2050 geeft Vlaanderen een antwoord op de verschillende korte- en langetermijnuitdagingen voor de Vlaamse land- en tuinbouwers.

Samen met Europa zorgen we met de Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050 voor **de voortdurende transitie van onze voedselproductie** waarbij Vlaanderen duidelijk kiest voor een duurzame, en rendabele voedselproductie binnen het normerende kader dat de ecologische grenzen en de ruimtelijke impact van en op Vlaanderen respecteert, waarbij de veedichtheid, het inkomen van de individuele landbouwer en de generatiewissels aandachtspunten zijn.

De specifieke sociale plattelandscontext en het welbevinden van onze land- en tuinbouwers blijft een aandachtspunt in de Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050. Daarom zetten we deze legislatuur de samenwerking met onder andere vzw Boeren op een Kruispunt verder.

De Vlaamse Regering benadrukt in de Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050 het belang van de verjonging van het landbouwberoep, onder andere door de toegang tot het landbouwberoep voor zowel familiale overnemers als potentiële zij-instromers te faciliteren, onder andere door de verdere uitbouw van verschillende opleidingsvormen en toegangsvormen tot gronden uit te bouwen voor iedereen die een carrière in de land- en tuinbouw beoogt. In die zin evalueren we ook de bestaande opstartsteun zoals de steun die kadert binnen het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid.

Vorming moet blijven openstaan voor alle landbouwers en starters, en vormingscentra moeten meer in projecten betrokken worden om de opgedane kennis in projecten te verspreiden.

De Vlaamse Regering heeft in de Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050 ook **aandacht voor de onderlinge versterking tussen landbouw- en voedselbeleid, plattelandsbeleid en omgevings- en klimaatbeleid.** Daarmee vergroten we de onafhankelijkheid van de landbouwer tegenover externe marktomstandigheden. Onder meer de rol die de landbouw kan spelen in het opslaan en vasthouden van CO_2 en hoe ze binnen het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid middelen kan krijgen voor onder andere teeltrotatie, compost, houtkanten en groenbedekkers en niet-kerende grondbewerking komen daarbij aan bod. Daarbij blijft Vlaanderen koolstoflandbouw en regeneratieve land- en tuinbouw ondersteunen om de veerkracht van de landbouw op een op natuur gebaseerde manier te versterken. Het Vlaamse landbouwbeleid blijft inzetten op de versnelling van de groei van duurzame productiemethodes zoals agro-ecologie, circulaire landbouw en biologische landbouw. Daarbij dragen we in zoverre mogelijk bij met een aangepaste regelgeving, voldoende afzetmarkt en steun van de overheid, prioritair binnen de middelen van het GLB.

5.5 Een doelmatige financiering van onze land- en tuinbouw

Het Vlaamse Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid na 2027 en de Vlaamse Landbouwvisie 2030-2050 worden inhoudelijk op elkaar afgestemd, vooral voor wat betreft de sociaaleconomische doelstellingen, en de verschillende volksgezondheids-, milieu- en klimaatdoelstellingen. Voldoende budget voor het GLB is tenslotte cruciaal bij de correcte vergoeding van onze land- en tuinbouwers en om een duurzaam landbouwmodel te realiseren. Om het Strategische Plan voor het GLB na 2027 te optimaliseren, wordt zo snel mogelijk gestart met **een grondige analyse van het GLB 2023-2027 (en**

voorgaande cycli) door middel van een externe uitgavendoorlichting. Die analyse omvat in het bijzonder een doorlichting van de doelmatigheid van eerdere strategische plannen en aanbevelingen om het GLB na 2027 doelmatiger in te zetten.

De Vlaamse Regering zal intra-federaal en Europees altijd de **nodige inspanningen doen om haar visie op het GLB door te vertalen naar de Europese besluitvorming** over het GLB na 2027. Het Europese GLB moet tenslotte rekening houden met de specifieke uitdagingen van de Vlaamse land- en tuinbouwer en zijn omgeving. Onze dichtbevolkte en dichtbebouwde regio maakt rendabel ondernemen binnen de ecologische grenzen en het halen van onze milieu- en klimaatdoelstellingen nog uitdagender. Bijgevolg moet het GLB extra inzetten op de ondersteuning van onze landbouwers om een transitie naar duurzame landbouw te maken.

Tijdens de onderhandelingen over het GLB na 2027 zullen de volgende prioriteiten worden gevraagd:

- **de verzekering van onze voedselvoorziening** en de garantie op bestaanszekerheid voor onze Europese landbouwers binnen de context van de internationale concurrentie, klimaatverandering en andere milieu-uitdagingen. Daartoe ijveren we ervoor dat de middelen uit de eerste pijler van het GLB specifiek en exclusief gericht zijn op actieve landbouwers. Die term wordt verder door de Vlaamse Regering gedefinieerd. De beheerovereenkomsten van de tweede pijler worden prioritair voor, of in samenwerking met, actieve landbouwers ingezet.

- **link met Europese milieu- en gezondheidswetgeving**: het GLB na 2027 moet een proportionele bijdrage leveren aan de Europese natuur-, milieu- en klimaatdoelstellingen. Op die manier krijgen de land- en tuinbouwers een billijke vergoeding voor de inspanningen die de tuin- en landbouwsector moet doen om zijn proportionele aandeel van de Europese natuur-, milieu- en klimaatdoelen te vervullen.

- **eenvoudig en toekomstgericht GLB**: er wordt een eenvoudige, duidelijke en aantrekkelijke toekomstgerichte architectuur voor het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid voorzien, met bijzondere aandacht voor de belangrijkste uitdagingen. We spitsen de ecoregelingen en tweede pijler maximaal toe op de inspanningen die de Europese landbouwers moeten leveren om de Europese klimaat-, natuur- en milieudoelstellingen te kunnen behalen. We pleiten ervoor dat lidstaten voldoende flexibiliteit krijgen om de subsidievoorwaarden voor basisinkomenssteun van de eerste pijler op regionaal en lokaal niveau te bepalen, met als doel het milieubeschermende effect van die subsidievoorwaarden te versterken. De steunmaatregelen worden meer gebundeld aangeboden met gepaste begeleiding om de lasten voor landbouwers te beperken en om de voortdurende transitie te maken naar duurzame landbouwpraktijken. Engagementen binnen de tweede pijler lopen ook voor een langere termijn, waarbij de inspanning op zich vergoed wordt, en het resultaat beloond wordt met bonussen om de beoogde duurzame resultaten te bereiken.

- De **regels voor betalingsverminderingen en sancties bij een kleine niet-naleving worden geëvalueerd** binnen ecoregelingen, beheerovereenkomsten en agromilieu- en klimaatregelingen.

- **aandacht voor startende landbouwers:** de eerste pijler van het GLB voorziet in aanvullende (herverdelende) inkomenssteun voor jonge startende landbouwers. In de tweede pijler zijn daarnaast

de instrumenten die de economische weerbaarheid van startende land- en tuinbouwbedrijven versterken essentieel, zoals steun bij een generatiewissel, opleidingen en innovatie.

- **plafonnering van basisbetalingen en maximalisatie van de tweede pijler.** Daarbij ijvert de Vlaamse Regering voor een verdergaande flexibiliteit tussen de eerste en de tweede pijler van het GLB na 2027. We pleiten ervoor dat basisinkomenssteun degressief wordt herverdeeld.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij trekt op een transparante manier, en in samenspraak met alle betrokken entiteiten, de opmaak van het Vlaamse Strategische Plan voor het GLB na 2027. Dat plan vertrekt van een SWOT-analyse na raadpleging van alle betrokken stakeholders volgens voorafgaandelijk door de Vlaamse Regering vastgelegde parameters. De opmaak van het SP GLB post 2027 zal ook door een onafhankelijke ex-ante evaluator worden begeleid. De SWOT-analyse van het Vlaamse Strategische Plan voor het GLB na 2027 vertrekt onder andere vanuit de voedselstrategie en de verschillende sociaaleconomische en ecologische doelstellingen. Het plan voorziet in een opvolgingsmechanisme waarbij zijn impact na 2027 wordt gemonitord in functie van de doelstellingen die zijn vastgelegd door de Europese Commissie en de Vlaamse Regering. Dat plan voorziet in garantiemechanismen zodat het kan worden bijgestuurd als de vooropgestelde doelstellingen niet worden behaald.

Het Vlaamse Strategische Plan voor het GLB na 2027 ondersteunt de Vlaamse land- en tuinbouwsector en het plattelandsbeleid om mee een proportionele bijdrage te leveren om de Vlaamse milieu- en klimaatdoelstellingen te behalen. Het faciliteert daarbij ook circulaire landbouw, korte keten en regionale voedselsamenwerking door in te zetten op samenwerking tussen verschillende land- en tuinbouwers en andere schakels in de keten. Het plan faciliteert ook stadslandbouw en zet waar mogelijk in op duurzame productiemethodes en groenblauwe dooradering van agrarische gebieden, in samenwerking met en met meerwaarde voor de individuele land- en tuinbouwer. En dat om de biodiversiteit, de klimaatadaptatie en het behoud van natuurlijke rijkdommen veilig te stellen die broodnodig zijn voor de Vlaamse land- en tuinbouwsector.

5.6 Een Vlaamse land- en tuinbouwer met marktmacht

De Vlaamse overheid focust in haar aankoopbeleid op het afnemen van biologische en andere lokale producenten. De Vlaamse overheid moedigt lokale besturen en andere overheidsdiensten aan om hetzelfde te doen. Daarmee beoogt de Vlaamse Regering de creatie van een afzetmarkt van biologische en andere duurzame lokaal geproduceerde producten. **Dit principe zal ook maximaal gehanteerd worden bij de uitrol van de gezonde maaltijden op school.** We ondersteunen de sector, waar nodig met de federale overheid, om de agrovoedingsketen waar mogelijk te verkorten en eventuele drempels voor de korte keten weg te werken. We versterken de steun voor het logistieke aspect en de vermarkting van de korte keten, en stimuleren aanpassingen aan de verwerkingsketen via het GLB voor duurzame landbouwpraktijken.

De Vlaamse Regering streeft samen met de federale overheid naar een **versterkt prijsobservatorium** dat kan optreden als een toegankelijke en laagdrempelige onafhankelijke instantie en dat kan ingrijpen bij geschillen tussen de land- en tuinbouwers en de andere partijen in de keten. Daarbij verdient bemiddeling in eerste instantie de voorkeur, maar moet er ook binnen het Europese en federale instrumentarium bij oneerlijke marktpraktijken juridisch ingegrepen kunnen worden. De Vlaamse Regering vraagt de federale regering een

wetgevend initiatief te nemen dat de marges van landbouwers en hun positie binnen de keten beschermt naar het voorbeeld van de Franse *Loi EGalim*.

Land- en tuinbouwers moeten een **sterkere onderhandelingspositie** krijgen. De Vlaamse Regering herziet daarom de regelgeving voor de oprichting en het beheer van branche- en producentenorganisaties, met bijzondere aandacht voor de kleine land- en tuinbouwer. Daarvoor wordt er binnen de bestaande budgetten structurele financiële ondersteuning uitgewerkt. Die **producentenorganisaties** beogen de versterking van hun mogelijkheden om samen op te treden in onderhandelingen.

Er vindt in 2025 een evaluatie plaats van de brede weersverzekering waarna eventueel via andere systemen, zoals onderlinge fondsen, ingezet wordt op risicomanagement voor de land- en tuinbouwers dat breder gaat dan enkel weerrisico's, zoals wildschade.

5.7 Vlaanderen verbetert de toegang tot grond voor jonge land- en tuinbouwers

Vlaanderen gelooft in de toekomst van zijn land- en tuinbouwsector. Daarom zorgen we voor een sterk forum waarbinnen jonge kandidaat-land- en tuinbouwers in contact komen met land- en tuinbouwers die hun activiteiten willen stopzetten. Zo kunnen bedrijfsoverdrachten mogelijk worden gemaakt. Drempels die grondmobiliteit bemoeilijken, worden weggewerkt wanneer die bestemd zijn voor landbouwproductie.

Vlaanderen maakt lokale besturen bewust van de mogelijkheden van land- en tuinbouwgronden in publieke handen voor jonge land- en tuinbouwers en landbouwers die agro-ecologische landbouwtechnieken toepassen, waaronder duurzame teeltpraktijken.

Er zal bijzondere aandacht gaan naar de begeleiding van zij-instromers in het land- en tuinbouwberoep. Verder moeten gronden die vrijkomen in agrarisch gebied en in een grondenbank zitten altijd prioritair worden aangeboden aan jonge land- en tuinbouwers die bijdragen aan de duurzame transitie van de landbouwsector.

We monitoren de prijs van landbouwgrond. We onderzoeken hoe we de toegang van jonge landbouwers tot gronden kunnen verbeteren en speculatie met landbouwgronden kunnen verhinderen. We kijken daarvoor ook naar buitenlandse voorbeelden. Er wordt onderzocht of een budgetneutraal systeem kan worden ontwikkeld met een fiscaal gunstregime voor successie- en registratierechten bij de overdracht van grondeigendommen gelegen in agrarisch gebied en die gegarandeerd in landbouwgebruik blijven (ook van toepassing bij langdurige pacht).

5.8 Vlaanderen innoveert tot een duurzame land- en tuinbouw

Innovatie in de hele voedingsketen is essentieel om een geïntegreerd, circulair en competitief voedselsysteem te realiseren. De gevolgen van de klimaatverandering, zoals langere en extremere periodes van droogte, hitte en regen, hebben een negatieve impact op de productiviteit en op de biodiversiteit die voor de landbouw onmisbaar is en bijgevolg op de voedselvoorziening in Europa en daarbuiten. Naast de bijdrage vanuit het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid zal de Vlaamse overheid innovatiesteun gericht inzetten, met specifieke aandacht voor land- en tuinbouwers, om de duurzaamheid (tegelijk vanuit het economische, sociale,

ecologische en welzijnsoogpunt) te verhogen. We zetten daarbij in op productievere landbouw die op een veilige, milieuvriendelijke en klimaatbestendige manier plaatsvindt.

Daarbij zet Vlaanderen ook in op innovatieve technieken om landbouw veerkrachtig te maken. Vlaanderen blijft op basis van aanvaardbare risico's verder ijveren voor innovaties zoals nieuwe genomische technieken, zodat die op een veilige en efficiënte manier ingezet kunnen worden. Vlaanderen zal intra-Belgisch en intra-Europees dat standpunt vertolken, zodat ook het federale en Europese beleid de Vlaamse ambities op dat vlak ondersteunen in overeenstemming met de geldende Europese en Vlaamse milieu- en klimaat- en gezondheidswetgeving.

We behouden het budget voor het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds, zodat we landbouwers blijven ondersteunen in hun overstap naar meer duurzame landbouwpraktijken. Concreet betekent het dat we het steunpercentage – meer dan vandaag – verhogen voor landbouwers met de claims agro-ecologische technieken, biologische productie, geïntegreerde gewasbescherming en samenwerking. Net als de rest van de GLB-steun koppelen we de investeringssteun aan duurzaamheidscriteria in het kader van de uitvoering van de milieu- en klimaatdoelstellingen. We geven verhoogde investeringssteun voor niet-productieve investeringen en investeringen in duurzame landbouwpraktijken. Bij nieuwe vormen van investeringssteun vermijden we lock-ineffecten en garanderen we voldoende wetenschappelijke zekerheid dat de beoogde milieuprestaties worden behaald.

We creëren een innovatief ecosysteem rond een duurzame landbouwsector om transformatieve innovatie in de landbouwsector te faciliteren door de interactie tussen burgers, kenniscentra, de overheid en bedrijven. Zo komen we met innovatieve oplossingen om de uitdagingen van de sector aan te pakken. Daarbij blijven we investeren in regionale opleidings- en praktijkcentra en incubatoren die onafhankelijke begeleiding en innovaties na onderzoek en ontwikkeling ook echt tot bij onze landbouwers krijgen.

We sluiten naar analogie met het convenant 'enterische emissies' een convenant met de veevoederleveranciers om de hoeveelheid eiwitten in dierenvoeding waar relevant te verminderen, waarbij de behaalde resultaten zullen meetellen in de taakstelling voor de betrokken bedrijven en sectoren, naar het voorbeeld van de afspraken rond de hoeveelheid fosfor in veevoeder en om de hoeveelheid soja te beperken.

Naast de innovatiesteun zal er onderzocht worden hoe we de brede uitrol van die technologische en systemische innovaties bij de land- en tuinbouwers kunnen ondersteunen. We bekijken hoe we de snelheid van de administratieve procedures en de erkenning van bepaalde technieken kunnen versnellen om een kortere doorlooptijd te krijgen, zonder dat we afbreuk doen aan de vereisten rond wetenschappelijke zekerheid over de beoogde resultaten.

Vlaanderen schenkt bijzondere aandacht aan een gedifferentieerd aanbod voor opleiding en permanente vorming van land- en tuinbouwers, met aandacht voor opleidingen met agro-ecologische en biolandbouwmethoden, om hun de kennis te geven om zich aan te passen aan de veranderende marktomstandigheden en het hoofd te bieden aan de verschillende ecologische en klimatologische uitdagingen. In het bijzonder werkt Vlaanderen via haar Europees toonaangevende agrarische kennis- en innovatiesystemen (AKIS) verder aan verschillende opleidingsvormen en aan starterssteun binnen de GLB-middelen om de instroom in het tuin- en landbouwberoep te faciliteren, onder andere door voldoende aandacht te besteden aan een efficiënt en kostenoptimaal aantal stagemogelijkheden.

5.9 Vlaanderen zet in op een innovatieve een duurzame visserij- en aquacultuursector

Vlaanderen waardeert het ondernemerschap van reders en aquacultuurproducenten en heeft respect voor het gevaarlijke werk van de vissers. Ook zij dragen bij aan de voedselzekerheid. Ook voor hen worden overbodige administratieve lasten vermeden en zal de minister van Visserij in het eerste jaar van de beleidsperiode een evaluatie maken en daarna een actieplan tot vereenvoudiging voorstellen binnen zijn of haar beleidsdomein. Dat mag geen afbreuk doen aan het milieubeschermingsniveau en het mag de doelafstand niet vergroten. Om instroom aan te moedigen en via leerplekken praktijkervaring op te doen wordt steun verleend aan het Fonds voor Scheepsjongeren. We faciliteren samenwerking tussen het maritieme onderwijs en de sector om jongeren warm te maken voor een taak als behoeder van de zee.

Vlaanderen zet in op een transitie naar een visserijsector waarbij verduurzaming, digitalisering en innovatie centraal staan. Onder andere dankzij innovatie en ondernemerschap kan onze kleine maar dynamische sector blijven voorzien in een stabiele aanvoer van duurzaam gevangen, verse en lokale visproducten. De weg naar meer duurzaamheid zetten we versneld in met digitalisering en innovatie als toekomstgerichte instrumenten. We bewaken de behoeften van de Vlaamse visserijsector op Europees niveau. We nemen in samenspraak met de Vlaamse visserijsector maatregelen om de mariene biodiversiteit te doen herleven en weren schadelijke, intensieve, niet-duurzame vistechnieken (bijvoorbeeld zegenvisserij, *flyshooting* en schadelijke vormen van bodemberoerende visserij) uit bepaalde zones die worden beschermd volgens de Europese en internationale wetgeving. We evalueren en verfijnen alternatieve vistechnieken die precisievisserij beogen.

Vissers en biologen werken samen om kennis te vergaren over het mariene leven en werk te maken van een duurzame en leefbare visserijsector. Om onze vissers daarbij de nodige erkenning te geven, steunen we de verdere uitrol en begeleiding van de Visserij Verduurzaamt-erkenning, die laat zien van elke partij vis of er een minimale duurzaamheidsgrens is behaald en of de visser bezig is met een traject om het nog beter te doen. Ook VLAM zet zijn opdracht voort om gericht tot bij de consument het seizoensgebonden aanbod en de variatie van vis van bij ons bekender te maken.

We blijven de vissers ondersteunen om innovatieve aanpassingen aan het vistuig verder te integreren waardoor er gerichter gevist kan worden en kwetsbare mariene gebieden vermeden kunnen worden. We slaan het pad van doorgedreven ontwikkeling van precisievisserij verder in, in functie van de bescherming van het mariene milieu en in het kader van duurzaam gericht visserijbeheer. Vlaanderen monitort daarbij altijd de milieu- en natuurdruk van nieuwe niet-bodemberoerende technieken. Het convenant ‘duurzame visserij’ wordt geactualiseerd.

De driemijlszone wordt gevrijwaard voor kustvisserij. We zoeken in overleg met de sector en de wetenschap welke alternatieve verdienmodellen er mogelijk zijn.

Tegelijkertijd wordt er verder ingezet op aquacultuur en maricultuur vanuit dezelfde doelstellingen. De ruime aanwezige kennis en ondernemerszin binnen de sector in Vlaanderen zetten we nu om in de praktijk. Aquacultuur is een vrij recente activiteit in Vlaanderen. Er wordt onderzocht of de Vlaamse en federale wetten en regels mee geëvolueerd of vertaald zijn vanuit de Europese wetgeving. Vlaanderen onderzoekt ook de implementatie van de wet- en regelgeving in onze buurlanden om de eigen wet- en regelgeving te

optimaliseren in het kader van een level playing field van de sector. Op basis van de suggesties en opgedane ervaringen uit de sector wordt vervolgens werk gemaakt van een actualisatie van het actieplan rond aquacultuur en maricultuur.

Op het Europese niveau verdedigen we proactief de belangen van de visserijsector, en pleiten we voor intensieve controles op de niet-naleving van verboden vistechnieken, dat ter bescherming van onze Vlaamse vissersvloot. We blijven aandachtig en offensief op de visserijrelaties met derde landen in wiens wateren onze vloot actief is. Met het oog op de vernieuwing van de akkoorden met het Verenigd Koninkrijk in 2026 zien we toe op billijke afspraken rond visserijbeheer, vangstmogelijkheden en toegang tot Britse wateren. Ook met Noorwegen werken we naar zo'n akkoord.

We maken zo efficiënt mogelijk gebruik van de Europese middelen via het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV) voor de bevordering van duurzame zeevisserij, het herstel en de instandhouding van aquatische biologische rijkdommen, de bevordering van duurzame aquacultuur en van verwerking en afzet en de versterking van de lokale visserijgemeenschappen aan de kust. De middelen moeten ingezet worden om de specificiteit van de Vlaamse visserijsector en de aquacultuursector te ondersteunen en de uitdagingen het hoofd te bieden.

6 OMGEVING

6.1 Visie

Vlaanderen is een bloeiende regio waar het aangenaam leven en ondernemen is, met voldoende ruimte voor wonen, werken en ontspanning in een groene omgeving. De zeehavens en economische netwerken maken het een topregio om te ondernemen en welvaart te creëren, waarbij duurzame investeringen en ontwikkelingen worden ondersteund. Efficiënte mobiliteit en toegang tot duurzaam voedsel en energie zijn belangrijk, terwijl de uitdaging blijft om dit alles te verzoenen met het behoud van de open ruimte en binnen de grenzen van een gezonde leefomgeving.

De Vlaamse overheid werkt als een *civil servant*, oplossingsgericht en klantgericht, ter bevordering van groei en welvaart, en biedt met nadruk op het algemeen belang en een gezonde leefomgeving een betrouwbaar en rechtszeker kader. Vermindering van regeldruk en administratieve lasten wordt altijd vooropgesteld, waarbij Vlaamse regelgeving wordt afgestemd op het Europese kader, rekening houdend met de eigenheid van onze regio.

Vlaanderen is een bloeiende regio waar het aangenaam leven en ondernemen is. Onze groeiende bevolking heeft ruimte nodig **om te wonen, te werken en te ontspannen in een groene en gezonde leefomgeving**. Met onze zeehavens en economische netwerken is Vlaanderen ook een topregio om te ondernemen en **welvaart** te creëren. Wie duurzaam wil investeren en ontwikkelen, moeten we ondersteunen en faciliteren. **Efficiënte mobiliteit** en de toegang tot duurzaam voedsel en energie zijn belangrijk. Op een oppervlakte van 1.357.000 hectare blijft het de uitdaging dat allemaal te verzoenen, waarbij we ook nog eens onze open ruimte willen behouden. **Een schoon en gezond leefmilieu begint bij het voorkomen van vervuiling, met als sluitstuk het principe dat de vervuiler betaalt**.

Om dit te realiseren, moeten we **samenwerken**: overheden, middenveld, organisaties, sectoren en burgers werken aan een Vlaanderen dat kansen biedt aan onze welvaart en aan onze waardevolle omgeving en natuur.

Om groei en welvaart te bevorderen treedt de Vlaamse overheid op als een ***civil servant***, die oplossings- en klantgericht werkt en kansen creëert. Binnen de Vlaamse overheid gaan we verkokering tegen en ondersteunen we **investeringsprojecten die de cruciale transitie naar verduurzaming, welvaartscreatie en klimaatdoelstellingen ondersteunen**. Als neutrale en oplossingsgerichte overheid bewaakt ze op elk moment het algemeen belang, de gezonde leefomgeving en de welvaartscreatie voor elke Vlaming. Vlaanderen blijft immers inzetten op een gezonde leefomgeving. Wel pleiten we voor realiteitszin in het beleid en dringen we er bij het Europese niveau op aan om rekening te houden met de **unieke eigenheid van Vlaanderen** inzake bevolkingsdichtheid en industrialisatiegraad.

Het verminderen van **regeldrift en administratieve lasten** wordt altijd vooropgesteld bij het uittekenen van het (omgevings)beleid.

6.2 Zorg voor onze ruimte

Om onze samenleving goed te laten functioneren en kansen te bieden aan duurzame groei, moeten we onze ruimte slim organiseren en klaarmaken voor de toekomst. De **bouwshift** zet in op ontwikkeling op strategische locaties, met een efficiënter gebruik van onze schaarse ruimte en een maximaal behoud van onze open ruimte. Meer dan ooit tevoren moeten we inzetten op het verder **terugdringen van het bijkomende ruimtebeslag naar 0 hectare/dag in 2040**. We zetten in op ontharding en gaan na hoe we dat kunnen laten doorwerken in de vergunningverlening, met respect voor de lokale autonomie. De Vlaamse overheid geeft zelf het goede voorbeeld door bij eigen projecten zo veel mogelijk verharding te compenseren.

We gaan voor meer circulair ruimtegebruik: dat betekent dat we in het verleden altijd ingenomen ruimte beter, intensiever en multifunctioneler benutten, terwijl we de woon- en leefkwaliteit verhogen. Alleen wanneer dat niet haalbaar is of in functie van de versterking van onze economische polen, wordt nieuwe ruimte voor ontwikkeling bestemd. Uitgangspunt is dat in die gevallen gestreefd wordt naar planologische compensatie **om netto geen extra open ruimte te gebruiken, behalve in uitzonderlijke gevallen waar dat niet mogelijk is**. Dat zorgt ervoor dat we niet alleen efficiënt, maar ook economisch verantwoord omgaan met onze ruimte.

We rollen het **instrumentendecreet** uit. We bewaken de betaalbaarheid van de bouwshift door ervoor te zorgen dat ook het ogenblik van verwerving – wat als criterium is opgenomen in het instrumentendecreet – effectief doorweegt in het bepalen van de planschadevergoeding, zonder afbreuk te doen aan het principe van een correcte vergoeding. Zo moedigen we lokale besturen aan om de bouwshift ook effectief in de praktijk te brengen en overtollige en slecht gelegen bouwgronden te neutraliseren.

Vlaanderen zet zich in voor **duurzame en betaalbare woningen** voor iedereen, rekening houdend met de demografische evoluties in Vlaanderen. We bieden een antwoord op de toenemende vraag naar een divers woningaanbod met verschillende woningtypes, woonvormen en systemen van eigenaarschap. We focussen op **renovatie, vernieuwbouw en kwalitatieve verdichting op goed gelegen locaties**, met aandacht voor **groenblauwe dooradering**. We focussen in elke gemeente daarbij in eerste instantie op goed gelegen

mobiliteitsknooppunten, of binnen de vervoersregio verankerde, te ontwikkelen mobiliteitsknooppunten met een hoog voorzieningenniveau.

Slapende en onderbenutte bouwpotenties worden maximaal geactiveerd, met oog op een kwalitatieve woonomgeving met ruimte voor natuur, groen en water. Om die potenties maximaal in beeld te hebben, zorgen we voor 1 digitaal, geïntegreerd register waar alle informatie over leegstand – bedrijfsruimtes, woningen en andere leegstand – centraal raadpleegbaar is voor de verschillende bestuursniveaus. Hierbij respecteren we de huidige bevoegdheidsverdeling. In de steden en onze dorpskernen laat de bouwshift ruimte voor verdichting en nieuwe ontwikkelingen. Die aanpak zorgt ervoor dat de toegang tot comfortabele en betaalbare woonruimtes wordt bevorderd, wat bijdraagt aan de sociale en economische stabiliteit van de regio.

Geïntegreerde investeringsagenda's en gebiedsontwikkeling zorgen voor efficiënte investeringen in infrastructuur, energie, grondstoffen, riolering, natuurherstel en het versterken van onze natuur. Investeringen bevorderen de kwaliteit van onze infrastructuur en verhogen de leefkwaliteit, wat essentieel is voor een bloeiende samenleving. Samenwerking staat voorop: overheden en maatschappelijke en private spelers stemmen hun agenda's en investeringen op het terrein af met elkaar. We versterken daarvoor ook de regierol van de lokale besturen en onderzoeken of het afstemmen altijd in de subsidiefase kan. Op grotere schaal zorgt dat ervoor dat financiële middelen kunnen gebundeld worden en efficiënter worden ingezet in een gebied of regio (bijvoorbeeld de Vlaamse rand, de Denderregio, de kustregio en de IJzer). Maar ook op kleinere schaal moeten we dat doen om te vermijden dat onze dorpsstraat elk jaar tot een werf wordt omgevormd omdat rioleringswerken, een nieuwe glasvezelkabel, de aanleg van fietspaden of een lokaal parkje niet op elkaar zijn afgestemd. We bieden vanuit Vlaanderen ondersteuning aan **gebiedsgerichte coalities** die samenwerken aan een evenwicht tussen landbouw, water, natuur en landschap in de open ruimte.

Vlaanderen werkt aan **sterke kernen** in steden en dorpen **waar detailhandel terug kan floreren**. In de kern streven we naar functieverweving, waarbij niet alleen de detailhandel bloeit, maar waar ook mensen willen komen wonen, werken, en ontspannen. We bieden een kader rond detailhandel op maat van de omvang van de kern, dat inzet op bedrijvige kernen en een winkelshift (van de baanwinkel terug naar de kern). Hierbij hebben we oog voor logistiek en mobiliteit. Via een modern vergunningenbeleid en afgebakende regelluwe zones binnen onze kernen bieden we ruimte voor dynamische ontwikkelingen, pop-ups, functieverweving en experimentele ondernemingen, met respect voor de lokale autonomie en mits het behoud van genoeg draagvlak. Door te investeren in levendige en functionele stads- en dorpskernen, stimuleren we economische activiteiten en versterken we de lokale gemeenschappen.

We voorzien in de open ruimte de nodige plaats voor onder andere landbouw, natuur, klimaatmitigatie- en adaptatie, waterberging, recreatie en ontspanning. Daartoe ontwikkelen we in samenwerking met de stakeholders een openruimtepact dat zorgt voor een betere afstemming tussen bestemming en gebruik. We verweven dat multifunctioneel waar het kan, zonder de hoofdbestemming en bedrijvigheid in het gedrang te brengen en te scheiden waar het moet. De gewestelijke RUP's die tot stand komen binnen de werking AGNAS zijn daarbij een belangrijk instrument. We werken drempels weg zodat deze processen vlotter verlopen.

Landbouw, landschap én natuur zijn gebaat bij de bescherming van de open ruimte tegen vormen van ongewenst zonevreemd gebruik. We actualiseren de mogelijkheden voor zonevreemde functiewijzigingen en koppelen die aan kwaliteitseisen en voorwaarden die het ruimtebeslag actief terugdringen (sloop van bijgebouwen, verminderen van volume en verharding...). Gedesaffecteerde bedrijfswoningen kunnen, maar altijd in respect voor en met aanvaarding van de gebiedseigen activiteiten. Met betrekking tot die woningen in het landbouwgebied herbekijken we in dat kader het geurkader en verankeren we dat in regelgeving.

Om te verhinderen dat landschappelijk waardevol agrarisch gebied zo niet *de jure* dan toch *de facto* als bouwvrije zone wordt aanzien, verduidelijken we de reikwijdte van de zogenaamd esthetische toets, zodat gebiedseigen constructies of infrastructuren niet bij voorbaat uitgesloten worden.

Daarnaast hebben we oog voor **vereenvoudiging en modernisering van bestemmingscategorieën**.

Vlaanderen is een toegankelijke samenleving en biedt ruimte om te wonen, te werken en te leven voor iedereen. Daartoe optimaliseert de Vlaamse Regering de **toegankelijkheidsverordening** om nieuwe, publiek toegankelijke gebouwen toegankelijker te maken. Efficiënte handhaving is het sluitstuk van dat beleid. Overheden geven daarbij het goede voorbeeld.

We stellen het **Beleidsplan Ruimte Vlaanderen** vast. Een plan op hoofdlijnen dat de belangrijkste principes bevat waar we de bouwshift en het ruimtelijk beleid op willen enten. In afwachting van een BRV worden lokale RUP's getoetst aan de hand van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. We vereenvoudigen de procedures voor het vaststellen van beleidsplannen.

6.3 Zorg voor ondernemen

Onze havens en economische netwerken blijven belangrijke infrastructuren van de Vlaamse economie en onze welvaart. We voorzien ruimte voor ontwikkeling in een flexibel, toekomstgericht kader (op vlak van ruimte, milieu, vergunningen, tewerkstelling…). In en rondom onze economische polen creëren we op een verstandige en efficiënte manier ruimte voor gebiedseigen ontwikkeling en geven we onze economie kansen.

Pijpleidingen moeten als een volwaardige transportmodus worden ingezet om de modal shift en duurzame transitie te ondersteunen. We gaan in overleg met Nederland in functie van grensoverschrijdende netwerken. We reserveren ruimte voor leidingenzones die nodig zijn om onze economie te verduurzamen, en die de aanleg van bijkomende pijpleidingen op een zo beperkt mogelijke oppervlakte mogelijk maken. Uitvoering van die infrastructuur gebeurt in een zo beperkt mogelijk tijdsbestek en met passende flankering.

Een dynamische economie vraagt om een dynamisch en flexibel ruimtelijk antwoord. We voorzien ruimte om te ondernemen door het **activeren van slapende terreinen voor bedrijvigheid, economische reconversie en herbenutting** van verlaten of onderbenutte bedrijfsruimten/terreinen, we zetten bestaande processen voort met het oog op finalisering en we werken drempels in de ontwikkeling van brownfields en blackfields weg. Waar de nood bestaat, creëren we bijkomend aanbod, bij voorkeur bij onze economische polen. Ook hier is, zoals hierboven aangegeven, het uitgangspunt planologische compensatie. Dat geeft ook kansen op het wegwerken van onder andere slecht gelegen en lang verlaten industriegebieden. Een transparant en modern **uitgiftebeleid** is een sluitstuk van duurzame ontwikkeling van onze ruimte om te ondernemen.

We investeren in infrastructuur die Vlaanderen crisisbestendig maakt tegen klimaatverandering en ons helpt bij de klimaat- en energietransitie. We kiezen daarbij in de eerste plaats voor natuurgebaseerde oplossingen.

6.4 Zorg voor het platteland: een plattelandspact

We streven naar een toekomst waarin het Vlaamse platteland niet alleen een oase van rust en groen blijft met uitgestrekte weilanden en akkers, houtkanten, dorpen en kronkelende rivieren, maar ook een bron van creativiteit, innovatie, welvaart en welzijn, met onderwijs- en zorginstellingen, cultuuraanbod, buurtwinkels, lokaal inpasbare bedrijvigheid en beschikbaar openbaar georganiseerd vervoer. Hier geniet men van het dorpsleven, de landbouw, het landschap, de **bossen en de natuur**.

We bevorderen gemeenschapsvorming en een **sterke sociale cohesie.** Het platteland heeft vele troeven met haar lokaal ondernemerschap, voorzieningen voor toerisme en recreatie, haar open ruimte en duurzame landbouw, gesteund door een hechte gemeenschap. Kleine bedrijven en lokale handel zorgen voor werk en welvaart. Bewoners hebben toegang tot **voorzieningen**.

We maken een **transversaal plattelandspact** met integrale strategieën en actieplannen om de uitdagingen waarmee plattelandsgebieden geconfronteerd worden aan te pakken en de welvaart te versterken. Om het gemeenschapsleven en de bedrijvigheid in plattelandsgemeenten te ondersteunen, is er vanuit verschillende bestuursniveaus en verschillende beleidsdomeinen nood aan een toereikende financiering, een gewaarborgde bereikbaarheid, een verzekerde dienstverlening, nutsvoorzieningen, stimuli voor economische groei en jobcreatie en ruimte voor eigen ontwikkeling in een van onderuit gedragen zienswijze.

De nabijheid op het platteland speelt een belangrijke rol in het tegengaan van eenzaamheid. Daarom stimuleren we dialoog, ontmoeting en verbinding, onder meer via multifunctionele dorps- en buurtpunten. We zorgen ervoor dat iedereen kan meekomen in de digitale versnelling. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) post 2027 moet een proportionele bijdrage leveren aan de Europese natuur-, milieu- en klimaatdoelstellingen. Vanuit het beleidsdomein Omgeving zetten we, in het kader van het GLB, onder andere het LEADER-instrumentarium in om maximaal bij te dragen aan de versterking van het platteland.

6.5 Zorg voor water: Blue Deal 2.0

Water is de bron van al het leven en ook een van de grootste uitdagingen voor de komende jaren. Door de toenemende gevolgen van de klimaatverandering moet Vlaanderen zich wapenen en investeren in klimaatadaptatie. Hiermee zijn we voorbereid op extreme weersomstandigheden en kunnen we overstromingen en droogteperiodes beter opvangen.

We nemen actie om waterbeheer te **vereenvoudigen**, lanceren een nieuwe, **omvattende Blue Deal** met bijkomende middelen om meer ruimte te geven aan het water en in te zetten op **klimaatadaptatie**. Zo zorgen we ervoor dat de Vlaming niet met de voeten in het water staat, dat onze landbouwers droogte- en natte periodes ten gevolge van het gewijzigde klimaat kunnen overbruggen, dat de natuur niet uitdroogt en dat zuiver en betaalbaar (drink)water voor iedereen uit de kraan blijft komen.

6.6 Eenheid in waterbeleid

Onze waterbeheerstructuren zijn complex en versnipperd. Gemeenten, polderbesturen en wateringen, provincies, Vlaamse administraties… ze hebben allemaal wel iets te zeggen over een stukje waterloop ergens in Vlaanderen. Willen we op het terrein het verschil maken, dan zullen we ons waterbeheer moeten **vereenvoudigen** zonder de expertise en het draagvlak verloren te laten gaan.

We gaan voor een coherente visie op het beheer van en het integraal beleid inzake ons Vlaams watersysteem. **Het beheer van onze onbevaarbare waterlopen wordt regionaal georganiseerd** in waterschappen. Die waterschappen nemen het operationele beheer over dat vandaag in het gebied wordt uitgevoerd door de Vlaamse Milieumaatschappij (1ste categorie), de provinciale waterloopbeheerders (2de categorie), Polders en Wateringen (2de en 3de categorie en relevante publieke grachten) en steden en gemeenten (3de categorie). Om de democratische gedragenheid te waarborgen, wordt een efficiënte raad van bestuur uitgewerkt met 12 leden. Alle financiers dienen in het bestuur vertegenwoordigd te worden. In de raad van bestuur wordt een vertegenwoordiging voorzien van de Vlaamse overheid, de provinciale besturen, de lokale besturen en de aangelanden. De waterschappen worden beleidsmatig aangestuurd door 1 centrale Vlaamse entiteit, in overleg met de waterschappen en op maat van de lokale situatie. (Delen van) bevaarbare waterlopen die niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden, declasseren we tot onbevaarbare waterlopen. De middelen voor waterbeheersing bij de beleidsdomeinen Omgeving en Mobiliteit en Openbare Werken worden afgestemd in 1 domeinoverschrijdend doelgericht investeringsprogramma, gericht op het verhogen van de waterweerbaarheid, waarbij de uitvoering kan rekenen op een vooraf vastgelegd meerjarenbudget. In het kader van de watertoets werken we naar 1 integraal wateradvies. We hebben aandacht voor het actualiseren van de onderliggende data. Op basis van de evaluatie van de goede praktijken zorgen we voor genoeg aandacht voor de mogelijkheden van waterrobuust bouwen waar dat mogelijk is.

Om ervoor te zorgen dat zuiver en betaalbaar water uit onze kraan blijft stromen, maken we werk van krachtenbundeling en faciliteren we fusies tussen drinkwatermaatschappijen.

6.7 Blue Deal 2.0: geef water opnieuw de ruimte

Aanpakken van de negatieve gevolgen van periodes van droogte, verminderen van overstromingen door water terug ruimte te geven waar het kan en te begeleiden waar het moet, klimaatadaptatie en het verder verbeteren van onze waterkwaliteit: dat is de inzet van onze **Blue Deal 2.0**, die we goedkeuren aan het begin van deze regeerperiode.

Natuurlijke sponzen, instrument in functie van klimaatadaptatie: we creëren wetlands en natte natuur, we herstellen en beschermen veengebieden en permanente graslanden, en laten de rivier waar mogelijk terug haar natuurlijke loop gaan, altijd in overleg met de eigenaars/gebruikers en met de nodige flankerende maatregelen zoals onder meer de inzet van het nieuwe Omgevingsbesluit wanneer landbouwactiviteiten onmogelijk worden. We hebben daarbij oog voor de impact op landbouw en andere functies. Hydrologisch herstel van onze landschappen, waterinfiltratie en het vasthouden van water zijn de oplossing tegen overstromingen en droogte. In een aantal situaties zal evenwel afwatering, modernisering van stuwen en – waar nuttig én nodig – dijkversterking nodig zijn.

We gaan de strijd aan tegen overstromingen met een versterkt Sigma 2.0-programma en doen een vergelijkbare oefening voor andere bekkens. De aanbevelingen uit 'Weerbaar Waterland' krijgen een boost in uitvoering, waarbij we zoeken naar oplossingen om conflicterend landgebruik af te bouwen. Een **slim peil- en grondwaterbeheer** is zonder twijfel een belangrijk instrument. Daarnaast blijven we investeren in gepaste infrastructuur en beheer ter bescherming van de bevolking tegen overstromingen en/of ter bevordering van duurzame transportmodi op waterlopen bestemd voor economische vaart. We maken werk van een striktere inventarisatie van het aantal grondwaterputten en de opgepompte volumes, een inventarisatie van drainagenetwerken en een coherent beleid omtrent drainagewerken. We zetten het vergunningenbeleid in landbouwgebied inzake drainage verder en evalueren het. We maken werk van maatregelen op maat van hydrologisch kwetsbare gebieden en nemen overgangsmaatregelen en/of steunmaatregelen om bestaande drainages aan te passen.

We stoppen met bouwen in **watergevoelige openruimtegebieden** (WORG's). De WORG's betreffen de signaalgebieden met bouwvrije opgave (categorie c). We bakenen bijkomende WORG's af om harde ontwikkelingen in die gebieden terug te dringen. Om de afbakening van WORG's vlotter te doen verlopen, vereenvoudigen we de procedure voor het vaststellen ervan.

We bevestigen de bevoegdheid van en het vertrouwen in de gemeentebesturen inzake vergunningen. Maar de Vlaamse overheid gaat **consequent in beroep** tegen lokale besturen die adviezen naast zich neerleggen en onzorgvuldig gemotiveerde vergunningen blijven afleveren in overstromingsgevoelige gebieden. Wanneer de rechtbank verschillende malen manifeste inbreuken hierop vaststelt, kan dat bestuur in extremis onder toezicht worden geplaatst.

We evalueren de werking van de hemelwaterverordening, specifiek waar die niet genoeg is afgestemd op locatiespecifieke oplossingen, zoals op het openbare domein.

6.8 Blue Deal 2.0: we maken werk van zuiver en betaalbaar water

Met de Blue Deal zorgen we voor genoeg zuiver water voor onze bevolking, industrie, natuur en landbouw. Een **goede waterkwaliteit** is essentieel voor de gezondheid van mens en natuur. Zuiver water ondersteunt biodiversiteit en is cruciaal voor onze welvaart. Door een combinatie van bronmaatregelen om vervuiling te voorkomen, investeringen in riolering en waterzuivering, verbetering van de waterkwaliteit en verantwoord beheer streven we een goede waterkwaliteit na en zorgen we voor een duurzame toekomst voor iedereen.

Water is en blijft een schaars goed. Zorgzaam met water omspringen is belangrijk. We stimuleren **buffering en hergebruik van regenwater** en zorgen voor **efficiënter, circulair gebruik van (afval)water.** We ondersteunen verder innovatieve projecten hieromtrent in verschillende sectoren. Uiteraard moet de Vlaamse overheid het goede voorbeeld geven. We stimuleren het aanleggen van collectieve waterputten, infiltratieputten, grachten, wadi's en waterdoorlatende verharding en werken eventuele drempels weg. We onderzoeken hoe slimme waterputten kunnen ingezet worden als een collectief buffer- en voorraadsysteem, zodat we periodes met zware regenval en droogte beter kunnen overbruggen. Om te zorgen dat er vandaag en de volgende jaren betaalbaar en gezond drinkwater uit de kraan blijft stromen, **zijn investeringen nodig**. Om de bevoorrading veilig te stellen, maken we een strategisch investeringsplan en ondersteunen we via gepaste instrumenten.

Vlaanderen beschermt onze waterlopen en drinkwaterwingebieden, natuurgebieden en gebieden waar kwetsbare groepen vertoeven tegen verontreinigende stoffen en fenomenen zoals onder andere zware metalen, **pesticiden en het uitspoelen van nitraten en fosfaten**. In functie van drinkwaterbevoorrading beschermen we onze oppervlaktewaterwinningen en actualiseren we de grondwaterbescherming. Vlaanderen gaat voor een rechtszeker kader voor de lozing van **micropolluenten, rekening houdend met de kosten en baten**.

We voeren een wetenschappelijk onderbouwd actieplan uit met proportionele beleidsmaatregelen om de negatieve impact van pesticiden op de volksgezondheid, de biodiversiteit en het leefmilieu te verminderen. We handhaven de verplichting om geïntegreerde gewasbescherming (IPM) toe te passen. We creëren een kader dat de aanleg en het gebruik van vul- en spoelplaatsen voor landbouwvoertuigen bevordert om puntvervuiling te voorkomen. We zetten in op het verder terugdringen en/of verbieden van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in kwetsbare gebieden. We onderzoeken hoe we dat het beste doen en maken daarbij volop gebruik van de mogelijkheden die precisielandbouw, agro-ecologische praktijken en biotechnologische alternatieven bieden. Specifiek ten aanzien van kwetsbare groepen verplichten we landbouwers op percelen die grenzen aan woonzorgcentra, zorginstellingen, basisscholen en kinderdagverblijven om de meest effectieve drift-reducerende en bufferende maatregelen te nemen. Voor die verplichtingen wordt ondersteuning in de vorm van flankerende maatregelen voorzien. We maken een strategisch plan op inzake de bescherming van het drinkwater, waar onder andere adequate bufferzones voor gewasbescherming en een verbod op moeilijk verwijderbare stoffen deel van uitmaken.

Vandaag haalt Vlaanderen de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn niet. Vlaanderen zal daarom om een **doelfasering** vragen aan de Europese Commissie in het kader van een verbeterstrategie om de doelstellingen zo snel mogelijk te behalen en een vergunningenstop te vermijden.

Vlaanderen voert uiterlijk begin 2025 alle wederzijds afgesproken maatregelen tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties uit. Als uit de monitoring in 2025 en 2026 blijkt dat er bijkomende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteitsdoelstellingen te halen, zullen die genomen worden. Op dat moment treden ook de auto-executieve maatregelen in werking. We geven bovengenoemde organisaties 4 maanden de tijd om over de bijkomende maatregelen een akkoord te bereiken met het oog op het bereiken van een positieve milieueffectrapportage (MER). Als dat niet lukt, beslist de Vlaamse Regering met dezelfde finaliteit. De maatregelen treden uiterlijk in werking in het voorjaar van 2027. We nemen op tijd initiatief om de MER op te starten. Mits op Europees niveau goedkeuring volgt voor RENURE en derogatie en mits de doelafstand ten aanzien van de Nitraatrichtlijn niet vergroot, passen we dat toe volgens de door de EU gestelde voorwaarden.

Vlaanderen blijft investeren in **riolering en waterzuivering**, waarbij de efficiëntie wordt verbeterd en nieuwe innovatieve technieken ingang vinden. Lokale en bovenlokale investeringen worden maximaal op elkaar afgestemd door het beheer van de gemeentelijke rioleringsinfrastructuur te ontsnipperen en via een centrale regie een geïntegreerde aanpak te bewaken. Daarmee verhogen we het investeringstempo, om onder andere de nog niet op het rioleringsnetwerk aangesloten woningen op termijn ook op het net aan te sluiten of een geschikte oplossing op maat te bieden, zoals individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA's) of kleinschalige waterzuiveringsinstallaties (KWZI's), met toepassing van de geldende VLAREM-normen en monitoring, eventueel op basis van een aangepast subsidie- en financieringskader.

Vlaanderen hervormt de drinkwaterfactuur in functie van het verbruik, met een correcte tarifering voor **alleenstaanden**.

Vlaanderen hervormt de **waterheffingen** in functie van het verbruik en het 'de vervuiler betaalt'-principe.

6.9 Zorg voor onze natuur

Natuur en biodiversiteit zijn van onschatbare waarde voor Vlaanderen. Ze zorgen voor een gezonde leefomgeving, bieden ons zuiver water en propere lucht en dragen bij aan ons fysieke en mentale welzijn. Biodiversiteit is economisch cruciaal voor toerisme, land- en bosbouw en andere sectoren. Rijke en gevarieerde ecosystemen versterken onze weerbaarheid **tegen klimaatverandering en extreme weersomstandigheden**.

Toch zijn vandaag maar 3 van de 46 beschermde habitats in goede staat van instandhouding. Door de natuur en biodiversiteit te beschermen, herstellen en versterken, zorgen we voor een duurzame toekomst waarin mens en natuur in harmonie kunnen leven. We blijven **inzetten op natuurherstel**. Samen bouwen we aan een groen en levendig Vlaanderen, waar iedereen kan van genieten. We benutten dat engagement ten volle door burgers, lokale besturen en verenigingen te betrekken in het natuurbeleid en het realiseren van natuurdoelen. De Vlaamse Regering organiseert een structurele dialoog met de milieu- en natuursector.

We vragen aan natuur- en landbouworganisaties om structureel overleg te plegen over hun aankoopbeleid van gronden in functie van het bereiken van de doelstelling richting **10.000 ha extra bos tegen 2030**, in eerste instantie in voor natuur bestemde gebieden.

Samen met de lokale besturen maken we werk van lokale Bosplannen om actief op zoek te gaan naar ruimte voor extra bos die uiteindelijk ook als bos zal bestemd worden. Op die manier streven we naar bijkomend bos in iedere gemeente.

Met overheidsmiddelen, hetzij via de entiteiten van de Vlaamse overheid zelf, hetzij via subsidies aan derden en uitsluitend voor wat betreft natuur- en bosrealisatie, worden aankopen in het agrarisch gebied beperkt tot percelen die gelegen zijn buiten (al dan niet in ruimtelijke uitvoeringsplannen) herbevestigd agrarisch gebied (HAG) behoudens gronden gelegen in speciale beschermingszones (SBZ) en VEN.

In gronden die gevat werden door een ruilverkaveling, ligt de beslissing bij de Vlaamse Regering.

We faciliteren tegelijkertijd ook het grondaanbod voor landbouwers in agrarisch bestemde gebieden, buiten HAG en niet gelegen in SBZ of VEN. Indien voor grondaankopen voor de natuur- of bosrealisatie overheidsmiddelen worden gebruikt (via overheidsentiteiten of via subsidies aan derden) dan worden deze

gronden op basis van de schattingsprijs eerst actief aangeboden aan actieve landbouwers die, in geval van aankoop, deze gronden ook effectief in (landbouw)gebruik nemen. Dit wordt opgenomen in de subsidievoorwaarden voor de terreinbeherende organisaties. Als er binnen de 3 maanden geen kandidaat-koper gevonden wordt, komt deze grond in aanmerking voor bosuitbreiding. De vergunningsplicht voor bebossing vervalt op de gronden die op deze manier werden verworven.

Naar analogie, werken we een voorkooprecht uit in VEN en groene bestemmingen voor ANB of verenigingen die een natuurbeheerplan willen realiseren.

We beschermen waardevolle bossen en blijven kordaat optreden tegen illegale boskap.

De Europese natuurdoelen in Vlaanderen realiseren we maximaal in **de beschermde gebieden**. We bouwen daarbij verder op de versnelling die vorige legislatuur ingezet werd en streven naar grote en aaneengesloten natuurgebieden. Ook buiten de beschermde gebieden werken we aan kwaliteitsvolle natuur.

Waar mogelijk en nuttig worden verplaatsingen van habitats onderzocht en bepleit op Europees niveau. We zetten evenwel de inspanning verder met betrekking tot de instandhoudingsdoelen om uiterlijk tegen 2026 de allocatie te beëindigen van de natuurdoelen in habitatrichtlijngebieden (SBZ-H) nabij piekbelasters en tegen uiterlijk eind 2030 voor de overige habitats. Op die manier kan zo spoedig mogelijk de realisatie beginnen zodat het aantal zoekzones met bijbehorende onzekerheden maximaal ingeperkt wordt. We beogen overduidelijk zo veel mogelijk grote en aaneengesloten natuurgebieden.

We onderzoeken het concept en statuut van tijdelijke natuur en gaan daarover in overleg met de Europese instellingen.

Het risico op natuurbranden stijgt ten gevolge van de opwarming van het klimaat en lange periodes van droogte. Daarom hebben we nood aan een toekomstvisie en actieplan opgesteld door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) in samenwerking met brandweerdiensten om die gebieden te beschermen.

We moedigen lokale besturen aan om in het kader van de publieke consultatie van **natuurbeheerplannen** een informatievergadering te organiseren. ANB verleent er haar medewerking aan. Lokale besturen worden op tijd geïnformeerd en goedgekeurde plannen worden online gepubliceerd.

Met het Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering (**VAPEO**, een meerjarig investeringsprogramma) verbinden we waar haalbaar onze natuurgebieden en maken we onze weg- en waterinfrastructuur veiliger voor mens en dier. Dit gebeurt in goede samenwerking tussen het Departement Omgeving, het Agentschap voor Natuur en Bos en het Agentschap Wegen en Verkeer. Daarbij focussen we eerst op de plekken met de meeste impact.

We behalen alle doelstellingen van de huidige PAS en voeren de reducties uit. De monitoring en de verfijning van de huidige modellen wordt door o.a. VITO verdergezet.

Via het uitvoeren van het huidige goedgekeurde programma stikstofsanering dragen we bij tot het herstel van de schade door vermesting, verdroging en verzuring. Daardoor beschermen we onze natuurgebieden.

We stellen een interdisciplinair wetenschappelijk team samen met als opdracht vorm te geven aan een emissiebeleid dat zowel juridisch als wetenschappelijk robuust is. We maken op basis daarvan deze legislatuur werk van een volgende Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), indien de wetenschappelijke robuustheid is bewezen. Die vormt een decretale basis voor een vergunningenbeleid dat in werking treedt in 2031. We bewaken daarbij de rechtszekerheid om zo een vergunningenstop voor de brede maatschappij te voorkomen en doen geen afbreuk aan de beoogde doelstellingen. Daartoe vereenvoudigen we het instrument van de passende beoordeling, zodat sneller en met minder kosten en lasten duidelijkheid verkregen wordt over de aanvaardbaarheid van een project.

Natuurgebaseerde oplossingen spelen een centrale rol bij **klimaatadaptatie**. Met de **Blue Deal 2.0** maken we ruimte voor water door valleiherstel, aanleg van wetlands en natte natuur. Vlaanderen blijft investeren in **ontharding** en **groenblauwe dooradering**, zowel in onze dorpskernen en steden als in het buitengebied. Bijzondere aandacht daarbij gaat uit naar de ecologische samenhang en **wilde bestuivers**. Stadsnatuur helpt tegen hitte, bevordert gezondheid en trekt meer vogels en bijen aan. In bepaalde gevallen kan het nieuwe Omgevingsbesluit daarbij ingezet worden. De boomkruinbedekking en oppervlakte stadsnatuur in verstedelijkte gebieden wordt minstens in stand gehouden.

LULUCF (Land Use, Land Use Change and Forestry) speelt een cruciale rol in het bestrijden van klimaatverandering. Door zorgvuldig beheer van landgebruik en bossen kunnen we de hoeveelheid CO_2 in de atmosfeer verminderen en tegelijk de biodiversiteit beschermen. Bossen en andere natuurlijke landschappen slaan koolstof op, bevorderen de bodemgezondheid en ondersteunen waterbeheer. Ook op gronden die gebruikt worden voor landbouw benutten we het potentieel om koolstof op te slaan. **Investeren in LULUCF-initiatieven** helpt ons om de impact van klimaatverandering te verzachten, een gezonde leefomgeving te behouden en duurzame economische groei te stimuleren.

De Vlaamse natuur is onlosmakelijk verbonden met onze identiteit en ons maatschappelijk erfgoed. De **4 Nationale Parken** en **5 Landschapsparken** in Vlaanderen spelen een centrale rol in het behoud van ons landschap, onze natuur en biodiversiteit in blijvend evenwicht met bestaande bedrijven. De parken bieden niet alleen een toevluchtsoord voor talloze plant- en diersoorten, maar zijn ook prachtige plekken voor recreatie, lokaal ondernemerschap en ontspanning. Lokale betrokkenheid is belangrijk voor het succes van de parken. De ruimtelijke samenhang binnen het park wordt voorzien via de masterplannen. De nodige middelen voor een performante werking en beheer van de parken worden voorzien.

Om ons te wapenen tegen de stijgende zeespiegel, zetten we volop in op het herstel van het natuurlijke kustlandschap. Daarbij verbinden we polders, duinen en stranden om zo een klimaatbestendige en biodiverse kustlijn te creëren. We vrijwaren bestaande duinen zo veel mogelijk van verdere bebouwing en verharding.

Vlaanderen stroomlijnt en versterkt de samenwerking met de **Regionale Landschappen** om het duurzaam en ecologisch functioneren en de kwaliteit van onze open ruimte en waardevolle landschappen blijvend te verbeteren.

Hoogstamboomgaarden hebben een belangrijke culturele, landschappelijke en ecologische waarde. Hoe ouder ze zijn, hoe hoger hun waarde. Vlaanderen draagt zorg voor bestaande en nieuwe hoogstamboomgaarden en zet via aangepaste instrumenten zoals beheerovereenkomsten in op een passend beheer.

Vlaanderen werkt verder aan een wetenschappelijk gestuurd **soortenbeleid**: een aanpak via leefgebiedenbenadering, zonder de specifieke noden van beschermde soorten uit het oog te verliezen en **op grond van een oordeelkundige en globale impactbeoordeling.**

In de strijd tegen **invasieve exoten** zoals de Chinese wolhandkrab nemen elke sector en de Vlaamse overheid hun verantwoordelijkheid. We verzekeren een efficiënte kennisdeling en coördinatie van initiatieven rond soortenbeleid, exotenbestrijding en het samenleven met wilde dieren.

Vlaanderen ondersteunt de jachtsector in functie van het evolueren naar een duurzaam wildbeheer en blijft inzetten op structureel en constructief overleg. Op landschapsniveau wordt aan habitatherstel gedaan om te komen tot duurzame wildpopulaties en werkt de sector ook mee aan het behoud van onze natuurlijke ecosystemen. In het kader van overlastproblematieken (onder andere everzwijnen) faciliteren we een doeltreffende aanpak. We handhaven de soorten- en jachtregelgeving proportioneel, gericht op plegers en (eventuele) medeplichtigen. Op basis van wetenschappelijke monitoring stellen we de bejaagbaarheid bij van soorten. Er komt een wetenschappelijk onderzoek naar de predatiedruk in Vlaanderen en de achteruitgang van onder andere de grondbroeders. Ook binnen de regelgeving rond de jacht kijken we om de procedures en afhandelingen van processen-verbaal effectiever en sneller te maken. We gaan na hoe we informatie rond jachtrechthouders beter in kaart kunnen brengen en ontsluiten. We moedigen lokale besturen aan om in het kader van een publieke consultatie een informatievergadering te organiseren. ANB verleent hier haar medewerking aan. Lokale besturen worden op tijd geïnformeerd en goedgekeurde plannen worden online gepubliceerd.

In het agrarisch gebied nemen we adequate maatregelen om de achteruitgang van de kenmerkende agrarische biodiversiteit te keren inpasbaar in de agrarische bedrijfsvoering. We blijven daarbij sterk inzetten op **doeltreffende en billijke beheerovereenkomsten** met onze landbouwers en bekijken om ook langlopende beheerovereenkomsten te introduceren. **Beleidsmonitoring** over het natuurlijk milieu en landbouwmilieudrukken maakt ons beleid efficiënter.

Met deze Vlaamse beleidslijnen zal Vlaanderen de 2030-doelstellingen van de goedgekeurde Europese Natuurherstelwet implementeren, met aandacht voor en op maat van de voor Vlaanderen kenmerkende omgeving. We benutten maximaal de koppelkansen (synergieën tussen bovenstaand beleid met betrekking tot de Blue Deal, stikstofsanering, bosuitbreiding, parken, Natura 2000…) om de doelen te bereiken en de in de wet voorziene afwijkingsmogelijkheden die bij de opmaak van de nationale plannen kunnen worden ingezet. Hierbij wordt voorzien in de vereiste inspraak en monitoring.

We realiseren de nulbemesting in VEN via een vrijwillig kader o.b.v. degressieve compensaties. We evalueren dit kader in 2027.

6.10 Zorg voor een gezond leefmilieu: lucht, bodem, afval, zorgwekkende stoffen en circulair materialenbeleid

Een gezond leefmilieu is van onschatbare waarde voor Vlaanderen. Het zorgt niet alleen voor **schone lucht, zuiver water en vruchtbare bodem**, maar ook voor een omgeving waarin mensen veilig en gezond kunnen wonen, werken en ontspannen. Door zorgvuldig om te gaan met onze natuurlijke hulpbronnen en vervuiling tegen te gaan, leggen we de basis voor een duurzame toekomst. **Een schoon en gezond leefmilieu begint bij het voorkomen van vervuiling met als sluitstuk het principe dat de vervuiler betaalt**.

6.11 Lucht

Vlaanderen is op goede weg om de Europese luchtkwaliteitsdoelstellingen te behalen. We zullen het **Vlaams Luchtbeleidsplan** in functie van een desgevallend vernieuwde Europese luchtkwaliteitsrichtlijn aanpassen. Omdat de evoluties naar een emissievrij wagenpark de luchtkwaliteit verbeteren, verstrengen we het wettelijk kader rond **de lage-emissiezone (LEZ)** niet verder dan de voorwaarden die op 1 september 2023 effectief van kracht waren.

Meten is weten: Vlaanderen zet verder in op het meten en monitoren van luchtemissies rond plaatsen met verhoogd risico van luchtvervuiling. We zoeken naar een win-win met sectoren en bundelen onze krachten om dat op een efficiënte manier te doen zonder bijkomende administratieve lasten. We vergelijken daarbij met praktijken in de ons omliggende landen en leggen geen meer verregaande verplichtingen op dan Europees of internationaal afgesproken.

6.12 Bodem

Vlaanderen is altijd een vooruitstrevende regio geweest met haar bodembeleid. De PFAS-crisis heeft hiervan het belang benadrukt. Het bodemsaneringsbeleid wordt gecentraliseerd bij 1 **Vlaamse administratie (**de **OVAM)**, het uitgangspunt blijft preventie in combinatie met het principe dat **de vervuiler betaalt**. Voor ambtshalve tussenkomst voorziet Vlaanderen de nodige financiering. Bij de verschillende beleidsinitiatieven verhogen we de aandacht voor bodemaspecten.

We blijven **risicolocaties** saneren en verbreden naar een aanpak voor aanvaardbare risico's op alle gronden. Vanuit het ambtshalve optreden van de overheid leggen we de focus op **acute situaties en het helpen van burgers**. We werken een specifieke regeling uit voor projecten met een **algemeen maatschappelijk belang**. In industriële hotspots gaan we na hoe we een **gebiedsgerichte en oplossingsgerichte aanpak** mogelijk maken, met respect voor de bodemsaneringsnormen, ook wat betreft grondverzet en bemaling.

We leggen bij sanering de focus op **uitvoering** – **spade in de grond** – en zorgen dan ook voor administratieve vereenvoudiging van de bodemprocedures bij verontreiniging en een snellere doorlooptijd van bodemdossiers. De OVAM behoudt het traject om alle risicoterreinen in kaart te brengen tegen 2028 en saneringstrajecten op te starten tegen 2036.

Vlaanderen maakt werk van een Bodemplan waarin onder andere maatregelen inzake **erosie** zijn opgenomen, in uitvoering van de LULUCF-verordening en de Europese bodemmonitoringsrichtlijn. We bouwen ook een **bodemmeetnetwerk** verder uit waarbij de monitoring afgetoetst wordt ten opzichte van actuele normen. Via onder andere bodemattesten is info rond bodeminformatie beschikbaar. We kijken daarbij naar praktijken in de ons omliggende landen.

6.13 Afval verminderen, circulair materialenbeleid en zeer zorgwekkende stoffen

We blijven streven naar een **asbestveilig Vlaanderen tegen 2040**. Jaarlijks stellen we de benodigde middelen beschikbaar om dit doel te bereiken en evalueren we ons Actieplan Asbestafbouw 2023. We zetten de werking van de asbestprotocollen (zorg, landbouw, scholen, jeugdverenigingen…) verder.

We verkleinen tegen 2030 het restafval met minstens 30% zoals vastgesteld in het Lokaal Materialenplan. In samenspraak met de sector, werkt OVAM een strategie uit om de capaciteit voor afvalverbranding aan te passen aan het dalende afvalaanbod. We blijven voorloper als **recyclagehub** in Europa en zetten in op innovatie en de ontwikkeling van strategische recyclagefaciliteiten. Vlaanderen zet haar toonaangevend beleid over **zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)** waaronder **PFAS** verder en zet in op innovatie om zeer zorgwekkende stoffen enerzijds te vervangen en anderzijds te saneren. De aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS blijven een leidraad. Het **PFAS-actieplan en plan Zeer Zorgwekkende Stoffen** worden omgezet in concrete acties om de veiligheid en gezondheid van de burgers te beschermen op een manier die ruimte blijft bieden aan de realisatie van industriële projecten. Daarbij zetten we in op een **gebiedsspecifieke** en **kostenefficiënte** risicogebaseerde aanpak, die een werkbaar evenwicht vormt tussen **bescherming van mens en milieu, bescherming van strategische sectoren, milieuwinst en maatschappelijk verantwoorde uitgaven**. Vanuit dezelfde principes geven we een Vlaams-breed Handelingskader PFAS vorm. De beleidsdomeinoverschrijdende ZZS-hub wordt voortgezet. We beogen de invoering van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor PFAS en andere schadelijke stoffen en zetten samen met de federale overheid en andere gewesten het traject verder om een sectorfonds op te richten ter financiering van de schade door zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS. De sanering van sites waar met PFAS-houdend blusschuim werd gewerkt, zien we daarbij als prioriteit. We blijven ijveren voor een **Europese uitfasering van PFAS** op voorwaarde dat er voor de toepassing een gelijkwaardig en mens- en milieuvriendelijk alternatief voorhanden is.

Vlaanderen gaat voor **rechtszekere, technisch haalbare en op aanvaardbare** risico's gebaseerde normen voor zeer zorgwekkende stoffen in bodem, water en lucht die bedrijven, projecten en bouwwerken doorgang laten vinden zonder het milieu en de volksgezondheid in het gedrang te brengen. Hierbij worden ook de kosten-baten in afweging genomen.

Vlaanderen blijft zich als Europees voorloper inzetten op circulaire economie in het algemeen en op haar reputatie als recyclagehub in het bijzonder. Vlaanderen werkt (in uitvoering van de Raw Materials Act) aan een **Vlaamse strategie voor grondstoffen- en afvalpreventie** om de beschikbaarheid van grondstoffen veilig te stellen en tegelijk de materialenafdruk van Vlaanderen te reduceren. Naast recyclagecapaciteit is het nodig om het gebruik van secundaire grondstoffen te stimuleren. We evalueren de procedure voor grondstofverklaring

en werken eventuele drempels weg. We bewaken een *level playing field* tussen primaire en secundaire grondstoffen en werken binnen Europa aan een eenvormig kader in functie van export.

Naar het voorbeeld van Frankrijk ijvert Vlaanderen voor een Europees **verbod op de vernietiging van onverkochte, herbruikbare, herstelbare, recycleerbare en recupereerbare goederen**. Vlaanderen maakt producenten mee verantwoordelijk voor het beheer van materialen en zeer zorgwekkende stoffen, door de beoogde invoering van de **uitgebreide producentenverantwoordelijkheid** naar nieuwe waardeketens, zoals **textiel en PFAS-houdende producten**.

Vlaanderen blijft een trekkersrol opnemen om voedselverlies maximaal te verminderen. Daarnaast zet Vlaanderen in op een samenwerkingsakkoord met de federale overheid en de andere gewesten om doorheen de volledige voedselketen de verplichte **voedselafvalreducties** te realiseren. Het lokaal materialenplan wordt verder uitgevoerd en waar nodig aangepast in functie van de doelen met betrekking tot zwerfvuil. Samen met de lokale besturen voeren we de strijd tegen zwerfvuil verder op en nemen we de nodige maatregelen om de Europese regels rond verpakkingen en verpakkingsafval te halen. In de strijd tegen zwerfvuil kiezen we voor effectieve en voor de burger haalbare maatregelen. We finaliseren zo snel mogelijk de samenwerkingsovereenkomst met de andere gewesten voor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor bepaalde afvalstromen en voor zwerfvuil.

We objectiveren de rapportage over de inzamel- en recyclagecijfers van Fostplus via internationale standaarden (EuroStat).

Via Vlaanderen Circulair ondersteunen we initiatieven rond deelgoederen. Via het stimuleren van de sociale circulaire economie zorgen we voor sociale tewerkstelling die een bijdrage levert aan het milieu. We ondersteunen verder de werking van kringloopcentra.

6.14 Procedures en rechtsbescherming

Een efficiënt, rechtszeker en transparant vergunningsproces is belangrijk voor de groei en welvaart van Vlaanderen. Door te blijven investeren in moderne en vereenvoudigde procedures, verminderen we **administratieve lasten en versnellen we belangrijke ontwikkelingen**. Deze inspanningen zorgen ervoor dat projecten vlotter verlopen in een duurzaam en welvarend Vlaanderen.

We voeren het beslist beleid inzake de **modernisering van de omgevingsprocedure, de milieueffectrapportage en het omgevingsbesluit uit**, en blijven gefocust op eenvoud in de regelgeving en monitoren en evalueren die. Bij de evaluatie van het Omgevingsbesluit controleren we of de doelstellingen uit de bouwshift en het BRV genoeg opgenomen zijn. We onderzoeken hoe de verkavelingsvergunningsplicht kan worden gemoderniseerd. Het beroep tegen de beslissing van de gemeenteraad omtrent de ‘zaak der wegen’ in het kader van de geïntegreerde procedure wordt hervormd, zonder te raken aan de principes van het gemeentewegendecreet.

Met **regelluwe zones/experimenteerregelgeving** stimuleren we innovatie en versnellen we gewenste ontwikkelingen. Dat betekent minder regels, maar wel duidelijke en strikt toegepaste richtlijnen.

We bekijken hoe we de snelheid van de administratieve procedure, erkenning en vergunningen van bepaalde technieken binnen het Wetenschappelijk Comité Luchtemissies Veeteelt (WeComV) kunnen versnellen, zonder

afbreuk te doen aan voldoende wetenschappelijke zekerheid dat de beoogde milieuprestaties worden behaald.

We evalueren het bestaande vrijstellingenbesluit en het besluit van meldingsplichtige handelingen in functie van onder andere de klimaat- en energietransitie en de best beschikbare technieken.

De Vlaamse overheidsdiensten maken blijvend werk van zo gericht mogelijke, kwaliteitsvolle advisering en zorgvuldige onderbouwing van vergunningsbeslissingen. Advies- en vergunningverlening is een kerntaak en moet de focus zijn van de betreffende diensten. We bakenen beter af waarover iedere instantie advies uitbrengt. We zorgen daarenboven voor doorstroming van expertise en informatie tussen administraties.

Rechtszekere, robuuste vergunningen zijn een prioriteit. Daarom stelt de Vlaamse Regering een **gemengde commissie** aan met experts, de overheid, academische wereld en juridische sector (Raad voor Vergunningsbetwistingen en Raad van State), die binnen een jaar na de start van deze legislatuur een advies verleent met concrete maatregelen voor de opmaak van een **actieprogramma** door de Vlaamse Regering**.** Bij de opmaak van dat advies is er ook een consultatieronde door deze commissie van het brede middenveld. Het actieprogramma heeft volgende focus:

- snellere rechtspraak voor belangrijke maatschappelijke en strategische projecten
- technische expertise ter ondersteuning van de rechtbank en benadrukken van de bijzondere bewijswaarde van wetenschappelijk onderzoek
- op welke manier gekomen kan worden tot meer constructieve en zinvolle, oplossingsgerichte inspraak
- aanvechtbaarheid van de inhoud van een gunstig geadviseerde passende beoordeling en het milieueffectenrapport
- definiëren van marginaal toetsingsrecht en onderzoeken hoe de rechter in zijn uitspraken het algemeen maatschappelijk belang meer kan laten doorwegen
- mogelijkheden tot het invoeren van het concept ‘integrale maatschappelijke benadering’ nagaan
- een definitie van aangetoond belang en het tegengaan van misbruik van procedures en toegang tot de rechter.

We zetten in op de vereenvoudiging van de procedures om ervoor te zorgen dat de gemiddelde doorlooptijd van een standaarddossier voor de Raad voor Vergunningsbetwistingen nog verder **wordt ingekort van 1 jaar naar 9 maanden**, uiteraard met de nodige aandacht voor het behoud van kwalitatieve en consequente rechtspraak en zonder de toegang tot de rechter te beperken. Zo investeren we rechtstreeks in de Vlaamse welvaart door beroepen bij investeringsprojecten zo kort mogelijk te houden.

6.15 Vlaanderen in Europa

Vlaanderen neemt strategische Europese standpunten inzake leefmilieu in, rekening houdend met haar belangen, haar eigenheid en het subsidiariteitsprincipe**, in functie van een level playing field**. Bij de omzetting van (nieuwe) Europese richtlijnen en verordeningen worden deze principes ook gehanteerd.

We implementeren de Europese regels en doelstellingen, en stellen ons vergunningenbeleid daarop af. Hierbij blijft Vlaanderen inzetten op rechtszekerheid, een goede concurrentiepositie en een level playing field voor economische activiteit. Onze bevolkingsdichtheid en de aanwezigheid van energie-intensieve industrie nopen ons tot de vaststelling dat de milieugebruiksruimte in Vlaanderen beperkt is. Daarom pleiten we voor systemen zoals een **programmatische aanpak of regiospecifieke oplossingen** om de in Vlaanderen aanwezige milieugebruiksruimte zo efficiënt mogelijk in te vullen. We lichten alle Europese vergunningsvereisten en richtlijnen, en hun impact op de competitiviteit van de Vlaamse economie en haar ondernemingen, door. Met het resultaat van die doorlichting gaan we in gesprek met de Europese instanties.

7 BUITENLANDSE ZAKEN EN TOERISME

7.1 Visie

Vlaanderen is een van de meest open en internationaal georiënteerde economieën ter wereld. De huidige complexe geopolitieke context brengt extra uitdagingen met zich mee. De Vlaamse Regering speelt daarop in met een ambitieus, anticiperend en impactvol internationaal Vlaams beleid, waarbij de Europese Unie als krachtigste hefboom fungeert. Dat beleid is alomvattend en coherent, het dient de Vlaamse belangen over de verschillende beleidsdomeinen heen en het erkent de complexiteit van buitenlandse relaties.

We voeren een waardegedreven en solidair buitenlands beleid dat bijdraagt aan de bevordering van vrede, veiligheid en welvaart elders in de wereld. Vlaanderen zet zich internationaal op de kaart door te investeren in sterke relaties op verschillende niveaus: met andere sterke regio's in Europa, met onze buurlanden, binnen Europa én op multilaterale fora.

Het Vlaamse toerismebeleid van de afgelopen jaren heeft zijn vruchten afgeworpen. We gaan dan ook verder op de ingeslagen weg. 'Iedereen verdient vakantie' blijft een belangrijke sociale pijler van het toeristisch beleid. De thematische aanpak wordt voortgezet en verdiept, met een focus op de Vlaamse Meesters, culinaire belevingen, natuur, fietsen en waterbeleving. In de context van een efficiëntie- en optimalisatieoefening in heel de Vlaamse overheid optimaliseren we de samenwerking van Toerisme Vlaanderen met andere Vlaamse entiteiten zodat we evolueren naar slanke en doelgerichte entiteiten.

7.2 Buitenlandse Zaken

Als vijftiende exporteur wereldwijd en logistieke draaischijf van West-Europa, met zetels van internationale organisaties zoals de Europese Unie en de NAVO, is Vlaanderen bij uitstek internationaal. 1 op de 3 Vlaamse jobs is direct of indirect gerelateerd aan onze export.

Het globale politieke landschap is de laatste jaren sterk geëvolueerd door toenemende geopolitieke spanningen, gezondheids- en klimaatcrisissen, oorlogen aan de Europese buitengrenzen, strategische competitie en gegroeide politieke en economische instabiliteit. Die uitdagingen hebben een directe en grote impact op Vlaanderen. Diplomatie blijft dan ook een onmisbare pijler in de bevordering van vrede en stabiliteit, ook voor Vlaamse welvaartscreatie.

Vlaanderen heeft de ambitie om zijn rechtmatige belangen te bevorderen, te verdedigen en te beschermen. We functioneren binnen de internationale rechtsorde en beïnvloeden proactief mee belangrijke strategische beslissingen op internationaal vlak. We zetten ons in verbinding met de wereld en zoeken actief naar slimme partnerschappen en samenwerking. We voeren een waardegedreven en solidair Vlaams buitenlands beleid dat ook bijdraagt aan het bevorderen van vrede, veiligheid en welvaart elders in de wereld. Om het belang van mensenrechten te beklemtonen zal de Vlaamse Regering voortaan op 11 juli een van de prestigieuze Vlaamse Eretekens uitreiken aan een Vlaming en/of een Vlaamse organisatie die zich op een bijzonder manier inzet(te) voor de behartiging van de mensenrechten.

De Vlaamse Regering zal voluit investeren in een ambitieus, impactvol en coherent internationaal Vlaams beleid. Om de belangen, de welvaart en het welzijn van de Vlaamse burgers te behartigen. En om de slagkracht en de concurrentiepositie van het Vlaams bedrijfsleven te verdedigen. Het Vlaamse internationale beleid is dan ook het logische en levensnoodzakelijke verlengstuk van het eigen Vlaamse beleid.

In foro interno, in foro externo. Met respect voor dat principe moet ook de samenwerking tussen de deelstaten en de federale staat gestroomlijnd verlopen. Zo niet, verliezen we allemaal aan slagkracht en geloofwaardigheid in het buitenland. We gaan voor een verbeterde samenwerking tussen de federale regering en de deelstaatregeringen. De huidige overlegmechanismen bieden een kader, maar dienen geoptimaliseerd te worden. De inmiddels 30 jaar oude samenwerkingsakkoorden moeten urgent herzien en in lijn gebracht worden met de constitutionele, Europese en internationale realiteit. We gaan samenwerkingen aan met de andere entiteiten in België daar waar er gedeelde buitenlandse belangen zijn.

7.3 Relaties met buurlanden en sterke regio's

Onze buurlanden zijn en blijven onze voornaamste partners, zowel politiek, diplomatiek, cultureel als economisch. Samen met onze buurlanden zetten we in op een Europese infrastructuuragenda. Denk aan energie- en waterstofcorridors, aan digitale en transportnetwerken zoals 3RX en de Einsteintelescoop. We behouden structurele en intensieve contacten om zo wederzijds begrip van onze gemeenschappelijke uitdagingen te krijgen. Zo worden administratieve obstakels, juridische procedures en conflicten maximaal vermeden. Ook zullen we sterker inzetten op de strategische standpuntenbepaling van de Benelux.

- In het bijzonder met Nederland blijven we intense banden smeden. Maar ook met de naburige Nederlandse provincies versterken we de dialoog met het oog op een betere grensregionale samenwerking en de wegwerking van grensbelemmeringen door structurele, politieke en technische contacten. We ondersteunen en faciliteren de geïntegreerde havensamenwerking in het North Sea Port District.

- We versterken en verdiepen ook de samenwerking met Duitsland en in het bijzonder met enkele belangrijke Duitse deelstaten, met in de eerste plaats Noordrijn-Westfalen, Baden-Württemberg en Beieren.

- We versterken ook de relaties met buurland Frankrijk en in het bijzonder met de aan Vlaanderen grenzende regio Hauts-de-France.

We zijn ervan overtuigd dat sterke regio's een belangrijke rol kunnen spelen om Europese en mondiale uitdagingen aan te gaan. Daarom verstevigen we ook de banden met andere belangrijke en economisch sterke autonome regio's in Europa, zoals onder andere Catalonië, Baskenland, Wales, Schotland en enkele Duitse, Franse en Italiaanse regio's. We zetten het initiatief van de Leaders Meeting van de Vlaamse minister-president voort om de posities van de sterke regio's tot bij de verschillende Europese instellingen uit te dragen. Vanuit dezelfde optiek streven we een volwaardig lidmaatschap na bij het Four Motors for Europe.

We werken voort op de Noord-strategie die de Vlaamse Regering de voorbije jaren opstartte en intensifiëren onze banden met de verschillende Noordzeelanden (Nederland, Duitsland, Ierland), de Noordse landen (Denemarken, Finland, Noorwegen, Zweden) en de Baltische staten, zodat de beloftevolle uitbouw van de relaties verder invulling krijgt. Daarbij kan er in elk van de betrokken landen een sterkere geografische focus komen, met een gerichtere inzet op prioritaire thema's (zoals energie, innovatie, digitalisering...).

We wijzen verder ook op het belang van de intense samenwerking met de landen rond de Noordzee, waaronder in eerste instantie het Verenigd Koninkrijk. De visienota 'Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk' vormt de leidraad bij de verdere uitbouw van die samenwerking.

Tot slot ontwikkelen we ook een Oost-strategie, waarbij we onder andere focussen op een sterkere samenwerking met Oekraïne, Polen en de internationaal erkende Wit-Russische democratische beweging. Vlaanderen is en blijft een trouwe partner van Oekraïne en de democratische bewegingen die zich verzetten tegen de Russische agressie en inmenging. Die strategie moet aanzet geven tot een sterkere samenwerking met Oekraïne, met het oog op de ondersteuning van de materiële en maatschappelijke wederopbouw van het land. We werken daarvoor gecoördineerd vanuit de verschillende Vlaamse bevoegdheden (onderwijs, werk, huisvesting...) en maken gebruik van onze Vlaamse expertise. We geven de opdracht aan Flanders Investment and Trade om, in samenspraak met het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken, Vlaamse bedrijven te begeleiden en te informeren over EU- en andere internationale opportuniteiten.

7.4 Strategische betrekkingen wereldwijd

Ook buiten Europa is het voor een internationaal gerichte regio als Vlaanderen van noodzakelijk belang om strategisch verankerd te zijn. We versterken daarbij bestaande en succesvolle partnerschapsinitiatieven en hebben oog voor nieuwe initiatieven, zoals onder andere via gerichte samenwerking met de Verenigde Staten (Indiana, Michigan, Georgia...), Zuid-Afrika, de Mekongdelta….

We werken ook een voorstel van strategie uit voor sterk opkomende groeilanden in Azië en Afrika, zoals India en Zuid-Korea.

Internationale samenwerkingen binnen specifieke beleidsdomeinen, zoals met het Amerikaanse Environmental Protection Agency (EPA) in navolging van het PFAS-beleid, blijven belangrijk.

7.5 Visie op het beleid van de Europese Unie

Voor de Vlaamse Regering is en blijft de Europese Unie (EU) de eerste en belangrijkste hefboom van het Vlaamse buitenlands beleid. De EU brengt vrede, vooruitgang en welvaart op ons continent. De Vlaamse Regering zet daarom proactieve opvolging van de Europese agenda voort en zet nog sterker in op het mee bepalen van de Europese agenda. We actualiseren de Vlaamse visienota over de Toekomst van de Europese Unie uit 2016.

Vlaanderen heeft veel te winnen bij een krachtige en democratisch gedragen Europese Unie die trouw blijft aan haar motto 'in verscheidenheid verenigd'. De Europese instellingen moeten de diversiteit in taal en cultuur in Europa als een sterke troef omarmen, respecteren en beschermen. Daarnaast moet het Europese beleid, met het oog op het realiseren van EU-doelstellingen ruimte bieden voor een gedifferentieerde aanpak, die rekening houdt met de verschillen tussen grote landen met veel open ruimte en kleine, dichtbevolkte gebieden. De Europese Unie moet verder van onderuit worden opgebouwd, met respect voor het subsidiariteitsbeginsel en de proportionaliteit.

Volgens het principe van subsidiariteit en proportionaliteit treedt de EU op in domeinen waar ze een meerwaarde biedt ten opzichte van individuele lidstaten. We waken erover dat het subsidiariteitsprincipe en de bevoegdheidsverdeling worden gerespecteerd bij Europese beslissingen, zodat de nationale soevereiniteit en lokale besluitvorming gewaarborgd blijven. We willen dat de burger zich herkent in het Europese project. Besluitvorming moet daarom zo dicht mogelijk bij de burger staan.

De EU moet zich vooral focussen op die bevoegdheden waar ze echt een meerwaarde kan bieden, met in de eerste plaats de verdieping en verdere voltooiing van de interne markt voor handel, kapitaalmarkten, digitalisering, transport, energie en telecom en de bescherming van de buitengrenzen tegen illegale migratie en het beheer van migratie en een sterkere samenwerking tussen de EU-lidstaten op het vlak van defensie, veiligheid, gezondheid en klimaat. De komende jaren moet de EU verder inzetten op de uitbouw van de Europese Pijler van Sociale Rechten.

De Vlaamse Regering promoot maatschappelijk verantwoord ondernemen. In het kader van de omzetting van de Europese Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CS3D) pleiten we voor administratieve eenvoud. We bieden daarbij de nodige ondersteuning aan kmo's. Samen met FIT en met andere betrokken agentschappen en departementen stimuleert de regering bedrijven om in te zetten op internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen of IMVO. Vlaanderen is pleitbezorger van een strenge Europese aanpak tegen sociale dumping en tegen deloyale concurrentie vanwege derde landen op onze interne Europese markt.

Zowel de verdere eenmaking van de Europese markt als nieuwe, ambitieuze, open, eerlijke en duurzame vrijhandelsakkoorden zijn van essentieel belang voor de versterking van onze strategische autonomie, om economische welvaart te creëren en de groene en digitale transitie te kunnen realiseren. We waken bij vrijhandelsakkoorden over het respect voor de mensenrechten en de opname van sociale en ecologische

standaarden zoals die vandaag worden toegepast door de Europese Commissie. Daarbij hebben we altijd oog voor het level playing field en *non-trade concerns*. Dat wil zeggen dat alle producten die ingevoerd worden in de EU moeten voldoen aan dezelfde normen voor voedselveiligheid, productnormering, dierenwelzijn, arbeidsvoorwaarden, enzovoort als die van Europese producenten. De EU moet bijgevolg de inspanningen opdrijven om bijkomende afzetmarkten én aanvoerlijnen voor onze bedrijven te ontsluiten, zodat we ook onze strategische afhankelijkheid verminderen en de Europese concurrentiepositie en competitiviteit versterken. We willen kritieke grondstoffen duurzaam aanboren in Europa, terwijl we tegelijk voluit inzetten op de (circulaire) maakindustrie en recyclage. Binnen dat kader zetten we ook in Vlaanderen volop in op veerkracht, onze strategische sectoren en het vrijwaren van onze (kennis)economie.

Om het draagvlak voor de EU te behouden, vraagt Vlaanderen dat de nieuwe Europese Commissie grotere inspanningen levert om overtollige regeldruk tegen te gaan, dat de commissie tijdig en correct uitvoert wat beslist werd en inzet op realistische doelstellingen. De inspanningen op het vlak van de klimaat- en energietransitie moeten worden voortgezet, maar op een redelijke manier die werkbaar is voor zowel bedrijven als gezinnen. We blijven onze goede praktijken, zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Blue Deal, promoten bij Europese instellingen en bij multilaterale organisaties en kijken daarvoor ook naar andere Europese landen. Zo zetten we Vlaanderen verder op de kaart als innovatieve regio. De Europese Commissie moet in het bijzonder de competitiviteit versterken van onze energie-intensieve industrie in Europa die sterk onderhevig is aan internationale concurrentie.

We pleiten binnen de EU om de versoepeling van de staatssteunregels (voorlopig van kracht tot eind 2025) zo snel mogelijk stop te zetten, zodat het level playing field hersteld wordt.

Bij de implementatie van EU-richtlijnen gaat Vlaanderen in het belang van ons economische weefsel niet ruimer of strenger dan strikt noodzakelijk is.

In de Europese meerjarenbegroting pleiten we voor een budgetverschuiving, waarbij we vooral inzetten op de voor Vlaanderen belangrijke innovatieprogramma's die op excellentiecriteria gebaseerd zijn en op de versterking van budgetten voor grensoverschrijdende, strategische infrastructuurprojecten (zoals 3RX, pijpleidingen, enzovoort).

Voor deelstaten die op een democratische en legitieme manier onafhankelijk worden van bestaande EU-lidstaten vragen we een vereenvoudigde en versnelde toetredingsprocedure voor 'inbreiding'.

Een verdere uitbreiding van de Europese Unie moet plaatsvinden met respect voor de Kopenhagen-criteria en op basis van een eerlijk en transparant toetredingsproces dat berust op een individuele beoordeling op basis van de concrete voortgang en verdiensten van de betrokken kandidaat-lidstaten. Ook de EU moet haar huiswerk gedaan hebben. Om klaar te zijn voor eventuele toekomstige uitbreiding dringen interne hervormingen zich op voordat er van toetreding sprake kan zijn.

7.6 Vlaamse deelname aan Europees beleid

Het Europese beleid heeft in toenemende mate impact op het Vlaamse regeringsbeleid. Daarom wil de Vlaamse Regering een proactief buitenlands en Europees beleid voeren om beter gehoor te krijgen binnen de Europese en internationale gemeenschap en nog sneller in te kunnen spelen op de Europese en internationale

beleidsagenda. Het is onze ambitie om in een zo vroeg mogelijk stadium van het Europese regelgevingsproces de belangrijkste Vlaamse belangen te identificeren en waar nodig tijdig aan te kaarten op ambtelijk, diplomatiek en politiek niveau. Dat vraagt een versterking van de Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU. Maar dat vraagt ook een geïntegreerde samenwerking, gecoördineerd door onze Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU, met zowel de verschillende betrokken Vlaamse administraties als het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (VLEVA). De Vlaamse Regering zal voor de belangrijkste EU-dossiers politiek gedragen standpuntnota's uitwerken die onderhandelaars en administraties voldoende houvast bieden om hun taken in te vullen en hen helpen om het standpunt tijdig en actief kenbaar te maken binnen België en de rest van de EU.

We onderzoeken ook op welke manier we Vlaamse ambtenaren kunnen stimuleren om te gaan werken voor instellingen van de Europese Unie. En we vragen onze Vlaamse diplomatieke vertegenwoordiger bij de EU om, samen met VLEVA, het initiatief te nemen om een netwerk van Vlamingen in de Europese Unie op te richten.

De Vlaamse overheid rapporteert zo veel mogelijk rechtstreeks aan de EU. Omgekeerd, vraagt de Vlaamse Regering aan de EU-instellingen om informatie zo veel mogelijk rechtstreeks aan Vlaanderen te bezorgen. Ze vraagt ook dat de EU de eigen Vlaamse beleids-, begrotings- en operationele programma's maximaal afzonderlijk beoordeelt en ook de landenspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europese semester maximaal uitsplitst op deelstaatniveau.

7.7 Multilaterale samenwerking en mondiale uitdagingen

We blijven inzetten op multilaterale partnerschappen om mondiale uitdagingen aan te pakken. Multilaterale samenwerking laat ook toe om Vlaamse expertise en technologie te internationaliseren en biedt opportuniteiten voor Vlaamse actoren.

Omwille van hun specifieke expertise en impactpotentieel blijven we Vlaamse organisaties en ondernemingen zoals Exchange vzw ondersteunen.

Gezien de mondiale uitdagingen draagt Vlaanderen op een realistische manier en uit welbegrepen eigenbelang bij aan de realisatie van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling in ontwikkelingslanden en aan de verankering van de internationale ontwikkelingsagenda in Vlaanderen, zoals vastgelegd in het kaderdecreet Ontwikkelingssamenwerking. In ons beleid rond ontwikkelingssamenwerking waken we er verder over dat onze partnerlanden voldoende vooruitgang boeken op het vlak van het respect voor de mensenrechten en de democratie.

Met de sterke toename aan noodsituaties in de wereld zetten we als solidaire regio in op humanitaire bijstand. We doen dat zo veel mogelijk in samenwerking met onze buurlanden en met de EU.

De bijzondere humanitaire situatie in het Midden-Oosten/Gaza en de Westelijke Jordaanoever verdient onze aandacht en humanitaire steun. We veroordelen elke vorm van zinloos geweld en roepen op tot een onmiddellijk staakt-het-vuren en de vrijlating van de gijzelaars aan beide kanten. We pleiten ervoor dat dialoog en de-escalatie centraal komen te staan. Alleen een onderhandelde tweestatenoplossing kan een duurzame vrede bieden tussen beide partijen.

De Vlaamse Regering zet de steun aan UNRWA verder, mits UNRWA de aanbevelingen uit het rapport Colonna correct naleeft.

7.8 Internationale handel en investeringen en het economische veiligheidsbeleid

Export en buitenlandse investeerders aantrekken zijn de levensaders van onze Vlaamse economie. Willen we onze welvaart vergroten, dan moeten we blijven inzetten op ten eerste het aantrekken van buitenlandse investeerders (en dan vooral die buitenlandse investeringen die kwalitatief ons Vlaamse speerpuntenbeleid versterken) en ten tweede het stimuleren van de export van onze goederen en diensten. We ondersteunen onze Vlaamse kmo's bij hun internationalisering en focussen op de groei-economieën, inclusief de internationale valorisatie van innovatie.

Vlaanderen biedt kwalitatieve ondersteuning aan exporteurs en buitenlandse investeerders in deze zoektocht naar nieuwe internationale horizonten door een professioneel binnen- en buitenlands netwerk aan te bieden dat hen begeleidt van de fabriekspoort tot over de drempel van de toonzaal of de supermarkt in het buitenland. Voor grote internationale investeringsdossiers voorzien we een zo efficiënt mogelijke begeleiding.

In onze inspanningen om internationale handel en investeringen te stimuleren, blijven we opportuniteiten verkennen om onze diplomatieke en economische relaties uit te breiden naar opkomende landen en regio's buiten de EU.

Het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (FIT) is en blijft de centrale actor om het de Vlaamse economie te internationaliseren, zowel in het binnen- als in het buitenland. Het agentschap werkt daarvoor nauw samen met het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken en de vakdepartementen en agentschappen die internationaal actief zijn in economische zin, in het bijzonder met VLAIO.

Om Vlaamse start-ups, scale-ups en *unicorns* te ondersteunen en te laten doorgroeien tot de (internationale) kampioenen van morgen, wordt de bestaande werking van het platform Startup.Flanders binnen FIT versterkt en wordt een mogelijke bundeling van de krachten met andere publieke en private actoren daarrond onderzocht.

In samenspraak met de Vlaamse havens (Port of Antwerp-Bruges, North Sea Port en Haven Oostende) en betrokken agentschappen en departementen (als FIT, MOW en DKBUZA) werken we een internationaal havenbeleid uit, waarbij we elkaars inspanningen om buitenlandse investeringen aan te trekken maximaal op elkaar afstemmen.

Het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken, Flanders Investment and Trade en het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie werken samen met enkele academische experts een referentiekader uit voor potentiële buitenlandse investeringen vanuit landen buiten de EU. We vertrekken daarbij vanuit een analyse van de belangrijkste strategische sectoren en assets in Vlaanderen en ontwikkelen een economisch veiligheidsbeleid.

7.9 Performante controle op strategische goederen

Investeren in defensie en (economische) veiligheid staat sinds de Russische invasie van Oekraïne opnieuw nadrukkelijk op de agenda. Dergelijke ontwikkelingen maken dat ook de Vlaamse scope voor exportcontrole op strategische goederen verbreedt. De Vlaamse Regering gaat voor een efficiënte exportcontrole die focust op de reële dreigingen en een gelijk speelveld voor Vlaamse bedrijven en kennisinstellingen creëert. Meer dan ooit is ons referentiekader Europees. We actualiseren het wapenhandeldecreet en de toepassing ervan. We werken aan een efficiëntere controle op het eindgebruik van wapens en *dual use*-goederen en we herbevestigen het exportverbod van wapens naar Israël. Voor de bedrijven blijft ook een snelle doorlooptijd van de aanvragen voor uitvoervergunningen erg belangrijk.

Met de geopolitieke spanningen is het van belang dat we vanuit Vlaanderen de nodige ondersteuning geven om onze weerbaarheid op te schroeven. We gaan een gerichte versterking van de dienst Controle Strategische Goederen na. We verbeteren de afstemming en informatiedoorstroming tussen en met de betrokken diensten over de verschillende bestuursniveaus, inclusief voor doorvoer.

We spelen in op Europese en internationale opportuniteiten om onze defensie-industrie te ontwikkelen. We zien erop toe dat er op Europees niveau een eengemaakte defensiemarkt komt, dat Vlaanderen een rol krijgt in de Defence, Industry and Research Strategy (DIRS), om zo ook te kunnen deelnemen aan ontwikkelingsprogramma's binnen de EU en de NAVO, en dat de defensie-industrie voldoende toegang tot (groei)kapitaal krijgt, eventueel door publieke investeringsinstrumenten te mobiliseren.

7.10 Institutionele aspecten rond buitenlands beleid

In foro interno, in foro externo. Vanuit dat belangrijke principe zet de Vlaamse Regering prioritair in op een snelle en volledige herziening van de intussen 30 jaar oude Intern-Belgische samenwerkingsakkoorden over het buitenlands beleid, ter versterking van het buitenlandse optreden van de deelstaten en hun rol in de EU- en multilaterale besluitvorming. De Vlaamse Regering wil dat de categorieën van de Europese ministerraden

volledig in lijn worden gebracht met de institutionele realiteit na de zesde staatshervorming en met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon. De aanpassingen van het samenwerkingsakkoord moeten ook worden doorgetrokken voor de standpuntbepaling in de Europese Raad, de informele raden, de werkgroepen en alle andere technische vergaderingen waaraan ons land deelneemt. De regering zet ook in op de herziening van de protocollaire rangorde conform de huidige constitutionele realiteit, een bijkomend samenwerkingsakkoord voor de standpuntbepaling en vertegenwoordiging bij de OESO en correcte afspraken rond de economische diplomatie. We maken intrafederale afspraken over de mogelijkheid van het uitbrengen van een *split voice* om zo de belangen en standpunten van de deelstaten democratisch te respecteren.

We engageren ons ertoe om op het federale niveau het stemrecht voor Vlamingen in het buitenland ook voor deelstaatverkiezingen te realiseren.

7.11 Open blik vanuit Vlaanderen op de wereld

We verlengen het Flanders News-programma, zodat er via een onafhankelijk en internationaal gerespecteerd medium objectieve informatie over Vlaanderen en over het beleid van de Vlaamse Regering verspreid wordt in het buitenland.

We ondersteunen Vlamingen die hun loopbaan internationaal willen oriënteren (onder andere via het Flanders Trainee Programme) en we blijven topstudenten via Fayat-beurzen de kans geven om aan internationale toponderwijsinstellingen te studeren. De Fayat-beurzen maken het voor talentrijke Vlaamse studenten – ongeacht hun afkomst en/of financiële draagkracht – mogelijk om hun academische loopbaan te volmaken aan de beste en meestal erg dure universiteiten in de wereld. Bij de selectie van nieuwe Fayat-beursstudenten proberen we binnen ons doelpubliek nog meer te streven naar een breder bereik (zowel naar sociale afkomst als binnen de verschillende disciplines). We versterken de alumniwerking.

7.12 Samenwerking op buitenlandse posten als 1 Team Flanders

We versterken het Vlaamse diplomatieke netwerk in het buitenland (met onder andere de heropening van een diplomatieke post in Madrid). Verder kijken we ook voor versterking van onze diplomatieke post in Warschau met het oog op de verdere uitbouw van de Ooststrategie.

Tegelijk maken we zo snel mogelijk werk van een geïntegreerde samenwerking tussen de vertegenwoordigers van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken, Flanders Investment and Trade en Toerisme Vlaanderen zodat op de buitenlandse posten (waar meerdere van die actoren samen actief zijn) als 1 Team Flanders gewerkt wordt, met 1 (coördinerend) posthoofd en op 1 locatie. Cruciaal daarbij is om de finaliteit van de verschillende diensten te respecteren. We vragen de betrokken diensten om een gezamenlijk voorstel uit te werken.

7.13 Toerisme

De visie ‘Reizen naar Morgen’ blijft de basis voor ons toerismebeleid. In lijn daarmee zetten we in op echte belevingen. We willen dat bezoekers niet alleen onze regio zien, maar ze ook echt ervaren, met blijvende herinneringen die ze mee naar huis nemen. Het kan gaan om een praatje met een lokale inwoner of een ervaring die indruk maakt. Dat voegt waarde toe, niet alleen aan het bezoek, maar ook aan de plaats zelf. Het helpt de lokale gemeenschap hun eigen omgeving met andere ogen te zien en er trots op te zijn. Zo worden ze trotse ambassadeurs van hun eigen stukje Vlaanderen.

De motor van dat beleid moet over voldoende focus en slagkracht beschikken. Daarom nemen we – binnen een bredere beweging van het zoeken naar **schaalvoordelen en efficiëntiewinsten –** ook de structuur en werking van Toerisme Vlaanderen onder de loep.

Op de buitenlandse markten maken we werk van een verregaande samenwerking tussen de vertegenwoordigers van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken, Flanders Investment and Trade en Toerisme Vlaanderen.

Daarnaast beheert Toerisme Vlaanderen historisch een belangrijk geheel aan **sites met een (sociaal-)toeristische en recreatieve bestemming**. De afgelopen jaren verwierf het agentschap bovendien verschillende erfgoedsites, met het oog op pilootprojecten rond de herbestemming van erfgoedsites. Op basis van een individuele analyse van elke site wordt de verdere ontwikkeling en het beheer van de erfgoedsites toevertrouwd aan Herita of een andere partner. Voor de andere sites (jeugdverblijven, sociaal-toeristische verblijven, recreatieve terreinen...) wordt onderzocht welke entiteit die het best kan beheren.

De inhoudelijke taken die we in Vlaanderen willen blijven opnemen in de toekomst bouwen voort op de opgedane ervaringen en succesverhalen, maar we verliezen daarbij de toekomstige evoluties niet uit het oog. Op het vlak van toeristische ondersteuning, promotie en ontwikkeling stimuleren we daarbij een maximale complementariteit tussen alle betrokken beleidsniveaus. Vanuit de gedachte 'goede afspraken maken goede vrienden' wordt de bestaande taakverdeling in die zin herbekeken en wordt een helder afsprakenkader uitgewerkt.

In functie van die hervormingen worden het takenpakket, het statuut en de structuur van het huidige agentschap Toerisme Vlaanderen herbekeken.

7.14 Thematische promotie en ontwikkeling

Een gediversifieerd toeristisch aanbod is de beste garantie om bezoekers te verleiden om naar Vlaanderen te komen én om te blijven komen. We blijven Vlaanderen in de markt zetten als 'boetiekbestemming' en als innovatieve topregio. Dat doen we via grote thematische verhaallijnen die we maximaal verweven.

- Erfgoed en Vlaamse Meesters

  Weinig regio's hebben zo'n rijk aanbod aan kunst en erfgoed op zo'n kleine oppervlakte als Vlaanderen. Onze Vlaamse Meesters vinden we terug in topmusea wereldwijd. Maar **Vlaanderen is de enige echte thuis van de Vlaamse Meesters.** Die troef blijven we onverkort uitspelen. De honderdste verjaardag van de Menenpoort in 2027 en van de Last Post in 2028 grijpen we aan om het verhaal van de Eerste Wereldoorlog en specifiek de UNESCO-erfgoedsites opnieuw onder de aandacht te brengen van een nieuwe generatie.

- Gastronomie

  Lekker eten en drinken is voor bezoekers een van de belangrijkste redenen om voor een bestemming te kiezen. In Vlaanderen blijven bezoekers op dat vlak zeker niet op hun honger zitten. Bezoekers hebben interesse in het verhaal achter onze streekproducten. We blijven verder **investeren in de ontsluiting van die verhalen**, onder meer via de landschapsparken.

- Landschap

  De recent erkende **Vlaamse nationale parken en Vlaamse landschapsparken** zullen de volgende jaren verder ontwikkeld worden tot de uithangborden van onze Vlaamse landschappen. We streven naar een maximale toegankelijkheid van onze groene gebieden, met respect voor de ecologische waarde en agrarische activiteiten.

- Zee en water

  We vergeten daarbij onze blauwe natuur niet. Vakantie is voor veel mensen synoniem voor ontspanning op of aan het water. We onderzoeken het toeristische potentieel van watertoerisme in Vlaanderen. In dat verband kijken we ook naar de nieuwe mogelijkheden tot recreatie en toerisme die door de Blue Deal worden gecreëerd. Complementair aan het strategische plan Kustvisie werken we aan een **transversaal toeristisch actieplan voor de Kust.** We verankeren de ondersteuning voor Intercommunale Kustreddingsdienst West-Vlaanderen structureel en onderzoeken hoe we die kunnen rationaliseren om de kwaliteit van de reddingsdiensten aan zee te verzekeren. Er wordt hiertoe een samenwerkingsovereenkomst met wederzijdse engagementen afgesloten.

- Sportief en recreatief fietsen

  Het woord 'Flandrien' zegt het zelf: Vlaanderen ís 'de koers'. Met het WK wielrennen in 2021, het WK gravel en het EK wielrennen in 2024 kon de wereld al genieten van topsport in onze mooie Vlaamse landschappen en steden. **We blijven Vlaanderen in de markt zetten als het thuisland van de wielersport.** Ook de volgende jaren zetten we in op het aantrekken en organiseren van topwielersportevenementen in Vlaanderen. Voor de recreatieve fietser blijven we investeren in de ontwikkeling van aantrekkelijke fietsroutes met een kwalitatief aanbod aan voorzieningen lans het parcours.

7.15 Topevenementen als internationaal uithangbord voor Vlaanderen

EventFlanders, een samenwerkingsverband tussen de beleidsdomeinen Buitenlandse Zaken, Cultuur, Sport en Toerisme werd in 2019 opgericht met als doel het aantrekken en ondersteunen van topevenementen met internationale allure. Ook de komende jaren zijn we ambitieus op dat vlak. We steunen volop de Vlaamse kandidaten voor de Europese culturele hoofdstad 2030, en ondersteunen de gaststad bij de organisatie van dat evenement. De West-Vlaamse hedendaagsekunstenfestivals (Beaufort, Watou en de Triënnales van Brugge en Kortrijk) zetten we sterker in de verf en helpen we doorgroeien tot toonaangevende internationale culturele evenementen. Op sportief vlak kijken we onder meer uit naar het allereerste EK running en het EK paardensport.

Bij topevenementen mikken we op een langdurige impact, daarom zetten we in op een *legacy*-traject voor elk evenement dat ondersteund wordt. Bij sportieve evenementen maken we in het bijzonder de vertaalslag van topsport naar recreatief sporten.

Om die hoge ambities voluit te ondersteunen, voorzien financiering voor topevenementen.

7.16 Congreswerking

Met het VISITFLANDERS Convention Bureau blijven we resoluut mikken op het aantrekken van associatiecongressen. Door de juiste congressen aan te trekken, creëren we tenslotte een reële meerwaarde

voor ondernemers en onderzoekers in Vlaanderen. We ondersteunen congreslocaties bij het aanbieden van een kwalitatieve beleving en werken blinde vlekken in het congreslandschap weg. We positioneren Vlaanderen consequent als innovatieve topregio.

De dossiers voor de uitbreiding van de bestaande congres- en beursinfrastructuur in Antwerpen worden opnieuw opgepikt en uitgevoerd. Zo bouwen we het Flanders Meeting & Convention Center verder uit, via PPS.

7.17 Onze toeristische ondernemers actief ondersteunen

Om bezoekers een optimale ervaring te bieden tijdens hun verblijf in Vlaanderen, moet elk onderdeel van hun verblijf eenzelfde, hoge kwaliteit bieden. Toerisme Vlaanderen ondersteunt de brede toeristische sector om die kwaliteit te bieden.

Zo zal Toerisme Vlaanderen op Vlaams niveau een **coördinerende rol** spelen om de verschillende betrokken partners vanuit de overheid, de ondernemers, Horeca Vlaanderen, het onderwijs en de VDAB samen te brengen en oplossingen uit te werken rond de reële personeelsproblematiek in de gastvrijheidssector.

Investeringen in technologische innovatie en digitalisering kunnen de beleving verhogen voor de gasten en diverse processen efficiënter maken bij de realisatie en promotie van het toeristisch aanbod. Dat draagt niet alleen bij aan het innovatieve imago van Vlaanderen, maar creëert ook tastbare voordelen voor onze toeristische ondernemers.

Deelplatformen, zoals Airbnb, hebben een nieuwe markt gecreëerd. Maar we zijn niet blind voor de mogelijke nadelen: gebrekkige kwaliteitscontrole, druk op de woonfunctie in onze steden… De **Europese verordening rond kortetermijnverhuur**, die in april 2024 werd aangenomen, komt tegemoet aan een aantal bezorgdheden daaromtrent. Met de nieuwe instrumenten die die verordening biedt en aan de hand van stedenbouwkundige conformiteitsattesten, bewaken we de kwaliteit, veiligheid en draagkracht van de kortetermijnverhuurmarkt in Vlaanderen en wordt de woonfunctie in onze steden beschermd. We werken daarvoor nauw samen met de lokale besturen. Waar nodig treden we regelgevend op. Parallel evalueren we het volledige steuninstrumentarium van Toerisme Vlaanderen, rekening houdend met de ervaringen die werden opgedaan tijdens de coronaperiode.

7.18 Visie op cruisetoerisme

Vlaanderen en Brussel trekken meer dan een half miljoen cruisepassagiers aan op jaarbasis. Uit een eerste grootschalig onderzoek van Toerisme Vlaanderen naar de impact van het cruisetoerisme in Vlaanderen en Brussel bleek dat die passagiers samen met de rederijen en bemanningsleden meer dan 25 miljoen euro per jaar in onze toeristische bestemming besteden. Datzelfde onderzoek identificeerde ook verschillende aandachtspunten rond cruisetoerisme. Een duurzamer cruisetoerisme is dan ook een absolute noodzaak. In aansluiting op de eerdere dialoog met de betrokken steden, legt de minister bevoegd voor Toerisme in 2025 een visienota op tafel over de toekomst van het cruisetoerisme met maatregelen om de economische, ecologische en sociale impact te beperken, rekening houdend met de Europese richtlijnen ter zake.

7.19 Investeren in jeugdtoerisme

Voor veel kinderen en jongeren is hun kampervaring ook hun eerste toeristische ervaring, die de kiem legt voor latere vakanties. We zien kampplaatsuitbaters, jeugdverblijven en hostels als belangrijke partners in de toeristische ervaring voor jongeren. Het Masterplan Jeugdkampen dan ook verder uitgevoerd en continue geactualiseerd. De ondersteuning van jeugdverblijven wordt verder vereenvoudigd door alle infrastructuursubsidies voor jeugdverblijven te bundelen bij Toerisme Vlaanderen. Om het aanbod aan kwalitatieve en betaalbare jeugdverblijfsinfrastructuur op peil te houden, wordt een specifiek, meerjarig actieprogramma uitgewerkt. We blijven de bestaande inspanningen voor de jeugdinfrastructuur in Brussel verderzetten.

7.20 Iedereen verdient vakantie

Vlaanderen heeft een lange en fiere traditie op het vlak van sociaal toerisme, in samenwerking tussen de overheid en private initiatieven. De voorbije jaren werd de ondersteuning van het sociaal toerisme grondig herzien. De effecten daarvan zullen in de legislatuur 2024-2029 ten volle duidelijk worden. We merken nu al dat er door de bredere focus van het decreet 'Iedereen verdient vakantie', meer partners opstaan en ondersteuning vragen om mensen die drempels ondervinden toch op vakantie te kunnen laten gaan. Op basis van de ervaringen van de lopende subsidieperiode, wordt bekeken welke aanpassingen er nodig zijn om vanaf de volgende subsidieperiode de ondersteuning van die partners te optimaliseren en de doelgroepen nog beter te bereiken. We blijven bij dat alles ook inzetten op bemiddelingskantoren voor sociaal toerisme.

Het experiment van de solidaire kostendeling wordt na 2024 geëvalueerd. Dat wordt meegenomen in de bredere oefening rond het steuninstrumentarium van Toerisme Vlaanderen.

We streven ernaar dat 'Iedereen Verdient Vakantie' altijd meegenomen wordt in de transversale doelstellingen van andere beleidsdomeinen die inzetten op de participatie van kansengroepen (bijvoorbeeld het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding).

8 Bestuurszaken en Kanselarij

8.1 Visie: een efficiënte en slagkrachtige Vlaamse overheid

De mensen en bedrijven verwachten van de overheid een duidelijke visie en een klantgerichte, performante dienstverlening. Politiek en administratie delen daarvoor een gemeenschappelijk streven naar een excellente en performante overheid. Politiek, ambtelijk en politiek-ambtelijk slaan we de handen in elkaar om verkokering te doorbreken en naar **échte samenwerking** te gaan. De Vlamingen hebben tenslotte recht op een optimale dienstverlening vanuit de Vlaamse overheid. Tegelijk creëert een overheid die kwaliteit aan efficiëntie koppelt nieuwe beleidsruimte voor dienstverlening, en die komt onze burgers, ondernemingen en verenigingen rechtstreeks ten goede. In een tijdperk van alsmaar snellere technologische evoluties hervormen we onze overheid op een slimme manier, door volop in te zetten op **digitalisering en vereenvoudiging**. Dat zal uiteindelijk ook tot een slankere en meer dienstbare overheid leiden. Die digitale transformatie van de overheid past in een ruimere maatschappelijke digitaliseringsagenda die ook onze bedrijven, verenigingen en

burgers meeneemt. Een inclusief beleid, zodat niemand achterblijft in die digitale omwenteling, is daarbij het vertrekpunt. We verzekeren daarbij altijd de mogelijkheid om gebruik te kunnen maken van een persoonlijke dienstverlening via rechtstreeks contact met overheidsmedewerkers.

8.2 Een vooruitziende, duurzame en inclusieve digitale overheid

De Europese Commissie erkent Vlaanderen als een *innovation leader*, en onze regio scoort hoog als het gaat om de integratie van digitale technologie bij bedrijven. Tegelijk zien we dat de technologische evoluties fors versnellen, zeker rond artificiële intelligentie (AI) en datatech.

De overheid kan en mag niet achterophinken. We moeten meer dan ooit inzetten op een **datagedreven overheid**, op proactieve en slimme diensten, op onze digitale veiligheid en op een inclusieve dienstverlening. Een **eenduidige, sterke en afgestemde digitale strategie** voor de Vlaamse overheid als geheel en de andere overheden in Vlaanderen is daarin cruciaal. We voorzien één aansturing in functie van een centraal gefinancierde basisarchitectuur, compatibele systemen en gestroomlijnde beleidsprocessen. Nu we het AI-tijdperk vol vertrouwen ingaan, hebben we niet de tijd noch de luxe om elke overheid apart leergeld te laten betalen.

Om die strategie waar te maken, **versterken we de rol van het Agentschap Digitaal Vlaanderen** als klantgedreven gemeenschappelijke dienstverlener. De **architectuur, interoperabiliteit en efficiëntie van digitale initiatieven** worden er centraal georganiseerd en opgevolgd. Om de schaalvoordelen te kunnen benutten, zijn de **centrale bouwstenen** van de digitale overheid – zoals digitale aanmelding en handtekening en het centrale data- en loketplatform – **de norm** in elk digitaal project. Alle investeringen die betrekking hebben op digitalisering schrijven zich in de overkoepelende strategie in, zoals vastgelegd door de Vlaamse Regering en in lijn met de Europese strategie. We voorzien een overheidsbreed **investeringsprogramma** (Vlaanderen Radicaal Digitaal III) om gericht en vanuit één strategie de digitale transformatie naar de overheid als platform versneld waar te maken. Dat past in de ruimere digitaliseringsagenda van deze Vlaamse Regering.

Om een correct en verantwoord gebruik van de data te borgen en tegemoet te komen aan de alsmaar maar veeleisender wordende Europese regelgeving, hervormen we de Vlaamse Toezichtcommissie tot een Vlaamse data-autoriteit waarin de toezichthoudende functies met betrekking tot kwalitatief en privacyveilig databeheer worden samengebracht. Met de Gegevensbeschermingsautoriteit wordt een werkbaar samenwerkingsakkoord afgesloten.

Een **opschaling van het huidige MAGDA-platform naar een Vlaams Data-Integratieplatform** is noodzakelijk om een proactieve dienstverlening mogelijk te maken en het platform het AI-tijdperk binnen te loodsen.

We kiezen resoluut voor een datagedreven beleid en dienstverlening, waarbij zoveel mogelijk **dienstverlening automatisch en zelfs proactief** verloopt. We streven naar een automatische rechtentoekenning. **Artificiële intelligentie** zal de komende jaren voor een enorme versnelling zorgen van de digitale transformatie bij de overheid. Met een **AI-expertisecentrum binnen Digitaal Vlaanderen** vuren we de ambities aan en borgen we de kennis en de richtlijnen om verantwoord met AI aan de slag te gaan binnen de overheid. Met de inzet van 'digitale tweelingen' gebruiken we innovatie om de impact van nieuwe regelgeving beter in te schatten en zo finaal tot een beter beleid te komen.

We helpen **lokale besturen** om versneld te digitaliseren, met een zo efficiënt mogelijke besteding van overheidsmiddelen. Ook het **'Lokaal Digitaal'-programma** past in het idee om lokale besturen te ondersteunen bij hun digitaliseringstrajecten, in nauwe samenwerking met onze innovatieve bedrijven en start-ups. We waken erover dat die ondersteuning van onderuit wordt vormgegeven en spelen in op synergieën die op het werkterrein gerealiseerd worden.

We streven naar meer interoperabiliteit tussen software en informatiesystemen bij lokale besturen en bij de Vlaamse en federale overheid. Door het gebrek aan de juiste afspraken en standaarden ontstaan vaak moeilijkheden bij het gebruik van verschillende softwareprogramma's. Omdat die programma's vaak niet kunnen communiceren met elkaar, verliezen we veel tijd als we koppelingen moeten opzetten en zelfs gegevens moeten overtypen. De kosten lopen daarbij enorm op.

Door open API's te gebruiken, kunnen we de functionaliteiten en data uit bestaande monolitische en gesloten systemen ontsluiten. Dat leidt tot een grotere efficiëntie en het vermogen om die data in verschillende oplossingen te hergebruiken. Het verplichte gebruik van gestandaardiseerde API's zou die problematiek kunnen verhelpen en een betere interoperabiliteit garanderen tussen verschillende softwaretoepassingen, functionele diensten en datastromen.

Om iedere Vlaming mee te krijgen op de digitale trein, ook wie nog geen toegang heeft tot het internet of wie digitaal niet vaardig genoeg is, blijven we samenwerken met belangrijke en relevante e-inclusie-initiatieven. Onder andere van lokale besturen en het sociaal-culturele middenveld, om ervoor te zorgen dat alle inwoners ergens terechtkunnen met hun digitale leervragen of hulpvragen bij online dienstverlening, bijvoorbeeld via de digibanken. Een outreachende aanpak kan daarbij een meerwaarde bieden.

Met opmerkingen [AB4]: Kansen voor oa Okra

We streven naar een **digitaal veilig Vlaanderen**. In het Agentschap Digitaal Vlaanderen creëren we een **Vlaams Centrum voor Digitale Veiligheid**, waarmee we een sterke veiligheidsstrategie kunnen uitwerken en coördineren in Vlaanderen. We breiden het overkoepelende veiligheidsbeleid uit naar de hele Vlaamse overheid en de (boven)lokale besturen. Bij die initiatieven erkennen we bestaande innovaties en waardevolle projecten op lokaal niveau en nemen we hun ervaringen mee.

Met **Vlaams Datanutsbedrijf Athumi** laat Vlaanderen zien dat het een gangmaker is op het vlak van datatechnologie en innovatieve datatoepassingen. Want in het AI-tijdperk is het cruciaal om te kunnen vertrouwen op echte en authentieke data en informatie. Met Athumi voorzien we een derde partij in de markt die voor het broodnodige vertrouwen zorgt. Daarnaast pionieren we via Athumi met innovatieve manieren om **burgers en bedrijven opnieuw controle te geven** over hun eigen data. Als Vlaamse Regering besteden we bij de ontwikkeling van data-ecosystemen bijzondere aandacht aan de strategische autonomie. Bestaande sectorspecifieke applicaties kunnen blijven evolueren, maar we streven op termijn naar een integratie met het oog op maximale efficiëntie en economische en maatschappelijke meerwaarde.

Met opmerkingen [AB5]: Belangrijk voor BOI

We spreken met de andere beleidsniveaus en overheden in dit land af om data kosteloos uit te wisselen, om zo de dienstverlening ingrijpend te verbeteren. Het gaat onder andere over de toegang tot het Rijksregister van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken en de kruispuntbank van de rijbewijzen van de Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer. Het Agentschap Digitaal Vlaanderen neemt daar een coördinerende en ontzorgende rol op ten aanzien van alle Vlaamse entiteiten.

We werken samen met de federale overheid in het kader van gemeenschappelijke programma's rond e-gezondheid en we zetten digitaal platform Vitalink in als spil van de Vlaamse gezondheidstoepassingen.

8.3 Flanders Technology and Innovation

De belangrijkste grondstoffen waarover Vlaanderen beschikt zijn innovatie en creativiteit. Samen met technologie zien we die als noodzakelijke hefbomen om oplossingen te vinden voor de grote maatschappelijke uitdagingen.

Via het regeringsproject Flanders Technology and Innovation (FTI) waaraan alle beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid bijdragen, stimuleren we het vooruitgangsgeloof onder de Vlamingen. Dat project wordt getrokken door de minister-president, in nauwe samenwerking met de minister(s) bevoegd voor Economie, Wetenschap en Innovatie. De evaluatie van de eerste editie van het FTI-technologiefestival wordt zo snel mogelijk afgerond, waarna de Vlaamse Regering een vervolgaanpak zal uitwerken voor de volgende edities.

8.4 Administratieve vereenvoudiging en verlaging van de regeldruk

De Vlaamse overheid voert een beleid dat de inrichting van regelluwe zones faciliteert en promoot en aan de slag gaat met experimenteerwetgeving. Daarvoor worden de drempels in de bestaande regelgeving geïnventariseerd en weggewerkt.

In overleg met stakeholders wordt van **administratieve vereenvoudiging en vermindering van de regeldruk** een prioriteit gemaakt binnen een regeringsbreed project. Administratieve vereenvoudiging en vermindering van de regeldruk worden opgenomen als een aparte KPI binnen de aansturing van de verschillende entiteiten. De leidend ambtenaren krijgen daarin een bijzondere rol toebedeeld.

Met opmerkingen [AB6]: Cf onze vragen mbt VAPH

Burgers vragen één **kanaal** waarlangs ze al hun zaken met de overheid kunnen regelen. We geven daaraan gehoor voor het Vlaamse en lokale niveau, en betrekken ook de federale overheid daarbij.

In dat kader zorgen we onder andere voor 1 samenhangende en inclusieve '**hoofdlokettenstrategie'** (het Ondernemersloket, het Verenigingsloket, Mijn Burgerprofiel en het Loket voor lokale besturen). 24/7 en met de hulp van een **digitale assistent** staat de overheid klaar, met aandacht voor wie minder digitaal vaardig is. Dankzij het *no wrong door*-principe zal de burger naadloos naar de relevante dienst worden begeleid.

We maken werk van een Vlaams dienstverleningscharter met meetbare doelstellingen en eigentijdse principes, en verzekeren daarbij altijd de mogelijkheid om gebruik te kunnen maken van persoonlijke dienstverlening met rechtstreeks contact met een overheidsdienst. We volgen de tevredenheid over de dienstverlening van de Vlaamse overheid nauwgezet op. We gebruiken samen met de ombudsdienst de klachten en meldingen om onze dienstverlening waar nodig verder te verbeteren.

Door een doorgedreven toepassing van het *only once*-principe vermijden we beschikbare informatie een tweede keer op te vragen bij burgers of bedrijven.

De adviespraktijk vanuit de overheid zelf herbekijken we: we werken toe naar meer oplossingsgerichte adviezen, gecoördineerd van verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid, richting de adviesvrager.

Om de verkokering tegen te gaan, werken we aan een betere en meer gebiedsgerichte samenwerking tussen Vlaanderen en de lokale besturen. Dat organiseren we via het overlegmodel van de referentieregio's. De lokale besturen kunnen er uitdagingen naar voren schuiven waarvoor we tot versnelde en maatgerichte oplossingen moeten komen, in overleg met alle of enkele gemeenten. Dat is de basis voor een nieuwe manier van samenwerken tussen Vlaanderen en de lokale besturen. Daarbij denken we in eerste instantie aan gebiedsgerichte uitdagingen, maar ook persoonsgerichte opdrachten komen in aanmerking.

8.5 Een performante, kostenefficiënte en maatschappelijk betrokken Vlaamse overheid

We willen een performante en kwaliteitsvolle overheid zijn die zich focust op haar kerntaken. De complexe uitdagingen waarmee we als maatschappij kampen en het budgettaire kader maken dat we de beschikbare middelen én het menselijk kapitaal moeten inzetten op de juiste dienstverlening: die zaken die we als de kerntaken van de overheid beschouwen. Activiteiten die in het kader van een **kerntakendebat** niet als kerntaak van de overheid worden beschouwd, worden afgebouwd of stopgezet. Essentieel daarbij is ook dat de overheid continu haar werking monitort, evalueert en waar nodig bijstuurt. De **evaluatiecultuur** beperkt zich dus niet tot het budgettaire luik, zoals via een prestatiegeïnformeerde begroting, maar gaat uitdrukkelijk ook over het beleid (vooraf, tussentijds en achteraf) en over de beleidsprocessen van de overheid in de ruime zin van het woord.

In de voorbije regeerperiodes is ingezet op 'koppenbesparing', maar die eerder lineaire methode botst nu op haar grenzen. Politiek verantwoordelijken en leidend ambtenaren moeten meer vrijheid en verantwoordelijkheid krijgen om in de bestaande (te indexeren) personeelskredieten keuzes te maken in functie van kerntaken. Waar externen kunnen vervangen worden door internen, zetten we werkingsbudgetten om in bijkomende loonbudgetten. Efficiëntiewinsten bij het personeel kunnen worden heringezet voor beleidsinitiatieven. Zo geven we de leidend ambtenaren een grotere autonomie bij de inzet van hun middelen (*resource planning*). Uiterlijk 6 maanden na de start van de regering legt het Voorzitterscollege een voorstel neer van budgetverschuivingen tussen beleidsvelden in functie van beleidsprioriteiten die vastgelegd worden door de Vlaamse Regering. We investeren in een permanente dialoog tussen het topkader van de Vlaamse overheid en de Vlaamse Regering om samen de overheid van morgen vorm te geven.

In samenhang met het aantal personeelsleden scherpen we ook het **kader voor het inhuren van consultants** aan. Opdrachten worden in principe door de overheid zelf uitgevoerd, eventueel door een ander departement of een andere overheidsdienst die de nodige kennis en kunde in huis heeft, tenzij bewezen is dat het kostenefficiënter en/of aangewezen is om die opdrachten uit te besteden. Binnen de 6 maanden na de start van de regering leggen de minister-president en de minister van Bestuurszaken en Kanselarij op advies van het Voorzitterscollege bindende richtlijnen voor aan de regering met betrekking tot het inhuren van die externe expertise.

Met het oog op **vereenvoudiging van de overheid zelf** legt het Voorzitterscollege samen met het Agentschap Overheidspersoneel en het Departement Financiën en Begroting aan het einde van het eerste jaar een voorstel neer van structuren in de overheid waarvan de relevantie achterhaald is, in het bijzonder de structuren die louter bestaan op papier. Een transparante structuur, een betere samenwerking en de reductie van het aantal en het aantal verschillende structuren zijn de beoogde doelen.

Voor de complexe uitdagingen waarmee de overheid geconfronteerd wordt, is een overheid nodig die niet alleen een sterk netwerk opbouwt met maatschappelijke actoren, maar ook in die overheid zelf nauw samenwerkt en een waardige gesprekspartner is voor het politieke niveau. Voor die beide elementen fungeert het Voorzitterscollege, het hoogste ambtelijke orgaan, als spil: het slaat de brug tussen het politieke en het ambtelijke niveau, niet alleen bij de beleidsuitvoering, maar ook bij de beleidsvoorbereiding en evaluatie van het gevoerde beleid. De regering waarborgt een evenwichtige samenstelling van het Voorzitterscollege. Het college doorbreekt de verkokering binnen de administratie door samen te werken aan de brede doelstellingen van de Vlaamse Regering en een betere organisatie van de overheid zelf, ook in een interbestuurlijke context.

In de verschillende fasen van de beleidsvoering hebben we genoeg aandacht voor overleg met het maatschappelijke middenveld en andere belanghebbenden. We bestendigen het jaarlijkse overleg met de Verenigde Verenigingen.

Vanuit de ambities rond efficiëntie en kwaliteit van inspraak voeren we voor de bestaande adviesorganen een doorgedreven **optimalisatieoefening** door.

Bij de nieuwe samenstelling van alle raden van bestuur waarvan de Vlaamse Regering over de samenstelling beslist, **slanken we die raden van bestuur af** en garanderen we de helft min 1 onafhankelijke bestuurders.

Met opmerkingen [AB7]: Op zicht positief voor het overlegmodel, maar toch af te wachten wat de optimalisatie-oefening zal inhouden, voor bijvoorbeeld de Vlaamse Raad, en welke rvb's afgeslankt, lees "geneutraliseerd" zullen worden

8.6 De Vlaamse overheid als werkgever

De Vlaamse overheid voert een modern en waarderend hr-beleid binnen een echte interne arbeidsmarkt gebaseerd op uitgebreide interne mobiliteitsmogelijkheden en in een goed sociaal klimaat. We blijven onze voortrekkersrol vervullen, in het bijzonder rond werkbaar werk, levenslang leren, digitale vaardigheden, re-integratie van medewerkers, herziening van het diplomabeleid, het spreekrecht in hoofde van de medewerkers en diversiteit van het personeelsbestand. De overheid heeft een voorbeeldfunctie en hoort een weerspiegeling te zijn van onze maatschappij. De Vlaamse overheid **behoudt daarom de ambitieuze streefcijfers.** Die streefcijfers hebben eerder al hun vruchten afgeworpen en hadden een positief effect op de diversiteit van het personeelsbestand bij de Vlaamse administraties. We blijven daar verder op inzetten, via een competentiegericht en proactief personeelsbeleid waarbij 'de beste persoon op de beste plaats' de regel is. Rekening houdend met de principiële keuze binnen de Vlaamse overheid voor de contractuele tewerkstelling, vragen we aan de federale overheid dat de regels rond sociaal overleg binnen de overheid aangepast worden aan die werkelijkheid.

- Voor een goed functionerende en transparante overheid is het leiderschap van de administratie van cruciaal belang. We hebben – terecht – hoge verwachtingen van de leidend ambtenaren en willen hen ook kansen en ontwikkelingsmogelijkheden bieden. Om hen te ondersteunen bij de invulling van die verwachtingen, hervormen we het kader waarin ze werken:
    - We verhogen de interne mobiliteit voor managementfuncties. Zo stimuleren we het overheidsbrede denken, doorbreken we de verkokering in de overheid en versterken we ook de managementskills van de leidend ambtenaren zelf.
    - Het prestatiemanagementsysteem stellen we bij: managementvaardigheden, beleidsinzichten en samenwerking zijn de primaire focus. We geven de leidend ambtenaren meer

verantwoordelijkheden en spreken daarbij jaarlijks duidelijke, concrete en meetbare doelstellingen af, die we telkens na afloop correct en nauwgezet evalueren. We zorgen ook voor een **optimalisering van het evaluatieproces. We beogen daarbij een lichter proces, een betere objectiviteit en meer focus op het overheidsbrede verhaal**.

De Vlaamse overheid waardeert en beschermt haar personeelsleden. We tolereren ten aanzien van hen geen enkele vorm van fysieke, verbale of andere agressie. We hanteren daarbij een absolute nultolerantie, ondersteunen onze entiteiten bij hun agressie- en veiligheidsbeleid en organiseren een uniforme meldingsprocedure en rapportering.

Elke Vlaming heeft recht op een kwalitatieve en neutrale dienstverlening van de Vlaamse overheid. Het is de verantwoordelijkheid van de leidend ambtenaar om die neutrale dienstverlening te garanderen voor de eigen diensten. Dit betekent dat de burger/klant van de Vlaamse overheid de dienstverlening als neutraal ervaart bij elk klantencontact.

8.7 Ondersteunende diensten

In een performante, klantgerichte en efficiënte overheid richten organisaties zich elk op hun specifieke kerntaken. Op die manier gaan we verkokering in de Vlaamse administratie tegen, kunnen we schaalvoordelen op de markt optimaliseren, versterken we de entiteiten door gespecialiseerde centrale ondersteuning en bewaken we de centrale doelstellingen. De ondersteunende diensten worden daarom ook centraal behartigd door de 4 dienstencentra: personeelsadministratie, boekhouding, faciliteitenbeheer en ICT).

Personeelsadministratie, boekhouding, faciliteitenbeheer, vastgoed en aankoop zijn al grotendeels op die leest geschoeid. Ook voor onder andere **bouwprojecten, ICT (hardware), digitalisering (software) en het archief** trekken we die lijn door. Het beleid en de strategie worden centraal bepaald, in overleg met het Voorzitterscollege en met input vanuit de decentrale entiteiten. Het projectmanagement voor bouwkundige en digitale transformatieprojecten wordt door de centrale actoren opgenomen of gebeurt in nauwe samenspraak.

We streven consequent naar een inclusief beleid. Dat betekent dat alle infrastructuur en alle diensten van de Vlaamse overheid voor iedere burger toegankelijk moeten zijn.

Juridische expertise in de overheid willen we beter samenbrengen. We werken tot slot ook aan één communicatiestrategie, die onder meer tot een betere branding moet leiden.

8.8 Personeelsadministratie

We zorgen voor de **verlaging van de administratieve lasten in hr**. Het Agentschap Overheidspersoneel formuleert daarvoor in het eerste jaar van de regeerperiode een voorstel aan de regering na advies van het Voorzitterscollege, waarbij ze ook een procesoptimalisatie doorheen de hele hr-keten meeneemt. Een snellere doorlooptijd van onder meer het rekruteringsproces is daarbij een aandachtspunt.

8.9 Facility en vastgoed

Om de zogeheten *twin transition* (groen en digitaal) waar Vlaanderen voor staat ook in de Vlaamse overheid zelf op te pakken, tekenen we een **vastgoedstrategie** uit op het niveau van de **Vlaamse overheid** met als focuspunten **duurzaamheid, toegankelijkheid en veiligheid.** We voorzien daarvoor een extra injectie voor de DAB Investeringen in energiebeheer van overheidsgebouwen.

We voeren een kmo-**vriendelijk, innovatief en duurzaam aankoopbeleid.** Met betrekking tot voeding voert de Vlaamse overheid een aankoopbeleid om af te nemen van biologische en andere lokale producenten. Het gebruik van centrale raamovereenkomsten blijft kosteloos voor de entiteiten van de Vlaamse overheid zelf, waaronder de EVA's. Voor lokale besturen en organisaties in de periferie die deze raamovereenkomsten vrijwillig gebruiken, zal een kostendekkende **vergoeding** worden aangerekend.

We onderzoeken de optie om bedrijven te evalueren na elke overheidsopdracht, en bij onvoldoende prestaties uit te sluiten bij volgende overheidsopdrachten. We zien er nauw op toe dat er met legale arbeidscontracten wordt gewerkt, er geen schijnzelfstandigheid is, … Wanneer overheidsopdrachten (deels) worden uitgevoerd door buitenlandse werkkrachten, zien we er ook op toe dat er een Nederlandstalig aanspreekpunt is.

8.10 Een crisisbestendige overheid

We werken verder aan een mature veiligheidscultuur bij de Vlaamse overheid en bouwen daarvoor de netwerkstructuur en activiteiten van het Crisiscentrum Vlaamse overheid (CCVO) verder uit. Dat CCVO coördineert de aanpak van crisissen in samenwerking met de betrokken beleidsdomeinen, waaronder de crisispreparednesscel, met respect voor de bevoegdheidsverdeling inzake nationale noodplanning, en het versterken van weerbaarheid in de Vlaamse beleidsdomeinen. Het fungeert als liaison met andere (externe) beleidsdomeinen (federaal, deelstaten, internationaal) en ziet er mee op toe dat de belanghebbende Vlaamse entiteiten door die externe partners betrokken worden.

Voor een snel en adequaat crisismanagement sluiten we (desgevallend asymmetrisch) een samenwerkingsakkoord met de federale overheid.

8.11 Vlaams Rampenfonds

We vereenvoudigen en versnellen de procedure bij het Vlaams Rampenfonds zodat slachtoffers sneller uitbetaald worden. We denken daarbij aan 1 aanvraag voor schadelijders (waar dat er vandaag 2 zijn), een snellere opstart van het onderzoek naar de erkenning als ramp en een snellere adviesverlening door wetenschappelijke instanties.

9 FINANCIËN EN BEGROTING

9.1 Visie

We dragen zorg voor onze gemeenschap, vandaag én morgen. We houden dus ook het lot van toekomstige generaties voor ogen. En dus houden we onze rekeningen op orde om te kunnen blijven investeren. We hebben en houden **vanaf 2027 een begroting in evenwicht**. We maken verstandige keuzes en zetten onze middelen in daar waar die het meest nodig zijn.

Om dat te doen werken we deze legislatuur ook verder aan een rechtvaardig en eerlijk fiscaal beleid dat gebouwd is op 3 pijlers: **hervormen, vereenvoudigen en handhaven**.

De vorige regering voerde een grondige hervorming door van de registratierechten. We verlagen de registratierechten verder van 3% naar 2% voor de enige en eigen woning. Het tarief voor aankopen door beroepsverkopers trekken we op naar 6%. We hervormen en verlagen de erfbelasting. Daarnaast schaffen we bepaalde uitzonderingen af die tot te veel complexiteit leiden. Ten slotte werken we aan een betere uitwisseling van informatie en nemen we bijkomende maatregelen om fraude tegen te gaan.

9.2 Begroting

We dragen zorg voor onze gemeenschap, vandaag én morgen. We houden dus ook het lot van toekomstige generaties voor ogen. En dus houden we onze rekeningen op orde om te kunnen blijven investeren. We hebben en houden **vanaf 2027 een begroting in evenwicht**. We maken verstandige keuzes en zetten onze middelen in daar waar die het meest nodig zijn.

We willen een **performante overheid** die zich focust op haar **kerntaken**. We moeten voor ogen houden wat de Vlaming écht nodig heeft van de overheid. Voor cruciale maatschappelijke noden maken we waar mogelijk meer mensen en middelen vrij. Daarbuiten gaan we na of we bepaalde activiteiten afbouwen of stopzetten.

Goed bestuur is gestoeld op vooruitziendheid. We anticiperen in dit regeerakkoord op de federale belastinghervorming die werken meer lonend moet maken. Deze operatie trekt volop de kaart van activering en ondersteunt de koopkracht van de werkende Vlaming. De Vlaamse Regering juicht dit toe.

Gezien de gelijklopende finaliteit van deze ingreep met de opzet van de Vlaamse jobbonus, biedt dit de mogelijkheid om de middelen van de Vlaamse jobbonus te heroriënteren. In het bijzonder gezien de federale hervorming een veel grotere impact kan teweeg brengen op het verlagen van de lasten op arbeid.

We houden terzelfdertijd rekening met het feit dat de federale operatie nog dient beslist en uitgewerkt te worden. In het geval dit niet doorgaat, engageert de Vlaamse Regering zich om de Vlaamse jobbonus in stand te houden. In voorkomend geval, gaan we op zoek naar andere mogelijkheden om de kloof met het begrotingsevenwicht vanaf 2027 te dichten.

Daarenboven wordt een extra budgettaire buffer in de meerjarenbegroting voorzien. Deze wordt pas aangesneden als we zeker zijn dat de hervorming geen negatief effect heeft op het begrotingssaldo.

9.3 Uitgavennorm

Vlaanderen werkte als eerste overheid in België een **uitgavennorm** uit en anticipeerde daarmee al op het hernieuwde Europese toezicht op de begroting. We leggen nu een uitgavennorm vast die voor de uitgavenevolutie (inclusief rente) als leidraad dient bij de begrotingsbesprekingen.

9.4 Investeringsagenda

Voldoende investeringen moeten ervoor zorgen dat we de kwaliteit van onze publieke infrastructuur (schoolgebouwen, ziekenhuizen…) op lange termijn waarborgen. We zetten de inhaalbeweging verder door het **investeringspeil op te trekken**. Om dat op lange termijn te kunnen monitoren, werken we een meetinstrument uit.

We werken in de verschillende beleidsdomeinen met **investeringsagenda's**. Dat verhoogt de voorspelbaarheid en maakt het voor de overheid mogelijk om duidelijker prioriteiten af te wegen. Wat moet leiden tot meer zekerheid bij bedrijven en investeerders. Die investeringsagenda's zullen we dan ook voor langere termijn opstellen met een jaarlijkse communicatie en actualisatie qua haalbaarheid en prioriteit.

Transparantie, (beleids)stabiliteit en duidelijke communicatie zijn daarbij de sleutelwoorden. De resterende knelpunten bij investeringen, zoals rigiditeit in sommige regelgeving, werken we zo veel mogelijk weg. De maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) blijft een leidraad voor de politieke afweging van een investering. Maatregelen om economische onzekerheden in de mate van het mogelijke te beheersen, net als crisisparaatheid, horen ook thuis in dat kader.

9.5 Prestatiegeïnformeerd begroten en overheidsbrede evaluatiecultuur

Werken met belastinggeld betekent dat we alleen de juiste dingen doen, en die dingen ook juist doen. Daarom voeren we een **prestatiegeïnformeerde begroting** in zodat we het ingezette budget permanent evalueren op zijn effectiviteit en efficiëntie. Zo kunnen we meer onderbouwde keuzes maken. We koppelen dat aan een **overheidsbrede evaluatiecultuur** en sterkere parlementaire controle.

De Vlaamse Regering zal minstens vijftien diepgaande uitgaventoetsingen uitvoeren van grote, relevante beleidsuitgaven. Daarnaast doen we ook relevante inkomstentoetsingen. Dat geeft ons inzicht in de vraag of we met die uitgave de beoogde maatschappelijke doelstellingen behalen. We werken eraan om de kwaliteit en degelijkheid van die uitgavendoorlichtingen alsmaar te verbeteren.

Elke legislatuur vragen we aan de administratie om een brede heroverweging op poten te zetten. Daarbij houden we met open geest het bestaande en nieuwe beleid tegen het licht met het oog op een versterking van ons Vlaamse overheidsbeleid.

We zetten verdere stappen in de **transparantie** van de Vlaamse begroting en de digitale ontsluiting van de begrotingsuitvoering in samenspraak met het Vlaams Parlement. In een eerste stap publiceren we jaarlijks de consultancy-uitgaven. We investeren in een nieuw toekomstgericht, financieel systeem om verder de omslag te maken naar een performantere en transparantere boekhouding.

In samenspraak met het parlement verhogen we de aandacht voor de begrotingsuitvoering. Daarvoor verbeteren we de kwaliteit van de beleids- en begrotingstoelichtingen (BBT's) door waar mogelijk concretere indicatoren in te bouwen. Van de parlementaire bespreking van de jaarrekening maken we vanaf 2026 een **'Verantwoordingsdag'** die een leidraad geeft voor het begrotingsverhaal.

Bij de evaluatie van de leidend ambtenaren wordt rekening gehouden met de manier waarop ze een evaluatiecultuur installeren in hun administratie.

9.6 Subsidies

Beleidsuitgaven kunnen diverse vormen aannemen. Een van de bekendste vormen zijn **subsidies**. Maar er bestaan veel misverstanden over subsidies. Zo wordt een groot deel van het Vlaamse reguliere beleid in de verschillende beleidsdomeinen met subsidies uitgevoerd. Het gaat dan om subsidies aan steden en gemeenten, zorg- en onderwijsinstellingen… Het overgrote deel daarvan wordt niet gecontesteerd.

De voorbije regeerperiode werden al belangrijke stappen gezet om subsidies doelmatiger en transparanter in te zetten. De volgende stap is het bewuster omgaan met subsidies. Meer specifiek geldt dat voor subsidies met een tijdelijk en resultaatgericht karakter.

We gaan in alle beleidsdomeinen met een fijne kam door alle subsidies, installeren een **evaluatiecultuur** en schrappen subsidies die niet de gewenste resultaten opleveren en kunnen worden stopgezet of verminderd. We kiezen daarbij niet voor een kaasschaaf die overal een beetje weghaalt, maar maken duidelijke keuzes voor kerntaken.

Met opmerkingen [AB8]: Cf doelregelgeving

We installeren ook hier een evaluatiecultuur door beleidsmakers en administraties een gespreide kalender te laten opzetten voor de evaluatie van de subsidies overeenkomstig de verstrengde vereisten van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën. We verwachten daarbij dat als zich nieuwe noden aandienen, in de eerste plaats wordt gekeken naar welke subsidies kunnen geschrapt worden onder het motto: 'iedere minister veegt voor zijn eigen deur'.

Subsidies en overheidsopdrachten zijn in principe duidelijk onderscheiden rechtsfiguren waarbij voor de aanwending van overheidsmiddelen de efficiëntste keuze wordt gemaakt. In gevallen waar het onderscheid niet zo duidelijk is, zullen we aan de hand van richtlijnen en indicatoren die kwalificatie ondersteunen en geven we de voorkeur aan de invulling via een overheidsopdracht.

We onderzoeken de mogelijkheden om via de implementatie van digitale geldstromen door middel van artificiële intelligentie het subsidieproces van a tot z te optimaliseren, waardoor subsidies alleen nog kunnen worden gebruikt voor het beoogde doel.

Bij project- en werkingssubsidies gaan we in beginsel uit van een minimumbijdrage uit eigen middelen. Ook wordt een inspannings- en/of resultaatfinanciering ingeschreven om 100% van de toegekende steun te kunnen ontvangen. Wanneer de overeengekomen inspanningen of resultaten niet worden gerealiseerd, vorderen we de subsidie pro rata terug.

We voorzien de mogelijkheid om subsidies te schorsen van subsidiebegunstigden die onderworpen zijn aan een gerechtelijk onderzoek. In elk subsidiereglement of subsidiebesluit wordt opgenomen dat er geschorst kan worden als er aanwijzingen zijn dat subsidies niet doelmatig gebruikt worden. Bij subsidiefraude wordt de subsidie uiteraard volledig teruggevorderd.

Het regelgevende kader van subsidieverlening of het subsidiebesluit zelf is onderworpen aan de adviesverlening van de Inspectie van Financiën zodat kan worden nagegaan of aan alle (verstrengde) eisen van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën is voldaan.

We blijven de transparantie van subsidies verder verhogen. Zodra mogelijk koppelen we het toekenningsbesluit met prestatie- en beleidsindicatoren aan het toegekend budget in het subsidieregister. Vanzelfsprekend stellen we het **subsidieregister** ook open voor de lokale besturen en moedigen we hun deelname aan.

9.7 Algemene bepalingen

We versterken de impact van **nieuwe beleidsinitiatieven**. Daarom gebeurt de toekenning van het uitbreidingsbeleid door maximaal te werken met mijlpalen en KPI's. We rapporteren regelmatig over de bereikte doelstellingen.

We versterken de Inspectie van Financiën als onafhankelijk korps met het oog op het installeren van een cel die alle entiteiten ondersteunt in hun evaluatiecultuur.

We verlengen de regel dat de opbrengsten van vastgoedverkopen voor 50% ten goede komen van de algemene middelen. Die regeling geldt ook voor de Vlaamse overheidsentiteiten met rechtspersoonlijkheid.

We bekijken op welke manier de extern belegde reserves van de Vlaamse overheidsentiteiten kunnen worden ingezet via Vlaamse investeringsvehikels. We onderzoeken hoe dat maximaal kan worden ingezet voor de ondersteuning van de Vlaamse economie. Op die manier blijven de te betalen intresten binnen de Vlaamse overheid. Om dat te faciliteren, vragen we aan de federale regering om de onderlinge financiering van entiteiten binnen de consolidatieperimeter van de Vlaamse overheid en van gemeenten vrij te stellen van roerende voorheffing.

Omwille van de huidige verzekeringsmarkt die het moeilijk maakt om bepaalde risico's tegen aantrekkelijke premies te verzekeren, onderzoeken we of **alternatieve instrumenten voor de dekking van sommige risico's** een interessante manier zijn om die risico's te beheersen.

9.8 Fiscaliteit

We hervormen en verlagen de erfbelasting, zowel voor de kinderen en de langstlevende als voor broers, zussen en andere personen. Iedereen moet kunnen genieten van een lagere erfbelasting, waarbij we in eerste instantie onze focus leggen op de kleine en middelgrote erfenissen. We hebben in deze hervorming ook specifieke aandacht voor de situatie waarbij een overledene niemand nalaat of kan begiftigen in rechte lijn. We

behouden het principe dat de schenkbelasting niet hoger mag zijn dan de erfbelasting. **Onrechtmatige achterpoortjes worden gesloten**.

We verlagen **de registratierechten van 3% naar 2% voor de enige en eigen woning** vanaf 1/1/2025. We kijken hiervoor naar de datum van het verlijden van de authentieke akte. Het tarief voor aankopen door beroepsverkopers trekken we op naar 6%.

Rond **verkeersfiscaliteit** voert de Vlaamse Regering een beleid waarbij ze beginnende technologieën fiscaal kan ondersteunen. Ze doet dat tot er voldoende adaptatie is en de ondersteuning niet langer nodig is. Zo zien we dat de vergroening van het wagenpark zich razendsnel doorzet en dat zowel de automobielsector als de mensen zelf zich hebben aangepast. Door die vergroening is het fiscaal ondersteunen van nulemissievoertuigen niet langer gewenst. De vrijstelling van verkeersbelasting en de belasting op inverkeerstelling voor nulemissievoertuigen zorgt voor een erosie van de inkomsten terwijl ook die voertuigen, net als de voertuigen op fossiele brandstoffen, gebruikmaken van de openbare weg.

De verkeersfiscaliteit voor nulemissievoertuigen zal dus moeten worden herzien om de erosie aan inkomsten te vermijden. We respecteren niettemin de keuzes die de burger al heeft gemaakt en zullen alleen nieuwe inschrijvingen van nulemissievoertuigen onderwerpen aan verkeersfiscaliteit. Voor de leasingvoertuigen treden we in overleg met de andere gewesten.

Op het vlak van de **onroerende voorheffing,** bestaan er een aantal gunstregimes voor wie een bepaald E-peil haalt bij verbouwingen. Door de alsmaar strenger wordende regelgeving, wordt er bij elke verbouwing bijna steevast voldaan aan de strengste normen waardoor een gunstregime niet langer nodig of gewenst is. Als iedereen voldoet aan de norm, moeten we de norm zelf niet subsidiëren.

De fiscale voordelen die gepaard gaan met onroerend erfgoed worden nauwelijks tot niet gebruikt en schaffen we ook af met het oog op een vereenvoudiging van de regelgeving.

Rond het opleggen van allerlei **fiscale boetes** zijn er de voorbije jaren al beleidsinitiatieven genomen om de hoge boetetarieven te milderen. Die aanpak wordt voortgezet en we onderzoeken hoe die kan worden veralgemeend, onder andere voor de boetes in de registratiebelasting. Daar geldt nu een standaardboete van 20% voor wie niet op tijd aan de voorwaarden voldoet. Die hoge boetes zijn niet meer altijd proportioneel, gelet op het verder uiteenlopen van het verlaagde tarief van 3% tegenover het normale tarief van 12%. Voor moedwillige fraudeurs blijven we streng.

Voor de belasting op **spelen en weddenschappen** gaan we in eerste instantie naar een harmonisering van de tariefstructuur en versterken we de controle op illegale kansspelen. Tegelijk verhogen we de kansspelbelastingen, met als voorwaarde voor de belasting op de spelen en de weddenschappen dat de andere gewesten daarmee akkoord gaan aangezien de lokalisatie van de server bepaalt welk gewest de belasting kan heffen. We voeren een ontradend beleid zonder dat er een verschuiving ontstaat naar de illegale sector.

Naast fraude opsporen, streven we ernaar dat ook de Vlaamse overheid het *follow the money*-principe kan toepassen om zo te komen tot een performante **financiële opsporingscel.** Door gebruik te maken van slim datagebruik (*datamining*, *data analytics*, AI…) moet het tenslotte mogelijk zijn om crimineel geld op een heel doorgedreven manier op te sporen. Dat moet gebeuren in samenwerking met de FOD Financiën, politie en de

parketten. We starten gesprekken op met alle betrokken partijen en op basis daarvan gaan we over tot oprichting van de opsporingscel.

We vragen aan de federale overheid een veralgemeend btw-tarief van 6% bij de sloop en wederopbouw in het kader van klimaatbeleid en om betaalbaar wonen te ondersteunen.

9.9 Een kordate aanpak van sociale en fiscale fraude

We blijven werk maken van rechtvaardige sociale ondersteuning en van het tegengaan van fiscale fraude. We zetten daar de volgende bestuursperiode versterkt op in, onder andere door te werken aan een betere informatie-uitwisseling.

We verzekeren de inzage tot alle nodige informatie, bankrekeningen en eigendommen (in binnen- en buitenland)**. Bij sociale fraude wordt sociale hulp geweigerd en worden onterechte uitkeringen, premies en voordelen teruggevorderd.** We maken werk van een ruimer inkomensbegrip, waarbij we ook kijken naar de roerende inkomsten. We gaan daarvoor in overleg met de federale overheid.

In het kader van het sociale beleid krijgen we **via de Nationale Bank inzage in alle eigendommen en bankrekeningen, zodat we een transparant totaaloverzicht van het aantal rekeningen krijgen**. Zo breiden we bij cliënten van het OCMW de mogelijkheden van het sociale onderzoek uit en versterken we de medewerkingsplicht van de hulpvrager. Dat geeft ook de mogelijkheid voor een geautomatiseerde uitwisseling en controle in het kader van de middelentoets bij sociale huur.

Als het gaat om **een sterkere controle en handhaving** ijveren we in eerste instantie voor een doorgedreven controle op het bezit van **buitenlands vastgoed**. In Vlaanderen kan men een gezinswoning kopen aan een verlaagd tarief registratierechten als het de enige en eigen woning is van de koper. Maar als de koper vastgoed in het buitenland heeft, dan kan die dat verlaagd tarief niet genieten. Alleen is die informatie niet altijd bekend. Net zoals bij de sociale woningverhuur, waarbij huurders met een eigendom in het buitenland frauderen, moeten we ook kopers aan het verlaagd tarief met eigendommen in het buitenland opsporen. We moeten daaraan tegemoetkomen en betere controles of informatiedoorstroming opzetten. De federale overheid heeft bijvoorbeeld alle CRS-informatie over buitenlands vermogen van de Belgen, die ook nodig is voor de Vlaamse Belastingdienst (Vlabel).

WARM VLAANDEREN

10 WELZIJN

10.1 Visie

De missie is helder: elke Vlaming verdient de best mogelijke zorg en ondersteuning.

Ouders gaan elk jaar op zoek naar kwaliteitsvolle opvang voor hun baby. Meer en meer jongeren worstelen met hun mentale gezondheid of groeien op in verontrustende gezinssituaties. Met de vergrijzing en de

verzilvering neemt de nood aan ouderenzorg toe, en ook het aantal personen met een handicap dat nood heeft aan gepaste ondersteuning blijft elk jaar toenemen met 3%.

Daarom moeten we blijven werken aan de best mogelijke zorg voor de Vlaming en gericht investeren. We zetten de burger en zijn zorgnood centraal en brengen de ondersteuningsnood zorgvuldig en gedetailleerd in kaart. We werken barrières en overlap tussen zorgverleners en beleidsniveaus weg en zetten de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in, zodat iedereen de best en meest toegankelijk mogelijke zorg krijgt. We streven naar 1 zorg- en welzijnserkenning voor alle actoren binnen het beleidsdomein WVG en stimuleren samenwerking om zorg op maat en zorgcontinuïteit in de buurt te verbeteren.

Een modern preventiebeleid en geïntegreerde zorg, bijvoorbeeld in zorgzame buurten, helpt Vlamingen zo lang mogelijk gezond te blijven en gezondheidswinst te boeken. We zorgen ervoor dat iedereen zo lang mogelijk in zijn of haar vertrouwde omgeving kan blijven wonen. En wie zorg nodig heeft, moet op de Vlaamse overheid kunnen rekenen voor een vereenvoudigd en krachtdadig beleid om ondersteuning mogelijk te maken. Nabij als het kan, geconcentreerd als het moet, met telkens de ambitie zo min mogelijk in te grijpen in de eigen levenskeuzes.

We zorgen ervoor dat de zorgverleners in de eerste plaats tijd hebben om effectief zorg te geven. We verminderen de administratieve rompslomp en verwachten dat zorgaanbieders samenwerken om de Vlaming de beste zorg te bieden. Elk kwalitatief initiatief dat deze uitdagingen mee wil aangaan, koesteren we, los van de organisatievorm. Sociaal ondernemerschap zien we daarbij als een kans.

Zorg is ook niet alleen een zaak van het beleidsdomein Welzijn. Er zijn steeds meer complexe situaties die een geïntegreerde aanpak vereisen, van in de wieg tot aan de oude dag. Daarom is het cruciaal dat alle beleidsdomeinen daarop inzetten.

We willen versnippering van de bevoegdheden tegengaan en streven naar een homogeen bevoegdheidspakket voor zorg en welzijn in Vlaanderen. Zo kunnen we efficiënter werken en verspilling van middelen tegengaan.

De Vlaamse Regering staat voor grote uitdagingen, maar de ambitie is minstens even groot. We willen die uitdagingen aanpakken, zowel op de korte als op de lange termijn, met als doel een warme en zorgzame samenleving voor alle Vlamingen.

10.2 Inzetten op preventie

De Vlaamse Regering zet verder in op een performant preventiebeleid vertrekkend vanuit de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen.

We trekken de nodige lessen uit de evaluatie van de Huizen van het Kind, sturen bij en rollen de *best practices* verder uit.

We zien een sterke stijging van eetstoornissen, veelal bij tieners en jongeren. Er wordt gericht en preventief op ingezet, onder andere door online campagnes en doelgerichte informatieverstrekking naar jongeren en hulpverleners. De bestaande samenwerking met vzw Eetexpert, die preventie en zorg ondersteunt, **wordt structureel verankerd.** Daarbij is er ook aandacht voor de begeleiding van ouders en andere familieleden.

Met opmerkingen [AB9]: Uitleg vragen wat hiermee precies bedoeld wordt??

Met opmerkingen [AB10]: Drie concepten die perfect aansluiten bij ons memorandum, maar veel zal afhangen van de concretisering, en die ontbreekt in hoge mate in de tekst

Met opmerkingen [AB11]: All policies benadering

Met opmerkingen [KV12]: Er is te weinig aandacht voor primaire preventie, het voorkomen van gezondheidsproblemen.

Dit is een gemiste kans, er moet meer ingezet worden op het stimuleren en ondersteunen van de gezonde levensstijl van de burger.
"Een modern preventiebeleid en geïntegreerde zorg moeten leiden tot het zo lang mogelijk gezond blijven en het boeken van gezondheidswinst."
Echter, dit wordt zeer minimaal tot niet concreet gemaakt.

Met opmerkingen [KV13R12]: + weinig transparantie over waarom de specifieke preventiethema's werden gekozen/ uitgelicht.

Met opmerkingen [KV14R12]: + Er wordt veel aandacht geschonken aan het belang van terug naar werk, maar onder het luik preventie wordt er geen link gelegd tussen het voorkomen van arbeidsongeschiktheid en preventieve maatregelen. Dit wordt wel opgenomen in het luik van werkbaar werk, maar de verantwoordelijkheid wordt daar bij de werkgever gelegd. Opnieuw zou het sterk zijn om dit te concretiseren in verschillende preventiestrategieën.

Met opmerkingen [KV15R12]: De problematiek van gezondheidsongelijkheid wordt weinig benoemd, zowel in het luik 'preventie' als in het luik 'strijd tegen armoede'. De link tussen armoede en gezondheid en het bijhorend basisprincipe proportioneel universalisme komt niet aan bod. Nochtans uitermate belangrijk, blijkt uit alle gezondheidscijfers.

Met opmerkingen [AR(16]: Aligneren op federale gezondheidsdoelstellingen

Met opmerkingen [KV17R16]: Inderdaad de vraag of ze zullen verder werken aan de interfederale gezondheidsdoelstellingen. Die werden opgesteld met aandacht voor de Vlaamse. Af te wachten of die concreter zullen worden of dat ze verder zullen gaan met de evaluatie/ aanpassing van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen.

Met opmerkingen [MB18]: Inzetten op kaders in een zeer regelluw format met sterke individuele vrijheid van lokale besturen > rol van consultatiebureaus en onder meer inloopteams moeten worden bestendigd of in transitie in kader van een focus op gezinnen in een kwetsbare positie. In de huidige pilots ligt een sterke focus op vroegdiagnostiek en doorstroom naar hulpverlening > focus op primaire preventie is nodig (lees ook in kader van budgetten, bereik en wachtlijsten (jeugd)hulp))

Met opmerkingen [KV19]: Waarom slechts partnerorganisatie vermelden. De andere PO's en terreinorganisaties komen niet aan bod.

Verslavingen bestaan in alle vormen en de verslavingsgevoeligheid is afhankelijk van persoon tot persoon. Alle vormen van verslaving hebben ook impact op de omgeving van de personen: kinderen, familie en werk. Via aanklampend beleid laten we die mensen niet los en hebben we aandacht voor de fysieke en mentale aspecten. Verslavingszorg moet een belangrijk aandachtspunt worden in de relevante medische en paramedische opleidingen.

Bij verslavingen wordt er veelal enkel gekeken naar drugs, tabak en alcohol, maar ook vapen, smartphone, medicatie, gamen en gokken brengen problemen met zich mee.

- We zetten, in samenwerking met andere sectoren en beleidsdomeinen, in op preventieve en sensibiliseringscampagnes. In de media mag er absoluut niet de perceptie gewekt worden dat dergelijke verslavingen leuk zijn.
- We zetten bovendien in op extra ambulante, (semi-)residentiële (crisis)opvang voor mentale en verslavingsgerelateerde problematiek onder meer bij jongeren en kinderen.
- Specifiek voor druggebruik wordt de drughulpverlening binnen de reguliere zorg versterkt, ook voor mensen met een justitieel statuut.

Altijd maar meer Vlamingen lijden aan obesitas. We nemen maatregelen om die tendens tegen te gaan. Waar nodig wordt ondersteuning en zorg aangereikt, gericht op de psychosociale en fysieke gezondheidsverbetering.

We verbeteren **het begrip van de gezondheidsvaardigheden van de bevolking**. Onze burgers moeten optimaal geïnformeerd zijn over gezondheid en welzijn en ze moeten snel en eenvoudig objectieve informatie kunnen opzoeken indien gewenst. We bestrijden desinformatie. Op die manier kan elke burger bewustere keuzes maken op het vlak van gezondheid en gezonder leven. De websites, aanspreekpunten en informatiecampagnes van de overheid moeten vlot toegankelijk zijn en goed te begrijpen.

We **stimuleren de deelname aan bestaande bevolkingsonderzoeken** en evalueren mogelijke nieuwe onderzoeken. Met behulp van nieuwe technologieën en artificiële intelligentie maken we die screeningsprogramma's efficiënter en meer doelgericht.

Samen met het beleidsdomein Omgeving moeten we prioriteit geven aan **milieugezondheid** door maatregelen te nemen over klimaat en gezondheid, leefomgevingskwaliteit zoals luchtvervuiling, geluidsoverlast en schadelijke en zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS, asbest en zware metalen om het welzijn en de gezondheid van onze bevolking te beschermen.

De samenwerking binnen de **eerste lijn wordt versterkt** zodat problemen sneller opgespoord kunnen worden en men dus ook sneller kan ingrijpen. De huisarts en de huisapotheek zijn daarbij de belangrijkste spil. Risicopatiënten worden geselecteerd en gerichte acties worden ondernomen om die patiënten zo gezond mogelijk te houden. Een goede samenwerking en gegevensdeling tussen arts, apotheker en andere zorgverleners zijn daarbij onontbeerlijk.

Met opmerkingen [AB20]: Kapstok voor samenwerking met middenveld, maar blijft vaak hangen in primaire preventie, sensibilisering

Met opmerkingen [KV21]: •Hier worden de verschillende strategieën benoemd, waarom niet bij de andere thema's?

Om maximale gezondheidswinst te boeken, is het aangeraden om bij het ontwikkelen en implementeren van interventies een mix van strategieën te gebruiken.

Met opmerkingen [AR(22]: Verbinden met het zorgtraject Geïntegreerde Zorg, zorgpad obesitas bij kinderen en jongeren

Met opmerkingen [AR(23]: Aanvullen met het groot bereik van de gezondheidsfondsen als terreinactor.

Met opmerkingen [AB24R23]: Belangrijk inderdaad: overheid dicht zichzelf hier de voornaamste rol toe

Met opmerkingen [KV25R23]: Terechte bemerking! Daarenboven zal er meer nodig zijn dan toegankelijke informatie om de gezondheidsvaardigheden van de burger op te krikken. We dienen in te zetten op meerdere niveaus. Gedragsverandering zal niet bereikt worden met uitsluitend gezondheidseducatie.

Met opmerkingen [AB26]: Eerste keer dat dit in een regeerakkoord komt: belangrijk!

Met opmerkingen [AR(27]: Ook welzijnsproblemen?

Met opmerkingen [KV28R27]: Jammer dat de focus ligt op problemen ipv. mensen langer gezond houden. Gezonde levensstijl stimuleren, onderhouden, …. --> problemen proberen te voorkomen en bijkomend zo snel mogelijk op te vangen.

Met opmerkingen [KV29]: Uitsluitend aandacht voor secundaire preventie. Gebruik die sterke samenwerking ook voor primaire preventie. (inzetten op een gezonde levensstijl en problemen in eerste instantie proberen voorkomen)

We blijven inzetten op de **vaccinatieprogramma's** voor kinderen en volwassenen op basis van de wetenschappelijke evidentie. We investeren ook in wetenschappelijke screenings- en sensibiliseringsmethodieken.

Met opmerkingen [MB30]: Linken met de preventieve gezinsondersteuning en consultatiebureaus worden nergens vermeld

10.3 Kinderen alle kansen geven

Kinderopvang

Dankzij historisch hoge budgetten, creëren we zoveel mogelijk nieuwe en betaalbare plaatsen. We investeren meteen ook in de aantrekkelijkheid van de job.

In het belang van het kind verzachten we de overgang van kinderopvang naar kleuteronderwijs. Daarom evalueren we de proefprojecten Doorgaande Lijn en werken we mogelijke reglementaire en pedagogische drempels weg die de doorgaande lijn bemoeilijken. De ministers van Welzijn en Onderwijs werken ter zake nauw samen, ook inzake buitenschoolse opvang.

Met opmerkingen [MB31]: Projecten in en rond HvhK en Inloopteams op de agenda plaatsen

De Vlaamse Regering blijft verder **investeren in kwalitatieve, flexibele en betaalbare kinderopvang,** waarbij het creëren van extra plaatsen een absolute prioriteit is. We zorgen daarbij voor een **goede regionale spreiding op basis van de nood aan kinderopvang en stimuleren verschillende types, organisatievormen en inrichters** van opvang, waaruit ouders vrij kunnen kiezen. Ook inclusieve kinderopvang voor kinderen met een beperking blijven we ondersteunen. Alle aanbieders van kinderopvang worden onderworpen aan dezelfde kwaliteitscontrole. We blijven in dialoog met de Toekomstgroep Kinderopvang.

We streven ernaar om voor elk kind een plaats te voorzien in de kinderopvang. Zolang dat niet het geval is, behouden we de **voorrang voor kinderopvang voor ouders die werken of een werkgerichte opleiding volgen** en zorgen we ervoor dat de kinderopvang – door flexibele openingstijden of door het integreren van kinderopvanglocaties in scholen of op bedrijventerreinen – voldoet aan de noden van die werkende ouders. **Initiatieven van bedrijven** om kwaliteitsvolle kinderopvang te voorzien voor hun werknemers **blijven we verder ondersteunen en** aanmoedigen.

Met opmerkingen [AB32]: En dus niet voor werkzoekenden of mensen die om gezondheidsredenen kinderopvang nodig hebben

We **hervormen de ouderbijdrage** in de inkomensgerelateerde kinderopvang waarbij we maximaal streven naar een bijdrage in functie van het gezinsinkomen. Bestaande kortingen en verminderingen reduceren we met het oog op een **transparant en uitvoerbaar systeem**, waardoor werken blijft lonen, ook als je kinderen naar de kinderopvang gaan.

Er wordt werk gemaakt van een hervorming van de Vlaamse kinderopvang waarbij we **een gelijk speelveld creëren,** zodat elke vorm van kinderopvang die aan dezelfde voorwaarden voldoet, ook dezelfde financiering krijgt. We nemen daarnaast ook het **huidige complexe subsidiesysteem onder de loep** en sturen dat bij.

De eerste stappen in het **verlagen van de ratio kinderen-begeleiders** zijn gezet. We volgen dat proces verder nauwgezet op. We blijven inzetten op het aantrekken van voldoende personeel naar de sector. Na evaluatie maken we werk van verder te nemen stappen. We waken er te allen tijde over dat de verlaging van de ratio geen te grote terugval in het aantal beschikbare plaatsen oplevert.

We maken het beroep van onthaalouders aantrekkelijker door het een duidelijk statuut met gepaste verloning te geven. Daarvoor wordt het werknemersstatuut voor aangesloten onthaalouders geoptimaliseerd en ijveren we dat het sui generis-statuut op federaal niveau uitdooft. We waken erover dat onthaalouders niet geïsoleerd werken. De diensten voor onthaalouders enten we niet langer op de zorgregio's.

Kinderbegeleiders moeten maximaal bezig zijn met het begeleiden van het kind. We **evalueren** daarom de **administratieve taken** en richtlijnen op hun meerwaarde en maken op basis daarvan een basislijst van minimale administratie op maat van de kinderbegeleider. Er wordt voor zij-instromers mogelijk gemaakt dat men reeds kan starten als kinderbegeleider in de kinderopvang en al werkend en verloond het diploma tot kinderbegeleider verwerft. We onderzoeken de mogelijkheden inzake de oprichting van een graduaatsopleiding kinderbegeleider. We voorzien een evaluatie van de huidige pedagogische coaches en geven daar passend gevolg aan om ze nog beter te kunnen inzetten. Daarnaast evalueren en hervormen we het ondersteuningsnetwerk voor kinderopvang.

De **periode tussen de aanvraag als organisator om een kinderopvang op te starten** en de effectieve opstart ervan wordt verkort. Er wordt een loket opgericht binnen het Agentschap Opgroeien om elke starter maximaal en stap voor stap te begeleiden.

We verankeren de regeling van vervangcapaciteit wanneer een kinderopvanginitiatief plots sluit, zodat de opvangplaatsen in de regio behouden kunnen blijven.

Kinderopvanginitiatieven moeten veilig en kwalitatief zijn. Daarvoor zijn **sectorspecifieke inspecties** nodig en een individuele opvolging op maat van die specifieke opvang. De focus bij inspecties is de reële omgang met de kinderen. Het doel is dat initiatieven ook vertrouwen kunnen putten uit opvolging. Iedere kinderopvang kan gebruik maken van hetzelfde ondersteuningsaanbod dat aansluit bij inspecties of op afroep.

We streven naar een geïntegreerd aanbod van buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA) voor alle kinderen. Daartoe voeren we het BOA-decreet verder uit en geven we de lokale besturen de regie en de nodige middelen in handen, in functie van een zinvol aanbod nog meer gericht op Nederlands. Lokale besturen kunnen een voorrangsregel voor werkende ouders instellen.

Groeipakket

Het Groeipakket is er om ieder kind en de ouders te ondersteunen in de opvoeding. Om die ondersteuning welvaartsvast te maken, koppelen we **het Groeipakket aan de** gezondheidsindex, waarbij we telkens in september indexeren met een minimum van 2 procent.

Met opmerkingen [AB33]: Groeipakket wel, zorgbudget niet

De inkomensgrenzen van de sociale toeslagen worden geleidelijker uitgefaseerd, zodat **drempels richting werk en loon- en promotievallen worden weggewerkt** en de sociale toeslag geen 'alles of niets'-verhaal is. Voor de huidige rechthebbenden verandert er niets. Het nieuwe systeem wordt toegepast op de nieuwe instroom vanaf 1 januari 2026.

De kleutertoeslag was oorspronkelijk bedoeld om ouders te stimuleren hun kleuters naar school te sturen. Die maatregel schiet echter zijn doel voorbij, gezien het stabiele hoge percentage aanwezige kleuters. Daarom kiezen we ervoor om **de kleutertoeslag af te schaffen** en de vrijgekomen middelen te herinvesteren in het Vlaams gezinsbeleid. We zorgen voor een zachte overgang. Voor de huidige rechthebbenden verandert er niets.

We onderzoeken, in overleg met de federale overheid, de reeds bestaande aanpassingsmechanismen in bilaterale overeenkomsten en de mogelijkheid tot invoering van een meer algemeen aanpassingsmechanisme voor de berekening van het Groeipakket en verschillende (belasting)voordelen toegekend aan personen van wie de kinderen permanent in een ander land buiten de Europese Economische Ruimte wonen. Dit met als doel de uitgekeerde bedragen en toegekende (belasting)voordelen bij te stellen overeenkomstig het algemene prijsniveau in die landen.

Recht op afstamming

Wat betreft de **interlandelijke adoptie** blijft het belang van het kind vooropstaan. We voeren het decreet uit en evalueren het na 2 jaar.

We erkennen het maatschappelijk belang van het **Afstammingscentrum** en volgen de werking jaarlijks op. We blijven inzetten op professionalisering. Zo wordt het mogelijk gemaakt om het Rijksregister als databank te raadplegen en wordt afstammingsonderzoek in de tweede graad mogelijk gemaakt.

Jeugdhulp

Een goede start is voor elk kind cruciaal. Dat begint al voor de geboorte. Daarom breiden we het toepassingsgebied van de jeugdhulp uit naar het ongeboren kind en de aanstaande ouders, zodat er al voor de geboorte, waar mogelijk binnen de vrijwilligheid, een traject kan worden aangegaan.

Met opmerkingen [MB34]: Link met vrijwilligers aan huis in kwetsbare gezinnen > Home-Start/Domo verder uit te rollen over Vlaanderen wegens stijgende vraag aan ondersteuning + als (gemonitorde en kwaliteitsvolle) tussenfase tijdens de periode tot er professionele begeleiding kan zijn/ als ondersteuning van ambulante begeleiding

Als er gevaar is voor het kind moet ondertoezichtstelling van het ongeboren kind (of zwangere vrouw) via gerechtelijke weg kunnen worden toegepast**.** Dit als vorm van aanklampende gezinshulpverlening om het ongeboren kind en baby's te beschermen en ouders te helpen. We willen pasgeboren kinderen in gevaar dan ook zo snel mogelijk in veiligheid brengen door snelle en gepaste hulpverlening te voorzien aan zwangere vrouwen met een middelenverslaving, thuisbegeleiding door de integrale jeugdhulp en waar nodig een snellere uithuisplaatsing mogelijk te maken. Pasgeborenen in gevaar brengen we op de radar van de bevoegde diensten en hulpverleners.

Pleegzorg en kleinschalige gezinshuizen moeten altijd de overweging zijn bij uithuisplaatsing boven residentiële zorg in een jeugdhulpvoorziening. We zetten, via een plan, in op nog meer pleeggezinnen, werken hiervoor drempels weg – zeker voor de allerjongsten – en maken werk van de verdere uitrol van gezinshuizen. We bekijken, gelet op de stijgende complexiteit van de zorgvragen en de tendens naar een langere verblijfsduur in pleegzorg, of een (intensieve) contextbegeleiding van het (pleeg)gezin mogelijk is.

We **stroomlijnen de huidige werking van de provinciale pleegzorgdiensten** met het oog op een kwaliteitsvolle Vlaamse pleegzorgwerking.

Wanneer de ontwikkeling van een kind bedreigd wordt of verstoord is, moeten we **veel vroeger ingrijpen**. Elke aanmelding bij een gemandateerde voorziening leidt in principe tot een dossieropening. **Het belang van het kind moet altijd centraal staan**. In verontrustende situaties en bij **acuut gevaar voor het kind moet er dan ook onmiddellijk worden ingegrepen**. De effecten van vrijwillige hulpverlening op de feitelijke leefsituatie van de jongere worden sneller nagegaan en gelden als belangrijkste toetssteen om de hulpverlening aan te scherpen als de situatie van de jongere niet op korte termijn verbetert, ongeacht de bereidheid in het gezin om in vrijwilligheid verder te werken.

Naar analogie met de Nederlandse '**Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling**' werken we, in samenwerking met de Vlaamse minister van Justitie, een leidraad uit voor professionals om efficiënter te kunnen omgaan met het beroepsgeheim en de GDPR op cruciale momenten.

Om te garanderen dat kinderen in onveilige situaties snel geholpen worden, passen we het **gedeelde beroepsgeheim** consequent toe. We **versterken het casusoverleg** tussen hulpverleners, onderwijs, politie- en justitiediensten en verankeren dat decretaal. We leggen daarbij de nadruk op die informatie die een hulpverlener net wél kan of moet delen. We ontwikkelen een gecentraliseerd systeem dat informatiedeling tussen alle partners die een kind in een verontrustende situatie begeleiden makkelijker maakt.

Een **hoogconflictueuze scheiding** van ouders kan een grote impact hebben op het welzijn van kinderen en kan zelfs uitmonden in (psychologische) kindermishandeling. We responsabiliseren ouders over de gevolgen voor kinderen en zetten sterker in op de preventie van escalerend conflict bij scheiding, onder meer door een toegankelijk aanbod aan multidisciplinaire bemiddeling. We streven naar voldoende capaciteit in de neutrale bezoekruimten en onderzoeken hoe in het belang van het kind een betere informatie-uitwisseling met onder meer de jeugdrechtbanken kan georganiseerd worden.

We brengen de structuren en financiële stromen van de jeugdhulpsector in kaart om zicht te krijgen op het versnipperde jeugdhulpverleningslandschap. De werking en procedures van de intersectorale toegangspoort worden tegen het licht gehouden. Ook gaan we na hoe de administratieve last kan verlaagd worden en er gestroomlijnder kan gewerkt worden in de regelgeving en op het werkveld. De personeelsinzet moet voornamelijk in of met het gezin zijn en niet aan de vergadertafel over het gezin.

Met opmerkingen [AR(35]: Input MDT's

Er moet een duidelijke kentering komen in het aanbodtekort binnen de jeugdhulp. Daarom voorzien we een groeipad waarmee **we de wachttijden verminderen** en de toegang tot hulp verzekeren. We kiezen waar nodig voor een integrale ketenaanpak: OCMW, onderwijs, jeugdhulp en politie laten we samenwerken via individuele begeleiding, waarbij begeleiding aan huis een belangrijk aandeel heeft.

Met opmerkingen [MB36]: Cfr vorige opmerking > Belang van Home-Start-werking

Wanneer een kind in een gezin zich in een verontrustende opvoedingssituatie bevindt en daardoor op de radar komt van hulpverlening, dienen **álle minderjarigen uit dat gezin opgevolgd te worden** tenzij kan vastgesteld worden dat de hulpnood zich enkel voordoet bij de aangemelde jongere.

We sturen de processen van integrale jeugdhulp bij in zoverre zij niet bijdragen tot een vlotte toegang tot zorg op maat en bekijken hoe we het concept van gemandateerde voorziening kunnen verbeteren. We **evolueren naar 1 gemandateerde voorziening die het aanspreekpunt vormt bij verontrusting** en waken over de vlotte doorstroom van dossiers. De gemandateerde voorziening werkt volgens een uniform en wetenschappelijk gevalideerd protocol.

Continuïteit tijdens én na het hulpverleningstraject is belangrijk. Er worden maximale inspanningen gedaan om jongeren in de jeugdhulp van trajectbegeleiding te voorzien.

We aarzelen niet om jongeren uit huis te plaatsen wanneer dat nodig is om hen alle kansen te geven. We investeren in **extra capaciteit in de residentiële jeugdhulpverlening** op de meest kostenefficiënte en kwaliteitsvolle manier. De Vlaamse Regering neemt de exclusiecriteria in de residentiële jeugdhulp onder de loep en werkt die zo veel mogelijk weg. **We creëren een capaciteitsbeheerssysteem voor alle residentiële jeugdhulpverlening**, zodat er transparantie is naar onder andere jeugdrechters toe over de beschikbare plaatsen.

We moeten **ouders sterker kunnen responsabiliseren**. Daarom voorzien we meer mogelijkheden voor jeugdrechters tegenover ouders. Zo verduidelijkt de jeugdrechter welk traject de ouders verwacht worden te lopen met het oog op een terugkeer naar huis van het geplaatste kind en wordt een veiligheidsplan opgesteld met doelstellingen voor de ouders. We bouwen verder op de al bestaande initiatieven rond de gezamenlijke opvang ouder-kind.

Ouders worden soms uitgedaagd in de opvoeding van kinderen met een complexe problematiek. We beantwoorden hun vragen en noden door sterker te investeren in begeleiding en opvoedingsondersteuning.

In de residentiële jeugdhulp zorgen we ervoor dat er capaciteit en omkadering is, zodat er voor kinderen die het nodig hebben in een verontrustende situatie een plaats beschikbaar is. Voor de minderjarigen waarvoor het nodig is, zorgen we voor genoeg mogelijkheid om gesloten te werken. Dit aanbod wordt ook voorzien voor kinderen onder de 12 jaar.

Voor een bepaalde groep kinderen en jongeren is er een combinatie nodig tussen expertise in psychiatrische problematiek, contextproblematiek en handicap. Het gaat dan over kinderen en jongeren met dubbeldiagnose, met ernstige meervoudige beperkingen, ernstige gedragsproblemen… We zorgen daarom voor meer **gespecialiseerde afdelingen of voorzieningen, om te voldoen aan de noden van de jongeren met een multiproblematiek of dubbeldiagnose.**

We maken werk van een *high care high risk*-faciliteit voor minderjarigen met zware psychologische problemen, waarbij intensieve behandeling wordt gecombineerd met een hoog niveau van veiligheid, en dit op maat van de doelgroep, meisjes en jongens.

We werken samen met de federale overheid om meer en langdurige plaatsen te voorzien in de **forensische kinderpsychiatrie** voor minderjarigen met zware psychologische problemen die delinquent gedrag stellen. We verankeren dan ook structureel het bestaande aanbod en verhogen de capaciteit binnen de For-K waarbij Vlaanderen zijn bevoegdheden expansief invult.

Tenslotte investeren we in afzonderlijke **kleinschalige opvangcapaciteit voor slachtoffers van tienerpooiers**, dikwijls jonge meisjes, aangepast aan hun specifieke noden.

We optimaliseren de rondetafels die nu georganiseerd worden in aanloop naar het verlaten van de jeugdhulp door jongeren die 18 jaar worden met het oog op aansluitende hulpverlening en ondersteuning.

Jongvolwassenen die tot 25 jaar in de jeugdhulp verblijven, kunnen beroep blijven doen op een hulpverleningsaanbod.

10.4 Mentaal welzijn, mentale weerbaarheid en veerkracht

Mentaal welzijn, mentale weerbaarheid en veerkracht hebben een **maatschappelijke aanpak** nodig. De taboes rond mentale problemen moeten doorbroken worden bij de burger met als doel dit onderwerp bespreekbaar te maken. Tegelijk moedigen we eenieder aan om genoeg sociale contacten te hebben en zich aan te sluiten bij het verenigingsleven, sportclubs, cultuur- en jongerenbewegingen. Dit komt de mentale weerbaarheid ten goede. Op plaatsen waar kinderen en jongeren samen komen, is er meer aandacht voor het vergroten van weerbaarheid en het ontwikkelen van veerkracht.

De laatste decennia hebben digitale schermen, smartphones en digitale media een onmiskenbare invloed gehad op het dagelijks leven, vooral onder jongeren. Het gebruik van die technologieën is sterk toegenomen, wat zowel positieve als negatieve gevolgen heeft voor hun ontwikkeling. Om meer inzicht te krijgen op de impact ervan, voeren we een algemeen onderzoek uit naar hoe digitale schermen en media het welzijn en gedrag van jongeren beïnvloeden. Dat onderzoek zal ons helpen eventuele negatieve gevolgen te identificeren en te bepalen welke acties of maatregelen we desgevallend kunnen nemen om het (mentaal) welzijn van onze jongeren te waarborgen. We vragen de federale overheid om de nodige stappen te zetten met het oog op het sneller en efficiënter implementeren van ons regionale beleid.

De meeste mentale problemen ontstaan voor het 25ste levensjaar. De Covid-periode heeft daar geen goed aan gedaan. Het is dus uitermate belangrijk om vooral in te zetten op **preventie, bewustwording bij de jeugd en hun sociale omgeving en de ondersteuning aan ouders.** Maar we moeten er ook voor waken dat we **niet iedere vorm van mentaal onbehagen problematiseren, medicaliseren en therapeutiseren**. Rolmodellen en begeleide lotgenotengroepen kunnen daarbij helpen. Daarnaast blijven we inzetten op het verhogen van gezondheidsvaardigheden en het doorbreken van taboes via sensibiliseringscampagnes. We zetten daarom ook verder in op psycho-educatie, onder meer in de OverKop-huizen. De OverKop-huizen breiden we verder uit over heel Vlaanderen en streven naar minstens 1 OverKop-huis in elke eerstelijnszone, dat zich laagdrempelig opstelt om jongeren met een hulpvraag te lokaliseren en ondersteunen. We integreren zo veel mogelijk het hulpverleningsaanbod voor jongeren – waaronder het aanbod van de jongerenadviescentra (JAC's) – in de OverKop-huizen met als doel het voor de jongeren eenvoudiger, duidelijker, gestroomlijnder en efficiënter te maken. We blijven evenwel waken over de kwaliteitsvolle werking ervan. Via vroegdetectie en vroeginterventie willen we ernstig psychisch lijden voorkomen.

We maken werk van een tijdige en snelle diagnosestelling van neurobiologische ontwikkelings- en mentale stoornissen bij de daarvoor gespecialiseerde centra, waarbij naast psychiaters ook andere disciplines worden ingeschakeld. We zorgen ervoor dat kinderen sneller een diagnose krijgen zodat de juiste behandeling op tijd wordt opgestart, zonder echter iedereen een label te willen geven. We voorzien altijd in hulpvraagverheldering en een correcte doorverwijzing wanneer de problematiek geen ontwikkelingsstoornis blijkt te zijn. Gepaste hulp voor elke problematiek is immers de doelstelling. Niemand is gebaat bij een onnodige diagnosestelling. We schenken tegelijk de nodige aandacht aan het tijdig diagnosticeren van volwassenen met een mentale problematiek.

Met opmerkingen [AB37]: Thema mentaal welzijn krijgt veel aandacht

Met opmerkingen [L(38]: Benieuwd of we dit dus ook gaan terug vinden in de overige hoofdstukken.

Met opmerkingen [AB39]: Erkenning van het belang van het verenigingsleven in mentaal welzijn

Met opmerkingen [MB40]: Community-building voor gezinnen met kinderen onder de 3 jaar rond Kinderopvang en Consultatiebureaus in kader van netwerken, informatie-overdracht en peer-to-peer-contact

Met opmerkingen [L(41]: Interessant initiatief, daar leven idd heel wat bezorgdheden over.

Met opmerkingen [L(42]: Ik vind het goed dat men zoveel mogelijk gaat proberen samen te brengen in de Overkophuizen. Belangrijk om de versnippering tegen te gaan. Hoe gaan wij ons hiernaar verhouden?

Met opmerkingen [L(43]: Afgrijselijke term, maar wel positief dat er eindelijk aandacht zal gaan naar gespecialiseerde diagnostiek. Toch ook een belangrijke vraag uit ons memorandum.

In de vorige regeerperiode werd het derde **Actieplan Suïcidepreventie** opgesteld. Dat loopt tot 2030. Ook deze regeerperiode **werken we de actiepunten verder uit** en volgen we de effecten op de voet. Bij nieuwe ontwikkelingen evalueren we de lopende actiepunten en sturen we bij waar nodig.

We hebben ook aandacht voor het **mentale welzijn van de verouderende bevolking**. Daarom ondersteunen we de woonzorgcentra en de thuiszorgvoorzieningen in de begeleiding en ondersteuning van mensen met een psychiatrische problematiek.

We maken verder werk van de organisatie van **de geestelijke gezondheidszorg** zoals voorzien in het decreet van 5 april 2019 betreffende de organisatie en ondersteuning van het geestelijke gezondheidsaanbod en stellen dat onmiddellijk in werking. We rekenen daarbij op de coöperatie van het federale niveau.

- Het is evident dat het **eerste vangnet het sociale netwerk** moet zijn. Initiatieven rond een positieve beeldvorming, rolmodellen en begeleide lotgenotengroepen kunnen dat netwerk aanvullen en versterken. Ook het telefonische en online hulpaanbod integreren we maximaal, maken we breder bekend en beter bereikbaar.

- **Laagdrempelige ambulante zorgverlening** bij de psycholoog speelt binnen de eerstelijnshulp een belangrijke rol. Daarbij voorzien we een laagdrempelig aanbod via de netwerken geestelijke gezondheidszorg, binnen een hertekend en helder zorglandschap. De rol van de CAW's wordt herbevestigd.

    - Personen met een matige tot ernstige psychologische aandoening kunnen in de Centra Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) terecht voor begeleiding. De effectiviteit van het multidisciplinaire aanbod is wetenschappelijk onderbouwd. Na een bepaald aantal sessies wijst een evaluatie uit of een bijsturing, afronding van de therapie of doorverwijzing nodig is.

    - We verwachten dat elk CGG een werking heeft voor Kinderen van Ouders met Psychische Problemen (KOPP) en Kinderen van Ouders met een Afhankelijkheidsproblematiek (KOAP).

- Wanneer ambulante hulp niet meer volstaat, is er de **hooggespecialiseerde psychologische en psychiatrische opvang**, die snel beschikbaar moet zijn. Zij staan ook paraat voor acute noodsituaties die een spoedinterventie vereisen.

    - Voor jongvolwassenen die een psychotische crisis meemaken, onderzoeken we de mogelijkheden van een laagdrempelig en geschikt aanbod aan hulp buiten de ziekenhuiscontext.

De sector geestelijke gezondheidszorg moet gestroomlijnd, meer geïntegreerd en overzichtelijker worden zodat elke burger snel zijn weg vindt wanneer nodig.

- We stellen in coöperatie met de federale overheid een overzicht van het hulplandschap op, zodat de burger en de hulpverleners zicht krijgen op de hulpverlening in eerste, tweede en derde lijn en zo rechtstreeks naar de correcte hulpverlening worden toegeleid.

Met opmerkingen [L(44]: Heel belangrijk en benieuwd hoe men dit zal gaan uitwerken. Ook hier een rol voor onze preventiediensten?

Met opmerkingen [AB45]: Op te volgen: veel tegenkanting van zorgnet over implementatie decreet GGZ bij de besprekingen rond revalidatiecentra in de Vlaamse Raad

Met opmerkingen [L(46R45]: Ja, maar keuze voor het decreet wordt hier wel heel duidelijk gemaakt al ben ik niet zo gelukkig met de "failsafe" van de verwijzing naar het federale niveau.

Met opmerkingen [AR(47]: Vertegenwoordiging DMW

Met opmerkingen [L(48]: Bijzonder, gaat men de federale ELP overnemen? Zelf ELP opstarten?

Met opmerkingen [L(49]: Een verstrakking van de aansturing van de CGG's. Hier zal Zorgnet nog meer over gaan steigeren. Geen melding van extra investeringen in deze gespecialiseerde behandelingen, nochtans ook een belangrijke vraag van ons. Afwachten wat er in de begrotingstabellen zal komen.

Met opmerkingen [L(50R49]: Dit is ook het CAR - CGG verhaal.

Met opmerkingen [L(51]: Erg zwakke formulering. Een sociale kaart van de GGZ? Daar hebben we geen behoefte aan, wel aan geïntegreerde zorg, maar daar lees je voorlopig niets over.

- Overleg tussen de verschillende hulpverleners en voorzieningen is noodzakelijk, maar moet efficiënter verlopen zodat de focus blijft liggen op tijd met de cliënt.
- We voorzien KPI's op vlak van dienstverlening en een registratie- en monitoringssysteem voor de wachtlijsten.
- De financiering wordt gestroomlijnd: een structurele financiering voor de basisopdrachten, aangevuld met projectfinanciering voor innovatie. Langlopende (proef)projecten worden geëvalueerd waarna ze worden opgenomen in de structurele werking of worden afgeschaft.

Met opmerkingen [L(52]: Fantastisch! Pleit ik al langer voor! Alleen wie gaat die opstellen en monitoren? Onze taak in het federale overlegmodel! Ook het registratie - systeem voor de wachtlijsten zou toch iets kunnen zijn voor ons?

Met opmerkingen [L(53]: Is bijna een copy - paste uit onze visietekst GGZ.

10.5 Perspectief voor personen met een handicap

We zorgen ervoor dat personen met een handicap een **volwaardig leven kunnen uitbouwen**. Dat doen we onder andere door meer mogelijkheden te bieden voor tewerkstelling, onderwijs, bruikbare mobiliteitsmodi, toegankelijke openbare gebouwen en ruimtes.

Om de persoon met een handicap en zijn omgeving te ontzorgen, maken we werk van **1 aanspreekpunt**. We zorgen voor een doorgedreven vereenvoudiging binnen de procedures die personen met een handicap moeten doorlopen, zoals **1 duidelijke erkenning** van de handicap en een **efficiëntere uitwisseling van gegevens** tussen betrokken administraties.

Met opmerkingen [AR(54]: Kunnen mensen kiezen tussen verschillende organisaties ifv hun aanspreekpunt? DMW neemt ook de rol op van detectie.

We maken verder werk van de **wachtlijsten** voor meerder- en minderjarige personen met een handicap. We bekijken welke personen via andere zorg- en ondersteuningsvormen geholpen kunnen worden en geven er een waarde aan.

Met opmerkingen [AR(55]: Zullen er extra middelen ingezet worden om aan meer mensen een budget te kunnen toekennen?

Met opmerkingen [AR(56]: Cf. project onderzoek mensen op de wachtlijst in priogroep 3

We ontwikkelen meer **vraaggestuurde rechtstreeks toegankelijke hulp** en materiële ondersteuning zodat we personen met een handicap efficiënter kunnen toeleiden naar meer laagdrempelige ondersteuning.

We werken mee aan gepaste zorg voor de groeiende groep personen met een handicap met complexe zorgnoden, zoals psychiatrische problemen en/of gedragsstoornissen of complexere medische problematieken. We zetten daarvoor in op gedeelde expertise en gepaste infrastructuur en gaan daarvoor in overleg met de federale overheid met het oog op een zo effectief mogelijke hulp.

We hervormen de toeleiding en zorgen ervoor dat de **inschaling zo correct en zo kort mogelijk** bij de toekenning van het budget gebeurt. We verscherpen de **kwaliteitscontrole** op deze inschalingen met steekproefsgewijze controlebezoeken ter plaatse en stroomlijnen de multidisciplinaire teams die instaan voor de objectivering van de zorgvraag. Daarnaast onderzoeken we hoe BelRAI en het huidige zorgzwaarte-instrument elkaar kunnen versterken.

Met opmerkingen [AR(57]: Aandacht voor een vereenvoudigd en klantgericht proces. Efficiëntere procedures voor MDT's. Ook belangrijk voor de DMW en hun rol in de inclusieve oriëntatie in de toeleiding.

Met opmerkingen [AR(58]: Belangrijk om met DMW betrokken te zijn.

De bestedingsregels van het persoonsvolgend budget worden aangescherpt. Daarnaast worden de principes van een transparante boekhouding ook toegepast binnen de vergunde zorgaanbieders.

Ook het systeem voor het **toekennen van hulpmiddelen maken we minder rigide en flexibeler**. De situatie van de cliënt en de evolutie ervan vormen daarbij het uitgangspunt. We onderzoeken daarbij ook of de

huurformule voor en het hergebruik van hulpmiddelen verder uitgebreid kunnen worden met het oog op een duurzamer beleid waardoor meer mensen toegang kunnen krijgen tot een kwalitatief hulpmiddel.

Met opmerkingen [AR(59): ZKC betrekken

We maken het **beroep van persoonlijk assistent aantrekkelijker**, zetten de al genomen maatregelen daarrond verder en versterken de pooling op de website zorgwijs.be, waarbij assistenten voor verschillende cliënten kunnen werken op een administratief lichte manier.

Kinderen hebben recht op onderwijs, ook al hebben ze een ernstige beperking. Enkel in uitzonderlijke situaties en in overleg met het sociaal netwerk zorgen we voor een vervangende, zinvolle en ontwikkelende dagbesteding in het multifunctioneel centrum waar ze verblijven.

10.6 Slachtofferzorg en forensische zorg

Slachtoffers hebben na een vaak traumatische ervaring de nodige ondersteuning nodig om de draad weer te kunnen opnemen. We voorzien daarom **toegankelijke, betaalbare en passende hulpverlening**. Het hulpaanbod moet bovendien aansluiten bij de noden en behoeften van de slachtoffers.

We ontwikkelen een protocol waarbij een **slachtoffer maar 1 keer bij een hulpverlener moet aankloppen**. Zij voorzien in de nodige doorstroom om het slachtoffer bij de juiste hulpverleners te krijgen.

We bekijken hoe we de samenwerking met overheden en partnerorganisaties kunnen versterken zodat slachtoffers van mensenhandel snel kunnen gedetecteerd, ondersteund en begeleid worden. De werkprocessen tussen detectie en formele erkenning van het slachtoffer brengen we in kaart en we verduidelijken de verantwoordelijkheden van de verschillende partnerorganisaties daarin met het oog op het optimaliseren van de operationele werking tussen de verschillende actoren. Daarin gaan we de operationele versnippering tegen, zowel wat betreft de reguliere werking als de crisisaanpak. We zorgen voor helderheid wat betreft de financiering van de psychosociale ondersteuning en de opvang van slachtoffers van mensenhandel.

Het **forensisch zorgcircuit** moet toegankelijk zijn voor iedereen met een justitieel statuut (veroordeelde, beklaagde, geïnterneerde...). We voorzien via het masterplan forensische zorg in aanbod, zowel op ambulant en residentieel niveau, zowel binnen als buiten de gevangenis.

We **investeren in de hervorming van de penitentiaire gezondheidszorg** voor wat de Vlaamse bevoegdheden betreft. Zo worden onder andere de federale initiatieven, met name de zorgteams en de drugvrije afdelingen die in principe Vlaamse bevoegdheden zijn, naar Vlaanderen overgeheveld en verdergezet. Ook voorzien we een aanbod buiten de gevangenis na vrijlating om de re-integratie van de gedetineerde te bevorderen.

10.7 Grensoverschrijdend gedrag

In samenwerking met de Vlaamse minister van Justitie, zetten we verder in op de Veilige Huizen. Alle hulpverlening inzake intrafamiliaal geweld wordt op 1 plaats aangeboden met behoud van de bestaande ketenwerking van de Vlaamse en federale actoren. Het basisgegeven is dat gezinnen op 1 plaats terechtkunnen om alle hulp te krijgen die ze nodig hebben om het geweld te stoppen: advies, steun, medische vaststellingen,

opstellen PV, justitieel traject, hulp op alle levensdomeinen… We voorzien daarbij in aanbod voor slachtoffers en inzet vanuit de welzijnsactoren om deel te nemen aan de tafels voorzien door de Veilige Huizen. We zetten daarbij onder meer in op mobiele crisisteams 'intrafamiliaal geweld' die kunnen voorkomen dat geweld in gezinnen verder escaleert en voorzien in dadertherapie. We zetten verder in op de bereikbaarheid van de hulplijnen zoals 1712 door ze samen te brengen met 'Nupraatikerover.be' zodat een multimodale hulplijn (telefoon/chat) ontstaat die veel meer bereikbaar is.

We nemen de financiële drempels weg voor mensen die vluchten van hun partner. Daarvoor verduurzamen we het **pilootproject rond een financiële tussenkomst in de dagprijs voor personen die in een vluchthuis of beveiligde opvang verblijven**. Er wordt nagegaan of het aanbod voldoet aan de vraag, en er wordt bekeken of meer gespecialiseerde huisvesting nodig is voor slachtoffers van eergerelateerd geweld en slachtoffers van tienerpooiers.

We voorzien ambulant en residentieel **aanbod voor minderjarige plegers van seksueel geweld** en werken naar analogie met het samenwerkingsakkoord voor meerderjarige plegers een samenwerkingsakkoord uit voor begeleiding en behandeling minderjarige plegers van seksuele misdrijven.

10.8 Een waardige oude dag

Vlaanderen verzilvert zienderogen. De zorgnoden bij de Vlaamse bevolking zullen als gevolg daarvan alleen maar toenemen de komende jaren. In het licht van deze nakende verzilveringsgolf worden bijkomende budgettaire inspanningen voor de ouderenzorg gedaan.

Thuis ouder worden

We zorgen ervoor **dat de Vlaming zo lang mogelijk kan blijven wonen in zijn vertrouwde thuisomgeving**. We sensibiliseren daarom de Vlaming rond het belang van te verblijven in een levensloopbestendige omgeving. We voorzien in mantelzorg, lokale zorginitiatieven en gezinszorg om onze oudere bevolking daarin bij te staan. We willen de kwaliteit van de laatste levensfase versterken zonder dat het medische altijd op de voorgrond staat.

Met opmerkingen [AR(60]: Ook rol ergo DMW

Vlaanderen streeft een kwalitatief en professioneel ouderenzorgbeleid na. Daarbij vergeten we ook de kostbare informele zorg niet. We moedigen daarom geïntegreerde **lokale zorginitiatieven** – waaronder ook zorgzame buurten kunnen begrepen worden – aan die mantel- , informele en professionele zorg kunnen verweven met elkaar en zetten daarbij in op digitale hulp.

We rollen samen met de betrokken stakeholders een ruimer netwerk uit van lokale dienstencentra **die als fysieke en desgevallend mobiele buurtpunten functioneren,** zodat essentiële basisdiensten voor elke burger binnen een beperkte afstand en reistijd fysiek bereikbaar blijven. We trekken daarbij lessen uit de pilootprojecten rond Zorgzame Buurten.

Met opmerkingen [AB61]: Consensuszin; samen met betrokken stakeholders is op onze vraag toegevoegd

Mantelzorg

Met opmerkingen [AB62]: Zeer beperkte ambities voor mantelzorg, geen vermelding naar mantelzorgplan (dementieplan wel)

We ontzorgen de **mantelzorgers** om hun zorgtaak haalbaar te maken. Daarvoor werken we aan een grotere bekendheid en beter beschikbaar aanbod in respijtzorg (tijdelijke, vervangende zorg om mantelzorgers te ontlasten), dagopvang en kortverblijf en zorgen we voor concrete praktische ondersteuning.

Met opmerkingen [AR(63]: Rol VI/ZK/DMW

Vereenzaming

De Vlaamse Regering heeft bijzondere aandacht voor de strijd tegen vereenzaming van ouderen. We sensibiliseren de Vlaming om daarvoor attent te zijn.

Prioriteit (vroeg- en jong-) dementie

Door de verouderende bevolking zal **dementie** prioriteit nummer 1 worden in onze ouderenzorg. De hulpverlening is momenteel nog onoverzichtelijk en te veel verspreid, waardoor er veel tijd verloren gaat. We zetten in op vroegdetectie en een meer gecoördineerde en geïntegreerde aanpak van de problematiek van dementie. Op die manier kunnen patiënten en hun naasten sneller de weg vinden in het zorgdomein en kunnen hulp en ondersteuning sneller worden opgestart. Ook personen met jongdementie moeten snel en duidelijk geïnformeerd en ondersteund worden in Vlaanderen. Bij voorkeur in hun vertrouwde thuisomgeving, waar nodig in een gespecialiseerde setting. Er is aandacht voor dementievriendelijke woonomgevingen, residentiële opvang en mantelzorgers.

Er komt een **nieuw dementieplan**, met bijzondere aandacht voor jongdementie, waarbij er aandacht gaat naar registratie, maar ook naar preventie. Informatie over (preventie van) dementie krijgt een prominentere plaats in de opleiding en nascholing van de verschillende gezondheidsberoepen. We sensibiliseren ook de hele bevolking, zodat dementie herkend en erkend wordt.

10.9 Vlaamse sociale bescherming

Zorgbudget

We werken aan een **geïntegreerde en vereenvoudigde aanvraagprocedure voor de zorgbudgetten** binnen de Vlaamse Sociale Bescherming waarbij elke burger volgens zijn zorgnoden vlot een budget krijgt. We evalueren het inkomensonderzoek met het oog op het wegwerken van onrechtvaardige verschillen in het huidige systeem.

Gezinszorg

De financiering van de gezinszorg wordt hervormd naar een eenvoudiger en transparanter model. We evolueren verder naar **1 toekenning gezinszorg** door de financiering in overeenstemming te brengen. Door de noden die zich voordoen, waken we erover dat ook nieuwe spelers kunnen instappen in de financiering en moedigen we dienstoverschrijdende samenwerking aan.

De zorgzwaarte wordt bepaald aan de hand van BelRAI, waarbij ook rekening wordt gehouden met psychische en cognitieve zelfredzaamheid en het netwerk van de cliënt (zoals bijvoorbeeld bij vroege vormen van dementie).

Residentiële ouderenzorg

Met opmerkingen [AR(64]: Link maken naar intermut project DMW: versterken referentierol dementie in de thuiszorg

Met opmerkingen [AB65]: Quid beweeg- en geheugenprogramma's? zou rol gezondheidsacademie kunnen zijn

Met opmerkingen [AR(66]: Rol VI/ZK/DMW

Met opmerkingen [AR(67]: Dossier VICO Zorgkassen geïntegreerd zorgbudget

Met opmerkingen [AR(68]: Dossier VICO Zorgkassen spaargelden

Met opmerkingen [AB69]: Staat onder VSB ==> quid inkanteling financiering? Nieuwe financieringsmodel op te volgen

Met opmerkingen [AB70]: Wie?

We maken de **basisfinanciering van woonzorgvoorzieningen eenvoudiger en transparanter**. Via het nieuwe instrument eCalcura gaan we na welke financieringsstromen kunnen worden samengevoegd of vereenvoudigd. Ook zorgen we ervoor dat de registratielast voor voorzieningen zo laag mogelijk blijft binnen dit digitale systeem. We zetten stappen om de huidige zorgfinanciering te versterken zodat minder moet worden doorgerekend in de dagprijs.

We maken werk van **een gelijk speelveld** voor de privé-, de non-profit- en de publieke voorzieningen. Vanwege de demografische evolutie, vergrijzing en de groeiende groep van personen met dementie, is het belangrijk dat er naast publieke investeringen ook privékapitaal in de ouderenzorg wordt geïnvesteerd. De sectorspecifieke transparante boekhouding moet de basis vormen om dat gelijke speelveld vorm te geven en tegelijk te waken over billijke winstmarges, in functie van de betaalbaarheid van de dagprijs. We voorzien bijkomende capaciteit binnen de woonzorg via een betere programmatie- en toekenningsmethode.

Met opmerkingen [AR(71): Aandacht voor de garantie op goede kwaliteit

We volgen de betaalbaarheid van woonzorgvoorzieningen nauwlettend op en ondersteunen diegenen die daar nood aan hebben. We onderzoeken hoe we diegenen met de hoogste zorgnood een plaats kunnen garanderen in de woonzorgvoorzieningen. Ook brengen we in kaart hoeveel bewoners er een beroep moeten doen op budgetbeheer en/of financiële hulp via lokaal sociaal beleid. De vorige Vlaamse Regering heeft werk gemaakt van strengere financiële controles en een sectorspecifieke boekhouding ter bestrijding van financiële wanpraktijken binnen de sector. Die maatregelen worden verder geïmplementeerd. Bewoners van woonzorgcentra verdienen volledige transparantie over de factuur, met een helder onderscheid tussen zorg-, woon-, leef- en beheerskosten. Publieke zorgfinanciering moet ten volle ingezet worden voor de zorg aan de cliënt. We zorgen voor een decretale verankering van het principe 'verbod van winst' op het deel van de zorg dat gesubsidieerd is. Als er winst gemaakt wordt op het onderdeel zorgfunctie binnen de dagprijs, dan moet die geïnvesteerd worden in de zorg binnen de voorziening.

10.10 Voldoende kwaliteitsvolle zorgverleners

Met opmerkingen [KV72]: Hier had preventie ook meer naar voren moeten komen. Eventueel meer nadruk leggen op belang van preventie in de opleiding van zorgverleners.

We blijven inzetten op de aantrekkelijkheid van zorg- en welzijnsberoepen via de website Careër en onderzoeken de uitbouw van een Careër-platform. **Deze Vlaamse Regering beschermt wie voor ons zorgt.** We treden daarom in overleg met de federale overheid om op te treden tegen geweld en agressie ten opzichte van zorgverleners en werken in overleg met de federale overheid verdere handvatten uit voor zorgverleners om met agressie en geweld om te gaan. We hebben aandacht voor de fysieke en mentale gezondheid van onze zorgverleners.

Met opmerkingen [AR(73): Ook aandacht voor sociaal werkers als knelpuntberoep

De opleiding tot verpleegkundige maken we aantrekkelijker door een onkostenvergoeding te voorzien voor de studenten tijdens hun werkstage in het vierde jaar betaald door de werkgevers. We treden met het federale niveau in overleg om een VIO-statuut (Verpleegkundigen in Opleiding) te voorzien.

Het principe van het **opleidingsproject voor verpleegkundigen** (het vroegere project 600), dat we nu enkel kennen om verzorgenden met enige ervaring op te leiden tot verpleegkundigen, verruimen we. Samen met de beleidsdomeinen Onderwijs en Werk zetten we in op levenslang leren en leren op de werkvloer.

We bestrijden het fenomeen waarbij zorgkundigen en verpleegkundigen zichzelf via een zelfstandig of interimcontract opnieuw aanbieden bij hun werkgever. We werken, samen met de sociale partners, een model

van meervoudig werkgeverschap uit. We responsabiliseren de voorzieningen zodat ze aantrekkelijke arbeidsomstandigheden creëren.

We vragen aan de federale regering om binnen de WUG-wet, op vraag van de deelstaten, de erkenningsnormen van de zorgberoepen aan te passen, eventueel asymmetrisch. Op die manier willen we een vlotte doorstroom vanuit het onderwijs naar de werkvloer voorzien.

We evalueren de werking van de erkenningscommissies voor zorgberoepen en onderzoeken welke verbetermarge er is voor een toekomstgerichte, kwaliteitsvolle en efficiënte organisatie van de erkenningsprocedure en de ondersteuning bij de stages, in het bijzonder voor de kwaliteitsbewaking bij de erkenning van buitenlandse diploma's.

We werken aan een sterkere aanwezigheid van huisartsen in huisartsarme gemeenten en werken verder aan multidisciplinaire eerstelijnspraktijken.

Met opmerkingen [AB74]: Cf de projecten brede eerstelijnspraktijken

In overleg met de federale overheid hebben we aandacht voor de ondersteuning van stagemeesters in regio's waar er een schaarste is aan huisartsen of tandartsen.

We waken over de **taalkennis Nederlands** van de zorgverleners in onze zorgorganisaties en nemen daarvoor de nodige kwaliteitsnormen op in de regelgeving en voeren de nodige controles uit.

Zorgverstrekkers moeten zich kunnen focussen op hun kerntaken. We maken werk van een doorgedreven subsidiariteit van zorghandelingen waarbij kwaliteit blijft primeren en de administratieve taken worden uitgezuiverd.

We zorgen ervoor dat er genoeg personeel en personeelstijd overblijft voor rechtstreeks cliëntcontact. De Vlaamse Regering beperkt daarvoor de voorwaarden die ze oplegt. Overbodige administratieve ballast wordt actief opgespoord en afgeschaft.

10.11 De Vlaamse zorgvrager radicaal centraal

We verminderen de registratielast binnen de Vlaamse welzijns- en zorgsectoren door gegevensdeling beter op elkaar af te stemmen en **het *only-once*-principe maximaal door te trekken**. Overbodige indicatoren schrappen we in de eerste plaats zodat onze zorgverleners zich kunnen focussen op hun kerntaak.

Met opmerkingen [RA75]: Belangrijk voor het verbeteren van de samenwerking binnen het samenwerkingsverband GBO

We werken maximaal met doelregelgeving waarin actoren meer vrijheid krijgen in de besteding van de middelen, maar wel worden geresponsabiliseerd op basis van *outcome* op vlak van kwaliteit van zorg, efficiëntie en innovatie. We waken erover dat regelluwe decreten ook in de praktijk leiden tot minder praktische bepalingen.

Met opmerkingen [AB76]: Is een dossier in de Vlaamse Raad; cf ook mijn opmerkingen over terugvorderen van subsidies indien resultaten niet gehaald worden

Mensen met gelijkaardige zorg- en ondersteuningsnoden helpen we op een gelijkwaardige manier verder. We stappen dan ook af van het hokjesdenken in de zorg, maar zetten **de Vlaamse zorgvrager radicaal centraal**.

We harmoniseren de behandeling van meldingen en klachten in de verschillende delen van de zorgsector. We onderzoeken ook de mogelijkheid om de verschillende hulplijnen in de zorgsector efficiënter te doen werken en er de bekendheid, eenduidigheid en bereikbaarheid van te verhogen.

10.12 Zorginfrastructuur

Naar het voorbeeld van Scholen van Vlaanderen bouwen we, naast de bestaande infrastructuursubsidiesystemen, voor bepaalde zorgvoorzieningen een vernieuwd **DBFM-infrastructuursubsidiesysteem** uit.

We passen de **VIPA-regels onder andere voor kinderopvang** aan, zonder al té stringente regels, zodat er meer geïnvesteerd wordt in de kinderopvang en andere zorgvormen. Ook enten we de verschillende overheidsinfrastructuursubsidies maximaal op elkaar zodat gecombineerde projecten van bijvoorbeeld zorg en onderwijs gemakkelijker te realiseren zijn.

10.13 Administratieve vereenvoudiging en overbodige structuren bestrijden

Met regelluwe kaders voor het personeel en voor de infrastructuurvereisten, **schaffen we de regeldrift af.** Daarbij blijven kwaliteit, veiligheid en betaalbaarheid van de zorg en ondersteuning essentieel.

We brengen de architectuur van de Vlaamse zorgsector in kaart. Een logische en heldere structuur moet geïntegreerde zorg in Vlaanderen verder faciliteren. We zetten in op een verdere **versterkte integratie en afstemming van de verschillende zorgstructuren** (Logo's, eerstelijnszones, zorgregio's…), waarbij we de verschillende structuren afstemmen op de Vlaamse referentieregio's.

We **hervormen het financieringsmodel, waarbij de financiering gekoppeld wordt aan duidelijke doelstellingen en prioriteiten** die de overheid oplegt. Overheidsmiddelen dienen immers efficiënt te worden ingezet. We onderzoeken manieren om onbestemde reserves te activeren in een win-winverhaal voor het welzijn van de Vlaming, overheden en welzijnsorganisaties. We zien erop toe dat de regelgeving rond reserveopbouw correct wordt toegepast en geactiveerd.

Er komt 1 uitbetalingsactor voor het Groeipakket.

We schaffen het Vlaams Agentschap voor Samenwerking rond Gegevensdeling tussen de Actoren in de Zorg (VASGAZ) af en bekijken op welke manier we de stakeholders kunnen betrekken bij het Vlaams databeleid in zorg en welzijn, zonder een nieuwe structuur uit te bouwen.

We hervormen het revalidatielandschap (Vlaamse revalidatieziekenhuizen + conventies) in samenspraak met de sector en de federale overheid, waarbij we een duidelijke rol bepalen voor de revalidatieziekenhuizen. We onderstrepen daarbij ook het belang van centra voor psychosociale revalidatie. Vanuit een geïntegreerde benadering faciliteren we samenwerkingen tussen de revalidatieziekenhuizen, de acute en psychiatrische ziekenhuizen. We sluiten daarvoor een samenwerkingsakkoord met de federale overheid. Daarnaast pleiten we bij de federale overheid voor een heirziening van de programmatie van het aantal revalidatiebedden.

Met opmerkingen [AB77]: Wat dus betekent dat de regionale zorgzones er zullen komen? Afgestemd op de Vlaamse referentieregio's? Ook aandacht voor dossier VIVEL over de zeer hoge kost van 60 VZW's

Met opmerkingen [RA78]: Cf. bespreking strategisch VICO, opportuniteiten aanhalen en de meerwaarde van de ziekenfondsen op mesoniveau daarbij formuleren.

Met opmerkingen [AB79]: CAVE reserves zorgkas…

Met opmerkingen [AB80]: Zat eraan te komen, geen probleem mee want was een lege doos

Met opmerkingen [AB81]: Sandra: De wil om meer in te zetten op de psycho-sociale revalidatie en de samenwerking tussen revalidiatie ziekenhuizen en andere ziekenhuizen is positief. Dat hervorming van het revalidatielandschap staat onder nader overbodige structuren bestrijden is heel vreemd en baart ons wel zorgen.

We zetten in op een sterk kwaliteits- en handhavingsbeleid met betrekking tot de Vlaamse ziekenhuissector. We evalueren de samenstelling en werking van de huidige Vlaamse ziekenhuisnetwerken en maken samen met alle relevante actoren werk van een betere samenwerking en integratie in het zorggebied, met onder andere de eerste lijn en de geestelijke gezondheidszorg en baseren daar ook de VIPA-financiering op.

We zetten verder in op een doorgedreven **flexibel personeelskader binnen de zorg**. Op die manier kunnen voorzieningen en de zorgsector beter inspelen op de noden die ze hebben. Vanuit de Vlaamse noden en inzichten geven we invulling aan en bekijken we verdere aanpassingen van het bestaande federale kader met betrekking tot wie welke zorghandelingen mag uitvoeren. Zo kan er optimaal en kwaliteitsvol samengewerkt en gedelegeerd worden op de werkvloer onder de verschillende aanwezige disciplines, en met meer autonomie gewerkt worden door de verschillende disciplines.

Om de uitdagingen van de vergrijzing en de toegenomen langdurige zorgnoden op te vangen, is een gecoördineerd interfederaal beleid vereist. De residentiële zorg die vanuit Vlaanderen georganiseerd wordt, kent – onder andere door een afname van de ziekenhuiscapaciteit – een toename van cliënten met complexe problematieken. Om een correcte zorg voor die mensen efficiënt te organiseren, is een geïntegreerde aanpak nodig waarin ook federaal gefinancierde prestaties – zoals voor mensen die thuis wonen – in de Vlaamse voorzieningen kunnen worden geïntegreerd. We gaan daarover in dialoog met de federale overheid.

Met opmerkingen [KV82]: Biedt eventueel ook ruimte om de community health workers breder in te schakelen?

We stimuleren het **sociale ondernemerschap** binnen het Vlaamse zorglandschap en geven innovatieve woon- en zorgconcepten volop de ruimte en waken over de kwaliteit. We passen daarvoor de regelgeving aan zodat ondernemingen kunnen floreren en hun waardevolle bijdrage aan de samenleving kunnen leveren binnen het kader van bindende erkenningen.

We treden hard op tegen illegale en niet-erkende zorgvoorzieningen. Wie zorgbehoevenden misleidt, op oneerlijke wijze in concurrentie treedt met erkende zorgvoorzieningen of manifest niet de vereiste kwaliteit wil leveren, heeft geen plaats in het Vlaamse zorglandschap.

10.14 Digitalisering

Digitale gezondheidsapplicaties en technologie kunnen zorgverleners ontlasten, de kwaliteit van de zorg verbeteren door beter en kwalitatiever te registreren en het voor de patiënt makkelijker maken om zijn gezondheid op te volgen. Registratie moet logisch en nuttig zijn waarbij het gebruiksgemak voor de zorgverlener ook in ogenschouw moet worden genomen.

De **patiënt krijgt meer regie**, zonder (verre) verplaatsingen naar een arts of ziekenhuis te moeten maken. Via technologische ontwikkelingen kunnen bijvoorbeeld ook ouderen met dementie beter worden opgevolgd, zodat ze langer zelfstandig kunnen wonen en er tegelijk ook op tijd ingegrepen kan worden als het fout dreigt te gaan. We helpen hen daarbij in de ontwikkeling van hun **digitale vaardigheden.** Maar digitale hulpverlening kan nooit het fysieke patiëntencontact vervangen en kan alleen aanvullend werken binnen een bestaande zorgrelatie.

Met opmerkingen [RA83]: Digital Health Literacy: rol gezondheidsfondsen via PHM (detectie en actie), het gebruik van betrouwbare gezondheidsinfo promoten.

Met opmerkingen [RA84]: Via DMW click-call-connect-home principe

Zo versnipperd het zorglandschap is, zo versnipperd is de ontsluiting van de data. **De data van de Vlaming worden in 1 platform verzameld en ontsloten,** zoals al voorzien in het samenwerkingsakkoord over het optimaal elektronisch uitwisselen van informatie tussen actoren, sociale en gezondheidssector. We

positioneren Vitalink daarbij als dé raadpleegbare gezondheidskluis voor Vlaanderen en de Vlaming. Vitalink kan altijd rechtstreeks connecteren met de caresets en de software van de terreinactoren. De applicaties van de federale overheid kunnen er op aansluiten en zorgen er zo voor dat de burger minder gezondheidsapplicaties nodig heeft. We zetten in op de verdere ontwikkeling en uitrol van Alivia, het digitale zorg- en ondersteuningsplan over de eerstelijnszones in Vlaanderen.

Op het vlak van dataontsluiting is er vandaag een grote afhankelijkheid van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid en andere federale databronnen. We zorgen ervoor dat federale instellingen hun data aanvullen met regionale informatie en dat ze hun datastructuren aanpassen en sneller beschikbaar stellen aan de deelstaten. De deelstaten bepalen daarbij welke data toegankelijk zijn voor wie. We vragen aan de federale overheid om de geaggregeerde en gepseudonimiseerde data van de ziekenfondsen te delen met Vlaanderen voor wetenschappelijk en beleidsmatig onderzoek.

We gaan in gesprek met de federale overheid om in het Globaal Medisch Dossier een Care Set geestelijke gezondheidszorg te ontwikkelen. Het gedeeld elektronisch patiëntendossier mét medicatieschema wordt deze regeerperiode uitgerold.

We bouwen **gegevensdeling** verder uit zodat naadloze en veilige uitwisseling van gegevens de basis vormt van gecoördineerde en geïntegreerde zorg en ondersteuning waardoor burgers, professionals, organisaties en belanghebbenden effectief en efficiënt kunnen samenwerken.

We gebruiken artificiële intelligentie (AI) als een hulpmiddel in de gezondheidszorg. Het kan echter nooit een vervanging zijn voor de noodzakelijke menselijke toets in de zorg en de verantwoordelijkheid van de zorgverstrekker. We maken werk van een kader voor AI- ontwikkelingen in de gezondheidszorg, waarbij er ruimte is voor experimenten en innovatie, waarbij de zorgkwaliteit en het medisch geheim ook worden beschermd. We onderzoeken hoe we de organisaties en actoren beter kunnen beschermen, voorbereiden op en ondersteunen bij risico's of crisissituaties met betrekking tot cybersecurity.

Met opmerkingen [RA85]: Dossier use case VICO Preventie ivm kankerscreening

Met opmerkingen [RA86]: Rol DMW, verder pleiten voor social prescribing

Met opmerkingen [AB87]: IMA

Met opmerkingen [KV88]: Idealiter kunnen we die data ook gebruiken om preventief aan de slag te gaan en niet uitsluitend op basis van een zorgvraag.

11 ONDERWIJS

11.1 Visie

Onze leerlingen en leerkrachten staan centraal in het Vlaams onderwijs. We streven ernaar om van onze Vlaamse scholen ware kansenmachines te maken voor onze jeugd. Daarom leggen we de lat hoog. Ons onderwijs hoort thuis in de Europese top. We zetten in op excellentie. We stellen hoge verwachtingen en bieden ondersteuning om die lat te halen. Hoe meer jonge Vlamingen we kunnen laten genieten van hoogstaand onderwijs, hoe beter onze toekomstige welvaart gegarandeerd is.

Toch beseffen we dat niet elke leerling dezelfde weg bewandelt. Voor diegenen die moeilijk aansluiting vinden bij het schoolsysteem, bieden we extra ondersteuning om hen over de lat te helpen. We willen dat scholen veilige havens zijn, waar jongeren zich goed voelen en beter leren.

Daarnaast geven we onze schoolbesturen, directies en leerkrachten het vertrouwen dat ze verdienen, binnen het kader van de vrijheid van onderwijs. We ondersteunen hen maximaal en verminderen de planlast samen met de verschillende onderwijsactoren, zodat ze zich kunnen concentreren op wat echt telt: lesgeven. We vragen respect voor onze leraars en ondersteunen hun gezag. We luisteren naar de zorgen uit de sector en nemen concrete maatregelen om het beroep van leraar aantrekkelijker te maken. Zo zorgen we ervoor dat meer Vlamingen kiezen voor een carrière in het onderwijs én dat ze er ook graag blijven.

School maken is een opdracht van de hele samenleving. Overheid, onderwijsspelers en ouders moeten daarbij hun verantwoordelijkheid opnemen.

We blijven het belang van het Nederlands in ons onderwijs benadrukken. Voor leerlingen en hun ouders is een goede kennis van het Nederlands essentieel om zich snel thuis te voelen in ons onderwijs en onze samenleving. We willen dat iedereen de kans krijgt om volledig deel te nemen aan ons onderwijs en zo een mooie toekomst op te bouwen.

11.2 Nederlands!

- **Nederlands** is de taal die leren mogelijk maakt, kansen geeft en ons allemaal verbindt. Als leerlingen genoeg Nederlands kennen, kunnen leraren zich meer focussen op hun kerntaak én pikken leerlingen meer op van de lessen. We zetten daarom in woord en daad in op Nederlands in het basisonderwijs.
    - Het niveau van het Nederlands moet omhoog bij alle leerlingen. Dat is onmisbaar voor gelijke en eerlijke kansen van kinderen en jongeren. Daarom **ondersteunen we scholen inhoudelijk én financieel bij een sterk taalbeleid Nederlands voor alle leerlingen**.
    - Alle kinderen leggen bij het begin van de 3de kleuterklas een geactualiseerde **koalatest** af. Kinderen met een taalachterstand Nederlands kunnen daarna bijna een volledig schooljaar worden ondersteund en bijgewerkt.
    - Ook leerlingen die later instromen in ons onderwijs leggen **een taaltest** af, waarna ze als dat nodig is een taalintegratietraject volgen tot en met het apart en tijdelijk bijwerken in een taalbadklas zoals in het kader van OKAN. Intensieve taalintegratietrajecten Nederlands en zomerscholen worden structureel ondersteund.
    - **Elke leraar is een leraar Nederlands**: bij elke evaluatie (toets, taak) kan de gebruikte taal geëvalueerd én beoordeeld worden.
    - We zetten het Leesoffensief verder.
- Nederlands is de omgangstaal op school, zowel binnen als buiten de klas.
    - Zo brengen we kinderen samen en geven we iedereen extra oefenkansen. Nederlands is zoals elke andere taal ter wereld: je leert het beter, sneller en met meer plezier door het vaker en op meer plaatsen te spreken en te horen.

- We versterken het **engagement van de ouders** ten aanzien van het Nederlands. Ook buiten de schooluren moeten kinderen voldoende in contact komen met het Nederlands.

- Er zijn ouders die (nog) geen (goed) Nederlands spreken. Maar ouders hebben Nederlands wel zelf nodig om te kunnen communiceren met de school en om het onderwijsproces van hun kinderen op te volgen. Ouders die hun kinderen inschrijven in het Nederlandstalig onderwijs, leveren van minstens een van hen een bewijs van kennis van het Nederlands of engageren zich om zelf ook Nederlands te leren en leveren daarvan het deelnamebewijs binnen een vooraf bepaalde termijn. We maken van scholen een taalmotor. Wie binnen het jaar geen deelnamebewijs kan voorleggen, verliest de schoolbonus(sen) voor alle schoolgaande kinderen tot wanneer een deelnamebewijs kan worden voorgelegd.

- We geven anderstalige nieuwkomers in Vlaanderen alle kansen om onze taal goed te leren. De centra voor volwassenenonderwijs en basiseducatie zetten prioritair in op cursussen Nederlands, zeker voor ouders met schoolgaande kinderen. We trekken het **taalniveau voor nieuwkomers** die de taalcursus NT2 volgen, op naar B1-mondeling en gaan ook daar voor een stevige basiskennis van het Nederlands om volop mee te draaien in onze maatschappij. De **NT2-test** om het inburgeringsattest te behalen, gebeurt voor 80% aan de hand van toetsvragen uit een gestandaardiseerde databank.

- Via een structurele samenwerking tussen het basis- en secundair onderwijs en het volwassenenonderwijs stemmen we de taalintegratietrajecten voor leerlingen en ouders beter op elkaar af. Zowel bij ouders als bij kinderen werkt zo'n aanpak drempelverlagend en groeit de betrokkenheid bij de taalintegratietrajecten.

- Mensen die naar Vlaanderen willen komen, zullen nog voor hun afreis **vanuit hun thuisland lessen maatschappelijke oriëntatie en NT2-lessen** kunnen volgen via afstandsonderwijs. Zo krijgen ze voorsprong en de kans om sneller in te burgeren.

11.3 Sterke leraren in elke klas

- Voor sterke leraren hebben we **sterke lerarenopleidingen** nodig. We versterken de kwaliteit van de lerarenopleiding:

- De ondertekenaars van de **engagementsverklaring lerarenopleiding** rapporteren op jaarlijkse basis aan het Vlaams Parlement over de uitvoering van de aangegane engagementen.

- We zorgen ervoor dat iedereen met de ambitie om les te geven een kwalitatieve en sterke opleiding kan volgen. We zetten in op een versterkte samenwerking tussen hogescholen en universiteiten.

- De aantrekkelijkheid van de job als leraar willen we verder verhogen door de **maatschappelijke status van het beroep verder op te waarderen**. We zetten versterkt in op de oriënterende starttoets en de verplichte remediëring. Studenten moeten binnen 1 jaar slagen voor de volledige starttoets.

- Elke leraar is een taalbewuste leraar. We voegen daarom een **opleidingsonderdeel 'Nederlands'** toe in het eerste jaar, met strikte volgtijdelijkheidsvoorwaarden. Zo verhogen we het niveau van ons onderwijs, zowel op het gebied van taal als daarbuiten.

- We versterken en actualiseren het curriculum van de lerarenopleidingen met focus op vakinhoud, vakdidactiek en klasmanagement. Daarvoor worden meer ambitieuze en concrete domeinspecifieke leerresultaten **(DLR's) in overleg met de hoger onderwijsverstrekkers opgesteld. Voor elke lerarenopleiding komt er boven op de instellingsreview een opleidingsspecifieke externe kwaliteitscontrole.**

- Om de praktijkschok bij startende leraren op te vangen, zijn **stage en aanvangsbegeleiding** cruciaal. Stages in de klas vormen een essentieel onderdeel van de lerarenopleiding. Het is daarom belangrijk dat studenten in zo veel mogelijk verschillende klascontexten ervaring opdoen. Lesgeven moet je immers leren. Onder het motto 'iedereen oefenschool', bevorderen we structurele en duurzame partnerschappen tussen lerarenopleidingen en onderwijsinstellingen.

- We zorgen ervoor dat startende leraren in het startjaar van tewerkstelling 80% van de opdracht presteren in het kader van les- en andere opdrachten en 20% besteden in het kader van de aanvangsbegeleiding. We onderzoeken ook andere maatregelen die de werkzekerheid bevorderen.

- Voor **zij-instromers** worden er extra inspanningen gedaan om haalbare, aantrekkelijke en aangepaste trajecten te voorzien inzake inhoud en organisatie. Daarbij bieden we een EHBO-pakket (Eerste Hulp Bij Onderwijs) met praktische richtlijnen inzake onder andere klasmanagement en didactiek aan. Daarnaast leiden we zij-instromers actief toe naar de lerarenopleidingen en zetten we versterkt in op LIO-trajecten en aanvangsbegeleiding.

- We zetten in op de verdere actualisering van de **onderwijsorganisatie** en het **personeelsstatuut**. We versterken zowel beginnende als ervaren leraren, schooldirecties en schoolbesturen:

- We gaan in sociaal overleg om de vaste benoeming te verfijnen om maximaal beginnende leraren in het onderwijs te houden en te verhinderen dat de huidige regeling remmend werkt voor ervaren leraren in de flexibiliteit van hun loopbaan. Daarbij vertrekken we vanuit het principe dat alle leraren maximaal worden ondersteund en dienstanciënniteit opbouwen in elke school waar ze werken. Er wordt niet langer onderscheid gemaakt tussen de verschillende scholengemeenschappen, koepels en netten. Vastbenoemde leraren zullen hun benoeming én dienstanciënniteit makkelijker kunnen meenemen naar een school van een ander net. Daarnaast vereenvoudigen we de ontslagregeling. De opzegtermijn in geval van vrijwillig ontslag wordt opgetrokken a rato van het aantal jaren dienstanciënniteit.

- Scholen en schoolbesturen staan centraal in het waarborgen van de onderwijskwaliteit. We verwachten van schoolbesturen dat ze over een open en transparante boekhouding beschikken waarin duidelijk is hoeveel van de ontvangen omkaderings- en werkingsmiddelen ingezet worden in de school en bovenschools. Zodra scholen een gelijkvormige open en transparante boekhouding hebben, ontkleuren we de middelen die we toekennen aan scholen en voeren in het basis- en secundair onderwijs twee open end-omkaderingsbudgetten (1 voor primaire processen in de klas, 1 voor

secundaire processen) in. Daarnaast voorzien we 1 budget aan werkingsmiddelen. De budgetten voor professionalisering en ondersteuning worden gegenereerd door de scholen en toegekend aan de schoolbesturen, die autonoom transparante keuzes maken inzake de besteding en de externe begeleiding. Voor de lesuren blijven we een koppeling aan vakbekwaamheid behouden, maar gaan we na of een eenvoudiger systeem kan worden uitgewerkt. We valoriseren alle taken van leerkrachten, onder andere door de primaire en de secundaire processen te definiëren.

- We vereenvoudigen de omkadering.
- We geven **meer financiële flexibiliteit** aan scholen, door toe te laten dat in geval van een lerarentekort tot 40% van de niet ingevulde middelen uit het budget omkadering primair proces omgezet kunnen worden in omkadering secundair proces.
- De grote verscheidenheid aan verlofstelsels in het onderwijs en het opnemen van het ene verlof na het andere zorgen voor problemen inzake organiseerbaarheid en vervangingen, onzekerheid voor beginnende leraren en voor extra werkdruk bij collega's die wel aan het werk zijn. Daarom gaan we na of we het aantal **verlofstelsels** kunnen reduceren. Het aantal **detacheringen** vanuit onderwijs wordt gereduceerd. Na 5 jaar moet het personeelslid kiezen om in onderwijs te blijven of niet zodat andere personeelsleden sneller werkzekerheid krijgen.
- We gaan na hoe professionalisering structureel verankerd kan worden in de loopbaan van de leraar, bijvoorbeeld door de toekenning van anciënniteit te koppelen aan bewezen professionalisering. Professionalisering maakt immers deel uit van het leraarschap, maar willen we niet ten koste van de lestijd van leerlingen laten gaan. Minstens in het secundair onderwijs kunnen vormingsmomenten er niet toe leiden dat de leerlingen op die momenten geen les krijgen. In het basisonderwijs worden de collectieve vormingsmomenten beperkt tot 3 halve dagen, waarbij wordt voorzien in een pedagogisch alternatief voor de leerlingen.
- We voorzien een **kwaliteitskader voor effectieve professionalisering** en zetten in op een helder overzicht van het professionaliseringsaanbod voor leraren. Afstemming, samenwerking en *evidence-informed* werken staan centraal in dit kader.
- De middelen die voorzien zijn voor de leraar-specialist en die niet worden benut, kunnen worden ingezet voor professionalisering en/of een moderner personeelsbeleid, zoals voor een bijblijfbonus die wordt toegekend aan leraren vanaf een bepaalde anciënniteit.
- We continueren de maatregelen die in de strijd tegen het lerarentekort de afgelopen jaren zijn genomen. Zo zullen onder andere zij-instromers ook na 2025 tot 15 jaar anciënniteit kunnen meenemen.
- Voor zij-instromers maken we het aantrekkelijker om de stap naar onderwijs te zetten. We rekenen af met **drempels** zoals de laattijdige berekening van het loon van zij-instromers. We voorzien gepaste **opleidingen op maat** voor zij-instromers. We ambiëren een afsprakenkader inzake vrijstellingenbeleid en de erkenning van eerder verworven competenties (EVC) en eerder verworven kwalificaties (EVK).

- Het kernprofiel van de directeur wordt het uitgangspunt voor iedereen met een leidende functie in het onderwijs.

- We tonen waardering voor onze leraren en ons voltallige onderwijspersoneel en kiezen principieel hun kant. Er komt een **nultolerantie tegen geweld** en bedreigingen aan leraren en het voltallige onderwijspersoneel. De Vlaamse overheid stelt zich per definitie burgerlijke partij in geval van werkonbekwaamheid.

- We stimuleren **samenwerking – ook over de netten heen -** waarbij de krachten gebundeld worden en de middelen efficiënter worden ingezet.

- We stimuleren **een degelijk hr-beleid in het onderwijs**, waarbij er aandacht is voor alle fases in een onderwijscarrière van aanvang tot het einde van de loopbaan. De Onderwijsinspectie neemt het hr-beleid mee in al haar doorlichtingen.

- Om scholen slagkrachtiger te maken, maar ook om de planlast te drukken én om de onderwijskwaliteit te versterken, stimuleren we de **professionalisering van schoolbesturen**.

- Van schooldirecteurs verwachten we steeds meer managementvaardigheden. Een pedagogisch bekwaamheidsbewijs voor alle directies is vanaf bepaalde schoolgrootte niet noodzakelijk – vermits velen nooit voor de klas komen te staan – en dus ook niet langer vereist. Wel moet er in een directieteam, in functie van de evaluatie van leraren en ander pedagogisch personeel, minstens 1 iemand zijn met een pedagogisch bekwaamheidsbewijs. Ter competentieversterking en wat meer uniformiteit komt er – cf. de engagementsverklaring lerarenopleiding – evenwel een uniforme **Vlaanderenbrede basisopleiding voor directeurs**, geschikt om ook als werkstudent te volgen. Zo willen we op een kwaliteitsvolle manier ook **externe profielen aantrekken**.

- Scholen zijn zich vaak nog te weinig bewust van alle mogelijkheden die vandaag bestaan om iemand te werk te stellen. Er komt een **ondersteunend aanspreekpunt of hr-team** bij AGODI dat scholen wegwijs maakt in personeelsregelgeving, zodat elke drempel om een gemotiveerd personeelslid aan te stellen zou verdwijnen.

- We verbreden de bestaande nieuwsbrief SchoolDirect tot een **rechtstreeks communicatiekanaal vanuit de Vlaamse overheid naar alle onderwijspersoneel**. Via een samenwerkingsovereenkomst tussen het onafhankelijke kenniscentrum Leerpunt en Klasse wordt deze laatste meer dan ooit het medium dat leraren ondersteunt met bruikbare informatie gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek.

11.4 Scholen versterken

- Scholen en schoolbesturen staan centraal in het waarborgen van de onderwijskwaliteit. We verwachten van schoolbesturen dat ze over een open en transparante boekhouding beschikken waarin duidelijk is hoeveel van de ontvangen omkaderings- en werkingsmiddelen ingezet worden in de school en bovenschools. Zodra scholen een gelijkvormige open en transparante boekhouding hebben, ontkleuren we de middelen die we toekennen aan scholen en voeren in het basis- en secundair onderwijs 2 open end-omkaderingsbudgetten (1 voor primaire processen in de klas, 1 voor secundaire

processen) in. Daarnaast voorzien we 1 budget aan werkingsmiddelen. De budgetten voor professionalisering en ondersteuning worden gegenereerd door de scholen en toegekend aan de schoolbesturen, die autonoom transparante keuzes maken inzake de besteding en de externe begeleiding.

- Middelen – zowel financieel als personeel – moeten terechtkomen **op de klasvloer** bij leerlingen en leraren.

- De administratieve **realiteit** moet de feitelijke toestand weerspiegelen. We starten een transitie waarbij we de administratieve entiteit 'school' laten aansluiten bij de pedagogische realiteit. We tekenen een financieringssysteem uit waarbij schoolbesturen er geen belang bij hebben om zich in kleinere entiteiten op te splitsen.

- Om de onderwijskwaliteit te versterken, de planlast te verlagen en de autonomie van leraren en schoolteams te stimuleren, ondersteunen we de opmaak van leerplannen van onderuit. Die leerplannen zijn ambitieuzer dan de minimumdoelen. We bepalen de rollen helder. De leerplannen worden goedgekeurd door het schoolbestuur. De ontwikkelaars van een leerplan kunnen dat desgewenst voor advies voorleggen aan het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen. De onderwijsinspectie controleert voortaan in elke school alleen nog in welke mate minimumdoelen en maximale leerwinst bereikt worden.

- In samenspraak met de **Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen** evalueren we de systematiek van curriculumdossiers en beroepskwalificaties met het oog op een vereenvoudiging.

- De huidige invulling van de onderwijsvrijheid betekent te vaak dat studierichtingen in een regio meermaals worden ingericht voor telkens een te kleine groep leerlingen. We geven gefaseerd een nieuwe invulling en rationaliseren door de **keuzevrijheid per onderwijszone te waarborgen tot op het hogere niveau van de onderwijsvorm, de finaliteit en het studiedomein** en niet langer tot op het niveau van de studierichting. Bij het beoordelen van de vrije keuze wordt het onderscheid gemaakt tussen de scholen van het officieel onderwijs enerzijds en het vrij onderwijs anderzijds. De minimumpakketten worden in die oefening meegenomen. We screenen op het niveau van de onderwijszones het aanbod op overlap en kijken waar er eventueel kan worden bijgestuurd. In 2025-2026 wordt de matrix secundair onderwijs gescreend.

- Het opsplitsen van leerlingen in het officieel onderwijs per levensbeschouwing is organisatorisch moeilijk. We maken daarom voor het officieel onderwijs de omslag naar een model waarin we twee uur interlevensbeschouwelijke dialoog voorzien in het basis en secundair onderwijs binnen de lessentabel.

- Aan de 6 **erkenningscriteria** voor voorlopige erkenning van een nieuwe school worden extra criteria toegevoegd, minstens inzake de vereisten ten aanzien van de bestuurders en herkomst van financieringsstromen.

- Planlast is een veelkoppig monster en de last zit vaak op verschillende niveaus. Daarom helpen we scholen om hun planlast in kaart te brengen via de bestaande 'planlastcalculator'. Daarna kunnen scholen een beroep doen op externe ondersteuning om komaf te maken met overbodig papierwerk.

- De Vlaamse overheid moet ter zake resoluut verantwoordelijkheid opnemen. We vragen dat ook koepels, netten en schoolbesturen zelf actief bijdragen aan de vermindering van de planlast en zelf voorstellen doen. We creëren een centraal aanspreekpunt waar het onderwijsveld met vragen over planlast en vragen over de wettelijke basis voor administratieve verplichtingen terechtkan.

- We stappen af van het idee dat regelgeving alle mogelijke situaties, problemen en mogelijke uitzonderingen moet vatten. Als in 1 school iets fout loopt, dan hoeven we in antwoord op dat lokale probleem niet altijd nieuwe regelgeving te maken voor alle instellingen. We stappen af van detailregelgeving en laten kwaliteit primeren op kwantiteit. We proberen nieuwe regelgeving die het volgende schooljaar ingaat zo snel mogelijk aan de scholen mee te delen.

- We stimuleren scholen om volop de vrijheden te gebruiken die ze hebben bij de organisatie van hun school. Desgevallend kunnen proeftuinen worden erkend. Dergelijke proeftuinen kunnen 'van onderuit' groeien en moeten niet noodzakelijk kaderen in een groot overheidsproject.

- We investeren in de **digitalisering van procedures** om planlast terug te dringen. We zorgen ook dat de Vlaamse overheid een overkoepelende digitale overheid wordt, zodat zo veel mogelijk processen echt worden geautomatiseerd.

11.5 Focus op kwaliteit en excellentie

- We bevestigen expliciet dat scholen **veel verder kunnen gaan dan de minimumdoelen.** We maken ook van het optimaal inzetten van het aantal beschikbare lesdagen een outputindicator. Voor secundaire scholen moeten naast de Vlaamse toetsen ook zaken zoals kansen op de arbeidsmarkt en doorstroom naar en in hoger onderwijs, maar ook een disproportionele vroegtijdige uitstroom uit de school en het respecteren van het leerrecht van leerlingen een beeld geven van die output.

- We ondersteunen scholen bij de implementatie van de Vlaamse toetsen binnen hun kwaliteitszorgbeleid. Het versterken van de eigen kwaliteit is daarbij de centrale doelstelling. Scholen die onder de lat doorgaan, volgen een verplicht verbetertraject. We evalueren de bestaande toetsen en op basis van die evaluatie beslissen we over een uitbreiding naar het 4de jaar van het secundair onderwijs en een uitbreiding naar andere leergebieden. Onderwijsverstrekkers hebben (overeenkomstig de decretale bepalingen ter zake) de mogelijkheid om eigen items toe te voegen bij de Vlaamse toetsen, zonder de vergelijkbaarheid te hypothekeren.

- We verwachten van alle scholen dat ze alle leerlingen **duidelijk en regelmatig evalueren met toetsen. Een toets is immers ook een leermoment.** Ook moet de school **helder en precies communiceren over die evaluatie**. Dus liever punten, klasgemiddelde, mediaan en een gesprek met ouders dan duimpjes, smileys en ellenlange uitgeschreven teksten.

- **Herexamens** en **vakantietaken** zijn in het secundair onderwijs nuttige instrumenten die leerlingen echt kunnen helpen.

- Leerlingen die nood hebben aan remediëring op maat, moeten daarvoor op hun school kunnen rekenen. Deze remediëring op school kan plaatsvinden binnen en buiten de reguliere lestijd.

- **Leerlingen** die **meer uitdagingen** nodig hebben, moeten die kunnen krijgen op school, zowel in het basis- als in het secundair onderwijs. Leerlingen die uitblinken in bepaalde vakken moeten de mogelijkheid krijgen om die theoretisch en praktisch uit te diepen. We ondersteunen scholen voor secundair onderwijs om daarvoor samenwerkingen op te zetten met instellingen voor hoger onderwijs en bedrijven.

- We versterken het **beleid rond (uitzonderlijke) hoogbegaafdheid en snel lerenden** dat vorm kreeg in de voorbije jaren. We ambiëren een versterkte samenwerking tussen het interuniversitair expertisecentrum rond Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functionerende Leerlingen en het kenniscentrum Leerpunt.

- Het Excellentiefonds en **olympiades** van zowel praktische als algemene vorming maken we ruimer bekend en zetten de versterkte ondersteuning verder. Deelnemers, zowel leerlingen als scholen, kunnen dan met de terugkoppeling aan de slag.

- **Betere handboeken en goed lesmateriaal** zijn essentieel. We voorzien een onafhankelijk keurmerk voor leermiddelen, gebaseerd op het werk van de kwaliteitsalliantie. We stimuleren de markt ook om een goedkoper en duurzamer aanbod te creëren.

- **Er komt een uitdoofbeleid inzake invulboeken.** Als dat niet kan door een overeenkomst tussen alle betrokken partijen, nemen we dat op in de regelgeving.

- **Digitalisering** is ook een belangrijke hefboom voor meer onderwijskwaliteit. In de voorbije jaren heeft ons onderwijs dankzij de **Digisprong** een historische stap vooruit gezet op digitaal vlak en we stellen dit veilig door een vervolg te breien aan deze belangrijke operatie. We herhalen dus de investering in de noodzakelijke **ICT-infrastructuur** voor leerlingen, leraren en schoolteams. Daarnaast ondersteunen we leraren in de **professionalisering** van effectieve digitale **didactiek**. We zorgen dat scholen een **beleid** opstellen rond digitalisering in hun school. We versterken de samenwerking met de EdTech-sector. We garanderen degelijke **gegevensbescherming** van leerlingen, maar zorgen er tegelijk voor dat gegevens vlot kunnen gedeeld worden met het betrokken onderwijs- en zorgpersoneel.

- De **Onderwijsinspectie** moet zich terug focussen op haar kernopdracht, namelijk het doorlichten van wat er in de scholen en op de klasvloer gebeurt. Ze gaat daarbij gedifferentieerd en onafhankelijk te werk op basis van een aantal prestatie- en outputindicatoren (resultaten op de Vlaamse toetsen, het verloop van leraren, doorstroom naar het hoger onderwijs en de arbeidsmarkt, vroegtijdige uitstroom uit de school, het respecteren van het leerrecht van de leerlingen en andere data zoals vervat in Datawijzer) en het Referentiekader Onderwijskwaliteit. Tijdens de doorlichting focust ze op het bereiken van de minimumdoelen en het stellen van hoge verwachtingen, de leerlingenbegeleiding, de interne kwaliteitszorg en het hr-beleid van een school. Gezien de ontkleuring van de middelen is het

ook van belang om de nodige financiële controles en audits te kunnen uitvoeren. Daarom krijgt de verificatie de expliciete opdracht om de doelmatigheid van de inzet van middelen (inzet in primaire processen, secundaire processen, bovenschools) na te gaan. De Onderwijsinspectie krijgt genoeg personeel om met genoeg frequentie te kunnen doorlichten.

- Het **referentiekader voor onderwijskwaliteit** (het OK) wordt verduidelijkt zodat de kwaliteitsverwachtingen voor iedereen begrijpelijk zijn. Het OK moet voor alle belanghebbenden eenvoudig, helder en functioneel zijn: wat de inspectie vaststelt, moet ook duidelijk zijn voor alle belanghebbenden.

- We **willen** dat de overheid kan ingrijpen als het ergens fout loopt. De Vlaamse toetsen zijn per definitie ontwikkelingsgericht en kunnen ook als knipperlicht functioneren. Scholen die op basis van de Vlaamse toetsen bij leerlingen maximale leerwinst bereiken én in vergelijking met gelijkaardige scholen (op basis van leerlingenkenmerken) goede resultaten boeken, zullen minder doorgelicht worden. Scholen die slecht presteren, krijgen regelmatiger de Onderwijsinspectie op bezoek. Na een negatieve doorlichting op basis van het OK kan een verplicht begeleidingstraject opgestart worden. In extremis wordt de erkenning van de school ingetrokken. Sancties staan daarbij in verhouding tot de inbreuk en worden vastgelegd in een regelgevend kader.

11.6 Zorg, inclusie en maatwerk

- Ook leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs. We zetten verder in op basiszorg en verhoogde zorg en versterken de samenwerking tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Het decreet leersteun wordt geëvalueerd. De (extra) middelen die worden ingezet voor leersteun dienen te gaan naar maximaal rechtstreeks contact met leerling en leraar in de klas.

- Naar aanleiding van het rapport van de onafhankelijke Commissie Inclusief Onderwijs organiseren we een staten-generaal. In een co-creatief traject formuleren de stakeholders concrete en gedragen realistische voorstellen over de evolutie naar een meer inclusief onderwijs. Daarbij gaat aandacht naar de rol van het gewoon onderwijs, het buitengewoon onderwijs en de leersteuncentra. Uitgangspunten zijn kwaliteitsvol onderwijs voor álle leerlingen, de haalbaarheid voor de leraar en het versterken van de schoolteams en de leraar in de klas.

- Het motto **'gewoon onderwijs als het kan, buitengewoon onderwijs als het nodig is'** blijft en we komen aangegane engagementen na.

- Er komt een **inschrijvingsdecreet buitengewoon onderwijs** met een passend systeem of platform, aangepast aan noden van leerlingen en scholen.

- We faciliteren de **samenwerking** tussen scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs. Scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs die als 1 school willen functioneren, krijgen die mogelijkheid. Zij nemen een rol op als pioniersscholen en brengen verder de mogelijkheden en drempels in de samenwerking tussen buitengewoon en gewoon onderwijs in kaart.

- Samen met het beleidsdomein MOW, ouders, scholen en kinderopvang wordt het **leerlingenvervoer buitengewoon onderwijs** tegen het licht gehouden om een systeem uit te werken waarbij de kinderen minder lang op de bus zitten. We bouwen daarbij verder op de goede praktijken uit de pilootprojecten. **Het huidige absolute 'recht op leerlingenvervoer' hervormen we** voor nieuwe instromers en daarbij vertrekken we vanuit de mogelijkheden van leerlingen en ouders. Die oefening wordt gekoppeld aan initiatieven omtrent **voor- en naschoolse kinderopvang** in het buitengewoon onderwijs, die het op- en afhalen haalbaarder moeten maken.

- We investeren verder in een goed regionaal gespreid aanbod van (campus)scholen (buiten)gewoon onderwijs. We willen dat elke onderwijskoepel/net een inspanning doet voor plaatsen buitengewoon onderwijs die correspondeert met het marktaandeel in het gewoon onderwijs. We brengen dit in kaart en wijzen desnoods capaciteitsmiddelen toe a rato van de verantwoordelijkheid die wordt genomen.

- We evalueren de uitrol van het decreet over de onderwijsinternaten.

- Mentaal welbevinden van jongeren is een reële zorg waar heel wat onderwijsinstellingen mee kampen. Willen we leerlingen, leraren en het leren zelf opnieuw centraal plaatsen in ons onderwijs, dan is het van belang dat scholen zich omringen met onderwijsprofessionals die hen daarin ondersteunen.

- Veerkracht en weerbaarheid in de brede samenleving zijn essentieel in de huidige maatschappij. Ook vanuit het onderwijs zetten we in op het versterken van de weerbaarheid van jongeren en vormt mentaal welzijn een belangrijk aandachtspunt. Wanneer scholen signalen opvangen dat het mentale welzijn van een leerling onder druk staat, kunnen ze dit signaleren aan het CLB. Het CLB kan daarna als dat nodig is vanuit haar draaischijffunctie gericht doorverwijzen. We stimuleren een schoolcultuur waarin jongeren preventief aan mentale gezondheid leren werken. We ondersteunen scholen bij het ontwikkelen van een doortastend antipestbeleid. Daarnaast promoten we omstaanderstrainingen voor leraren en leerlingen.

- Vlaanderen voert een **smartphoneverbod in voor het basisonderwijs**. We voeren daarnaast een breder onderzoek naar de impact van sociale media op het mentaal welzijn, de concentratie en leerprestaties van jongeren op secundaire scholen en welke maatregelen we daaromtrent kunnen nemen. Secundaire scholen worden in tussentijd aangemoedigd om een strikt beleid over smartphonegebruik op school te ontwikkelen via het schoolcontract.

- We laten de CLB's meer samenwerken met als finaal doel te komen tot een overkoepelende territoriaal gebonden werking. Ter zake detecteren we obstakels en werken we ze weg. Daarnaast versterken we ook de samenwerking tussen de CLB's en het beleidsdomein Welzijn.

- De CLB's moeten onderwijs en hulpverlening met elkaar verbinden. CLB's dienen dan ook hun rol als draaischijf tussen onderwijs en welzijn ten volle op te nemen en kunnen rekenen op een sterk hulpverleningsaanbod.

- We versterken de samenwerking tussen de pedagogische begeleidingsdiensten, de leersteuncentra en de centra voor leerlingenbegeleiding, over grenzen van schoolbesturen, koepels en netten heen.

- De CLB's vragen we om nog meer dan vandaag aanwezig te zijn op scholen en in te zetten op blended-hulpverlening. In het kader van Leersteun blijven we hun werking monitoren.

11.7 Samen school maken

- We doen een duidelijk appel op de **verantwoordelijkheid van ouders**.
    - Het **schoolreglement** groeit uit tot een schoolcontract waarin ouders en school bindende afspraken maken over de manier waarop ze een bijdrage leveren in het ontwikkelings- en leerproces. Op die manier kunnen we ouders ook aanspreken op die engagementen.
    - De strijd tegen het luxeverzuim betekent óók dat we streng toezien op de toepassing van de huidige regeling inzake minimale onderwijstijd. Meer nog, we verstrengen de huidige regelgeving inzake minimale onderwijstijd.
    - We zetten in op een herwaardering van het tso, bso en kso. In het kader van kostenbeheersing investeren we extra werkingsmiddelen voor het tso, bso en kso. Er wordt gecontroleerd dat die bijkomende middelen ingezet worden voor het verlagen van de schoolfactuur. We leggen daarbij de focus op de duurste richtingen voor de leerlingen.
    - We willen in Vlaanderen gelijke onderwijskansen voor alle kinderen. Het welbevinden van onze jongsten op school is een belangrijke gedeelde doelstelling. Ouders zijn de eerste partners van scholen en schoolteams. Zij dragen de eerste en belangrijkste verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen. Betrokken ouders bouwen actief mee aan de ideale leeromgeving die nodig is voor goede onderwijsprestaties. Betrokken ouders zijn dus geen 'klant' van een school, maar timmeren samen met de school aan sterk onderwijs. We verwachten van ouders dat ze actief de schoolloopbaan van hun kinderen volgen. Waar nodig, bieden we ouders ook de ondersteuning aan om die taak op te nemen. Vanuit zijn opdracht is het CLB het eerste aanspreekpunt voor de school.
    - Wanneer er signalen zijn dat ouders moeite hebben om hun verantwoordelijkheid op te nemen, kunnen scholen via het CLB dat discreet melden aan het lokaal sociaal beleid. In dat geval kan het lokaal sociaal beleid ouders die hulpbehoevend zijn de nodige ondersteuning bieden. Het lokaal sociaal beleid kan daarbij brugfiguren inzetten.
    - Wanneer ouders hun verantwoordelijkheid niet willen opnemen, kan het lokaal sociaal beleid de schoolbonus en de schooltoeslag rechtstreeks laten toekomen bij de school of zelf omzetten in materiële hulp voor de kinderen. Alle kinderen verdienen immers alle onderwijskansen.
    - Ook Vlaanderen levert belangrijke inspanningen met betrekking tot het welbevinden van jongeren op school. Als basisscholen en het betrokken lokale sociale beleid in collectieve ondersteuning willen voorzien rond gezonde maaltijden op school, kunnen ze een beroep doen op Vlaamse cofinanciering.

- Momenteel duurt het 2 jaar voor wordt ingegrepen op de schooltoeslag wanneer een leerling te vaak onwettig afwezig is van school. We willen een betere opvolging en sneller ingrijpen. Daarom verlagen we de termijn waarna ingegrepen wordt van 2 schooljaren naar 1 schooljaar. Te veel onwettig afwezig in 1 schooljaar betekent het verlies van de schooltoeslag.

- We versterken de studiekeuzebegeleiding en bekijken onder meer hoe we de Talentcenters Vlaanderen breed kunnen uitrollen. De Talentcenters brengen de interesses en talenten van alle leerlingen in kaart en doen suggesties van mogelijke vervolgopleidingen.

- **Ouders** moeten hun kinderen kunnen inschrijven in de school van hun voorkeur. We voorzien de nodige middelen voor capaciteitsuitbreiding. Scholen secundair onderwijs krijgen de mogelijkheid om in overcapaciteit inschrijvingen te aanvaarden van leerlingen uit de buurt.

- We sensibiliseren scholen inzake de mogelijkheden die het inschrijvingsdecreet biedt inzake de buurtwerking en ondervertegenwoordigde groepen in de leerlingenpopulatie.

- De financiering van de ouderkoepelverenigingen wordt hervormd. Er komt – net zoals bij de leerlingen (cf. Scholierenkoepel) – **1 gefinancierd aanspreekpunt voor de Vlaamse overheid**.

- Inspraak en participatie van leerlingen en studenten dragen bij tot het welbevinden en beïnvloeden de leerresultaten positief. Daarom blijven we inzetten op leerlingenparticipatie op alle niveaus. De Scholierenkoepel en de Vlaamse Vereniging Studenten (VVS) zijn daarbij belangrijke partners.

- De **VLOR** wordt ingekanteld in de SERV zodat er een betere afstemming komt tussen onderwijsactoren en andere socio-economische spelers. Het onderwijs is immers nauw verweven met de rest van de samenleving en wat in het belang is van scholen, is ook in het belang van de rest van de samenleving. De taakstelling en samenstelling van de VLOR worden behouden bij de integratie in de SERV.

11.8 Schoolinfrastructuur

Wie investeert in onderwijskwaliteit, moet ook investeren in kwalitatieve onderwijsinfrastructuur. De voorbije legislaturen werden de budgetten opgetrokken en we moeten het investeringsritme aanhouden.

- We zetten de inspanningen inzake bijkomende onderwijsinfrastructuur onverminderd verder op basis van de resultaten van de nieuwe capaciteitsmonitor. We zetten in op scholen die **B-stroom** inrichten en het aanbod **buitengewoon onderwijs** versterken. We bouwen garanties in dat de middelen prioritair worden ingezet waar de noden het hoogst zijn. We geven een stevige stimulans aan scholen die netoverschrijdend samenwerken met extra capaciteitsmiddelen.

- We bekijken hoe gemeenschappelijke campussen waar gewoon en buitengewoon onderwijs samenwerken voorrang kunnen krijgen bij investeringen. Daarbij zullen gemeenschappelijke campussen waar gewoon en buitengewoon onderwijs samenwerken hoger scoren.

- We gaan na hoe we de onderwijsbestemming van de huidige schoolinfrastructuur maximaal kunnen blijven garanderen over de onderwijsnetten heen. Daarnaast onderzoeken we of schoolbesturen een

voorkooprecht kunnen krijgen.

- We zetten in scholenbouwdossiers in op **administratieve vereenvoudiging** door het gebruik van al beschikbare gegevens. We organiseren recurrent **DBFM**-programma's naar het model van Scholen van Vlaanderen. Op die manier ontzorgen we schoolbesturen en wordt voorzien in structureel onderhoud van de gebouwen. We monitoren beter de omzetting van toegekende middelen en realisaties.
- We blijven overleggen met verschillende belanghebbenden zoals het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap, het GO! en de onderwijsnetten om tot een realistisch, gedragen en ambitieus kader te komen voor energieprestatie-eisen, rekening houdend met de ouderdom van het patrimonium. We investeren in kwalitatieve, hedendaagse en groene schoolinfrastructuur en zetten verder in op de realisatie van asbestveilige scholen. We nemen een krachtig initiatief voor bijkomende plaatsing van **zonnepanelen op schooldaken**, waarbij ontzorgen en voordelige financiering voorop staan. Via het luchtkwaliteitsfonds blijven we structureel en recurrent investeren in **luchtkwaliteit**.
- Schoolgebouwen en speelplaatsen moeten **ook buiten de schooluren maximaal toegankelijk** zijn voor naschoolse opvang, academies, sportclubs, jeugdorganisaties en verenigingen uit de buurt. Naschoolse opvang focust op een zinvolle invulling (huiswerk, sport, taal, …). We stimuleren lokale besturen om een beleid op te zetten dat het delen van infrastructuur door scholen actief ondersteunt om zo te komen tot zogenaamde brede scholen, waarbij kinderen met elkaar in contact komen via taalrijke activiteiten en de kans krijgen hun talenten te ontdekken en te ontplooien. Ook enten we de verschillende overheidsinfrastructuursubsidies op elkaar zodat gecombineerde projecten van bijvoorbeeld zorg en onderwijs gemakkelijker te realiseren zijn.
- We gaan na op welke manier gebouwen die vandaag niet langer hun oorspronkelijke functie vervullen, op een vlotte manier een onderwijsbestemming kunnen krijgen. We denken bijvoorbeeld aan kantoorgebouwen, kerken…
- Scholen met beschermde schoolgebouwen geven we maximaal toegang tot (specifieke) oproepen rond onroerend erfgoed.

11.9 Basisonderwijs: een sterke start voor elk kind

- Sterke basisscholen staan garant voor een sterke start voor elk kind. Basisscholen moeten zo veel mogelijk ingebed zijn in de lokale leefgemeenschappen om de bereikbaarheid, de betrokkenheid en de sociale integratie in de leefomgeving van de leerlingen te waarborgen. We blijven die **lokale verankering** garanderen.

- We trekken de nodige middelen uit om de klasgrootte werkbaar te houden voor de leraar en genoeg capaciteit te voorzien. Zo zorgen we ervoor dat de talige interacties en de kwaliteit van het onderwijs versterkt worden. We brengen nieuwe expertise binnen via de master basisonderwijs en creëren extra ruimte voor directies basisonderwijs om **ook andere geschikte profielen aan te trekken** die de leraren kunnen ontzorgen.

- We verwachten dat kleuters die starten in het kleuteronderwijs zindelijk zijn zodat leraren in de kleuterschool zich op hun kerntaak kunnen focussen.

- De leraren beslissen in de **klassenraad** aan het einde van het kleuteronderwijs of het kind klaar is voor het 1ste leerjaar. Ouders kunnen dat oordeel niet naast zich neerleggen, maar ze hebben een beroepsmogelijkheid.

- In het basisonderwijs **focussen** we opnieuw op de kern: een kennisrijk curriculum, met veel aandacht voor kennis van het Nederlands en wiskunde, persoonsvormende en socialiserende vaardigheden. Bij de ontwikkeling van de minimumdoelen houden we ook rekening met de aanbevelingen van de parlementaire Commissie Grensoverschrijdend Gedrag.

- In het kleuteronderwijs worden om een kennisrijk curriculum te bereiken minimumdoelen geformuleerd voor woordenschat en luistervaardigheden en zullen er na te streven minimumdoelen gelden voor spreekvaardigheden en aanvankelijke lees- en schrijfvaardigheden. Bij de ontwikkeling van de **nieuwe minimumdoelen lager onderwijs** leggen we de **focus op Nederlands en wiskunde** in een **kennisrijk curriculum** met aandacht voor STEM. In het lager onderwijs leggen we vast dat **minimaal de helft van de onderwijstijd naar wiskunde en Nederlands** moet gaan.

- Nederlands is de taal die leren mogelijk maakt. We gaan dan ook voor ambitieuze minimumdoelen Nederlands. De minimumdoelen Nederlands zijn daarbij in het basisonderwijs niet alleen te bereiken op populatieniveau, maar op individueel niveau. We bieden kinderen gelijke leerkansen.

- De Vlaamse toetsen aan het einde van het 4de leerjaar en de klastoetsen zijn een indicator van waar leerlingen op dat ogenblik staan. Leraren kunnen onder andere op basis daarvan hun leerlingen nog gerichter ondersteunen in het behalen van de minimumdoelen. Leerlingen die aan het eind van het basisonderwijs de minimumdoelen Nederlands volgens de klassenraad niet afdoende bereikt hebben, worden – als ze toch nog overgaan naar het secundair onderwijs – in het secundair onderwijs verplicht om wekelijks 3 lesuren extra Nederlands te volgen, bovenop de wekelijkse lessentabel.

11.10 Secundair onderwijs

- In het secundair onderwijs werden recent grote hervormingen doorgevoerd. We volgen de implementatie van die hervormingen op en sturen gericht bij waar nodig. In dat kader optimaliseren we de inzet van de differentiatie-uren in de eerste graad. We geven scholen meer vrijheid bij de invulling van het pakket aan differentiatie-uren. Ze kunnen ervoor kiezen om die in te vullen met algemene (Nederlands, wiskunde…) dan wel praktijk- of technische vakken. Op die manier kunnen scholen vanaf het 1ste jaar maximaal inspelen op de capaciteiten en interesses van leerlingen en op het aso-, tso-, kso- en bso-aanbod in de volgende jaren. We trekken volop de kaart van het **beroeps- en technisch secundair onderwijs,** dat we nog beter laten aansluiten op de reële arbeidsmarkt of de aansluitende vervolgopleidingen. Daartoe verhogen we de werkingsmiddelen voor het bso, tso en kso. Zo houden we de schoolkosten onder controle.

- We zorgen voor een evenwicht tussen kennis en praktijk waarbij vakbekwaamheid centraal staat. We bouwen de RTC's verder uit tot permanente laagdrempelige overlegplatformen tussen scholen en de nabije (zorg)bedrijven om hen intenser te laten samenwerken op vlak van programmatie, gebruik van technieken, materialen en machines, duaal aanbod, stageaanbod... Daarom gaan we na hoe we de

werking van de RTC's dichter bij de onderwijszones en lokale arbeidsmarkt kunnen brengen. Ook nemen we daarover duidelijke en afdwingbare KPI's op in de beheersovereenkomsten met de RTC's.

- We laten jongeren niet los en voorzien vanaf de leeftijd van 16 jaar in **verschillende kwalificerende leerwegen,** en dat in samenwerking met andere partners zoals de examencommissie, het volwassenenonderwijs, het bedrijfsleven en het hoger onderwijs. Leerlingen kunnen hun deeltijdse leerplicht vervullen via een combinatie van algemene en beroepsgerichte vorming op school en/of op de werkvloer. De school neemt daarin een coördinerende rol op.

- We garanderen het leerrecht voor alle jongeren, desgevallend via trajecten op maat. We evalueren het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen en bekijken de verdere uitrol van de systematiek. We voorzien tijdelijk onderwijs aan huis (TOAH) voor leerlingen in een veilig verblijf. We voorzien in elke provincie een basis- en een secundaire school voor type 5.

- We versterken **duaal leren.** We maken het systeem flexibeler, waardoor scholen en bedrijven niet afhaken, en voorzien de mogelijkheid voor een intensief traject werkplekleren gecoördineerd door de school en geven zo meer leerlingen kansen op sterk praktijkonderwijs.

- Voor jongeren die nog competenties missen om te leren en te participeren op de werkvloer en die vastgelopen zijn in het secundair onderwijs, werken we via een brede aanloopfase/groeifase aan een flexibel en breed onderwijs- en ondersteuningsaanbod op maat dat toeleidt naar een onderwijskwalificatie, een of meerdere beroepskwalificaties en/of deelkwalificaties. We evalueren de NAFT-trajecten.

- We herbekijken de overeenkomsten tussen school, leerling en bedrijf waar men leert, en we zorgen ervoor dat die het leerpotentieel vergroten.

- We laten **bedrijven participeren** in het beroeps- en technisch onderwijs. Zo brengen we leerlingen, scholen, bedrijfswereld en werk dichter bij elkaar. **Hybride professionele carrières** tussen onderwijs en bedrijfswereld stimuleren we. Om (vak)leraren zo efficiënt mogelijk in te zetten, stimuleren we scholen om samen te werken, ook over de netten heen.

11.11 Hoger onderwijs

We streven ook in het hoger onderwijs naar de best mogelijke onderwijskwaliteit.

- Om de studieduur van jongeren zo efficiënt mogelijk in te delen, blijven we inzetten op een **performante studie-oriëntering**, die al start in het secundair onderwijs. We dichten de kloof tussen secundair en hoger onderwijs. Daarbij bieden we elke jongere met een achterstand de kans om zich te remediëren of te heroriënteren in het hoger onderwijs. We evalueren de studievoortgangsmaatregelen zoals decretaal bepaald.

- **Verplichte starttoetsen**, waarbij studenten die een onvoldoende halen een remediëringstraject moeten volgen, worden in de bacheloropleidingen stapsgewijs de standaard.

- Via een hervormd financieringsmodel met doeltreffende, evenwichtige, voorspelbare en rechtvaardige parameters verzekeren we de kwaliteit van ons hoger onderwijs (inclusief de graduaatsopleidingen) en versterken we de samenwerking tussen instellingen. Daarbij zorgen we dat elke instelling zijn eigen sterktes kan uitbouwen. We garanderen universiteiten en hogescholen hun financiering via een **decretaal kader**. In het kader van het nieuw financieringsmodel wordt de financiering van nieuwe studenten van buiten de EER beperkt tot 2% per hogeronderwijsinstelling.

- We voorzien in een **infrastructuurinvestering** om onderwijsgebouwen technologisch en duurzaam te maken. Multifunctionele inzet van de gebouwen wordt een van de vereisten om aanspraak te maken op die investeringsmiddelen. De middelen voor investeringen in infrastructuur worden ingekanteld in de werkingsmiddelen van de instellingen.

- We vragen de regeringscommissarissen toe te zien op een redelijke beperking van de uitgaven van de hogeronderwijsinstellingen in het kader van marketing, sponsoring en reclame.

- We zetten in op een rationeel en geactualiseerd studieaanbod, dat aansluit bij recente onderzoeksontwikkelingen en de vragen van de arbeidsmarkt. In samenwerking met de universiteiten, de hogescholen, het werkveld en het maatschappelijk veld **werken we een nieuw programmatiemodel uit**. Enerzijds wensen we dat de toekomstige aanvraagprocedures vlotter verlopen met minder planlast, anderzijds is een meer lange termijnplanning en visie op basis van onderzoek, maatschappelijke noden en noden van de arbeidsmarkt wenselijk. Via die weg kan er ook beslist worden over nieuwe opleidingen. Op die manier kunnen we in Vlaanderen blijven genieten van een **hedendaags en rationeel opleidingsaanbod**. De focus komt te liggen op **een betere territoriale spreiding** van het aanbod en **maximale instellingsoverstijgende samenwerking** en overleg tussen de hoger onderwijsinstellingen en het afnemend veld.

- In functie van een kwaliteitsvol hoger onderwijs vrijwaren we te allen tijde het **Nederlands als onderwijstaal** in het hoger onderwijs en voorzien we een sterk genoeg internationaal en anderstalig aanbod, internationale uitwisseling en internationale samenwerking in onderzoek, onderwijs en beleid.

- We schrappen de mogelijkheid om een uitzondering aan te vragen op de **equivalentievoorwaarde**. Het uitgangspunt moet altijd zijn dat elke opleiding hoger onderwijs in Vlaanderen minstens ook in het Nederlands te volgen moet zijn en dat op eenzelfde niveau als de Engelstalige opleiding.

- De regeringscommissarissen blijven nauwgezet toezien op het naleven van de decretale taalregeling.

- We bouwen de Vlaamse Planningscommissie uit tot een Vlaamse Commissie voor de planning van zorg- en welzijnsberoepen. We berekenen **de Vlaamse (tand)artsenquota** op basis van een dynamisch Vlaams planningsmodel met inbegrip van een actueel (medisch) kadaster beheerd door de Vlaamse Planningscommissie (VPC). De toegang tot de studie wordt geregeld via een numerus fixus en een ingangsexamen. De Vlaamse overheid legt na advies van de VPC en betrokken federale instanties de subquota vast. Het doel is om voldoende aanbod van huisartsen en tandartsen te verzekeren voor het

hele Vlaamse grondgebied. We houden rekening met de beschikbare stagecapaciteit en hebben aandacht voor de nood aan Nederlandstalige (tand-)artsen in Brussel en de Vlaamse Rand. Zolang de financiering op federaal niveau gebeurt, worden er interfederaal afspraken over gemaakt.

- We ontwikkelen een systeem om ***microcredentials*** in het hoger onderwijs toe te kennen om levenslang leren aan te moedigen.
- We onderzoeken of en hoe we studentenvoorzieningen op regionaal niveau en over associaties heen kunnen organiseren om de middelen maximaal te investeren in de studenten en doelgericht in te zetten. Daarnaast investeren we in studentenvoorzieningen om tegemoet te komen aan de noden.
- De afhandeling van studietoelageaanvragen en de timing van uitbetaling worden versneld. Om de uitbetaling van studietoelagen sneller te laten verlopen, wordt een beroep gedaan op het Vlaams Agentschap voor de Uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid (VUTG).
- 20 jaar na de invoering van de Bologna-hervorming in Vlaanderen is het hoog tijd voor een evaluatie. Het doel is studenten verzekeren van een efficiënte en effectieve studieloopbaan.
- We versterken het diversiteitsbeleid in het hoger onderwijs. In de eerste plaats zetten we in op een sterk basis- en secundair onderwijs. Om meer zicht te krijgen op de cijfers, vragen we universiteiten en hogescholen om geaggregeerde data over het studiesucces van al hun studenten publiek beschikbaar te maken.
- We starten een overleg op met de federale overheid om te onderzoeken of en hoe de politiescholen kunnen worden overgeheveld, inclusief bijbehorende financiering.

11.12 Deeltijds kunstonderwijs

Ook in het deeltijds kunstonderwijs streven we naar **excellentie**.

- We passen **het decreet over deeltijds kunstonderwijs** (dko) aan naar aanleiding van de evaluatie van het decreet en we blijven voorzien in aanbod voor heel Vlaanderen.
- We stimuleren de **kruisbestuiving** tussen het leerplichtonderwijs en het dko in het kader van het BOA-decreet maar ook onder andere inzake het openstellen van de infrastructuur.
- In het deeltijds kunstonderwijs moet bijzondere aandacht uitgaan naar de **planlast** die academies momenteel ervaren.

11.13 Levenslang leren

- De centra voor volwassenenonderwijs zetten versterkt in op cursussen **Nederlands en diplomagerichte opleidingen** die cursisten toeleiden naar een diploma secundair onderwijs. In overleg met de sectoren

ontwikkelen ze opleidingen en modules die leiden tot beroepskwalificaties die afgestemd zijn op de noden van de arbeidsmarkt. **Inschrijvingsgelden kunnen verschillen** al naargelang ze toeleiden tot knelpuntberoepen.

- De samenwerking met de VDAB over de oriëntering van werkzoekenden naar het opleidingsaanbod van de CVO's wordt versterkt. Ook de Leerwinkels verwijzen door naar het opleidingsaanbod van de CVO's.
- Gelet op de kracht van dit onderwijs voor maatschappelijke integratie en inburgering, bekijken we hoe we de centra voor volwassenenonderwijs en basiseducatie kunnen blijven ondersteunen bij het voorzien van een aanbod gericht op NT2, tweedekansonderwijs en functionele geletterdheid.
- Kortgeschoolden maken te weinig gebruik van het aanbod van opleidingen in het volwassenenonderwijs. De CVO's kunnen meer drempelverlagend werken.
- De vrijstellingscategorieën voor het inschrijvingsgeld in het volwassenenonderwijs worden aangepast zodat ze **inkomensgerelateerd** worden en niet meer op basis van statuten worden toegekend. Ook bij nieuwkomers gaan we uit van het principe dat wie kan bijdragen, ook effectief inschrijvingsgeld betaalt.
- Hinderpalen die maken dat centra voor volwassenenonderwijs en basiseducatie niet vlot genoeg kunnen inspelen op wijzigende leervragen uit hun omgeving, werken we weg.

12 STRIJD TEGEN ARMOEDE

Met opmerkingen [AB89]: GBO komt in het volledige regeerakkoord NIET voor

12.1 Visie

Een sociaal Vlaanderen: we willen iedereen meekrijgen.

Hoewel het risico op armoede of sociale uitsluiting in Vlaanderen de afgelopen jaren is gedaald (van 13,9% in 2019 naar 12,2% in 2023) mag dat ons niet tevredenstellen. Want achter elk cijfer schuilt een menselijk verhaal; en iedere Vlaming die in armoede of sociale uitsluiting leeft, is er 1 te veel.

We moeten ons blijven inzetten om armoede te voorkomen, vroegtijdig te herkennen en mensen die in armoede leven, te ondersteunen om eruit te geraken. Werk is het middel bij uitstek richting sociale mobiliteit. Daarom vermijden we in ons sociale beleid maximaal werkloosheidsvallen en zetten we in op activering. We verwachten dat wie kan bijdragen, dat effectief ook doet. We versterken ook de financiële slagkracht van werkenden met een focus op de laagste inkomens.

Maar we vergeten niemand. Ook voor wie niet kan werken of hulpbehoevend is, blijft onze steun onmisbaar. Het is essentieel dat mensen die in armoede leven de juiste, gerichte en effectieve hulp ontvangen. Iedereen verdient een menswaardig bestaan. We versterken onze aanpak om dak- en thuisloosheid tegen te gaan. In een welvarende maatschappij als Vlaanderen zou iedereen thuis moeten kunnen komen. We voeren een

armoedebeleid zo dicht mogelijk bij de burger. De lokale besturen, mensen in armoede en middenveldorganisaties zijn onze eerste partner om de problematiek in kaart te brengen en aan te pakken.

We blijven waakzaam voor misbruik, want sociale voordelen moeten terechtkomen bij degenen voor wie ze bedoeld zijn. Door de noden van de meest kwetsbare te voorzien en te ondersteunen, bouwen we samen aan een Vlaanderen waar iedereen de kans krijgt om waardig te leven.

12.2 Een structurele aanpak van armoede

We kiezen voor een structurele aanpak van armoede over de diverse relevante Vlaamse beleidsdomeinen heen, met bijvoorbeeld het Sociaal Klimaatplan, gezonde schoolmaaltijden, sociale woningbouw, schoolfacturen in bso, tso en kso, de sociale toeslagen in het groeipakket…) met structurele betrokkenheid van mensen in armoede en hun verenigingen. Via het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding zorgen we voor een actieve onderlinge afstemming op Vlaams niveau en sensibiliseren we binnen de Vlaamse beleidsdomeinen over armoede. Daarnaast zorgen we ook voor de nodige afstemming met zowel het federale als het lokale bestuursniveau.

Om armoede te kunnen bestrijden moet armoede eerst herkend worden. Armoede brengt schaamte mee en de meeste mensen in armoede trachten dan ook hun situatie te verbergen. We voeren een sensibiliserend beleid ten aanzien van actoren, organisaties en het brede publiek om signalen die kunnen wijzen op armoede te herkennen en te erkennen. Daardoor kan zowel meer begrip voor hun situatie ontstaan als een snellere en efficiëntere toeleiding naar hulpverlening. Zowel vormingsorganisaties, lokale armoedeverenigingen als ervaringsdeskundigen kunnen daaraan bijdragen.

12.3 Een job als cruciale dam tegen armoede

Een **job** is nog altijd de beste en duurzaamste bescherming tegen armoede en sociale uitsluiting. Maar ook wie niet kan werken en hulpbehoevend is of in armoede leeft en hulpbehoevend is, ondersteunen we gerichter, beter en doelmatiger.

We onderzoeken hoe we via financiële prikkels OCMW's die inzetten op de activering en integratie van leefloongerechtigden verder kunnen ondersteunen. Die prikkels moeten resultaatgericht zijn en worden toegekend op basis van een aantal parameters.

De **verplichte inschrijving bij de VDAB** om aanspraak te maken op een (equivalent) leefloon wordt consequent toegepast en opgevolgd, met mogelijke uitzonderingen in geval van gezondheids- of billijkheidsredenen. We zorgen ervoor dat dit beleid zo snel als mogelijk overal effectief wordt uitgerold en sluiten daarvoor een samenwerkingsakkoord met de federale overheid.

Om ervoor te zorgen dat **sociale voordelen enkel terecht komen bij wie dat echt nodig heeft** koppelen we ze zo veel mogelijk aan het inkomen en niet aan het statuut. Om daarbij promotievallen te vermijden, laten we sociale voordelen gradueel uitdoven naarmate het inkomen stijgt. Via een centraal register wordt er bijgehouden hoeveel en welke sociale voordelen iemand krijgt. De instanties die die voordelen toekennen, kunnen dat register raadplegen, invullen en aanvullen.

12.4 De strijd tegen dak- en thuisloosheid

Dak- en thuisloosheid is de meest extreme vorm van armoede. Daarom voeren we de strijd tegen **dak- en thuisloosheid** op door het inzetten van modulaire woonunits. We blijven ook inzetten op projecten zoals **Housing First** voor daklozen die worstelen met complexe verslavings- en psychiatrische problematiek en stemmen onze aanpak af met de verschillende relevante actoren en bestuursniveaus. We voorzien daarvoor eveneens de nodige begeleiding. **Jongvolwassenen** die dreigen dak- en thuisloos te worden, moeten **op tijd gedetecteerd en ondersteund worden.**

Het basisuitgangspunt is en blijft de vrijwillige hulpverlening, waarvoor we basiscapaciteit verzekeren. Maar sommige hulpbehoevende dakloze personen en buitenslapers met psychologische, psychiatrische, verslavings- of enige andere problematiek zijn zorgmijdend en weigeren om op vrijwillige basis zorg en ondersteuning te ontvangen.

Wie in onze steden en gemeenten overlast (blijft) veroorzaken, kan voortaan door de vrederechter **een omvattend hulpverlenings- en begeleidingstraject opgelegd krijgen in een daarvoor aangewezen residentiële (boven)lokale voorziening**, evenals ambulante begeleiding door een multidisciplinair team. Dit is in het belang van die mensen zelf én in het belang van de veiligheid van de samenleving. In de residentiële setting worden de nodige stappen genomen om hun levenskwaliteit te verbeteren, hun inzicht te bieden in de mogelijke onderliggende problematiek en worden er handvaten en effectieve hulp geboden om hun problemen op een structurele manier aan te pakken. Hierbij wordt ingezet op dag- en nachtopvanginitiatieven. We voorzien in cofinanciering voor steden en gemeenten die dat inrichten, in samenwerking met het woonbeleid. We bewaken voor die doelgroep de doorstroom naar projecten als Housing First en waar mogelijk naar werk.

De Vlaamse overheid voorziet in **gestandaardiseerde tellingen van dak- en thuislozen**. Zo kan de problematiek beter worden gemonitord en kunnen de beleidsmiddelen doelgerichter en effectiever worden ingezet.

12.5 Sociale bescherming en hulp voor wie het echt nodig heeft

We **stimuleren supermarkten om hun overschotten** te schenken aan voedselverdeelinitiatieven die zich richten op mensen die dit het meest nodig hebben. Daarnaast ondersteunen we voedselhubs die zorgen voor de lokale en regionale verdeling van voedseloverschotten en lokaal geproduceerde voeding aan sociale organisaties.

We gaan in overleg met de federale overheid om de combinatie tussen leefloon voor meerderjarige kinderen die nog thuis wonen en het Groeipakket onmogelijk te maken.

We evalueren de bestaande REMI-tool en de toepassing ervan. We bekijken onder meer welke criteria lokale besturen in rekening nemen om bijkomende financiële steun uit te keren. Het verlenen van extra financiële steun mag immers geen werkloosheids- of inactiviteitsval tot gevolg hebben. In samenwerking met de lokale besturen werken we een bovenlokaal kader uit voor de toepassing van het REMI-systeem over heel Vlaanderen. Dat kader zorgt ervoor dat de behoeften van gezinnen in armoede meer op dezelfde manier worden ingeschat, **zonder afbreuk te doen aan de lokale autonomie**. De toepassing en de impact van de REMI-tool worden periodiek geëvalueerd.

12.6 Een sterke sociale cohesie op lokaal niveau

Een informeel netwerk in de buurt of wijk is de beste preventie van sociale uitsluiting. We **stimuleren initiatieven die de sociale cohesie en gemeenschapsvorming op het lokale niveau versterken**. We zorgen ervoor dat de 'Samen op Straat'-werkingen in kwetsbare, dichtbevolkte wijken regionaal kunnen uitgerold worden. We stimuleren de samenwerking met de lokale besturen.

Lokale besturen en middenveldorganisaties worden blijvend aangemoedigd om samen een sociale kruidenier in te richten, zodat **dat systeem waar nodig en wenselijk kan uitgerold worden**. Ook betaalkaarten vanuit de aanvullende steun van OCMW's moeten worden gepromoot.

Het **aanbod** omtrent **budgetbegeleiding, budgetbeheer en schuldbemiddeling** vanuit het OCMW en CAW moet **meer bekendheid** krijgen zodat mensen die dreigen financiële problemen te krijgen, daar tijdig gebruik van maken. Bij de vaststelling van betalingsproblemen bij scholen, kinderopvang of andere overheidsinstanties, zullen die gezinnen actief benaderd worden door de betrokken diensten.

Om **verdere schuldopbouw te voorkomen** en extra schuldinvorderingskosten te vermijden, moet de gegevensuitwisseling verbeterd worden tussen OCMW's en CAW's enerzijds en nutsvoorzieningen, telecomoperatoren en kredietinstellingen anderzijds, altijd met respect voor de privacyregels.

Met opmerkingen [AR(90)]: En ziekenfondsen ifv automatische toekenning sociaal tarief via VT

Kinderen in armoede help je door het hele gezin te ondersteunen. Lokale besturen kunnen daarvoor een beroep doen op lokale gezinscoaches die kwetsbare gezinnen intensief begeleiden naar sociale rechten, hulporganisaties en de arbeidsmarkt. Om **proactief en tijdig kinderarmoede aan te pakken en kansarme gezinnen te bereiken**, moet er meer werk gemaakt worden van gegevensdeling en samenwerking tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen, in het bijzonder de gegevensdeling en samenwerking tussen welzijnspartners (onder andere Kind en Gezin) en het OCMW. Ook een armoedebewust schoolbeleid kan bijdragen aan de verbetering van de situatie van kinderen in armoede.

12.7 De strijd tegen digitale uitsluiting

Onze samenleving digitaliseert almaar sneller. Voor sommigen gaat die digitalisering te snel, waardoor ze ook minder zicht hebben op de verschillende hulpvoorzieningen. **Basisdienstverlening moet dus, naast digitaal, ook fysiek en telefonisch toegankelijk blijven.** Openbare diensten moeten permanenties organiseren en minstens 1 keer per week, op afspraak, burgers te woord kunnen staan.

We zetten verder in op **financiële en digitale geletterdheid**. De overheid communiceert op een duidelijke en transparante manier, zodat de burgers niet alleen weten waar ze recht op hebben, maar die hulp ook effectief krijgen. We streven in beginsel naar automatische rechtentoekenning.

Met opmerkingen [AR(91)]: Rol ZK

13 WONEN

13.1 Visie

We mikken op een Vlaamse woningmarkt die de komende jaren op volle snelheid kan draaien. Het is belangrijk dat tijdens de komende bestuursperiode de woningmarkt maximaal woningen produceert om aan de vraag tegemoet te komen. **Aanbodcreatie** in alle segmenten van de woningmarkt is essentieel, zowel op de eigenaarsmarkt, als de private huurmarkt, als de sociale woningmarkt. Zo werken we aan de eerste prioriteit van het Vlaamse woonbeleid, met name **een betaalbaar, woonzeker en kwalitatief dak boven het hoofd van alle Vlamingen.**

Onze huiseigenaars vormen de sterke ruggengraat van de Vlaamse woningmarkt. Daarom willen we **Vlamingen maximaal de weg naar de eigen woning laten vinden.** Dat eigenaarschap moeten we koesteren en toegankelijk houden voor de huidige en toekomstige Vlaamse generaties.

Een **vitale en sterke private huurmarkt** vormt een tweede prioriteit. We moeten erover waken dat er ook in dat segment volop wordt ingezet op de **creatie van betaalbare huurwoningen**. Daarnaast hebben we oog voor de betaalbaarheid van de private huurmarkt door gerichte ondersteuning. Het verder verhogen van **de woningkwaliteit** op de private huurmarkt is ook een belangrijk aandachtspunt.

In een warm Vlaanderen dragen we zorg voor elkaar en in het bijzonder voor hen die hulpbehoevend zijn. Met een **kwaliteitsvolle en toegankelijke sociale huisvesting** staat Vlaanderen garant voor een sterk en fair sociaal beleid. We voorzien de nodige middelen om **volop te blijven investeren in het bijbouwen en renoveren van sociale woningen** en zorgen dat een sociale woning, voor wie in de mogelijkheid is, meer dan vandaag een hefboom is voor **sociale mobiliteit**. Sociale huisvesting is een verhaal van kansen geven en kansen grijpen, van investeren in toekomstmogelijkheden. Het is een win-winsituatie voor mens en samenleving.

We mikken op **een Vlaamse woningmarkt** die de komende jaren volop kan draaien. Dat is ook noodzakelijk: tegen 2050 moeten er in Vlaanderen 450.000 woningen extra komen om de demografische evoluties – voornamelijk gezinsverdunning, vergrijzing en migratie – op te vangen.

Alle handen moeten aan de ploeg voor het realiseren van dat benodigde **extra aanbod aan betaalbare en kwaliteitsvolle woningen**. De bouwsector, de lokale overheden, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en de woonmaatschappijen zijn daarbij onze partners bij uitstek. Als belangrijke stakeholders betrekken we hen nauw bij het Vlaamse woonbeleid.

13.2 Eigenaarsmarkt

De Vlaming heeft van oudsher een baksteen in de maag. Het bezitten van **een eigen woning** is een goede vorm van pensioensparen en is een sterke **verzekering tegen armoede**. Dat **eigenaarschap moeten we koesteren en toegankelijk** houden voor de huidige en toekomstige Vlaamse generaties. De vastgoedmarkt is een vrije markt die onderhevig is aan vraag en aanbod. Als overheid faciliteren we de gezonde werking van de vastgoedmarkt en sturen we gericht bij waar nodig.

Om de **Vlamingen te ondersteunen in de zoektocht naar de eigen woning**, nemen we volgende maatregelen:

- De afgelopen jaren daalden **de registratierechten** voor de aankoop van de enige en eigen woning reeds van 10% naar 3%. We laten die deze legislatuur verder dalen naar **2%**.

- Vlaanderen zet in op **een kwalitatief aanbod aan duurzame en betaalbare woningen** voor iedereen. We zetten in op het vrijwaren van voldoende ruimte **voor bijkomende betaalbare woningen** in Vlaanderen en schuiven **betaalbare woningbouw** als speerpunt naar voren. Naast renovatie en vernieuwbouw zetten we zowel in het woonbeleid als het ruimtelijke beleid in op kwalitatieve verdichting en duurzame uitbreiding op goed gelegen locaties. We activeren slapende bouwpotenties voor nieuwe ontwikkelingen, rekening houdend met de draagkracht van de omgeving en de nood aan een kwalitatieve woonomgeving met ruimte voor natuur, groen en water. Zowel in de steden als in onze dorpen laat de bouwshift ruimte voor verdichting en nieuwe ontwikkelingen.

- Vlamingen met beperkte eigen middelen willen we ondersteunen in hun zoektocht naar een eigen woonst. Dat doen we ten eerste door verder te investeren in de **Vlaamse woonlening,** de werking van het Vlaams Woningfonds performanter te maken en de doorlooptijd zo kort mogelijk te houden. Ook voor aankopen met renovatie zorgen we voor maximale toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van de Vlaamse woonlening. We waken over een goede informatiedoorstroming tussen het Vlaams Woningfonds en het Noodkoopfonds.

- Complementair aan de Vlaamse woonlening rollen we in tweede orde de **Vlaamse woonwaarborg** uit, zodat eerste kopers sneller eigenaar kunnen worden van hun eigen woning. We leggen daarbij uitdrukkelijk de focus op het beter laten invullen van de bestaande marge die de Nationale Bank biedt aan de banken. We bekijken de synergie van **de verzekering gewaarborgd wonen** met de Vlaamse woonwaarborg. We stellen de woonwaarborg ook open voor alle nieuwe leningen van de erkende kredietmaatschappijen.

- We laten zo veel mogelijk ruimte voor de woonkeuze van de Vlaming. Om die keuzemogelijkheden groter te maken, diversifiëren we het aanbod op de vastgoedmarkt door ruimte te bieden voor innovatieve woonvormen. Juridische en administratieve hindernissen werken we weg, in overleg met de federale overheid. Zo geven we de ruimte om **innovatieve modellen** van gemeenschappelijk wonen en eigenaarschap te ontwikkelen, zoals cohousing, woningdelen, kangoeroewonen, zorgwonen, huurkoop of splitskoop**.**

- De bestaande **wooncoöperatieprojecten** en ***community land trusts*** in Vlaanderen worden geëvalueerd en verder uitgebouwd door eventuele knelpunten weg te werken. We bekijken ook de mogelijkheden inzake erfpacht- of opstalconstructies. Een voorwaarde voor de duurzaamheid en schaalbaarheid is telkens dat die modellen na de opstartfase economisch autonoom kunnen opereren en niet afhangen van publieke financiering.

13.3 Private huurmarkt

Een tweede centraal uitgangspunt is het stimuleren van een kwalitatieve en betaalbare private huurmarkt. Een volwaardige huurmarkt met voldoende kwalitatief aanbod is essentieel voor een goed functionerende

woningmarkt. We waken erover dat er ook in dat segment volop wordt ingezet op de **creatie van betaalbare huurwoningen**, in functie van een **vitale en sterke private huurmarkt.**

Voor een veerkrachtige private huurmarkt is het belangrijk om een **gezond evenwicht tussen verhuurders en huurders** na te streven. Die balans zorgt ervoor dat we extra aanbod op de private huurmarkt kunnen aantrekken, en terzelfdertijd de belangen van de huurder kunnen vrijwaren.

We nemen daarvoor volgende acties:

- We verruimen het aanbod aan kwaliteitsvolle en betaalbare huurwoningen op de huurmarkt door het systeem van **budgethuur** verder uit te rollen. De focus ligt op aanbodcreatie van kwaliteitsvolle huurwoningen die onder de markthuurprijs verhuurd worden. Dit extra aanbod zorgt voor een prijsdrukkend effect op de globale huurmarkt. Om dit verder te stimuleren gaan we in dialoog met de federale overheid teneinde een verlaagd BTW-tarief voor budgethuurwoningen te bekomen.

- De Vlaamse huurmarkt bestaat vandaag voor het overgrote deel uit particuliere verhuurders. Vanuit de bezorgdheid dat de kleine verhuurders hun aanbod op de markt betaalbaar en kwalitatief kunnen blijven aanbieden, gaan we in overleg met de betrokken verhuurdersorganisaties.

- Om de kwaliteit van woningen te waarborgen, versterken we het gebruik van een **conformiteitsattest** voor huurwoningen. Op dit moment heeft ongeveer een derde van onze lokale besturen reeds een verplicht conformiteitsattest. De doelstelling is op termijn een veralgemeend gebruik over heel Vlaanderen. Daartoe zetten we verdere stappen in het ondersteunen van lokale besturen om dat gefaseerd in te voeren. We hebben daarbij aandacht voor de lokale draagkracht en bieden voldoende ruimte voor **lokaal maatwerk en onderzoeken de drempels voor lokale handhaving**.

- In aanloop naar de maximale EPC-labels in de minimale woningkwaliteitsnormen in 2030 voorzien we in een indexatieverbod vanaf 2028 voor de private huurwoningen die de vooropgestelde normen (nog) niet halen. De slechtste woningen kunnen vanaf dan niet meer indexeren.

- We blijven ook verder werken aan **de brandveiligheid** van onze Vlaamse woningen. Het Netwerk Brandweer is daarbij onze partner. Een gezamenlijk actiepunt is verder werken aan een gecentraliseerde en uniforme informatieverzameling en -deling over interventies van de brandweer. Met die informatie kan de Vlaamse overheid vervolgens gerichter werken rond sensibilisering en preventie inzake brandpreventie en CO-vergiftiging.

- We maken werk van een **Vlaams systeem voor de registratie van huurcontracten**, zodat er vanuit het regionale niveau ook meer controle kan worden uitgevoerd op de woonkwaliteit van de huurwoningen op de markt. We gaan daarvoor in eerste instantie in overleg met de federale overheid om dubbel werk voor de verhuurder te vermijden. Dat biedt ook een hefboom voor een snellere en bredere toekenning van de huurpremie en van de vermindering van de onroerende voorheffing voor rechthebbende huurders met het oog op een automatische toekenning.

- We passen het Vlaams woninghuurdecreet aan zodat bij het afsluiten van een nieuw huurcontract de vermelding van de individuele kenmerken van een verblijfsdocument verplicht wordt.

- We voeren een gericht beleid rond **preventie van uithuiszettingen**. We nemen alle mogelijke maatregelen zodat de federaal bevoegde diensten de relevante informatie adequaat verzamelen en periodiek overmaken aan Vlaanderen. Om het effect van preventieve maatregelen te maximaliseren hebben we op Vlaams niveau immers zicht nodig op het aantal vorderingen tot uithuiszettingen, het aantal door rechters uitgesproken uithuiszettingen en het aantal effectief uitgevoerde uithuiszettingen.

- Ook het gebruik van het **Fonds ter bestrijding van uithuiszettingen** wordt verder aangemoedigd. De gerichte infocampagne van 2023 werpt reeds haar vruchten af, maar om het bereik van het Fonds verder op te krikken, zetten we nog sterker in op de bekendmaking bij lokale welzijnsactoren en eindgebruikers. We werken daarbij nauw samen met de lokale besturen met als doelstelling huurders met betaalbaarheidsproblemen zo snel mogelijk toe te leiden naar het fonds.

- De **huurwaarborglening** is een belangrijk instrument voor huurders in een zwakke inkomenspositie. Dat instrument stelt hen in staat hun huurwaarborg te kunnen betalen bij het huren van een woning/appartement. Om de toegankelijkheid van het instrument verder te verhogen, verlengen we de maximale terugbetalingstermijn van 24 naar 36 maanden. Als blijkt uit de budgetanalyse dat de afbetalingstermijn nog te krap is, kan het Vlaams Woningfonds de terugbetalingstermijn verder uitbreiden.

- Ook studentenhuur verdient specifieke aandacht. We willen het beschikbare aanbod aan betaalbare studentenkoten opkrikken via het continueren van het beleid voor de **ondersteuning van de aanbodcreatie van betaalbare studentenkoten**. We blijven daarvoor samenwerken met de universiteiten en de hogescholen. We streven naar maximale diversiteit in het aanbod aan betaalbare studentenkamers, bijvoorbeeld door hospitawonen.

Sociaal wonen

In een **warm Vlaanderen** dragen we zorg voor elkaar. In het bijzonder voor hen die onze hulp nodig hebben en niet meteen een plekje kunnen verwerven op de private woningmarkt.

Met een **kwaliteitsvolle sociale huisvesting** staat Vlaanderen garant voor een sterk en fair sociaal beleid. We investeren volop verder in het bijbouwen en renoveren van sociale woningen om zo snel mogelijk gezinnen op de wachtlijst bij te staan.

We **investeren volop in bakstenen** om de toegankelijkheid en de beschikbaarheid van sociale woningen te vergroten. We versterken sociale huurders door hen **taalkennis** bij te brengen als dat nodig is. Door sociale huurders met arbeidspotentieel toe te leiden naar de arbeidsmarkt zorgen we voor **zelfredzaamheid en sociale emancipatie**. Het sociale patrimonium wordt voorbehouden voor de meest kwetsbaren.

- We blijven inzetten op **een bijkomend aanbod van kwalitatieve sociale huurwoningen en op de renovatie van het sociaal patrimonium.** We rationaliseren daarvoor de **financiering** van de woonmaatschappijen door het integreren van de SHM- en SVK-financiering. We verhogen zo de transparantie van het financieringssysteem en waken bij dat alles over de financiële leefbaarheid van de woonmaatschappijen. We zorgen voor een **eengemaakte huurprijsberekening** binnen de sociale huur, die de bestaande betaalbaarheid van de sociale huur waarborgt.

- We houden deze bestuursperiode de leningsmachtiging voor nieuwbouw en renovatie van sociale woningen op. We hanteren een hoog ambitieniveau en zorgen daarbij concreet voor voldoende budget om de opwaartse trend qua investeringen verder door te zetten. We voorzien jaarlijks in een leningsmachtiging van 1 miljard euro, aan te vullen met 1 miljard euro overdracht uit 2024. We reserveren in totaal derhalve **6 miljard euro** deze bestuursperiode.
- We zetten in op het maximaal voorkomen en **vermijden van leegstand van sociaal huurpatrimonium**. Zowel de structurele leegstand als de frictieleegstand willen we tot een absoluut minimum beperken.
- We geven vertrouwen aan de nieuw gevormde woonmaatschappijen en maken werk van een ernstige administratieve vereenvoudiging. Door de professionalisering van de woonmaatschappijen kunnen **de bouwtechnische en conceptuele richtlijnen en het bouwtechnisch bestek richtinggevend** worden i.p.v. verplicht. Op Vlaams niveau biedt dat de mogelijkheid om het toezicht af te bouwen en dat meer te benaderen vanuit een coachende invalshoek. We blijven evenwel vasthouden aan de hoogwaardige kwaliteit van sociale woningbouw. Om de sociale woningbouw verder te versnellen gaan we na of we ook op andere vlakken de regeldruk voor de woonmaatschappijen kunnen verminderen en hen meer autonomie kunnen bieden.
- Vanuit de ambitie om de bouw en renovatie van het sociaal huurpatrimonium te versnellen, zetten we in **op alternatieve investerings- en financieringstechnieken**. We bieden de ruimte om bestaand verouderd patrimonium in erfpacht te geven aan private initiatiefnemers, met het oog op langdurige sociale verhuur. We creëren zo een extra instrument dat een snellere renovatie van het sociaal patrimonium beoogt zodat ook die woningen nadien opnieuw sociaal verhuurd worden.
- De woonmaatschappijen kunnen **een expertisepool** oprichten voor de ondersteuning bij de voorbereiding van sociale woonprojecten. Vlaanderen zal dit begeleiden.
- We trekken de maximale grens voor infrastructuursubsidies voor **sociale koopwoningen** in gemengde projecten op van 20% naar **25%**.
- We onderzoeken welke win-win situatie we kunnen creëren door het heroriënteren van **leegstaande assistentiewoningen naar sociale huurwoningen.** De woonmaatschappijen hebben voldoende aandacht voor het **levensloopbestendig wonen**.
- We blijven ook extra inzetten op **Housing First** en stellen middelen ter beschikking aan lokale besturen en woonmaatschappijen om te investeren in **mobiele woonunits** en **noodwoningen** voor onder meer de opvang van **dak- en thuislozen**. We stemmen de aanpak af met de relevante actoren en andere bestuursniveaus.
- We maken werk van een nieuw '**Bindend Sociaal Objectief'** voor de periode vanaf 2026. Lokale besturen krijgen meer flexibiliteit om hun doelstellingen in te vullen op het werkingsgebied van de woonmaatschappij. Dit alles wordt tripartiet vastgelegd in en opgevolgd met **bindende afspraken** tussen de lokale besturen, de woonmaatschappijen en Vlaanderen. Lokale besturen die het slechtst scoren (de zogenaamde 2b-gemeenten) zullen een financiële bijdrage moeten leveren tot de huurpremie.
- Sociaal wonen is een verhaal van rechten en plichten. Daarom leggen we meer de nadruk de klemtoon op **activering en sociale mobiliteit**. Ook van niet-beroepsactieve kandidaat sociale huurders verwachten we dat ze zich inschrijven bij de VDAB. We mikken op meer doorstroom van sociale huurders, in eerste instantie van sociale huurders met arbeidspotentieel. We breiden de bestaande inschrijvingsverplichting bij de VDAB uit tot een werkbereidheidstoets, aan de hand van het propellermodel van de VDAB. In die periode doet de VDAB maximale inspanningen om de sociale huurders te activeren.

- We werken een systeem uit dat de **inactiviteitsval** tegengaat. Voor sociale huurders met arbeidspotentieel die weigeren te werken verhogen we na twee jaar de sociale huurprijs tot de prijs die iemand met een minimuminkomen uit arbeid in dezelfde situatie betaalt. De woonmaatschappij kan daar gemotiveerd van afwijken omwille van billijkheidsredenen. Het gaat louter om sociale huurders die kunnen werken, maar ervoor opteren om dat niet te doen.
- We voorzien een doorstroompremie voor zittende sociale huurders die werken en vervolgens doorstromen naar de private huurmarkt. We voorzien een extra stimulans om kandidaat-huurders meer aan de slag te krijgen door een **voorrangsregel** bij de toewijzing van sociale huurwoningen voor **werkenden.**
- Naar aanleiding van de hertekening van de werkingsgebieden en de nieuwe toewijzingsreglementen onderzoeken we de mogelijkheden om het voorrangssysteem van de versnelde toewijzing bij te sturen, om onrechtvaardigheden uit het systeem te halen.
- We blijven sterk inzetten op het bestrijden van **domiciliefraude** en **controles naar buitenlandse eigendommen**. Woonmaatschappijen worden verplicht om eraan mee te werken en om daarover periodiek te rapporteren. Ook het opvolgen van de taalkennisverplichting blijft essentieel. De kennis van het **Nederlands** is onontbeerlijk voor een gedegen maatschappelijke integratie, arbeidsmarktparticipatie en sociale mobiliteit. We trekken daarom het verplicht taalniveau voor sociale huurders op naar B1 mondeling.
- De **middelentoets** in de sociale huur wordt via een geautomatiseerde gegevensuitwisseling gestroomlijnd. We voorzien een systematische opvraging van het CAP door het Agentschap Wonen in Vlaanderen, zorgen zo voor een significante administratieve vereenvoudiging en vermijden eventuele bancaire kosten voor kandidaat-huurders.
- Via **ASTER** werken we volop verder aan een maximale uitrol van het plaatsen van zonnepanelen op de daken van het sociaal huurpatrimonium.

13.4 Renovaties

Ten slotte gaan we volop voor het opwaarderen van de kwaliteit van het Vlaamse woningpatrimonium en ondersteunen we Vlaamse burgers bij renovaties. Vlaanderen kampt met een verouderd woningpatrimonium en er ligt nog veel werk op de plank om alle woningen op te waarderen naar de toekomst toe. Door in te zetten op ondersteuning en ontzorging wakkeren we de renovatiegolf in Vlaanderen verder aan.

- Vanuit het woonbeleid ondersteunen we, in samenwerking met het energiebeleid, onze Vlaamse burgers verder met de **Mijn Verbouwpremie en Mijn Verbouwlening**. We verscherpen de focus van deze instrumenten om Vlamingen aan te sporen om beter te doen dan de norm (i.e. label D).

- We zetten in op strengere handhaving van woningkwaliteit in het algemeen en **krotverhuur in het bijzonder**. We onderzoeken of we de verschillende obstakels in diverse beleidsdomeinen kunnen wegwerken. We versterken ons beleid rond het activeren van leegstaande panden. We doen daarvoor een grondige analyse van de **leegstands- en verkrottingsheffing** en gaan op basis van die resultaten over tot het hervormen en vereenvoudigen van de regelgeving.

- **Lokale besturen** zijn ook een cruciale actor in het aanpakken van leegstand. We ondersteunen hen vanuit Vlaanderen door het beter bekend maken van goede praktijken en instrumenten, zoals het

sociaal beheersrecht en **het pandschap**. We maken het ook mogelijk dat een woonmaatschappij een lokaal bestuur kan ontzorgen in de renovatie en verhuur van een woning onder sociaal beheersrecht.

- Het woonbeleid zet ook mee de schouders onder het gerichte beleid omtrent het aanpakken van **aandachtswijken**. Daarmee ondersteunen we vanuit Vlaanderen lokale initiatieven om de leegstand, verloedering en verwaarlozing van die wijken aan te pakken.

- We evalueren **de Vlaamse aanpassingspremie.** De doelstelling is om ouderen zo lang mogelijk te kunnen laten wonen in een aangepaste woning.

- We stimuleren innovatie in de bouwsector en laten **innovatieve bouwtechnieken**, zoals *off-site building* en snelle renovaties, sneller ingang vinden.

13.5 Belendende beleidsdomeinen

We zorgen daarvoor voor een **nauwe samenwerking** tussen **het woonbeleid en het beleid inzake ruimtelijke ordening**. Ook **de lokale besturen** zijn een cruciale partner in het bijdragen tot de creatie van extra aanbod, rekening houdend met lokale noden en lokale doelgroepen.

In functie van de doelstelling van een maximale inzet op aanbodcreatie is het voeren van een doordacht **grondbeleid** essentieel. We begeleiden lokale besturen met het oog op het in kaart brengen en **activeren van publieke gronden met woonfunctie** om het betaalbare woonaanbod te verruimen. Ook starten we een **structureel lokaal overleg** op met lokale woonactoren met betrekking tot het **activeren van woonreservegebieden** in handen van woonmaatschappijen en private actoren.

14 GELIJKE KANSEN

Visie

Vlaanderen is een plek waar iedereen zichzelf moet kunnen zijn. De Vlaamse Regering streeft naar een samenleving waarin iedereen zich maximaal kan ontplooien, los van afkomst, geloof, overtuiging, handicap, gender, seksuele geaardheid of leeftijd. Racisme en discriminatie hebben geen plaats in onze samenleving. We treden er consequent tegen op.

We investeren in een inclusieve Vlaamse samenleving met een gedeeld waardekader. Discriminatie heeft daarin geen plaats. Wie bijdraagt aan onze Vlaamse gemeenschap, moet als volwaardig lid behandeld worden. De Vlaamse overheid vervult daarbij zelf een voorbeeldrol en sensibiliseert en stimuleert iedereen in de brede samenleving om ook hun verantwoordelijkheid daarin op te nemen, voor zichzelf en voor anderen.

Werken aan gelijke kansen is een taak van alle beleidsdomeinen. We werken samenlevingsbreed, in elk domein van het dagelijks leven. Dat doen we maximaal inclusief, en als dat nodig is met aandacht voor specifiek beleid, maar zonder te vervallen in betutteling: het gaat over gelijke kansen, niet over gelijke uitkomsten. Het is ook

een taak van verschillende overheidsniveaus. Waar nodig, stemmen we af, bijvoorbeeld in het kader van gezamenlijke plannen.

1. Het **nieuwe, geoptimaliseerde Vlaams Gelijkekansendecreet** trad nog maar recent in werking, namelijk op 1 juni 2024. De wijzigingen op het gebied van antidiscriminatiebeleid hebben als doel de transparantie en toepasbaarheid van het decreet te verbeteren en het in overeenstemming te brengen met het Unierecht. We verzekeren de implementatie van het nieuwe decreet en evalueren het na 3 jaar.
2. **Verschillende partners zijn betrokken bij het Vlaamse gelijkekansenbeleid:** lokale besturen, beleidsuitvoerende agentschappen (i.c. Inter), middenveldorganisaties, gelijkheidsorganen (in casu VMRI aan Vlaamse zijde) en partnerorganisaties. De **ondersteuning van al deze partners** wordt **maximaal gestroomlijnd**: de rollen worden duidelijk afgebakend en versnippering alsook dubbele subsidiëring van organisaties worden tegengegaan, zodat middelen zo efficiënt mogelijk worden ingezet. Wat betreft de middenveldorganisaties streven we naar een maximale onderlinge samenwerking voor elk van de volgende thema's: gendergelijkheid, LGBTQI+ en handicap.
3. De **overheid** heeft een voorbeeldfunctie en hoort een **weerspiegeling te zijn van onze maatschappij**. De Vlaamse overheid behoudt daarom **ambitieuze streefcijfers.** Dergelijke streefcijfers hebben eerder al hun vruchten afgeworpen en hadden een positief effect op de diversiteit van het personeelsbestand bij de Vlaamse administraties. We blijven daar verder op inzetten, door middel van een competentiegericht en proactief personeelsbeleid te voeren, waarbij 'de beste persoon op de beste plaats' de stelregel is.
4. We blijven **discriminatie** bestrijden op grond van de beschermde kenmerken (zoals geslacht, leeftijd, seksuele oriëntatie, huidskleur, afkomst, handicap) die zijn opgelijst in het Vlaams Gelijkekansendecreet.
    - Dat doen we onder meer door te blijven inzetten op sensibilisering, zelfregulering door de sectoren, opleiding en gerichte controles vanuit de Vlaamse Sociale Inspectie.
    - We voeren praktijktesten in voor de arbeidsmarkt op sectorniveau. We doen daarbij een beroep op wetenschappelijke ondersteuning met een gefaseerde cyclus die omvat: een nulmeting, een verbeterplan met de nadruk op sensibilisering zonder culpabilisering, en een opvolgmeting.
    - Ook het Vlaams Mensenrechteninstituut zet in op bestrijding van discriminatie, via eerstelijnsbijstand, bemiddeling en, waar relevant, beoordeling van klachten door een geschillenkamer.
    - We blijven het opnemen van een non-discriminatieclausule in het kader van overheidsopdrachten stimuleren, onder meer door het op te nemen in de modelbestekken.
5. **Bijzondere aandacht gaat uit naar de discriminatie van en geweld tegen de LGBTQI+-gemeenschap.** In Vlaanderen moet elke persoon, ongeacht diens gender of geaardheid, veilig en vrij kunnen leven.
    - We maken, in samenwerking met de lokale besturen onder meer werk van **opleidingen, doelgerichte sensibiliseringscampagnes**, ook gericht op mogelijke dadergroepen, en **omstaanderstrainingen**. Zo leert iedereen om geweld in de samenleving een halt toe te roepen.
    - We blijven investeren in het verhogen van **de acceptatie van de LGBTQI+-gemeenschap** in alle maatschappelijke domeinen.

6. We pakken de **onderrapportering van alle discriminatiegerelateerde meldingen van geweld of intimidatie aan**: we voeren een uniforme registratiecategorisering in en maken duidelijke afspraken over de exacte rapportering van de gemelde feiten. We rationaliseren daarnaast het aantal meldpunten en ijveren voor een vlotte doorverwijzing.
7. Er is nood aan een **holistische, multidisciplinaire aanpak van gendergerelateerd geweld, waarbij preventie, hulpverlening, politie en justitie op elkaar zijn afgestemd**. Wat preventie betreft, besteden we bijzondere aandacht aan kwetsbare personen, onlinemisbruik en geweld. Ook aan specifieke vormen zoals **huwelijksdwang, eergerelateerd geweld, risico op achterlating en vrouwelijke genitale verminking** wordt binnen de preventie aandacht besteed. Gevallen van extreme genderongelijkheid binnen gezinnen moeten als verontrustende opvoedingssituatie gemeld, opgevolgd en begeleid worden. We zorgen voor laagdrempelige hulpverlening voor slachtoffers van seksueel en intrafamiliaal geweld.
8. We stimuleren een **inhaalbeweging in de medische kennisverwerving rond het vrouwenlichaam**. Er moet meer aandacht gaan naar de symptomen en aandoeningen die vrouwen specifiek treffen, in wetenschappelijk en klinisch onderzoek, in de opleidingen van zorgverstrekkers en in de ontwikkeling van behandelingen en zorgtrajecten.
9. **Vlaanderen is een toegankelijke samenleving** en biedt voor iedereen ruimte om te wonen, te werken en te leven. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de drempels waarmee ouderen en mensen met een handicap worden geconfronteerd. De overheid zelf vervult een voorbeeldrol.
    - We optimaliseren de **toegankelijkheidsverordening** om nieuwe, publiek toegankelijke gebouwen toegankelijker te maken. We hebben ook aandacht voor de handhaving ervan.
    - We maken, in samenwerking met verschillende partners, ook werk van **een slagkrachtig e-inclusiebeleid**. Inzetten op e-inclusie – het wegwerken van de verschillende drempels die mensen ervaren en het aanbieden van ondersteuning – is immers cruciaal om de gelijke kansen van iedereen in Vlaanderen te verzekeren. Om elke Vlaming mee te krijgen op de digitale trein, ook wie nog geen toegang heeft tot internet, of digitaal onvoldoende vaardig is, blijven we samenwerken met belangrijke en relevante e-inclusie-initiatieven, onder andere van lokale besturen en het sociaal-culturele middenveld, om ervoor te zorgen dat alle inwoners ergens terechtkunnen met hun digitale leervragen of hulpvragen bij onlinedienstverlening, bijvoorbeeld via de digibanken. Een outreachende aanpak kan een meerwaarde bieden. We verzekeren ook altijd de mogelijkheid om gebruik te kunnen maken van een persoonlijke dienstverlening via rechtstreeks contact met overheidsmedewerkers.
    - Tot slot maken we ook werk van **een toegankelijke arbeidsmarkt**. We besteden bijzondere aandacht aan de tewerkstellingskansen van Vlamingen met een arbeidsbeperking en zorgen ervoor dat ook voor hen de stap naar betaalde arbeid voldoende lonend is.
10. **Ouderen verdienen respect in alle contexten.** We gaan na hoe we de aanpak van leeftijdsdiscriminatie en het tegengaan van negatieve stereotypen ten aanzien van ouderen een plaats kunnen geven binnen de werking van het VMRI. Zo willen we signalen van ouderen en hun omgeving nog beter detecteren en de rechten van ouderen beter beschermen.
11. We hechten belang aan de werking van het **Vlaamse Mensenrechteninstituut (VMRI), als slagkrachtige en onpartijdige mensenrechtenpartner, die maximaal inzet op dialoog en draagvlak**. Het VMRI moet voluit uiting geven aan die rol en deze invulling geven op Vlaamse schaal.
    - Een vlotte toegankelijkheid en dienstverlening voor de burger is cruciaal. Daartoe hanteert het VMRI het 'geen verkeerde deur'-principe.

Met opmerkingen [AR(92]: Toegang DMW tot het digitaal platform Mijn Kind en Gezin ifv de zorgtoeslag.

- Daarnaast fungeert het VMRI als een belangrijk kennis- en expertisecentrum op het vlak van mensenrechten.
- Conform het decreet wordt de werking van het VMRI geëvalueerd door het Vlaams Parlement.
- Om in aanmerking te komen voor een A-status, zal het VMRI samenwerken met de Vlaamse en (inter)federale instelling(en). Dit wordt vastgelegd in een nieuw samenwerkingsakkoord.

15 DIERENWELZIJN

15.1 Visie

Vlaanderen is een warme gemeenschap die vermijdbaar dierenleed ook effectief wil vermijden. Ook binnen de Europese Unie neemt Vlaanderen een voortrekkersrol op inzake dierenwelzijn. Economische belangen komen soms tegenover dierenwelzijn te staan. Hoewel we vertrekken vanuit het principe van no gold plating, kan Vlaanderen kiezen om dierenwelzijn te laten primeren, evenwel na overleg met de betrokken actoren en een economische impactmeting, en mits flankerende maatregelen en redelijke termijnen.

We werken optimaal samen met de lokale besturen en de dierenasielen. We werken deze legislatuur de mogelijkheden voorzien door de recent goedgekeurde Vlaamse Codex Dierenwelzijn uit. We proberen ook maximaal af te stemmen met andere beleidsdomeinen en met de milieu- en ruimtetak binnen het beleidsdomein Omgeving, zodat de impact van dierenwelzijnsmaatregelen ook daar in ogenschouw wordt genomen. Het sluitstuk van ons dierenbeleid is kordate handhaving, inclusief strenge straffen voor dierenbeulen.

15.2 Gezelschapsdieren

Dieren zijn geen producten. De koper en de verkoper hebben een verantwoordelijkheid. Het aanschaffen van een huisdier moet een weloverwogen keuze zijn:

We vermijden maximaal impulsaankopen van huisdieren. Daarom lanceren we **assertieve campagnes** die het aantal impulsaankopen van huisdieren moet verminderen. We verspreiden daarnaast ook **goede praktijken** en we onderzoeken een praktisch werkbaar kader in functie van een verplichte **bedenktijd** voor het verwerven van een huisdier. We verscherpen de regelgeving rond de kweek en handel van **katten en honden**.

Daarvoor evalueren we het Kennelbesluit, onder andere met betrekking tot het aantal gekweekte rassen.

We streven ernaar nieuwe hondeneigenaars van rassen die als gevaarlijk worden beschouwd en rassen die het vaakst in de dierenasielen zitten, te verplichten naar een **hondenschool** te gaan. De Vlaamse Regering legt ter zake de lijst vast.

Heel wat puppy's en kittens komen uit het buitenland. Daarom wordt de commerciële import van puppy's en kittens maximaal voorwaardelijk gemaakt aan **samenwerkingsovereenkomsten met de herkomstlanden** met inbegrip van structurele controles, rekening houdend met **Europese handelsvoorschriften**. Op die manier

versterken we de controle op de omstandigheden waarin dieren worden gekweekt en verkocht. We ijveren op Europees niveau voor een grensoverschrijdend registratiesysteem.

Inspectieverslagen van de erkende honden- en kattenkwekers en kweker-handelaars worden actief openbaar gemaakt met eerbiediging van de AVG-reglementering. We geven de kandidaat-kopers van puppy's en kittens zo veel mogelijk transparantie over de omstandigheden waarin het moederdier en de puppy's en kittens gehouden worden.

Vlaanderen neemt internationaal een pioniersrol op door de uitrol van ons **ambitieuze fokkerijprogramma**, met de **centrale databank** die geïntroduceerd werd in het recent definitief goedgekeurde Fokkerijbesluit voor honden en katten. Iedere erkende stamboekvereniging en haar aangesloten fokkers zal honden en katten en hun nakomelingen daarin registreren. Ook de prestatieonderzoeken worden erin geregistreerd. We moedigen alle honden- en kattenfokkers maximaal aan om zich aan te sluiten. Na een evaluatie gaan we na of het haalbaar is om tot een verplichte deelname over te gaan. Zo dringen we erfelijke aandoeningen maximaal terug, op basis van wetenschappelijk aanvaarde methodes.

We leggen de handel in **dieronvriendelijke producten** aan banden. We maken werk van een **oplijsting van producten die bestemd zijn voor dieren en die schadelijk zijn voor hun welzijn**, waarvan het gebruik en/of de verhandeling moet beperkt of verboden worden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de ongebreidelde verkoop van stroomhalsbanden, lijmvallen of te kleine, onaangepaste huisvesting.

We voeren de **ondersteuning voor dierenasielen** verder op. We professionaliseren het systeem van opvang voor in beslag genomen dieren. We stimuleren ook volop de adoptie van binnenlandse asieldieren en werken een registratiesysteem uit voor organisaties die dieren importeren vanuit het buitenland. Tenslotte, als er manifest veel dieren van een bepaalde kweker of kweker-handelaar vrijwillig of verplicht afgestaan worden aan een dierenasiel, moedigen we het dierenasiel aan dat te melden aan de Inspectiedienst Dierenwelzijn.

We faciliteren, door het besluit van de Vlaamse Regering 'handelingen algemeen belang' gericht aan te passen, oplossingen voor **vergunningsproblematieken** rond infrastructuur gerelateerd aan dierenwelzijn, zoals dierenasielen opgericht naar aanleiding van functiewijzigingen, zonder het aansnijden van nieuwe open ruimte.

We proberen te verduidelijken en concretiseren wat begrepen wordt onder ethologische en fysiologische behoeften van dieren, en welke **zorgplicht voor het houden van dieren eruit volgt. Daarbij starten we met katten, honden, konijnen en paardachtigen**.

15.3 Dierenwelzijn in de landbouw

Ook al zijn landbouwdieren bedoeld voor consumptie, dat betekent niet dat ze geen diervriendelijke behandeling verdienen: vermijdbaar dierenleed moet altijd vermeden worden. De technologische evoluties daarrond volgen we dan ook nauw op en stimuleren we.

- Dieren die buiten worden gehouden, kunnen te lijden hebben onder de weersomstandigheden. **Natuurlijke beschutting** verdient de voorkeur en daarom ondersteunen we onze landbouwers en andere houders van weidedieren vanuit het dierenwelzijnsbeleid bij het voorzien daarvan – al bestaan

in agrarisch gebied al tal van mogelijkheden inzake alternatieve vormen van beschutting. Als dat nodig is, wordt voorzien in uitzonderingen op de beschuttingsplicht, zoals in het kader van natuur- en landschapsbeheer.

- Het uniforme dierenwelzijnslabel 'Beter voor dieren' probeert alle producenten die extra inspanningen doen bovenop de wettelijke vereisten te belonen. Zo informeren we de consumenten beter en promoten we de ambitie om te komen tot **een meer diervriendelijke productie** van vlees en voedsel waarin dierlijke producten zijn verwerkt.

- De regels van het bestaande hitte- en koudeprotocol worden verder geëvalueerd met het oog op aanscherping en dat in samenspraak met de sector.

- We plegen overleg met de sector, de Orde der Dierenartsen en de beroepsverenigingen voor de Vlaamse dierenartsen om een einde te maken aan het **onrechtmatige routinematig couperen van biggenstaarten**.

- We blijven ijveren en pleiten voor een verbod op het **chirurgisch castreren van biggen op Europees niveau**. In Vlaanderen kan de chirurgische biggencastratie sowieso enkel mits verdoving.

- Door gerichte sensibilisering van varkenshouders en controles op de roostervloeren van varkensstallen moet voorkomen worden dat er nog meer varkens sterven in **mestputten**. We gaan daarvoor in overleg met onder andere het FAVV, Prevent Agri en andere relevante partners.

- We onderzoeken hoe we de maximale bezettingsdichtheid in de huisvesting van **kalkoen, en vleeskippen en varkens** kunnen verlagen, om te zorgen voor meer dierenwelzijn, rekening houdend met het gegeven dat de stikstofuitstoot niet mag verslechteren. We doen ook onderzoek naar de haalbaarheid van het verplicht gebruik van trager groeiende kippenrassen.

- We bewaken en begeleiden het **uitdoofscenario voor kippenkooien**. Dat wil zeggen dat vanaf 1 januari 2036 kippen in legkippenhouderijen of opfokbedrijven niet worden ondergebracht in kooisystemen. Dat verbod treedt in werking op 1 januari 2025 voor die houderijen die voor 1 januari 2036 hun bestaande kooisystemen willen vervangen of voor de eerste keer kooisystemen in gebruik willen nemen en waarvan tegelijkertijd de omgevingsvergunningaanvraag daarvoor niet ingediend werd voor 14 juli 2023, uitgezonderd voor aanpassingen die het dierenwelzijn ten goede komen. We onderzoeken daarvoor diervriendelijke alternatieve houderijsystemen.

- Het doden van eendagshaantjes wordt verboden op een door de Vlaamse Regering te bepalen datum. Die datum wordt bepaald van zodra de geslachtsbepaling van kuikens in het ei haalbaar is voor dag 12 na incubatie. De Vlaamse Regering kan uitzonderingen op het verbod voorzien.

15.4 Dierenwelzijn en proefdieren

Testen op dieren om niet alleen mensen, maar ook dieren zelf te kunnen genezen, is een complexe ethische aangelegenheid. Ze zijn soms zeker noodzakelijk, maar we willen ze vanzelfsprekend zo veel mogelijk vermijden.

- Met een **actieplan** zetten we samen met de sector resoluut in op het maximaal vermijden en vervangen van dierproeven.
- We zetten daarom in op het maximale gebruik van **alternatieve methoden voor dierproeven**, en waar dierproeven toch nodig zijn, moet dat op een zo diervriendelijke mogelijke manier gebeuren.
- We investeren meer in **onderzoek naar en ontwikkeling van proefdiervrije testmethoden**.
- Er komt een verplichte retributie voor wie een aanvraag doet om te werken met proefdieren.
- Er moet werk gemaakt worden van **betere kennisdeling van resultaten van dierenproeven** om nutteloze herhaling te voorkomen via bijvoorbeeld een Europese databank.
- We voeren op Vlaams niveau een verbod op **dierproeven voor de ontwikkeling van detergenten** in, naar analogie met het bestaande verbod voor cosmetica.
- We evolueren in Vlaanderen tegen 2030 naar een **verbod op dierproeven die gebruik maken van honden, katten en primaten**, met een beperkt aantal specifieke uitzonderingen. We brengen in kaart welke randvoorwaarden daarvoor nodig zijn en welke de obstakels zijn die weggeruimd moeten worden en nemen daarvoor de nodige stappen.

15.5 Exotische dieren en dierenwelzijn in dierentuinen

- De minimumnormen voor het houden van zoogdieren en zeezoogdieren in dierentuinen werden de voorbije jaren aangepast aan de nieuwe inzichten over de welzijnsbehoeften van deze dieren. Er komt nu ook een herziening van de minimumnormen voor het houden van vogels in dierentuinen op basis van het advies van de Vlaamse Dierentuinencommissie.
- Op Europees niveau pleiten we voor de invoering van positieflijsten voor welke dieren kunnen gehouden worden, te beginnen met zoogdieren.
- We verbieden de import van producten van exotische dieren wanneer de productie daarvan gepaard gaat met veel dierenleed.

15.6 Kordate handhaving

Dierenverwaarlozing en dierenmishandeling krijgt een **hoge prioriteit in het vervolgingsbeleid**. We geven de dierenwelzijnsinspectie daar de nodige middelen en capaciteit voor. We optimaliseren ook de werking van de afdeling Dierenwelzijn in functie van het rapport van Audit Vlaanderen uit 2017 met onder andere een voldoende sterke inspectiedienst.

- Rechtbanken kunnen meer **veiligheidsmaatregelen** opleggen na vastgesteld dierenleed.
- Er wordt in elke lokale politiezone een verantwoordelijke dierenwelzijn aangeduid. We voorzien in de nodige opleiding van de betrokkenen.

- We zorgen dat er toegezien wordt op de overtredingen die recent strafbaar zijn gesteld in de **Vlaamse Codex Dierenwelzijn**. We zorgen ook voor de nodige controle op **illegale thuisslachtingen van schapen, geiten en varkens**.

- Er komt verplicht **cameratoezicht** in elk slachthuis waarbij de Vlaamse Regering de modaliteiten en vrijstellingen bepaalt.

- We garanderen een voldoende sterke inspectiedienst en maken daarnaast gebruik van de mogelijkheid om de **zogeheten dierenartsen met opdracht** in te zetten voor controles.

- Er worden meer controles doorgevoerd op de naleving van de EU-Transportverordening en de afgesloten protocollen.

- We onderzoeken of inbreuken tegen het dierenwelzijn zoals het niet-steriliseren van huiskatten ook bestraft kunnen worden met een **GAS-boete**.

- De **verkoop van dieren op het internet** moet streng worden gecontroleerd. We zetten artificiële intelligentie in om overtredingen op te sporen.

- We verbinden desgevallend **voorwaarden aan de teruggave van dieren** na inbeslagname.

- Er wordt voorzien in de mogelijkheid tot **alternatieve bestraffing** van mensen die dieren mishandelen of verwaarlozen – zoals taakstraffen, verplichte vorming of verplichte professionele begeleiding – en bestuurlijke transactie.

- We handhaven een **erkenningsplicht** voor verenigingen die zich toeleggen op de fokkerij van honden en katten en voor opvangcentra voor uitheemse wilde dieren in nood.

15.7 Dierenwelzijn op het federale niveau

- De Vlaamse meerderheidspartijen vragen aan het federale niveau om dierenwelzijn mee in overweging te nemen bij het verbod rond verkoop en gebruik van groot particulier vuurwerk.

- In de strijd tegen stalbranden pleiten we federaal voor duidelijke brandveiligheidsvoorschriften in de normering van nieuwe gebouwen die dienen om dieren bedrijfsmatig te houden, onder andere op het vlak van materialen en te nemen brandveiligheidsmaatregelen.

SAMEN VOOR VLAANDEREN

16 CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN ONROEREND ERFGOED

16.1 Visie: Vlaamse fierheid

Cultuur, erfgoed, media en jeugdwerk vormen de fundamenten van Vlaanderen en geven vorm aan ons gemeenschapsleven en onze identiteit. Vlamingen worden erdoor met elkaar verbonden; afstanden in afkomst, achtergrond, mogelijkheden en leeftijd worden erdoor overbrugd. Samen vertellen ze het verhaal van Vlaanderen: waar we vandaan komen, maar ook – en vooral – waar we naartoe gaan en hoe we er willen geraken.

De culturele en creatieve sectoren floreren in Vlaanderen. Denk maar aan ons prachtige erfgoed, onze gereputeerde beeldende kunstenaars en auteurs, onze gelauwerde muziek-, dans- en theaterscene, maar ook aan onze festivals, die door mensen uit alle hoeken van de wereld worden bezocht. Ook in de sectoren film, gaming, design, mode en architectuur draaien Vlamingen op het hoogste niveau mee. De cultuur die we delen, de kunstenaars die erin schitteren, de cultuurhuizen en verenigingen die ze mee vormgeven, met zorg voor het verleden en met een blik op de toekomst, geven een terecht gevoel van fierheid.

Onze culturele en creatieve sectoren creëren niet alleen werkgelegenheid, ze realiseren ook een belangrijke toegevoegde waarde voor de Vlaamse kenniseconomie. En inspireren bovendien miljoenen Vlamingen. De amateurkunsten verbinden, (jeugd)verenigingen emanciperen, en in het buitenland vallen we op vanwege onze soms dwarse, ontroerende en eigenzinnige kunstenaars. We erkennen daarbij ook de transversale kracht van de culturele en creatieve spelers: denk aan de helende werking op het vlak van welzijn, de creatieve impulsen naar ondernemers, de anders lerende impact binnen onderwijs, de verbinding met kansengroepen.

De Vlaamse Regering wil een partner zijn voor alle organisaties, instellingen en verenigingen, en voor alle (amateur)kunstenaars en vrijwilligers die in dat brede veld actief zijn. En wij willen nog meer Vlamingen betrekken bij dat gemeenschapsleven. We leggen daarbij de focus op de onbediende publieken, die zich vandaag onvoldoende betrokken voelen. We willen inzetten op participatie van *alle* Vlamingen. De Nederlandse taal en media zijn van onschatbare waarde om die doelstelling te bereiken.

Zeker in een wereld die snel en drastisch verandert door innovaties zoals artificiële intelligentie, datatechnologie en immersieve technologieën is het essentieel dat niemand achterblijft. Integendeel, we moeten gebruikmaken van de kansen die deze nieuwe, hybride wereld biedt om op nieuwe manieren te creëren, het publiek te bereiken, cultuur te spreiden, te internationaliseren. We hebben de ambitie om Vlaanderen, samen met onze culturele wegbereiders, klaar te stomen voor de toekomst.

Dat is, samengevat, waar Vlaamse fierheid om draait: ze bouwt verder op ons gedeelde verleden, stimuleert ontmoetingen, en laat zich niet door uitdagingen afmatten. Ze groeit in alle diversiteit door ze te delen.

16.2 Cultuur en erfgoed

- We kiezen resoluut voor een **geïntegreerd erfgoedbeleid**. De opdeling tussen onroerend, roerend en immaterieel erfgoed is een artificiële grens omwille van gemeenschaps- en gewestbevoegdheid. Daarom onderzoeken we in de eerste twee jaren van de regeerperiode samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed, het Departement Cultuur, Jeugd en Media en de betrokken actoren, hoe we een doortastend erfgoedbeleid vorm kunnen geven.

- We zetten verder in op de **versterking van de cultureel-erfgoedsector**. Tegelijk bouwen we het **immaterieel-erfgoedbeleid** uit. De tradities, praktijken en noden van erfgoedgemeenschappen staan erin centraal. Vakmanschap en ambachten houden we levend, zodat de kennis en technieken niet verloren gaan. Kandideren bij Unesco voor een Unesco-expertisecentrum (Categorie 2) in Vlaanderen zal de jarenlang opgebouwde voortrekkersrol van Vlaanderen internationaal zichtbaar maken.

- We versterken het **Topstukkenbeleid** en zetten verder in op de communicatie van het topstukkenverhaal naar een breed publiek. Het restitutiebeleid, voor geroofde kunstwerken in zowel binnen- als buitenland, zetten we op punt.

- Met de grote uitdagingen rond het behoud, het beheer en de ontsluiting van de **'Collectie Vlaamse Gemeenschap'** gaan we aan de slag. We voeren een ~~veel~~ actiever collectiebeheer en bruikleenbeleid.

- We ontwikkelen een strategie rond **risicobeheer voor erfgoed in rampensituaties**. Wanneer zich in Vlaanderen een ramp of grootschalige calamiteit zou voordoen, garanderen we gecoördineerde, daadkrachtige en efficiënte acties om erfgoedwerkers en erfgoedgemeenschappen bij te staan en het erfgoed te beschermen. Daarbij hebben we oog voor sensibilisering bij erfgoedbewaarders.

- We zorgen voor een **masterplan 'religieus erfgoed'**, samen met de eigenaars en beheerders van publiek en privaat religieus erfgoed in Vlaanderen. Daarbij zoeken we naar innovatieve en breed gedragen oplossingen voor de vele kerken, abdijen, kloosters, religieuze objecten, tradities en archieven. We maken ook een **actieplan voor beschermde kerken** in Vlaanderen. Een becijferd en gevalideerd kerkenbeleidsplan wordt de voorwaarde om een erfgoedpremie te ontvangen.

- Het **virtuele Museum van Vlaanderen FAAM** verbindt cultureel, onroerend en immaterieel erfgoed in digitale verhalen over Vlaanderen en trekt bezoekers mee in de geschiedenis en cultuur van Vlaanderen. Samen met de erfgoedsector breiden we dit innovatieve museum stap voor stap verder uit. Dat doen we in een passende beheerstructuur. We geven eveneens vorm aan een **belevingscentrum rond de Vlaamse geschiedenis en cultuur**. Daarvoor gaan we op zoek naar bestaande erfgoedlocaties, waar we telkens een deel van het Verhaal van Vlaanderen kunnen vertellen. We bekijken ook de ondersteuning van een tv-reeks die aandacht besteedt aan erfgoed en monumentenzorg, naar het voorbeeld van 'De Monumentenstrijd'.

- We zetten een proefproject op samen met Syntra, Herita en het beleidsdomein Onderwijs en Vorming om **de erfgoedambachten in Vlaanderen** te behouden en de waardevolle kennis door te geven.

- De **historisch opgebouwde wachtlijst** werd eind 2020 afgesloten. We **werken deze weg.** Zodra deze inhaaloperatie is uitgevoerd, vallen we terug op het reguliere budget voor erfgoedpremies en premieoproepen.

- Door de wildgroei aan verschillende premies is het **premiesysteem weinig transparant**, met een grote administratieve last. Daarom schaffen we alle uitzonderingen af en vervangen die door **twee regimes**: 40% voor private eigenaars, 60% verhoogde premie voor de huidige categorieën. We zetten de erfgoedlening stop voor nieuwe dossiers.

- We blijven ons **erfgoedpatrimonium energie-efficiënter** maken, maar er is een bovengrens aan wat mogelijk is zonder afbreuk te doen aan de erfgoedwaarde. We maken het mogelijk voor beschermde monumenten en inventarisitems om gemotiveerd af te wijken van de geldende Vlaamse wooncode, EPB- en EPC-eisen.

- We houden alle bestaande partnerschappen en steun aan onroerenderfgoedactoren tegen het licht. We **sturen partnerschappen bij waar nodig**, na een evaluatie in overleg met de partners.

- We geven gevolg aan de studie **"Erfgoed als hefboom"**. De Vlaamse Regering selecteert een maatschappelijke uitdaging waarin het onroerend erfgoed een centrale rol speelt, waarna er door de gehele Vlaamse overheid en private partners samengewerkt wordt om daarop een antwoord te bieden. We leggen daarbij de nadruk op de maatschappelijke en economische meerwaarde die we daardoor kunnen genereren

- We zijn zuinig met nieuwe beschermingen in Vlaanderen en starten enkel **nieuwe beschermingsdossiers** op om de hiaten in het beschermd bestand te vullen, met focus op naoorlogse architectuur. We evalueren de opportuniteit om **reliëf aan te brengen in het niveau van bescherming** van ons beschermd bestand. We gaan na of het concept "schoonheid van verval" kan worden geïntroduceerd. We zetten, wanneer een project geblokkeerd is, een regiestructuur op voor uitzonderlijke erfgoedprojecten die Vlaanderenbreed gekend zijn en waarbij verschillende administraties en actoren betrokken zijn. Alle actoren worden vertegenwoordigd in deze ad-hocstructuur om het project opnieuw vlot te laten lopen en procedures op elkaar af te stemmen.

- We wijzen de federale overheid op het belang van **de continuïteit en de ontsluiting van de Belfius-kunstcollectie**, en vragen hen om garanties en principes ter zake vast te leggen.

16.3 Kunsten

- Het Vlaamse kunstenbeleid gaat op zoek naar **toekomstperspectief voor de verschillende kunstdisciplines**. We streven naar artistieke en zakelijke kwaliteit. Samen met kunstenaars en kunstenorganisaties zorgen we ervoor dat elk individu, elke groep van mensen, elke gemeenschap in Vlaanderen die dat wil de mogelijkheid heeft om zijn/haar/hun verhaal te vertellen via de kunsten.

- Het beleid zal de sector ondersteunen, maar ook uitdagen om te transformeren waar dat nodig is. Zo zal er meer aandacht zijn voor **maatschappelijke impact, beoogd publieksbereik en -beleving, het belang van samenwerking en spreiding in landelijke gebieden**. We starten daarvoor, in afstemming met de sector, een onderzoek naar hiaten, overaanbod en regionale spreiding in het kunstenlandschap. Tot slot investeren we als Vlaamse Gemeenschap onze middelen in de eerste plaats in Vlaamse kunstenaars en Vlaamse creaties. Een Vlaamse betrokkenheid in projecten en producties is een belangrijke voorwaarde.

- De omgang met **kunstenerfgoed** én het borgen van archieven, collecties of praktijken van hedendaagse kunstenaars en kunstenorganisaties blijft een uitdaging. Na evaluatie van de pilootprojecten 'nalatenschappen kunstenerfgoed' kunnen verdere beleidsinitiatieven volgen.

- De principes van **Fair Pay en Practices** blijven als subsidievereisten overeind. De verantwoordelijkheid ligt bij kunstenorganisaties en kunstenaars om ermee aan de slag te gaan. We evalueren samen met de kunstenorganisaties hoe zij deze principes kunnen blijven waarmaken en gaan na hoe we deze vereisten nog verder kunnen aanscherpen.

- We faciliteren **cultureel ondernemerschap** maximaal via het bestaande instrumentarium. In overleg met het beleidsdomein Onderwijs en Vorming bekijken we hoe we het ondernemerschap in onze School of Arts kunnen verstevigen door aandacht te besteden aan thema's zoals elementair bedrijfsbeheer, de sociale rechtspositie van de kunstenaar en administratief recht in het curriculum in het hoger kunstonderwijs. In nauwe afstemming met het werkveld blijven we inzetten op opleidingen rond artistiek ondernemerschap.

-

- We onderzoeken de mogelijkheden om het beleidsinstrumentarium ten gunste van een **effectievere ondersteuning van de ontwikkeling van kunstenaarsloopbanen** te optimaliseren.

-

- **Vlaamse circusartiesten en -gezelschappen** behoren tot de internationale top. We zetten in op de verdere internationalisering van de sector. Het Circusdecreet wordt na de tweede structurele ronde geëvalueerd en waar nodig aangepast.

16.4 Gemeenschapsvorming

- We erkennen ten volle de **verbindende en emancipatorische kracht van het sociaal-cultureel volwassenenwerk** en het belang ervan voor de vorming van een betrokken Vlaamse samenleving.

- Terwijl binnen het sociaal-cultureel volwassenenwerk de gemeenschapsvormende functie nog altijd een hoge prioriteit kent bij de meeste organisaties, is het aantal organisaties dat de cultuurfunctie opneemt de afgelopen beleidsperiode quasi gehalveerd. Eveneens stellen we vast dat nog maar een kwart van de gesubsidieerde organisaties vandaag inzet op de culturele en de gemeenschapsvormende functie. We sturen daarom het decreet bij en leggen versterkt de focus op de kern van het

sociaal-cultureel volwassenenwerk: **vanuit een welbepaald civiel perspectief een sociale en culturele invulling geven aan een werking**.

- We schrappen de decretale verplichting voor organisaties om elk van de drie maatschappelijke rollen (de verbindende rol, de kritische rol en de laboratoriumrol) op te nemen. Dit vermindert de planlast voor organisaties en overheid.

- Zoals decretaal voorzien, maken we werk van een kwaliteitslabel voor de zakelijke en financiële werking van organisaties.

- Net zoals in andere cultuurdecreten, moet de Vlaamse Regering autonoom kunnen beslissen over de subsidietoekenning. Behalve de decretaal voorziene uitzondering voor excellerende organisaties, worden geen uitzonderingen voorzien. Het uitvoeringsbesluit wordt in die zin aangepast.

Met opmerkingen [AB93]: Er was sprake van om de kritische rol te schrappen, wat gelukkig niet gebeurd is. Dit lijkt een compromis te zijn

- We voeren het nieuwe **amateurkunstendecreet** uit en versterken de samenwerking met het Deeltijds Kunstonderwijs. Het jaar 2028 roepen we uit tot het jaar van de amateurkunsten en we halen één groot internationaal amateurkunstenfestival naar Vlaanderen.

- We dringen bij de federale overheid aan op een **aanpassing van de amateurkunstenvergoeding (AKV)**, met een hoger maximumbedrag voor amateurkunstenaars en organisatoren, en een eenvoudiger registratiesysteem.

- Vrijwilligers vormen de ruggengraat van de Vlaamse samenleving. We erkennen hun cruciale rol en zoeken naar nieuwe manieren om hen te ondersteunen. Dit krijgt concreet vorm via het **Vlaams gecoördineerd vrijwilligersbeleid**. Essentieel is de verdere uitbouw van het Verenigingsloket, met aandacht voor de toegankelijkheid van dit platform, zodat zo veel mogelijk verenigingen er gebruik van kunnen maken. We screenen, samen met de sectoren, de eventuele negatieve effecten van regels voor verenigingen en geëngageerde burgers. We zorgen ook voor een passende omkadering van vrijwilligers in crisissituaties. We stimuleren lokale overheden om het platform kanikhelpen.be te omarmen als de centrale toegangspoort voor het beheer van crisisvrijwilligers. Om de oprichting van lokale vrijwilligerskorpsen te vergemakkelijken, voorzien we in een regionaal vormingsaanbod.

- Op het vlak van **cultuureducatie herwaarderen we de samenwerking met het beleidsdomein Onderwijs en Vorming**. Om zo veel mogelijk kinderen en jongeren te betrekken, actualiseren en verankeren we het beleidsinstrumentarium. We zorgen voor bijzondere ondersteuning van kunst- en cultuurorganisaties en van individuele kunstenaars die inzetten op de samenwerking met scholen. Het Deeltijds Kunstonderwijs en amateurkunstenorganisaties zijn eveneens cruciale partners. Ter versterking van het taal- en leesonderwijs bouwen we op het aanbod en de expertise van Iedereen Leest. De mogelijkheid om een voortgezette balletopleiding in te richten, onderzoeken we samen met Onderwijs.

- Vrijetijdsparticipatie mag geen privilege zijn. We zetten in op **participatie in cultuur-, sport- en jeugdactiviteiten en het organiseren van maatschappelijke betrokkenheid en inclusie** in heel Vlaanderen door de integratie van verschillende oplossingen in één bovenlokale, digitale

toegangspoort: UiTPAS. Dit leidt tot maximale efficiëntie en impact op participatie. We gaan aan de slag met de evaluatie van de UiTPAS om een nog sterker product te maken. De data uit het UiTPAS-platform maken het mogelijk om de kennis over participatie voor overheden en organisaties te verbeteren en de communicatie op maat van de burgers aanzienlijk te versterken. Daarnaast hebben we aandacht voor de herpositionering van organisaties die een evolutie doormaken naar meer inclusie, toegankelijkheid en diversiteit, en voor culturele initiatieven die zich richten op kansengroepen. We onderzoeken hoe het beleid daarop kan inspelen.

- We geven het **nieuwe decreet bovenlokale cultuurwerking** van 8 maart 2024 alle kansen. Daarbij stimuleren we de vorming van nieuwe intergemeentelijke samenwerkingsverbanden Cultuur van onderuit ten volle met het oog op een volledige gebiedsdekking. In deze samenwerkingsverbanden fungeert de openbare bibliotheek als een knooppunt tussen de lokale, bovenlokale en Vlaamse gemeenschap.

16.5 Letteren

- Het **letterenveld in Vlaanderen** verdient een **ambitieuze toekomst**. Daarom zorgen we ervoor dat Literatuur Vlaanderen een werking op kruissnelheid kan voeren: kwaliteitsvolle ondersteuning van auteurs, vertalers, illustratoren en literaire organisaties, talentontwikkeling en inclusie, sterke promotie van Vlaamse literatuur in het buitenland, een rol als bruggenbouwer in het literaire veld... Daarbij is er oog voor essentiële, maar meer kwetsbare genres, zoals poëzie en strips.

- Van **leesbevordering** maken we een speerpunt. De gecoördineerde en onderbouwde actieplannen uit 'Een Leesoffensief voor Vlaanderen' kunnen het verschil maken. Om tot een duurzaam en effectief beleid te komen, zorgen we beleidsdomeinoverschrijdend voor een adequate financiering binnen een passende beheerstructuur. Bibliotheken nemen een belangrijke centrale en maatschappelijke rol op.

- We zetten de Vlaamse literatuurprijs '**de Boon**' voort en houden de mogelijkheden tegen het licht om er een drievuldige prijs met gelijke beloning en aandacht voor fictie, non-fictie en kinder- en jeugdliteratuur van te maken. Samen maken we eveneens werk van een adequaat vertaalbeleid, een generieke boekencampagne en een landelijke uitstraling voor **Boektopia**.

- Waar nodig gaan we met de **federale overheid** in gesprek over **dossiers die het letterenveld aanbelangen**, zoals auteursrechten en de leenvergoeding.

16.6 Internationaal cultuurbeleid

- Wat betreft het **internationaal cultuurbeleid**, zetten we verder in op een doorgedreven samenwerking tussen alle betrokken beleidsvelden en overheidsinstanties, namelijk Departement Cultuur, Jeugd en Media, Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken, Flanders Investment & Trade, Agentschap Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen. De **diverse projectoproepen voor bilaterale culturele samenwerking worden gebundeld** in één instrument, met een specifiek luik rond (cultureel) nabuurschap. Samen met Flanders Investment & Trade, het culturele veld en relevante bovenbouwspelers maken we werk van de **export en internationale vermarkting van professionele**

Vlaamse culturele en creatieve initiatieven. We zetten ook in op een betere toeleiding naar financiering vanuit EU-programma's. Minstens voor wat betreft de culturele bovenbouwspelers streven we ernaar dat zij zelf financiering halen uit EU-programma's.

- De **Vlaams-Nederlandse samenwerking** blijft de basis waarop we onze taal uitdragen. De Taalunie neemt daarin een verbindende rol op en zet de koers uit op het vlak van standaardtaal, taaltechnologie, laaggeletterdheid, taal- en leescultuur... We kiezen resoluut voor een bloeiende en toekomstgerichte internationale neerlandistiek ter bevordering van het Nederlands wereldwijd. Bijzondere aandacht gaat naar het bestendigen van het Nederlandstalige academische onderwijs en onderzoek in het buitenland. We zien daarnaast meerwaarde in het maken of organiseren van boekenbeurzen, literaire programma's, theaterfestivals, films… samen met Nederland. Literatuur Vlaanderen, Huis deBuren, de Brakke Grond, Ons Erfdeel en het Vlaams Audiovisueel Fonds zijn onze bevoorrechte partners.

16.7 Digitalisering en Innovatie

- We gaan resoluut voor **een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden**. We werken een ambitieus programma 'Digitale transformatie van de cultuursector' uit, met aandacht voor de verdere ontwikkeling van bestaande initiatieven én de opstart van noodzakelijke nieuwe initiatieven. De digitale kernspelers publiq, Cultuurconnect en meemoo nemen daarbij een sleutelpositie in, maar met de ambitie om de volledige cultuursector mee te nemen, en met een open blik naar de raakvlakken met jeugd, media en sport.

- De **culturele sectoren zijn inherent innovatief**. Samenwerkingen met andere sectoren worden ook extra gestimuleerd met de projectoproep innovatieve partnerschappen. Zo valoriseren we de transversale kracht van onze culturele spelers. We streven ernaar om het innovatie-instrumentarium van VLAIO eenvoudiger inzetbaar te maken voor culturele spelers en professionele jeugdorganisaties en de fondsen. Eventuele inhoudelijke en juridische drempels pakken we aan.

16.8 Meer samenwerking en efficiëntie

- Het is cruciaal dat onze **kunst- en cultureel-erfgoedinstellingen nauw samenwerken**. We laten de Vlaamse orkesten en Opera Ballet Vlaanderen doordachter samenwerken, conform de visietekst 'Een nieuw en grensverleggend beleid voor de Vlaamse orkesten' van de opdrachthouder. Ook voor KMSKA en M HKA faciliteren we een doorgedreven vorm van samenwerking. Het erkennen van bijkomende kunst- en erfgoedinstellingen is niet aan de orde. Wel verdiepen en verfijnen we de toekomstvisie rond kunst- en cultureel-erfgoedinstellingen en kunstenorganisaties die voor twee beleidsperiodes erkend zijn. Prioritaire aandacht gaat daarbij naar hun landschapsversterkende rol.

- We stimuleren **samenwerkingen binnen de sector** onder andere op het vlak van **loonadministratie, boekhoudkundige taken, verzekeringen en internationale spreiding**. Cultuurloket neemt de zakelijke ondersteuning ter harte.

- Verschillende cultuurdecreten voorzien vandaag in een **beoordelingssysteem met commissiewerkingen**. We herbekijken en optimaliseren de beoordelingssystemen in functie van haalbaarheid en werkbaarheid, onder andere op basis van de recente evaluaties van de administratie, de adviescommissies en de SARC. We stellen vervolgens commissies zo snel mogelijk samen, waardoor de beoordelaars in de commissies de tijd krijgen om een werking en routine te ontwikkelen.

- Ook binnen **de culturele bovenbouw** streven we naar een zo groot mogelijke efficiëntie. In het begin van de regeerperiode maken we een visienota bovenbouw op, met duidelijke (transversale) beleidsdoelstellingen en KPI's voor de sectorale en transversale steunpunten. Deze worden doorvertaald in de beheersovereenkomsten. We zorgen ook voor een heldere samenwerking tussen de Vlaamse overheid en de bovenbouwspelers, naar het voorbeeld van de digitale kernspelers.

- Dankzij een doorgedreven digitalisering van de administratieve processen kan de cultuursector de **planlast aanzienlijk verminderen** en zich meer richten op de kernactiviteiten en creatieve processen. We verminderen de administratieve lasten die worden opgelegd aan beheerders of eigenaars van onroerend erfgoed met 30%.

- We vragen aan de federale overheid om de erkenningsprocedure voor structureel gesubsidieerde organisaties in het kader van **fiscaal aftrekbare giften** te vereenvoudigen. Ook kleinere organisaties zouden van dit systeem gebruik moeten kunnen maken.

- De samenstelling van de **Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media** wordt hervormd, zodat onafhankelijke deskundigen een meerderheid uitmaken van zowel de algemene raad als de verschillende sectorraden. Daarbij inspireren we ons op het voorbeeld van de Nederlandse Raad voor Cultuur. Voor de sectorraad Media werken we een specifieke regeling uit.

- **Grensoverschrijdend gedrag** is ook binnen de cultuur- en mediasectoren nog steeds een realiteit. Na een evaluatie en overleg met de betrokken sectoren werden daarom in 2024 2 nieuwe actieplannen gelanceerd. We volgen deze nieuwe aanpak op en sturen bij waar nodig. Uitgangspunt is dat sectoren zelf maximaal worden geresponsabiliseerd.

- We actualiseren de **Bestuurscode Cultuur**, met aandacht voor het hr-luik en de competentiematrix voor bestuurders, en verankeren de principes ervan in de regelgeving. We blijven in de verschillende cultuurdecreten inzetten op de kwaliteit van het personeelsbeleid en een evenwichtige samenstelling van de bestuursorganen met voldoende ruimte voor onafhankelijke deskundigen.

- Investeringen in **culturele topinfrastructuur** moeten ten goede komen van zo veel mogelijk derden, via het principe van gedeeld gebruik. Samen met lokale overheden werken we een visie uit, die de basis legt, en brengen we het aanbod in kaart. Elke aanvraag voor culturele topinfrastructuur moet vervolledigd worden met een concreet exploitatieplan. We komen de aangegane engagementen inzake culturele infrastructuur na. Met het oog op de strategische keuzes die Vlaanderen moet maken, finaliseren we de inventaris culturele infrastructuur. We werken ook een shortlist uit van grote onroerend-erfgoedinfrastructuurprojecten die deze regeerperiode worden opgestart en die door de pure omvang buiten de reguliere subsidiemogelijkheden vallen.

16.9 Film, gaming en media

- Vlaanderen heeft een **sterke audiovisuele en auditieve sector**. We mogen trots zijn op ons diverse lokale media-aanbod dat internationaal bejubeld wordt. Het zijn onze lokale media die onze Vlaamse identiteit in al haar verscheidenheid mee vormgeven, in Vlaanderen en in de wereld. De digitale platformen worden de leidende platformen in het medialandschap. Omwille van technologische ontwikkelingen en de mediaconvergentie wordt inhoud nu helemaal anders aangeboden en geconsumeerd dan vroeger. Deze ontwikkelingen zijn positief voor de mediagebruiker, maar ze zetten de lokale (reclame-)inkomsten onder druk. Voor de Vlaamse Regering is het essentieel dat alle lokale spelers in kwaliteitsvolle, creatieve en innovatieve content kunnen blijven investeren en dat hun belang erkend wordt.

- In het Vlaamse medialandschap blijft een belangrijke rol weggelegd voor zowel een **sterke publieke omroep** met een duidelijke opdracht als een **leefbaar model voor de private omroepen**.

- De **VRT** moet meer dan ooit focussen op haar **publieke opdracht,** ze krijgt daartoe extra financiering. Om dit te realiseren, moet de VRT volop haar rol kunnen vervullen met een aanbod dat sterk inzet op maatschappelijke verbinding, impact en Vlaamse gemeenschapsvorming. Daarbij is de opdracht inzake **nieuws, informatie, educatie en een brede waaier aan Vlaamse cultuur en sport** prioritair. Ook kwaliteitsvolle ontspanning heeft zijn plaats, op voorwaarde dat de maatschappelijke meerwaarde gegarandeerd is. Er is ook aandacht voor levensbeschouwing en erediensten. De VRT zet in op een breed bereik van alle Vlaamse mediagebruikers, met specifieke aandacht voor kinderen en jongeren, ouderen, laaggeletterden, personen met een buitenlandse herkomst en mensen met een handicap. De VRT zet verdere stappen naar *digital first* zonder de noden van specifieke doelgroepen uit het oog te verliezen.

- De VRT draagt de **Vlaamse identiteit** in al haar verscheidenheid uit en heeft daarvoor aandacht in haar aanbod. De VRT hecht het hoogste belang aan de Nederlandse standaardtaal en brengt dit tot uiting in de breedte van haar aanbod. Het geeft de samenwerking met omroepen uit andere landen en regio's, inzonderheid Nederland, alle kansen. We bevestigen de maatschappelijke opdracht en de taakstelling van de VRT, onder andere op het vlak van het versterken van de Vlaamse identiteit en sociale cohesie, en leggen vernieuwde afspraken en concretere doelstellingen vast in een nieuwe beheersovereenkomst (2025-2030), waarop nauwgezet zal worden toegezien.

- Het **informatie- en duidingsaanbod van de VRT** wordt gekenmerkt door **respect voor pluralisme** en het behalen van de hoogste standaarden inzake **onpartijdigheid, journalistieke onafhankelijkheid en redactionele autonomie**. Daarbij behouden we de gedegen interne en externe kwaliteitscontrole en rapportering. De VRT moet ernaar blijven streven de betrouwbaarste nieuwsbron in Vlaanderen te zijn.

- De VRT zet het **transformatieplan** verder, zodat onze openbare omroep een moderne organisatie wordt en klaar is voor de toekomst. Om van de VRT een **sterke en wendbare organisatie** te maken, werken we een langetermijnvisie uit.

- De VRT moet ook **marktversterkend** zijn voor de hele Vlaamse mediasector. De VRT investeert een substantieel deel van haar middelen in externe productiehuizen en facilitaire bedrijven. De omroep speelt daarnaast een actieve rol in het gezond houden van de Vlaamse audiovisuele sector, door samen te werken met zowel kleinere productiehuizen als grotere, geconsolideerde productiehuizen. We vragen de VRT een leidende rol te blijven spelen op het vlak van innovatie in open source die voor de hele mediasector inpasbaar is in eigen systemen, onder meer door het aanhalen van internationale samenwerkingen.

- De VRT geeft meer aandacht aan sporten die bij de private omroepen minder of niet aan bod komen. Daarbij is er ook voldoende aandacht voor een **divers en inclusief sportaanbod**. Bij het verwerven van uitzendrechten van (inter)nationale sportevenementen stelt de VRT zich marktconform en kostenbewust op.

- Ook moet de VRT terughoudendheid aan de dag leggen bij het sluiten van **overeenkomsten met schermgezichten**. De VRT stelt zich eveneens marktconform en kostenbewust op. De VRT streeft ernaar dat schermgezichten de diversiteit van de Vlaamse gemeenschap uitstralen.

- **Samenwerking is essentieel**, op verschillende vlakken. We vragen aan de VRT, de commerciële mediagroepen en de adverteerders om de krachten te bundelen en nieuwe businessmodellen te ontwikkelen om commerciële inkomsten zo veel mogelijk in Vlaanderen te houden. De VRT gaat in samenwerking met de private spelers de strijd aan tegen internationale platformen met content van eigen bodem. Via het Europese netwerk van Future Media Hubs stimuleren we daarnaast samenwerking en uitwisseling met andere Europese (en ook niet-publieke) mediaorganisaties. De VRT blijft ook op zoek gaan naar samenwerking met onder meer het onderwijsveld, de brede cultuursector en de muziekwereld.

- We **blijven inzetten op de productie en promotie van kwaliteitsvolle Vlaamse content** via **het Vlaams Audiovisueel Fonds**. Het VAF behoudt zijn voortrekkersrol op het vlak van internationale promotie, duurzaamheid, toegankelijkheid, representatie en strijd tegen grensoverschrijdend gedrag. We onderzoeken of het VAF de toegekende middelen op een flexibelere manier kan inzetten. We trachten de Vlaams verankerde producenten te versterken.

- De **nieuwe, versterkte stimuleringsregeling** monitoren we jaarlijks en evalueren we uiterlijk 3 jaar na de inwerkingtreding. Indien passend, zal de evaluatie vergezeld gaan van voorstellen tot herziening van de stimuleringsregeling.

- In een veranderend medialandschap is het moeilijker geworden om lokale content te vinden door de invloed van internationale platformen die als "poortwachters" opereren. Daarom is het belangrijk om ervoor te zorgen dat **diverse Vlaamse audiovisuele media zichtbaar en vindbaar blijven**. Dit om onze Vlaamse cultuur, creativiteit en identiteit te beschermen en te voorkomen dat onze kwalitatieve lokale content verdwijnt in het grote aanbod van internationale spelers. Op basis van het onderzoek door imec-SMIT, VUB werken we een regelgeving uit.

- De **Vlaamse gamewereld is in volle expansie**. We blijven de werking van de Flanders Game Hub en het actieplan Level Up verder ondersteunen, en versterken daarnaast onze Vlaamse concurrentiepositie in

het buitenland. In overleg met VLAIO wordt er, naar voorbeeld van Screen Flanders, nagegaan of een investeringstool voorzien kan worden voor de gamesector om deze ambitie te versterken.

- Socialemediaplatformen, videoplatformdiensten en onlinecontentcreators/influencers concurreren voor dezelfde kijkers en reclame-inkomsten als de traditionele mediaspelers. Omwille van deze nieuwe ontwikkelingen moet er een gelijk speelveld gecreëerd worden. Dit moet een aandachtspunt zijn tijdens de **evaluatie van de Audiovisuele Mediadiensten Richtlijn** in 2026.

- Het **Mediadecreet** is aan een grondige hervorming toe. Op basis van de 'Doorlichting van het Mediadecreet', uitgevoerd door imec, passen we de verschillende begrippen, definities en de structuur aan naar de hedendaagse context en bekijken we hoe we tussen verschillende spelers een gelijk speelveld kunnen creëren dat zo veel mogelijk platformneutraal is.

- De **snelle transitie van het radiolandschap** vergt een intensieve inzet op digitalisering. De opgeleverde Radiostudie moet als leidraad dienen om deze transitie te faciliteren. We gaan in gesprek met de sector en bekijken wanneer een volledige FM-afschakeling haalbaar en economisch wenselijk is.

- **Regionale televisieomroepen brengen lokaal nieuws in de Vlaamse huiskamers.** Omwille van hun unieke karakter blijven ze een belangrijke speler in ons medialandschap. Door de internationale concurrentie en het veranderend mediagebruik, zullen de regionale televisieomroepen zich moeten blijven heruitvinden. Een crossmediale mediastrategie en een digitale aanwezigheid zijn uitermate belangrijk om te evolueren naar financieel slagkrachtige organisaties. We houden de bestaande regelgeving in stand, evalueren het huidige samenwerkingsakkoord en onderzoeken hoe we hen verder kunnen ondersteunen. Samenwerking en kennisdeling tussen de regionale omroepen blijven we stimuleren. De regionale televisieomroepen hebben blijvend een plaats in de mediastrategie van de Vlaamse overheid. We onderzoeken een partnerschap met de VRT, zodat alle Vlamingen toegang hebben tot nieuws uit hun regio.

- We onderhandelen met de federale overheid over een merkelijk hoger aandeel in de verdeling van de eenmalige én jaarlijkse **opbrengsten van de 5G-veiling** van het spectrum voor mobiele breedband en we verwijzen naar het voorstel dat de 3 gemeenschappen in consensus hebben ingediend bij het Overlegcomité.

- **Mediawijsheid en e-inclusie** worden belangrijker, bijvoorbeeld bij het herkennen van en omgaan met desinformatie. Het Vlaams Kenniscentrum Digitale en Mediawijsheid speelt daarbij een belangrijke coördinerende en stimulerende rol. De uitbreiding van mediawijsheid met bijvoorbeeld algoritmewijsheid is noodzakelijk om de Vlaming ook weerbaar te maken ten aanzien van artificiële intelligentie. De publieke omroep, maar ook het onderwijs, speelt daarbij een belangrijke rol.

- We blijven inzetten op een **sterke mediaregulator**. We bekijken onder meer waar we de werking van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM) kunnen verbeteren. We nemen de implementatie van en het toezicht op relevante Europese verordeningen mee in deze oefening.

- Met de federale overheid werken we samen op het vlak van de aanpak van **digitale piraterij**.

- Vlaamse mediabedrijven zijn onderhevig aan een pijlsnelle **digitale transformatie**. Relevante en waardevolle initiatieven die de innovatie van de mediasector bevorderen, blijven we ondersteunen. In dit kader hebben we ook aandacht voor evoluties op het vlak van AI en mogelijke toepassingen ervan, met inbegrip van de ethische aspecten.

- Het actieplan **grensoverschrijdend gedrag** in de mediasector en het **sociaal charter** zullen accuraat opgevolgd worden. De VRT neemt daarbij een voorbeeldrol op.

- Vrijheid van pers, vrije meningsuiting en **onafhankelijke (onderzoeks)journalistiek** zijn essentieel voor goed geïnformeerde burgers en een sterke democratie. Daarom blijven we het Fonds Pascal Decroos ondersteunen, om onafhankelijke journalistieke initiatieven mogelijk te maken.

16.10 Jeugd

- Kinderen en jongeren zijn de **toekomst**. We willen hen alle kansen geven. Jeugdwerk speelt een cruciale rol: kinderen en jongeren vinden er een veilige en stimulerende omgeving waar ze zich zowel sociaal als persoonlijk ten volle kunnen ontwikkelen. Zo draagt het jeugdwerk bij aan het positieve welbevinden van kinderen en jongeren, een absolute prioriteit. We maken werk van een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak van mentaal welzijn. Daarbij erkennen we de preventieve kracht van de jeugdwerkmethodiek. Tegelijk streven we ernaar om dat jeugdwerk maximaal te ontzorgen.

- Vanuit de kinderrechten als referentiekader zet Vlaanderen in op een kindvriendelijke samenleving die wordt vormgegeven via het **Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid.** Het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan is ons centrale instrument. We luisteren naar de **stem van kinderen en jongeren**: via het verticaal overleg met de Vlaamse Jeugdraad, de JOKER, maar ook via de bestaande adviesorganen.

- Via het **versterkte Jeugddecreet** ondersteunen we het jeugdwerk in het uitbreiden van de capaciteit van het aanbod. Aandacht gaat naar een breder bereik, grotere diversiteit en de toegang van kansengroepen. In dialoog gaan we op zoek naar initiatieven die jongeren stimuleren om een engagement als vrijwilliger in het jeugdwerk op te nemen. Door inzet van de bestaande instrumenten en ondersteuning, moedigen we organisaties aan om over sectorgrenzen heen samen te werken en zo diverse doelgroepen samen te brengen.

- We ontwikkelen in samenspraak met de jeugdsector een **globale langetermijnvisie op jeugdinfrastructuur**. Die wordt gevat in een masterplan, opgebouwd rond focusgebieden zoals kennisopbouw, -deling en -uitwisseling, monitoring en financiële ondersteuning van bovenlokale jeugdinfrastructuur. We onderzoeken de mogelijkheden van een specifiek subsidiereglement voor bovenlokale jeugdinfrastructuur dat inspeelt op prioriteiten van de jeugdsector en steunt op cofinanciering. Lokale besturen zijn een belangrijke partner in het realiseren van kwaliteitsvolle jeugdinfrastructuur. Ze worden er nauw bij betrokken, zodat ze hun regierol lokaal kunnen versterken. We verspreiden de toolkit voor jeugdruimte die dient als praktische leidraad voor het ontwikkelen van jeugdinfrastructuurprojecten met een focus op ontmoeting, vergroening, gedeelde ruimte en

participatie onder verenigingen en lokale besturen. De verbreding van het toepassingsgebied van de energielening naar alle vormen van energetische maatregelen voor het efficiënter en duurzamer maken van jeugdlokalen brengen we sterk onder de aandacht, net zoals andere ondersteuningsinstrumenten. We staan daarnaast in voor de realisatie van de **masterplannen van de jeugdinfrastructuur in eigen beheer**.

- We bouwen verder op de **kennis en expertise** binnen de jeugdsector over het creëren van gezonde, verkeersveilige en leefbare buurten en stimuleren kinderen en jongeren om meer buiten te zijn.

- Jongeren krijgen maximaal de tijd om bezig te zijn met jeugdwerk zelf. We ondernemen daarom de nodige stappen om **regulitis** aan te pakken en de **planlast voor jeugdwerkers te verminderen**. Met betrekking tot de ondersteuning van jeugdverblijven en hostels wordt afgestemd met het beleidsveld Toerisme.

- Het **nieuwe jeugddecreet**, dat 4 bestaande decreten samenvoegde, trad in werking. We kiezen voor regelrust en monitoren de impact van het nieuwe decreet. Een evaluatie volgt na 5 jaar. We streven daarnaast naar een optimale afstemming tussen het departement en de intermediaire organisaties, alsook tussen de intermediaire organisaties onderling, met een heldere en efficiënte rolafbakening.

- Het **masterplan Jeugdkampen** voeren we verder uit. We zien kampplaatsuitbaters, jeugdverblijven en hostels als belangrijke partners in het garanderen van een toeristische ervaring voor kinderen en jongeren.

- We blijven inzetten op een integriteitsbeleid in de hele jeugdsector. Daarbij worden zowel professionelen als vrijwilligers opgeleid en ondersteund om de fysieke, psychische en seksuele integriteit van kinderen en jongeren te allen tijde te beschermen. We willen het afleveren van het **uittreksel van het strafregister** voor medewerkers die een engagement opnemen bij het jeugdwerk verplichten, naar analogie van de regelgeving voor alle andere sectoren. We werken samen met de jeugdsector de modaliteiten uit van de implementatie van de controleverplichting, de aansprakelijkheid en de leeftijd. We zorgen daarbij dat de verantwoordelijkheid niet bij jongvolwassenen komt te liggen.

- We stimuleren steden en gemeenten om werk te maken van een **kindvriendelijk beleid** dat steunt op participatie van kinderen en jongeren. Het label kindvriendelijke steden en gemeenten dient als hefboom.

17 SPORT

17.1 Visie

Vlaanderen groeit uit tot een echte sportnatie.

Er zijn nog nooit zoveel sportende Vlamingen geweest als vandaag. 80% geeft aan wekelijks te sporten of te bewegen en maar liefst 21,4% van de Vlamingen sport geregeld in clubverband. Ook de Vlaamse topsportindex

staat historisch hoog. Maar net als onze topsporters gaan we niet op onze lauweren rusten. We willen altijd beter doen: nog meer Vlamingen doen sporten en bewegen van jong tot oud, van beginneling tot topsporter, van recreant tot fervent sporter. Door onze steeds meer sedentaire levensstijl kan het belang van sport en bewegen in het kader van gezondheidszorg bijna niet overschat worden, met aandacht voor het fysieke en mentale welzijn van de sportbeoefenaar.

Sport is bovendien niet alleen gezond voor lichaam én geest: sport is ook maïzena, sport verbindt. Sporten brengt mensen samen van verschillende achtergronden uit onze samenleving, net zoals samen supporteren een band creëert. Sport geeft mensen kansen. Zo tonen studies aan dat elke euro die in Vlaanderen in sport en bewegen wordt geïnvesteerd, een sociale meerwaarde van 3,56 euro oplevert.

Het is onze ambitie dat elke Vlaming – ongeacht geslacht, geaardheid of afkomst – in elke gemeente in de eigen buurt kwaliteitsvol en betaalbaar kan sporten en bewegen.

Daarom zetten we in op breedtesport én topsport, met aandacht voor kansengroepen. We zorgen voor een golf aan nieuwe en gerenoveerde sportinfrastructuur, zoals 40 nieuwe zwembaden en nieuwe kunstgrasvelden en we zetten de onmisbare sportvrijwilliger in de spotlight. We versterken onze sportclubs en –federaties en hebben oog voor een veilig sportklimaat. We halen nog meer (top)sportevenementen zoals Europese en wereldkampioenschappen naar Vlaanderen, om onszelf internationaal in de vitrine te zetten en om de Vlaamse toeschouwers warm te maken voor sport. **Deze regeerperiode leggen we de lat hoog en willen we een sterk sportief merk vestigen: 'Wie Vlaanderen zegt, denkt aan sport en wie sport zegt, denkt aan Vlaanderen.'**

17.2 Concrete acties

Een sterke sport- en beweegcultuur begint op jonge leeftijd en gaat een heel leven mee.

Je bent nooit te jong om te starten met sporten. We willen al onze kinderen vroeg in beweging zetten. We starten op school, waar we ervoor zorgen dat alle leerlingen op alle scholen in contact komen met een divers sportaanbod, zowel tijdens als na de schooluren, en actief op weg worden gezet naar een lokale sportclub en een levenslange sportbeoefening. We zetten daar deze regeerperiode extra op in met speerpunten binnen en buiten de schoolse context.

We breiden de werking van het Sportkompas, als oriënteringsinstrument bij uitstek, uit. Omdat elk kind aanleg heeft voor een bepaalde sport, zal elke school ieder jaar Sportkompas gebruiken om de nieuwe lichting schoolkinderen naar de voor hen geschikte sport te leiden op basis van hun eigen talenten en interesses.

Samen met de minister van Onderwijs vervangen we in het kleuteronderwijs de bestaande ontwikkelingsdoelen binnen het leergebied lichamelijke opvoeding door een ambitieuzer en concreter curriculum van brede motorische vaardigheden. Ook voor kinderen van de lagere school zetten we in op het ontwikkelen van hun motorische vaardigheden, aanvullend op bestaande concepten zoals Multimove en schoolsportinitiatieven.

We organiseren samen met partnerorganisaties een jaarlijkse schoolsportcompetitie met een grote Vlaamse finale, om zo veel mogelijk kinderen aan het sporten te krijgen. Ook kinderen die nog niet sporten, worden betrokken.

We leiden de jongeren toe naar de lokale sportclub, met een sterke en kwaliteitsvolle jeugdwerking. We besteden extra aandacht aan de structuren, waarbij we ervoor zorgen dat de jeugdwerking afgeschermd blijft van andere clubactiviteiten die een negatieve impact kunnen hebben. We realiseren dat met een juridisch robuust systeem, dat tot stand komt in samenwerking met de sector en dat de clubs niet opzadelt met onnodige administratieve last.

We versterken de groei- en doorstroommogelijkheden van de Vlaamse jeugd. We geven voorrang aan onze eigen jongeren en maximaliseren de speelkansen voor de eigen jeugd. We verhogen het minimumloon van niet-EER-spelers per sporttak, in lijn met de doelstelling om zo veel mogelijk eigen jongeren speelkansen te geven en de Vlaamse competities niet te laten verwateren tot doorstroomcompetities.

Voor sporten zoals jeugdwielrennen en inlineskaten zorgen we samen met de lokale besturen voor meer en veilige locaties. We denken daarbij breed: parken, militaire domeinen… Via de optimalisatie van de structuren van Cycling Vlaanderen en de Vlaamse Wielerschool tillen we de wielersport naar een nog hoger niveau.

Je bent nooit te oud om te sporten. Ook op de plek waar Vlamingen vaak heel veel tijd doorbrengen: hun werk. Een bedrijf dat inzet op sport en beweging, en dus de gezondheid van zijn werknemers, verdient die investering ruimschoots terug. We ondersteunen bedrijven met een sport- en beweegscan en breiden die uit. We reiken samen met het beleidsdomein Werk het kwaliteitslabel Sportbedrijf uit aan werkgevers die daarvoor de nodige inspanningen leveren. Voor de jonggepensioneerden rollen we een laagdrempelig sportaanbod op maat uit. Om tot een kwalitatief aanbod op maat te komen, zoeken we daarvoor partners bij de lokale besturen, sportclubs en -federaties, maar ook private partners en ouderenorganisaties.

We moedigen sporten én betrokkenheid bij sportverenigingen aan tot op hoge leeftijd. Zeker mensen die ooit bij een club begonnen zijn als actieve sporter kunnen daarna ook op andere manieren bijdragen aan de werking van die club.

17.3 Iedereen mee

Sport is er voor iedereen én sport verbindt. De sportclubs en –federaties worden ondersteund bij het maximaal bereiken van specifieke doelgroepen en kansengroepen en het invullen van hun rol als maïzena van onze samenleving. We investeren extra in een beleid dat sportfederaties en -clubs stimuleert om laagdrempelig en doelgroepgericht in te zetten op sociaal-sportieve praktijken. In datzelfde kader verbeteren we de werking van de UiTPAS.

We zetten in op meer meisjes en vrouwen in de sport, als sporter, als trainer en in de bestuurskamers.

Ook personen met een beperking, jong en oud, betrekken we maximaal zodat zij volwaardig kunnen sporten. Inclusief waar het kan, exclusief waar het moet. Met G-sport Vlaanderen begeleiden we nog meer G-sporters van jongs af naar de sportfederaties en -clubs voor een levenslange sportbeoefening.

Via Sport Vlaanderen brengen we maximaal het georganiseerde sportaanbod in kaart. Iedere Vlaming kan zo via een digitaal platform een kwaliteitsvol en laagdrempelig sportaanbod op zijn maat en in zijn buurt vinden.

Gelet op de steeds toenemende sportparticipatie en de hoge return on investment in de vorm van (preventieve) gezondheidszorg, blijven we investeren in ‘sport voor allen’.

17.4 Topsport inspireert en motiveert

We investeren in topsport omdat we in Vlaanderen altijd streven naar excellentie, omdat we ons aan de hele wereld willen laten zien als een sportnatie en omdat we weten dat zien sporten, doet sporten: indrukwekkende prestaties van onze eigen topsporters jagen onder meer de inschrijvingscijfers bij sportclubs de hoogte in. Elke olympiade stijgt de ambitie voor het aantal Vlaamse top 8-plaatsen en medailles op mondiaal niveau. We ambiëren een stijging van de Vlaamse topsportindex met nog eens 10% en maken er een nieuw topsportactieplan voor op. We besteden aandacht aan het toenemende aantal jongeren dat aan topsport doet en de combinatie met onderwijs via de topsportscholen en het zogenaamde F-statuut. We zorgen voor een verhoogde wisselwerking tussen breedtesport en topsport. Daarom is het investeren in kwaliteitsvolle (jeugd)sportclubs en sterke sportfederaties een noodzaak.

De samenwerking met het BOIC wordt geactualiseerd met het oog op een confederale invulling, aangezien het topsportbeleid gevoerd wordt door de gemeenschappen. Het BOIC fungeert daarbij als overkoepelend orgaan om een link te hebben met het IOC. Geen dubbel werk, minder structuren en meer geld voor de Vlaamse topsporter.

17.5 In een veilig sportklimaat

Iedereen moet in elke club veilig kunnen sporten, van het hoogste topsportniveau tot de amateursport. We treden op tegen grensoverschrijdend gedrag in de sportclubs. Problematische patronen worden beter in kaart gebracht en sneller aangepakt. We onderzoeken daarbij de mogelijkheid van een overkoepelend tuchtregister.

In het streven naar het realiseren van de ambitieuze prestatiedoelstellingen in de topsport is bijzondere aandacht voor het mentale welzijn van topsporters en coaches belangrijk. In het nieuwe topsportactieplan zal een veilig topsportklimaat een speerpunt zijn, met aandacht voor het proces dat loopt van talentdetectie via talentontwikkeling tot presteren op het hoogste niveau. De ontwikkeling en het welzijn van onze atleten én hun omkadering staat centraal.

17.6 We zorgen voor kwaliteitsvolle sportinfrastructuur binnen het bereik van elke Vlaming

Wie wil sporten, heeft de juiste, kwaliteitsvolle infrastructuur nodig. We maken van de ‘Sportspurt’ een volgehouden inspanning en trekken daarvoor de investeringsbudgetten voor infrastructuursteun op. Sleutelbegrippen zijn cofinanciering, duurzaamheid, innovatie en toegankelijkheid.

We zetten in op oproepen voor specifieke sportinfrastructuren die doelgericht inspelen op concrete noden en nieuwe ontwikkelingen. Zo maken we, naast de noodzakelijke inspanningen voor nieuwe zwembaden, in het bijzonder werk van kunstgrasvelden en een masterplan schaatsinfrastructuur met een duidelijk kader om de concrete noden voor die nichesportinfrastructuren aan te pakken.

We gaan resoluut voor meer en nieuwe zwembaden. Elk kind moet kunnen zwemmen. Concreet rollen we een ambitieus investeringsprogramma uit, voor minstens 40 nieuwe (instructie)zwembaden (van minimaal 25 m x 10 m). We werken verder aan een versoepeld wetgevend kader rond openwaterzwemmen en rond zwembaden in het algemeen. Zwemmen in open water wordt een recht. Tot nu was het principe dat zwemmen overal verboden is, tenzij op plaatsen waar het expliciet toegestaan wordt. Die logica draaien we om: zwemmen is overal toegestaan, tenzij op plaatsen waar het expliciet door de (lokale) overheid verboden wordt.

Sport moet prominent aanwezig zijn in het Vlaamse landschap: zowel in de stedelijke gebieden als in de kleinere gemeenten én in de natuur. We brengen blinde vlekken in kaart en creëren daar, samen met de lokale besturen, meer sport- en beweegmogelijkheden. Subsidiariteit is de regel. We willen dat onze publieke ruimtes uitnodigen tot actieve beweging en onze groene ruimtes moeten meer en beter benut worden voor recreatie en sport, steeds met een evenwicht tussen de belangen van de sporter en die van ons leefmilieu en erfgoed. Als kafkaiaanse regeltjes beletten dat er in de natuur gesport wordt, dan werken we die regeltjes weg, uiteraard altijd met respect voor de natuur en de omgeving.

Lokale besturen, groot én klein, kunnen rekenen op Vlaamse ondersteuning via onder andere groepsaankopen voor laagdrempelige, kleine sportinfrastructuren (voetbalkooien, 3x3-veldjes, Finse pistes, beachvolley...). We mikken ook op ambitieuze, opvallende projecten die verbinden en tot de verbeelding spreken. Zo creëren we een Vlaamse Finse piste die alle Vlaamse provincies verbindt.

We zetten verder in op het openstellen van school(sport)infrastructuur en we gaan samen met de lokale besturen actief op zoek naar ongebruikte of onderbenutte gebouwen of percelen die een nieuwe sportieve invulling kunnen krijgen.

We blijven de motorcrossterreinen ondersteunen en begeleiden hen naar e-motorcross. We starten met de uitbouw van E-MX-circuits in Vlaanderen. We zoeken oplossingen voor vergunningsproblematieken rond sportgerelateerde infrastructuur zoals paardenstoeterijen.

We starten ook een groepsaankoop voor camerabewaking waar sportclubs op kunnen intekenen. We voorzien daarbij ook richtlijnen over hoe die mogen ingezet worden met respect voor de privacy van iedereen.

We versterken het sportieve merk Vlaanderen ook met uniforme branding. Vlaamse steun wordt waar mogelijk in beeld gebracht.

17.7 Sterke sportstructuren: slagkrachtige federaties en lokaal verankerde clubs

We gaan resoluut voor een versterkt en coherent sportbeleid in Vlaanderen, dat uitgaat van het subsidiariteitsbeginsel. Er komt een doorlichting van het decreet lokaal sportbeleid, waarbij we op zoek gaan naar verbeterpunten zonder dat we alles omgooien. De federaties en clubs krijgen waar mogelijk decretale rust.

We ondersteunen federaties en sportclubs in hun zoektocht naar zo veel mogelijk verschillende financieringsbronnen en zetten in op een Vlaams Sportfonds. Hoe minder subsidieafhankelijk, hoe weerbaarder.

Ook de middelen die van het federale niveau naar sport gaan, worden minstens afgestemd met het Vlaamse sportbeleid om zo een zo groot mogelijke hefboom te creëren. We overleggen daarvoor met de federale overheid, onder andere over de manier waarop de middelen van de Nationale Loterij aan Vlaamse sportprojecten worden toegekend.

Een breed sport- en beweegbeleid betekent ook dat er in álle beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid aandacht is voor sport en bewegen – en dat altijd in overleg met het beleidsdomein Sport. We kijken over het muurtje en verbinden Vlaamse clubs met clubs in Nederland, om ideeën uit te wisselen tussen sporters, trainers, officials en bestuurders, en om elkaar te versterken.

We optimaliseren de inspanningen rond goed bestuur voor nog sterkere sportstructuren, met aandacht voor het verlagen van de planlast. We streven naar een evenwichtige samenstelling van de bestuurskamers, zodat elke sporter zich vertegenwoordigd voelt door zijn of haar bestuurders, de mensen die beslissen over de toekomst van hun sport.

17.8 Met oog voor de onmisbare vrijwilliger

We krikken de instroom en het behoud van medewerkers op door ze sterker te waarderen:

- Wie vrijwilligerswerk doet in de lokale sportclub, doet waardevolle competenties op voor de arbeidsmarkt. We honoreren die in samenwerking met de VDAB.

- We zetten in op jonge adolescenten die hun club ook kunnen ondersteunen als vrijwilliger/jeugdtrainer.

- De sportclub is de ideale plek om nieuwkomers kennis te laten maken met onze samenleving. Daarom zorgen we ervoor dat nieuwkomers, in samenwerking met het Agentschap Integratie en Inburgering en de lokale besturen, de sportclub leren kennen.

Daarnaast focussen we op het opbouwen van een ‘zilveren reserve’. Jonggepensioneerden, in de fleur van hun leven, kunnen verschillende rollen binnen sportclubs opnemen. Een meerwaarde voor de club, maar ook voor de jonggepensioneerden zelf.

We verlagen de drempel om vrijwilliger te worden, door hen in te wijden in het hoe en wat van vrijwilliger zijn in een sportclub, onder andere in de mogelijke verschillende rollen van trainer over cafetariamedewerker tot bestuurder.

Voor wie de rol van trainer wil opnemen, voorzien we met de Vlaamse Trainersschool in trainersopleidingen op maat van die doelgroep.

Wie een trainersdiploma heeft, haakt niet af. We blijven dan ook inzetten op de trainersopleidingen en zetten in op een retentiebeleid met aandacht voor autonomie, binding en competenties van trainers. De lat ligt hoog: op termijn moet elke coach of sportbegeleider een kwalificatie hebben, te beginnen met de jeugdsport. We onderzoeken een herziening van het systeem van de verenigingswerker: fiscaal voordeliger en administratief veel eenvoudiger. We gaan erover in overleg met de federale overheid.

In samenwerking met de fitnesssector voeren we een ontradingsbeleid voor intensieve krachttraining onder de 14 jaar.

We zetten blijvend in op een efficiënt en klantvriendelijk antidopingbeleid. We conformeren de Vlaamse regelgeving met de nieuwe Wereld Anti-Doping Code 2027 en bijbehorende standaarden.

Het repressieve antidopingbeleid richt zich conform de Wereld Anti-Doping Code in eerste instantie op de elitesporter. Daarnaast bouwt NADO Vlaanderen een sterk preventief beleid uit, zowel naar de elitesporter als naar de breedtesporter.

17.9 Topsportevenementen hebben effect in buiten- én binnenland

Grote topsportevenementen versterken de sportieve uitstraling van Vlaanderen in het buitenland. In eigen land versterken ze de uitstraling van de sport zelf: zien sporten, doet sporten. Ook de komende jaren zijn we ambitieus op dit vlak.

Het evenementenbeleid van Sport Vlaanderen wordt geëvalueerd en verbeterd: we gaan versnippering tegen en zetten in op grotere sportevenementen, zowel in breedtesport als topsport, en zowel kijk- als doe-evenementen in een verscheidenheid aan sporten.

Om de hele grote topsportevenementen naar Vlaanderen te halen, zetten we verder in op EventFlanders, het samenwerkingsverband opgericht in 2019 met als doel het aantrekken en ondersteunen van topevenementen met internationale allure, zoals bijvoorbeeld het WK Wielrennen.

Essentieel daarbij is dat we een activerend voor- én natraject verbinden aan al die evenementen, samen met de betrokken federatie. Elk topsportevenement moet zo veel mogelijk een hefboom zijn om meer mensen in beweging te krijgen. Er moet na elk evenement ook een zichtbare nalatenschap zijn, die mensen herinnert aan het sportieve spektakel.

De kleinere evenementen kunnen rekenen op ondersteuning, met onder andere het evenementenloket dat wordt uitgebreid voor een nog eenvoudigere administratie en waarbij de contacten met de verschillende overheidsinstanties gefaciliteerd worden.

18 BINNENLANDS BESTUUR

18.1 Visie

Sterkere lokale besturen voor een welvarender Vlaanderen.

Het lokale bestuursniveau vormt het uithangbord van de overheid. Steeds meer wordt als eerstelijnsoverheid gekeken naar onze lokale besturen om het voortouw te nemen bij complexe maatschappelijke uitdagingen. Om onze bestuurlijke organisatie beter af te stemmen op de uitdagingen van vandaag en morgen evolueren we naar een model op 2 pijlers: sterkere lokale besturen en een ondersteunende Vlaamse overheid.

Slagkrachtige lokale besturen zijn cruciaal om oplossingen te bieden voor de maatschappelijke uitdagingen van vandaag en morgen. We blijven lokale besturen ondersteunen om te werken aan schaalvergroting via fusies. Met de referentieregio's brengen we meer transparantie in het ondoorzichtige geheel van meer dan 2000 intergemeentelijke en bovenlokale samenwerkingsverbanden en verzelfstandigde entiteiten.

Vlaanderen presenteert zich ook aan de lokale besturen als een ondersteunende en gestroomlijnde overheid. Via de referentieregio's komen we tot een betere en meer gebiedsgerichte samenwerking tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen en gaan we de verkokering tegen. Vlaanderen stelt zich op als een gestroomlijnde en ondersteunende Vlaamse overheid. Op het vlak van politieke vernieuwing geeft Vlaanderen zelf het goede voorbeeld.

Daarnaast bouwen we verder aan de modernisering van de relatie tussen kerk en staat in Vlaanderen door de financiële verhouding tussen de lokale geloofsgemeenschappen en de lokale besturen onder de loep te nemen.

18.2 Versterking van het lokaal bestuur

Het lokale bestuursniveau vormt het uithangbord van de overheid. Als politiek basisniveau stellen de lokale besturen dag na dag alles in het werk om de levenskwaliteit van hun inwoners te verhogen en zijn ze het eerste aanspreekpunt voor uiteenlopende maatschappelijke uitdagingen.

Er wordt meer en meer gekeken naar onze lokale besturen om het voortouw te nemen. Maar soms hebben die onvoldoende bestuurskracht om hun taken tot een goed einde te brengen. Het ontbreekt hen aan ambtelijke capaciteit en soms ook aan schaalgrootte. Onze bestuurlijke organisatie moet daarom aangepast worden om de complexe maatschappelijke uitdagingen van vandaag en morgen beter het hoofd te bieden.

Een schaalvergroting kan een antwoord zijn om zowel het Vlaamse als het lokale beleid te realiseren, met behoud van de nabijheid van het lokale niveau. Daarom gaat deze regering verder op het stimulerend beleid van de voorgaande regeerperiodes rond fusies. We behouden een fusiebonus in de vorm van een schuldovername en voorzien ook voldoende middelen om het transitieproces zelf te onderbouwen. We voorzien een leidraad voor logische en kwaliteitsvolle fusies.

De Vlaamse Regering trekt volop de kaart van het lokale niveau. We willen dat elke gemeente een krachtige en moderne administratie heeft met voldoende en goed opgeleid personeel dat nog beter werkt voor zijn inwoners. Zo geven we onze burgers de dienstverlening die ze anno 2024 mogen verwachten.

18.3 Een gestroomlijnde en ondersteunende Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid ondersteunt de lokale besturen op heel wat domeinen. Maar die ondersteuning gebeurt via verschillende invalshoeken en kanalen en gaat nu nog te frequent gepaard met te veel verkokering en administratieve lasten.

Daarom versterken we vanuit Vlaanderen onze ondersteunende rol en zorgen we voor een meer geïntegreerde en overheidsbrede ondersteuning. Daarbij vermijden we tegenstrijdige adviezen vanuit verschillende administraties.

Om de verkokering tegen te gaan, werken we aan een betere en een meer gebiedsgerichte samenwerking tussen Vlaanderen en de lokale besturen. We organiseren dat door gebruik te maken van het overlegmodel van de referentieregio's. De lokale besturen kunnen er uitdagingen naar voren schuiven waarvoor we tot versnelde en maatgerichte oplossingen moeten komen, in overleg met alle of enkele gemeenten. Dat biedt de basis voor een nieuwe manier van samenwerken tussen Vlaanderen en de lokale besturen. Daarbij denken we in eerste instantie aan gebiedsgerichte uitdagingen, maar ook persoonsgerichte opdrachten komen in aanmerking.

We dragen het principe van lokale autonomie hoog in het vaandel. Vlaanderen gaat uit van maximaal vertrouwen in zijn lokale besturen en biedt een zo groot mogelijke beleidsvrijheid aan de steden en gemeenten. We herwaarderen de principes en de filosofie van het planlastendecreet en verminderen zo de financiële plan- en rapporteringslasten voor onze lokale besturen. We integreren individuele sectorale subsidiestromen in dat hernieuwde kader, koppelen dat aan duidelijke maatschappelijke doelstellingen en zorgen zo voor verruimde lokale autonomie en minder administratieve lasten.

Dezelfde intentie hebben we richting onze burgers en verenigingen. In de organisatie van talrijke evenementen tonen zij hun participatie en betrokkenheid. Die inzet mag niet bemoeilijkt worden door een veelheid aan overbodige regels en voorschriften.

18.4 Betere bestuurlijke organisatie

We werken verder aan de interne staatshervorming en blijven streven naar een betere bestuurlijke organisatie van Vlaanderen. We vertrekken daarbij van een model dat uitgaat van sterke steden en gemeenten en een ondersteunende Vlaamse overheid.

In dat kader houden we alle tussenliggende structuren en hun bevoegdheden tegen het licht. Van structuren die onvoldoende meerwaarde hebben om autonoom te blijven bestaan, onderzoeken we wat overgedragen kan worden naar de steden en gemeenten of naar Vlaanderen.

Dit mondt uit in een plan dat de architectuur van deze verdere interne staatshervorming omvat.

18.5 We hebben bijzondere aandacht voor het platteland en voor gebieden die kampen met grootstedelijke problematieken

Het platteland is onlosmakelijk onderdeel van Vlaanderen en zal dat altijd blijven. We willen de sociale cohesie en de bestuurskracht van de landelijkere gebieden versterken. In dat verband versterken we de dotatie 'open ruimte' om een aantal typische uitdagingen voor het platteland aan te pakken.

We hebben ook meer aandacht voor gebieden die structureel kampen met grootstedelijke effecten en die de afgelopen jaren maar in beperkte mate konden rekenen op extra middelen, terwijl hun beleidsuitdagingen wel fors toenamen.

18.6 Via de referentieregio's bouwen we het aantal gemeentelijke tussenstructuren af

De Vlaamse steden en gemeenten participeren in meer dan 2000 samenwerkingsverbanden en andere verzelfstandigde entiteiten. Ook in de toekomst zal intergemeentelijke samenwerking cruciaal blijven voor een efficiënte en effectieve dienstverlening aan de burger, maar het vormt vandaag nog te veel een ondoorzichtig geheel aan overheidsstructuren. Zowel de Vlaamse overheid als de lokale besturen dragen daarin een verantwoordelijkheid. Alleen met een gezamenlijke en gedragen inspanning kunnen we tot een rationalisering van dat tussenniveau komen. De referentieregio's zijn daarbij de geschikte schaal, zonder dat het daarbij de bedoeling is dat de referentieregio's evolueren tot een nieuwe bestuurslaag.

De Vlaamse overheid en de lokale besturen nemen daarom samen de nodige maatregelen om bestaande structuren af te bouwen, al dan niet door ze in te kantelen in andere entiteiten. Daarbij nemen we ook maatregelen die de transparantie van die structuren verhogen en hun regelgeving afstemmen op de principes van deugdelijk bestuur. We versterken de controle op de rechtspersonen die niet onderworpen zijn aan het decreet over het lokaal bestuur en waarin gemeenten rechtstreeks of onrechtstreeks participeren. Dat doen we onder andere door de oprichting van tussen- en dochterstructuren aan strenge regels te onderwerpen.

We versterken de democratische controle van de gemeenteraadsleden en van de leden van het college van burgemeester en schepenen op de verzelfstandigingsvormen en samenwerkingsverbanden. Zo wordt er onder andere voorzien in de oprichting van een centraal register dat een overzicht geeft van alle samenwerkingsverbanden waarbij steden en gemeenten aangesloten zijn.

We onderzoeken of we de regelgeving rond de verzelfstandigings- en samenwerkingsvormen verder kunnen vereenvoudigen en zoeken synergieën tussen de modellen voor intergemeentelijke samenwerkingen en de OCMW-verenigingen. Bij financiering streven we naar een rechtspersoonneutrale subsidiëring waarbij er geen onderscheid gemaakt wordt op basis van vennootschapsvorm.

Ten slotte overleggen we met de federale overheid om alle (inter)federale samenwerkingsverbanden te enten op de Vlaamse referentieregio's.

18.7 De Vlaamse overheid en de lokale besturen slaan de handen in elkaar om samen werk te maken van een versnelde digitalisering van de overheidsdienstverlening

Vlaanderen maakt werk van een versnelde digitalisering van de overheid en dat in nauwe samenwerking met de lokale besturen. We zetten de werking van het Cyber Response Team voort, zodat Vlaanderen lokale besturen kan bijstaan die te maken krijgen met een acuut cyberrisico. We bouwen ook voort op de goede praktijken die voortvloeiden uit de projecten 'Gemeente zonder Gemeentehuis' en zorgen ervoor dat ze zo breed mogelijk toepassing vinden. Zo kunnen zo veel mogelijk lokale besturen en Vlamingen een beroep doen op een efficiëntere overheid.

We verliezen daarbij evenwel het belang van fysieke dienstverlening niet uit het oog. Een inclusief beleid, zodat niemand achterblijft in deze digitale omwenteling, is daarbij het vertrekpunt. We verzekeren daarbij altijd de mogelijkheid om te kunnen gebruikmaken van een persoonlijke dienstverlening via rechtstreeks contact met overheidsmedewerkers. Daarom blijven we inzetten op e-inclusie, om ervoor te zorgen dat alle inwoners ergens terechtkunnen met hun digitale leervragen of hulpvragen bij onlinedienstverlening, bijvoorbeeld via de digibanken.

In nauw overleg bekijken we welke efficiëntiewinsten er te halen vallen als er onder regie van de lokale besturen een ICT-ondersteuningsstructuur voor heel Vlaanderen zou ontstaan. Een noodzakelijke voorwaarde daarvoor is wel dat bestaande ICT-ondersteuningsstructuren van de lokale besturen erin opgaan of een andere bestemming krijgen. De oprichting van die structuur voor en door alle lokale besturen zet in op maximale ontzorging op het vlak van onder meer ICT-aankoopprocessen. Met respect voor de lokale autonomie werken we ontzorgend op het vlak van de toepassing rond onder andere de regelgeving over de gegevensbescherming, de uitdagingen rond cyberveiligheid en zetten we maximaal in op schaalvoordelen. We bewaken daarbij een goede afstemming met de dienstverlening vanuit Digitaal Vlaanderen en Het Facilitair Bedrijf.

18.8 Slagkrachtigere gemeenteraad

We verminderen het aantal lokale mandaten. We hebben oog voor het evenwicht tussen het aantal schepenen en het aantal gemeenteraadsleden. De vrijgekomen middelen investeren we in ondersteuning voor de mandatarissen en we onderzoeken op welke manier dat het effectiefst kan gebeuren. We bekijken de mogelijkheden voor de gelijkschakeling van de regels rond politiek verlof voor werknemers van publieke en semipublieke instellingen en zetten in elk geval verder in op een gerichte vorming voor gemeenteraadsleden.

Vanuit de ambitie om de rol van de gemeenteraad in de lokale beleidsvoering verder te versterken, onderzoeken we hoe we een te ruime delegatie van bevoegdheden aan het college van burgemeester en schepenen kunnen beperken.

We hechten meer dan ooit een bijzonder belang aan een integer lokaal bestuur, we waken over de goede werking van de verplichte deontologische commissies en we vermijden en bestrijden elke vorm van belangenvermenging.

We evalueren de volledige nieuwe regelgeving met betrekking tot de lokale verkiezingen en sturen bij waar wenselijk.

18.9 We bouwen verder aan de modernisering van de relatie tussen kerk en staat in Vlaanderen

Vlaanderen voert al decennia een open dialoog met de erkende erediensten. We zetten de informele dialoog met de erkende erediensten via de Vlaams Interlevensbeschouwelijke Dialoog (VILD) voort. We verwachten een concrete engagementsverklaring van de erkende erediensten over het belang en het gebruik van het Nederlands.

We dringen bij de federale regering aan op bijkomende inspanningen om clandestiene niet-erkende, lokale geloofsgemeenschappen van nabij op te volgen en, als dat nodig is, te sluiten. We bieden ook ondersteuning aan lokale besturen om afspraken met lokale geloofsgemeenschappen aan te gaan.

We moderniseren het eredienstendecreet op basis van de studie van de Universiteit Antwerpen en zorgen op die manier voor een betere samenwerking tussen de Vlaamse overheid, de erkende erediensten en de lokale besturen.

We wijzigen de regelgeving rond de eredienstgebouwen zodat de reserves van geloofsgemeenschappen aangesproken kunnen worden voor de instandhouding van de eredienstgebouwen. We blijven volop inzetten op herbestemming, zonder het vetorecht te herzien.

18.10 Vlaanderen geeft zelf vorm aan zijn eigen democratie en bestuurlijke landschap

Vlaanderen heeft nog altijd geen zeggenschap over een aantal fundamentele spelregels die essentieel zijn voor de Vlaamse democratie en haar bestuurlijke landschap. De regering zal daarom de nodige acties ondernemen om ervoor te zorgen dat Vlaanderen volledig autonoom invulling kan geven aan de eigen democratie en de organisatie ervan. We pleiten daarbij voor de invoering van niet-gelijktijdige verkiezingen voor het Vlaams Parlement en de Kamer van volksvertegenwoordigers. Met aparte verkiezingen zorgen we voor een scherper beeld van de verschillende bestuursniveaus en maken we duidelijker aan de kiezer wat de inzet van de verkiezingen is.

Daarnaast dringen we er bij de federale overheid op aan om haar bestuurlijke indelingen integraal af te stemmen op de Vlaamse regiovorming. Verder vragen we een aanpassing van dezelfde wet zodat Vlaamse gemeenten en OCMW's ook op het niveau van de rechtspersonen kunnen fuseren. Voor het sociale overleg over de personeelsaangelegenheden van lokale besturen moet de federale overheid de regelgeving aanpassen zodat de deelstaten volwaardig de krijtlijnen kunnen uitzetten van een modern personeelsbeleid voor de steden en gemeenten.

De interpretatie van de omzendbrieven Peeters en Martens blijft aangehouden. We nemen een assertieve houding aan bij schendingen van de taalwetgeving. We verzetten ons maximaal tegen pogingen om de Vlaamse interpretatie uit te hollen.

18.11 Een sobere bestuurscultuur

In Vlaanderen streven we niet alleen naar economische welvaart en maatschappelijke vooruitgang, ook naar een efficiënte en sobere bestuurscultuur. De burgers verwachten niet alleen een transparante besluitvorming, maar ook dat er bestuurd wordt op een bescheiden en verantwoordelijke manier. Hervormingen mogen geen symboolmaatregelen zijn. Het moeten echt concrete stappen zijn die de bestuurscultuur soberder, efficiënter en transparanter maken zodat het vertrouwen van de Vlamingen in de overheid groter wordt.

- Daarom maken we werk van politieke vernieuwing. Een van de kernpunten daarvan is de hervorming van het statuut van de Vlaamse Parlementsleden. We verminderen de regeling voor de uittredingsvergoeding en bovendien halveren we de maximumtermijn naar 12 maanden. De bijkomende vergoeding voor de bureauleden en de voorzitters van de commissies van het Vlaams Parlement wordt verlaagd en hervormd van een forfaitair systeem naar een systeem o.b.v. presentiegelden.

- Ook de politieke partijen nemen hun verantwoordelijkheid in die collectieve inspanning. Het is onze ambitie om de partijfinanciering af te bouwen. Het meest aangewezen instrument daartoe is het afschaffen van de senaat, inclusief de bijhorende partijdotatie. We ijveren hiervoor op federaal niveau. Indien dit niet lukt, voeren we de niet-indexatie in voor de dotaties aan de partijen en de fracties in het Vlaams Parlement.

- Daarnaast beperken we het systeem dat ministers na de uitoefening van hun ambt nog recht geeft op een medewerker gedurende 3 maanden. Dat is een belangrijk signaal: de overgang van politieke verantwoordelijkheid naar de samenleving mag niet onnodig worden gerekt of verzwaard door bovenmatige kosten.

19 INBURGERING EN INTEGRATIE

19.1 Visie

Deelnemen aan onze samenleving is niet vrijblijvend. Als we willen bouwen aan een hechte, warme en welvarende Vlaamse gemeenschap, zal iedereen daar zijn deel voor moeten doen. Dat verwachten we ook van nieuwkomers. Zelfs al ben je hier maar tijdelijk, het kan nooit de bedoeling zijn dat we naast elkaar leven. In Vlaanderen leven we samen, met elkaar. We delen dezelfde ziekenhuizen en bussen, dezelfde openbare plaatsen en dezelfde voorzieningen. Dat lukt niet als we geen gemeenschappelijke taal of gemeenschappelijk referentiekader delen, als we elkaar niet ontmoeten, als we vreemden blijven voor elkaar.

Voor de Vlaamse Regering zijn de sleutels tot een geslaagde integratie: de kennis van het Nederlands, onze gedeelde normen en waarden, werk en participatie. Het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid biedt nieuwkomers daarvoor alle kansen zodat iedere nieuwkomer kan groeien naar economische en maatschappelijke zelfredzaamheid, zijn weg vindt naar volwaardige deelname aan de Vlaamse gemeenschap en van Vlaanderen een thuis kan maken. Taalkennis is daarbij essentieel: we zorgen dat nieuwkomers cursussen, oefenkansen en alle nodige begeleiding krijgen om goed Nederlands te leren. Ook het omarmen van de democratie, de rechtsstaat en de individuele vrijheid zijn cruciaal. Basisinzicht in onze samenleving, haar werking, identiteit, cultuur en geschiedenis, met aandacht voor de waarden van de verlichting, zoals staat in de grondwet en de internationale mensenrechtenverdragen, krijgt een belangrijke plaats. Daarnaast zetten we ook in op sociale mobiliteit en emancipatie via een versnelde toegang tot opleidingen en duurzame tewerkstelling. Een slagkrachtig inburgeringsbeleid vraagt daarnaast ook een goede afstemming met het federale beleid (onder andere op het vlak van migratie, maatschappelijke integratie en sociale zekerheid). Daarom gaan we waar nodig ook in overleg met de federale overheid.

Met opmerkingen [MB94]: Gesprekken vanuit AGII met Preventie al lopend (instroom jonge gezinnen + mogelijkheid rond samenwerking rond pijler 4 van inburgeringstraject: Participatie)

Ons doel is duidelijk: zelfredzaamheid bij nieuwkomers in een maatschappij waar goed samenleven vooropstaat en waar iedereen zijn deel doet. Een verhaal van gelijke kansen creëert men tenslotte aan de start, niet aan de eindmeet. Wie die kansen met beide handen grijpt, wordt beloond. Alleen een verhaal van rechten, plichten en inspanningen aan beide kanten zorgt voor een geslaagde integratie en een samenleving waarin iedereen zich thuis voelt.

1. Het **Vlaamse inburgeringsbeleid werd vorige regeerperiode grondig aangepast en versterkt**, met meer aandacht voor maatwerk en activering. Een belangrijke wijziging was het betalende karakter van het inburgeringstraject. De vrijstellingscategorieën worden aangepast zodat ze inkomensgerelateerd worden en niet meer op basis van statuten worden toegekend. Ook bij nieuwkomers gaan we uit van het principe dat wie kan bijdragen, ook effectief een vergoeding betaalt. Er komt een onderzoek naar het effect hiervan op de vrijwillige inburgeraars.

2. We maken ook werk van een aangepast, verplicht inburgeringstraject voor arbeidsmigranten van buiten de EU. De inburgeringsplicht geldt niet voor EU-burgers. Samen met gelijkgezinde lidstaten en regio's **ijveren we op Europees niveau om de inburgeringsplicht en minstens ook de plicht om Nederlands te leren ook mogelijk te maken** voor situaties waar dat vandaag uitgesloten is. Tegelijk **versterken we de inspanningen om niet-verplichte inburgeraars in Vlaanderen en Brussel te laten deelnemen** aan het inburgeringstraject. Daarnaast moedigen we ook anderstalige Belgen die zich in Vlaanderen komen vestigen aan om taalcursussen Nederlands te volgen.

3. Uit solidariteit met de grote meerderheid van mensen die bijgedragen hebben, nog bijdraagt of graag wil bijdragen, stellen we duidelijke verwachtingen en voorwaarden aan mensen die hun bijdrage zouden kunnen leveren. Daarom onderzoeken we, naar het voorbeeld van de Vlaamse sociale bescherming voor welke Vlaamse sociale ondersteuning we een algemene verblijfsvoorwaarde van 5 jaar kunnen invoeren.

4. De huidige federale verblijfswet voert ook de zogenaamde nieuwkomersverklaring in, maar dat onderdeel van de wet treedt pas in werking na een samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de gemeenschappen, waarin de concrete tekst van die verklaring wordt vastgelegd. Zo'n samenwerkingsakkoord is er nog altijd niet. Vanuit Vlaanderen blijven we daarvoor ijveren.

5. We zorgen ook voor een systematische en geautomatiseerde samenwerking tussen de inburgeringsdiensten en de Dienst Vreemdelingenzaken in het kader van de beoordeling van het tijdelijke verblijfsrecht en van de toekenning van het permanente verblijfsrecht.

6. Om geen tijd verloren te laten gaan en mensen zo snel mogelijk wegwijs te maken, zorgen we ervoor dat voortrajecten op inburgeringstrajecten **kunnen starten in het land van herkomst waar dat mogelijk is.** Op basis van de ervaringen uit de proefprojecten die zich richten naar gezinsherenigers en arbeidsmigranten, rollen we die praktijk verder uit en werken we, in samenwerking met de federale overheid, alle praktische en juridische drempels daarvoor weg. We gaan volop voor het verplicht inburgeren al in het land van herkomst. De inspanningsverbintenis wordt gecontroleerd bij het toekennen van het visum. We gaan daarover in overleg met de federale overheid. Slagen voor een test Nederlands of maatschappelijke oriëntatie in het land van herkomst kan leiden tot gedeeltelijke vrijstellingen in het verdere inburgeringstraject. Sneller kunnen starten met de inburgeringscursus zal de integratie van nieuwkomers versnellen en toelaten dat ze al een beeld hebben van de organisatie, de werking van onze Vlaamse samenleving en van de hier geldende normen en waarden, vóór ze aankomen. Zo maximaliseren we de zelfredzaamheid van iedere nieuwkomer en maximaliseren we de inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.

7. Om van inburgering een succesverhaal te maken, maken we van sociale mobiliteit, werk en opleiding een centrale doelstelling. Van de eerste dag van het traject zetten we in op werk- en opleidingspotentieel. Werk en taalverwerving zijn geen parallelle, maar complementaire processen. Binnen de inburgeringstrajecten **voeren we daarom de inspanningen op om nieuwkomers snel en duurzaam aan het werk te krijgen**. De bijkomende maatregelen die de Vlaamse Regering in 2023 goedkeurde, worden geëvalueerd en waar succesvol structureel verankerd.

    - Om de weg naar **goede taalkennis, werk en participatie** aan de gemeenschap op een toegankelijke manier zo snel mogelijk te laten starten, streven we naar een **geïntegreerde intake** van inburgeraars, met de agentschappen voor Integratie en Inburgering als regisseurs en daarnaast de VDAB of Actiris en het lokale bestuur of het OCMW. Die geïntegreerde begeleiding wordt de norm. We verstevigen daarvoor de samenwerking met de betrokken partners, onder andere rond gegevensuitwisseling, toeleiding, doorverwijzing, begeleiding en sanctionering en handhaving.

    - **Goede taalkennis** is een essentiële voorwaarde voor participatie en om betere perspectieven te hebben op de arbeidsmarkt. **We trekken daarom het vereiste taalniveau op naar B1 mondeling.** We zorgen voor alle noodzakelijke ondersteuning en flankerende maatregelen om dat niveau vlot te behalen, met bijzondere aandacht voor wie daarnaast ook voltijds werkt.

    - Voor wie na de initiële inburgeringscursus extra ondersteuning en zorg nodig heeft om te kunnen participeren, zorgen we voor **vervolgtrajecten op inburgering die maximaal worden vormgegeven door de reguliere diensten en voorzieningen.**

    - **Tewerkstelling** is de snelste weg naar emancipatie en sociale mobiliteit. Om dat mogelijk te maken, begeleiden we de nieuwkomer via de geïntegreerde intake op een aanklampende manier op de arbeidsmarkt. Snel instromen op de arbeidsmarkt is daarbij van belang, zonder

de duurzaamheid van de tewerkstelling uit het oog te verliezen. We kijken specifiek naar opleidingen in knelpuntberoepen en zorgen voor extra ondersteuning voor kortgeschoolde nieuwkomers die nog niet duurzaam participeren op de arbeidsmarkt zodat zij kunnen verplicht worden om een beroepsopleiding of om tweedekansonderwijs te volgen als onderdeel van een traject naar werk.

- We zorgen ervoor dat **buitenlandse diploma's sneller erkend** worden, zonder in te boeten op de kwaliteit van de beoordeling of de lat te verlagen. Al bij de visumaanvraag informeren we kandidaat-nieuwkomers over de mogelijkheden, zodat ze de aanvraag al kunnen voorbereiden. De eigenlijke aanvraag kan dan vanaf de visumtoekenning worden opgestart.

- We versterken de ondersteuning van bedrijven die nieuwkomers aan het werk zetten: rond **het leren van Nederlands** en de integratie op de werkvloer. Dat doen we in samenwerking met de relevante sectoren.

8. Om mensen welkom te heten in onze Vlaamse gemeenschap, zijn niet alleen kennis van het Nederlands en de toeleiding naar de arbeidsmarkt belangrijk. Minstens even belangrijk is de kennismaking met onze Vlaamse identiteit in al haar diversiteit. Die kennismaking leggen we vast in de lessen maatschappelijke oriëntatie. Zo verhogen we het **percentage** dat behaald moet worden op de **test maatschappelijke oriëntatie** naar **70%**. Daarnaast laten we de **Canon van Vlaanderen** op een aangepaste manier deel uitmaken van de lessen. De canon presenteert figuren, plaatsen, uitvindingen, teksten, gebeurtenissen en ontwikkelingen met een bijzondere betekenis voor de Vlaamse samenleving van vandaag. De agentschappen blijven nauw samenwerken met de Stichting Canon van Vlaanderen om de toepassing en de mogelijkheden van dat instrument in het inburgeringsbeleid te versterken en verankeren.

9. Sinds 2023 volgen inburgeraars een bijkomend traject op maat om hun sociale netwerk en participatie te versterken. Een groter netwerk verhoogt de kans op een job. **Lokale besturen zijn de regisseur van dat participatie- en netwerktraject**: zij ontsluiten het lokale en bovenlokale aanbod dat aanwezig is in hun gemeente. We evalueren de manier waarop ze dat vormgeven en voorzien daarvoor ook concrete handvaten als ondersteuning om de kwaliteit ervan te garanderen.

10. Lokale besturen verwelkomen de **geslaagde inburgeraars** met een **plechtige ceremonie** in onze Vlaamse Gemeenschap. We moedigen hen daarvoor aan.

11. Het belang van het Nederlands als bindmiddel in onze samenleving kan niet overschat worden. Om iedereen volwaardig te laten deelnemen aan onze samenleving, zetten we maximaal in op de kennis van het Nederlands.

    - **Al doende Nederlands leren** wordt sterk ondersteund, ook buiten het klassieke inburgeringstraject of buiten de klascontext. Dat doen we onder andere door **taaloefenkansen** en ondersteuning bij **taal(promotie)beleid** te voorzien, in samenwerking met lokale besturen, verenigingen, en bedrijven. Zo stimuleren we om Nederlands te leren en oefenen in de hele samenleving.

- Iedere persoon die gebruikmaakt van Vlaamse dienstverlening en onvoldoende Nederlands kent om zich verstaanbaar te maken (zoals inburgeraars, maar ook anderstalige Belgen) **informeren we over en verwijzen we door naar het bestaande NT2-aanbod**. We voorzien daarvoor een voldoende flexibel aanbod. Ook daar waar we zien dat kinderen en jongeren op school geen Nederlands kunnen, leiden we ouders die het Nederlands niet machtig zijn toe naar een taalcursus. Vandaag kan een taalcursus worden opgelegd via inburgering, de VDAB, het OCMW en bij sociale huur. We onderzoeken of en hoe we dat nog verder kunnen uitbreiden. Waar het kan, leggen we een cursus op.

- We passen de taalwetgeving in bestuurszaken strikt toe.

12. We maken van de **agentschappen voor Integratie en Inburgering nog efficiëntere organisaties**. Met volgende ingrepen creëren we meer ruimte om hen te laten focussen op hun kerntaken, namelijk kwaliteitsvolle inburgeringstrajecten aanbieden aan nieuwkomers in Vlaanderen, en het lokale integratiebeleid ondersteunen:

    - De juridische dienstverlening en helpdeskadviezen beperken zich tot juridische vragen beantwoorden, wat betekent dat men geen juridische bijstand verleent. Die adviezen worden niet verstrekt aan advocaten.

    - Met inzet van nieuwe vertaaltechnologieën en artificiële intelligentie organiseren we de dienstverlening rond **sociaal tolken en vertalen** op een betere en efficiëntere manier.

    - De lokale besturen zijn de regisseur van het lokale integratiebeleid. Het Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering is een partner voor hen in die lokale regierol en gaat daarover proactief met hen in dialoog. Dat doet het agentschap onder andere door adviesverstrekking en praktijkondersteuning, bijvoorbeeld door goede praktijken te bundelen en te delen. In samenwerking met de lokale besturen ontwikkelen we een **ambitieus sociaal cohesieplan**. Nederlands, werk en onderwijs zijn daarbij de prioritaire uitdagingen. Door meer focus te leggen, zetten we onze middelen efficiënter in.

13. Wijken waar inburgerings-, integratie- en samenlevingsuitdagingen groter zijn, verdienen extra aandacht om de integratie vlot te laten verlopen en de sociale cohesie te versterken. Wanneer lokale besturen voor die **aandachtswijken** een doortastende aanpak voorzien, investeren we in sterke publieke infrastructuur en lokale initiatieven die bijdragen tot een verbetering van de wijk. We bieden daarvoor aan lokale besturen decretale handvaten voor een doortastende aanpak van **samenlevingsproblematieken** (zoals overlast en straatcriminaliteit), bijvoorbeeld op het vlak van controle op leegstand, verloedering en verwaarlozing, actieve deelname aan onderwijs en kinderopvang, of informatiedeling, coördinatie, handhaving en interventie. We bepalen in samenspraak met de lokale besturen objectieve modaliteiten en parameters voor die wijken. De lokale besturen zijn regisseur van het eigen lokale verhaal en bepalen duidelijke verbeteringsprioriteiten voor de wijk. De samenwerking tussen het lokale en het Vlaamse niveau maakt maatwerk mogelijk.

Met opmerkingen [MB95]: Link te maken met Inloopteams en HvhK

20 VLAAMSE RAND

20.1 Visie

De Vlaamse Rand is een prachtige gastvrije regio. Onder meer de combinatie van rust en natuurschoon met de nabijheid van Brussel maakt haar een van de meest gegeerde woonplekken van Vlaanderen. Die aantrekkingskracht en openheid hebben ook een keerzijde. De migratie richting Vlaamse Rand, en bij uitbreiding Halle-Vilvoorde, leidt tot verstedelijkingsdruk en hoge grond- en woningprijzen. Dat heeft niet alleen een impact op de groene en open ruimte, maar zorgt er ook voor dat heel wat geboren en getogen inwoners niet langer in de eigen regio kunnen blijven wonen. Ook vervreemding en ontnederlandsing zijn tastbare gevolgen. Ook stellen we vast dat – ongetwijfeld vooral door de hoge prijzen – de federale en Vlaamse overheidsinvesteringen in de betrokken regio zoals bijvoorbeeld voor wonen of welzijn in de loop van de jaren lager uitvielen dan in de rest van Vlaanderen.

De regering schakelt dan ook een versnelling hoger in haar ambitie om het Vlaamse en groene karakter van de Rand te koesteren, te beschermen en te versterken.

20.2 We versterken de leefbaarheid van de Rand en Halle-Vilvoorde

Allereerst manen we alle leden van de Vlaamse en federale regering aan dat ze, elk voor het eigen beleidsdomein, toezien op een evolutie naar het gemiddelde, namelijk dat ze ervoor zorgen dat een historische investeringsachterstand in de Vlaamse Rand en Halle-Vilvoorde ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde in voorkomend geval wordt ingelopen.

Kenschetsend ter zake is de achterstand op het vlak van jeugdwelzijnsvoorzieningen of ander zorgaanbod. We trachten in dat kader ook tot een sterkere samenwerking te komen tussen de verschillende ziekenhuizen in Halle-Vilvoorde om de krachten te bundelen voor een sterker zorglandschap in de regio.

Evenzeer stimuleren we mobiliteitsinvesteringen, zoals de aanpak van R0 of de A8 en A12, met inbegrip van flankerende maatregelen.

We behouden de werking van het Vlaamse Randfonds, transparant en met focus op de 19 betrokken gemeenten, maar zorgen voor een ruimere actieradius.

In elk geval blijft het Vlaamse Randbeleid al lang bestaande Vlaamse initiatieven en organisaties zoals vzw De Rand, RINGtv, Zennevallei Hergist… ondersteunen.

20.3 Een warm welkom aan al wie deel wil uitmaken van de Vlaamse gemeenschap

Als je ergens gaat wonen, pas je je aan je nieuwe omgeving aan, niet omgekeerd. We verwachten van eenieder die zich in de Vlaamse Rand vestigt dan ook de bereidheid om Nederlands te leren en het daadwerkelijk te spreken.

Willen we de ontnederlandsing van de Vlaamse Rand en Halle-Vilvoorde terugdringen, dan heeft iedereen een rol te spelen. Om zowel de vzw De Rand, als lokale besturen, als scholen, verenigingsleven en bedrijven mee te nemen, stellen we een totaalplan Nederlands op. Zo veel mogelijk lessen en oefenkansen Nederlands voorzien is louter een van de doelstellingen. We geven vanuit alle geledingen in de samenleving het signaal dat het Nederlands hét cruciale bindmiddel is in een regio waar ve(l)e(l) talent(en) samenkomen.

We vullen onze Vlaamse bevoegdheden hieromtrent trouwens ook via andere wegen maximaal in. Als algemeen principe streven we ernaar om inburgerings- en integratiebevorderende maatregelen zo veel mogelijk toe te passen op nieuwkomers die het Nederlands onmachtig zijn, verplicht als dat nodig is. We inspireren bijvoorbeeld lokale besturen hoe taalintegratievoorwaarden te verbinden aan de toekenning van het leefloon.

Evenzeer willen we zo veel mogelijk door de overheid ondersteunde dienstverlening hanteren als hefboom voor (taal)integratie. We onderzoeken hoe we in het belang van het kind voor nieuwe instroom voorrang kunnen geven in de kinderopvang aan wie Nederlands spreekt of het leert. Zo kan er gecommuniceerd worden met de opvangverstrekkers, essentieel voor de veiligheid en ontwikkeling van de kinderen.

20.4 Het kostbare Vlaamse weefsel versterken: voorrang voor mensen met een duurzame gemeente- of streekband

Via onder andere het woonbeleid willen we zo veel mogelijk inwoners die een duurzame band met de gemeente of streek hebben in de Rand laten (blijven) wonen.

We versterken het sociale woonbeleid**.** Enerzijds zijn er onze woonmaatschappijen die voorrangsregels hanteren. Dankzij (de samenwerking met) Vlabinvest wordt het bereik uitgebreid tot hogere inkomenscategorieën. Via Wonen In Eigen Streek kunnen daarenboven ook private gronden of appartementen worden voorbehouden voor wie een band heeft met de gemeente in kwestie. We ondersteunen de lokale besturen in de Rand om Wonen In Eigen Streek uit te rollen.

We onderzoeken gepaste maatregelen op het vlak van sociale huur en sociale leningen, in het bijzonder op het vlak van inkomensgrenzen, gelet op de hogere reële huur- en koopprijzen in de Vlaamse Rand in vergelijking met de rest van Vlaanderen.

20.5 Groene gordel verder doen bloeien

De Vlaamse Rand is een groene rand: meer dan ooit zetten we in op initiatieven die de Rand verder vergroenen. We mikken zowel groot als klein. In overleg met de lokale bestuurs-, natuur-, landbouw- en andere partners geven we uitvoering aan de realisatie van zowel de Brabantse Wouden als de Brabantse Kouters. We stimuleren de inwoners en bedrijven om tot (kleinschalige) plantacties te komen. Onder meer via een structureel partnerschap met de minister van Omgeving, lokale besturen, burgers, bedrijven en verenigingen. We onderzoeken hoe oude en vervuilde industriegronden in de randgemeenten een herbestemming kunnen krijgen als economische ontwikkeling, recreatieve groene buffergebieden of andere maatschappelijk zinvolle bestemmingen.

We zien toe op een vakkundig beheer en goede ontsluiting van de groene parels/parken zoals Coloma, Gaasbeek, Drie Fonteinen, Groenenberg… en als het kan maximaal beheerd en georganiseerd door 1 organisatie.

Voor de Plantentuin van Meise zorgen we voor de verdere uitvoering van het renovatieplan.

20.6 Samenwerken: constructief als het kan, kordaat als het moet

We staan altijd open voor dialoog en overleg. Vanzelfsprekend willen we ook respectvol behandeld worden. Zoals inzake het territorialiteitsbeginsel. Als dialoog en overleg niet leiden tot de gewenste resultaten, treden we kordaat op met alle mogelijke middelen om tot resultaat te komen.

De interpretatie van de omzendbrief-Peeters en -Martens blijft evident aangehouden.

Het kan anno 2024 ook echt niet dat een basisrecht zoals spoedhulpverlening in de officiële taal van ons taalgebied, in de Rand nog altijd geschonden wordt.

We werken verder samen met de zorgpoot van Vlabinvest en andere relevante welzijns- en zorgactoren met het oog op het inlopen van de achterstand in deze sectoren.

Voor de luchthaven van Zaventem streven we naar een oplossing voor de geluidshinder en voor de rechtsonzekerheid die vandaag op de luchthaven weegt. Het uitgangspunt is een billijke spreiding van de lasten, zowel binnen de Vlaamse Rand als ten opzichte van het Brusselse Gewest. Dat bekomen we via een evenwichtige vliegwet waarin routes worden vastgelegd volgens de principes van het historische preferentiële baangebruik, van eerlijke spreiding (vermijden van concentratie boven bepaalde gebieden) en op basis van aeronautische principes van tegen de wind, binnen de geldende windnormen, en rechtstreeks vliegen naar de bestemming. We verzoenen de gezondheid en leefbaarheid van de regio met groeikansen voor de luchthaven als economische motor voor heel Vlaanderen. In dat kader benadrukken we de voorwaarden zoals bepaald in de omgevingsvergunning. Meer bepaald is het duidelijk dat de effecten van het luchtverkeer een aanzienlijke impact hebben op de omgeving als het gaat over (nacht)lawaai en de luchtkwaliteit. Er wordt een blijvend engagement verwacht van de exploitant om de geluidsimpact, luchtemissies en luchtkwaliteit met doorrekening van de gezondheids(economische) impact van de luchthaven op de betrokken omgeving te monitoren en waar nodig bij te sturen, rekening houdend met de

wetenschappelijke kennis en technologische vooruitgang. Dat wordt nauw opgevolgd en geëvalueerd door een monitoringscommissie.

21 BRUSSEL

21.1 Visie

De Vlaamse Regering blijft de band tussen Vlaanderen en Brussel consequent verdedigen en uitdragen in haar gemeenschapsbeleid. Vandaag en in de toekomst. Brussel, als hoofdstad van Vlaanderen, heeft een bijzondere plaats binnen het beleid van de Vlaamse Regering. We nemen onze verantwoordelijkheid en bevoegdheden ten volle op om ervoor te zorgen dat de belangen van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel behartigd worden.

Als Vlaamse Gemeenschap zijn we vastberaden om een hoogwaardige Nederlandstalige dienstverlening te garanderen. Zo bouwen we de Vlaamse aanwezigheid in Brussel verder uit.

21.2 Vlaanderen houdt Brussel stevig vast

De Vlaamse Gemeenschap beschouwt 30% van de Brusselse bevolking als haar doelgroep en ze stelt voorop om minstens 5% van de totale Vlaamse Gemeenschaps-uitgaven te besteden aan het Vlaamse Gemeenschaps-beleid in en voor Brussel. Daarnaast zal voor de gemeenschapsbevoegdheden op elke nieuwe regelgeving, investeringsprogramma of oproep een Brusseltoets gebeuren. Desgevallend wordt er een Brusselparagraaf toegevoegd. We actualiseren de (cijfermatige) onderbouwing van het beleid van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel met instrumenten zoals de Taalbarometer, het eigen informatiecentrum Brussel en de rapporten van de Gemengde Ambtelijke Commissie Brussel.

Met opmerkingen [AR(96]: VSB in Brussel

De Vlaamse Gemeenschap investeert via het Brusselfonds conform het bestaande richtlijnenkader in kwalitatieve projecten die de aanwezigheid van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel versterken. De infrastructuurprojecten die met steun van het Vlaams Brusselfonds tot stand komen, vormen ankerpunten van de Vlaamse Gemeenschap en openen maximaal hun deuren voor Nederlandstalige verenigingen.

21.3 We zetten in op constructieve samenwerking tussen Brussel en de rest van Vlaanderen

We staan graag open voor overleg en samenwerking met andere overheden in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Verschillende dossiers rond onder meer mobiliteit, werk, leefmilieu en ruimtelijke ordening belangen beide gewesten aan. Er is geen nood aan zware logge structuren of eeuwige intenties, maar wel aan effectieve dialoog en samenwerking. We gebruiken een *memorandum of understanding* als instrument om samenwerking te bevorderen. De Brusselminister vervult zijn brugfunctie zoals de Bijzondere Brusselwet voorschrijft en is aanwezig bij de vergaderingen van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

De Vlaamse Gemeenschapscommissie blijft de prioritaire partner voor het gemeenschapsbeleid van de Vlaamse Regering. Via structureel overleg tussen de Vlaamse Regering en het college van de Vlaamse Gemeenschapscommissie zorgen we voor een afgestemd Vlaams beleid in onze hoofdstad, met duidelijke doelstellingen en klare taakafspraken. Daarbij wordt vanzelfsprekend toegezien op de correcte besteding van de middelen door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Evenzeer veronderstelt een goed partnerschap dat het beleid van de Vlaamse Gemeenschapscommissie als lokaal bestuur niet indruist tegen dat van de Vlaamse overheid.

We zorgen er ook voor dat het in het kader van het Vlaamse merkbeleid voor alle bezoekers zichtbaar is dat ze zich op een locatie bevinden die ondersteund wordt door de Vlaamse Gemeenschap.

We gaan in dialoog met de Brusselse lokale besturen en de Nederlandstalige mandatarissen, en benutten concrete mogelijkheden om met hen samen te werken. Samen met de Vlaamse Gemeenschapscommissie organiseren we periodiek overleg met de Vlaamse schepenen en OCMW-voorzitters, en plannen overlegmomenten met alle Nederlandstalige mandatarissen. We organiseren trefdagen waar organisaties elkaar ontmoeten, kennis delen en elkaar versterken door het delen van goede praktijken.

Vlaanderen werkt voor het Brusselbeleid samen met verschillende strategische partners. Zij dragen bij aan het Vlaamse Gemeenschapsbeleid in onze hoofdstad. We evalueren het belang van die samenwerkingen en we zorgen voor een helder en objectief financieringskader dat vertrekt vanuit de beleidsdoelstellingen en Vlaamse beleidsvisie op Brussel. Vanuit een ketenbenadering streven we daarbij naar een duidelijke taakafbakening, kruisbestuiving en minder versnippering.

21.4 Nederlands is dé prioriteit voor Brussel

In Brussel blijft de focus op het Nederlands het speerpunt van de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering promoot het Nederlands en werkt een totaalplan uit om de kracht van onze taal in Brussel in de verf te zetten. Want het Nederlands opent deuren en geeft kansen. Uitgangspunt daarbij is het maximaal toepassen van een ketenbenadering: elke Nederlandstalige dienstverlening verwijst structureel door naar ander aanbod van de Vlaamse Gemeenschap in onze hoofdstad en daarbuiten. We willen Brusselse kinderen en hun ouders zo vroeg mogelijk in contact brengen met de Nederlandse taal en Vlaamse cultuur, en er vervolgens voor zorgen dat ze hun schoolloopbaan zo veel mogelijk in het Nederlands afleggen. We maken van onze scholen in Brussel ankerpunten van de Vlaamse Gemeenschap door hun deuren ook te openen voor Nederlandstalige verenigingen en sportclubs en blijven inzetten op het lokale concept ‘brede school’. We voorzien een uitbreiding van het aanbod Nederlands aan lokale besturen, ziekenhuizen, politie, brandweer… Het Huis van het Nederlands Brussel vervult zijn rol optimaal via actieve taalpromotie en oefenkansenbeleid. We vragen aan het Huis om het aanbod oefenkansen Nederlands te verhogen.

De Vlaamse Regering waakt ook over onze taal in Brussel en de rechten van de Vlamingen. De wettelijke tweetaligheid in de hoofdstad van Vlaanderen wordt al decennialang met de voeten getreden. We kiezen voluit voor een assertieve aanpak om de basisrechten van de Vlamingen in onze hoofdstad te verzekeren.

21.5 Vlaams onderwijs blijft een kwaliteitsbaken in onze hoofdstad

Het Vlaamse onderwijs in Brussel is en blijft een succesverhaal: veel Brusselse ouders kiezen voor een Nederlandstalige school vanuit het besef dat kennis van het Nederlands een grote troef is voor de toekomstkansen van hun kinderen. Ook onze Vlaamse onderwijscultuur oefent een sterke aantrekkingskracht uit op gezinnen.

We willen sterk onderwijs voor íéder kind. Bij uitstek in een meertalige stad als Brussel moet de focus daarom meer dan ooit op het Nederlands liggen. Het Nederlands is het vak dat alle andere vakken mogelijk maakt, kansen geeft en ons allemaal verbindt. Als leerlingen voldoende Nederlands kennen, kunnen leerkrachten zich meer focussen op hun kerntaak én pikken leerlingen meer op van de lessen. Nederlands is de enige taal op school, zowel binnen als buiten de klas. Het is de taal die alle kinderen in ons onderwijs verbindt. Samen met de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het Onderwijscentrum Brussel (OCB) trekken we volop de kaart van het Nederlands. Daarbij maken we werk van taalcursussen, taalbaden en zomerscholen. Leerpunt ondersteunt het OCB en lerarenteams om meer op basis van praktijkonderzoek te werken.

We houden vast aan het bestaande systeem met een voorrangsregel voor Nederlandstaligen omdat we het belangrijk vinden dat Brusselse Vlamingen en al wie thuis Nederlands spreekt een plaats krijgen in ons Vlaamse onderwijs in Brussel. Dat garandeert een kritische massa leerlingen van bewezen Nederlandskundige ouders in ons onderwijs en stimuleert de verantwoordelijkheid van elke onderwijsactor. Daarnaast staan we open voor eenieder die bewust kiest voor de Vlaamse Gemeenschap en Nederlands wil leren. Daarom verwachten we van anderstalige ouders die hun kinderen inschrijven in het Nederlandstalige onderwijs dat ze zich engageren om, niet het minst in het belang van hun kinderen, zelf ook Nederlands te leren.

We concretiseren dat engagement door van hen te vragen binnen een vooraf bepaalde termijn een deelnamebewijs Nederlands voor te leggen. We faciliteren dat zelf door ouders buiten de schooluren laagdrempelige oefenkansen Nederlands te bieden. In dezelfde logica vereisen we ook van de schoolbesturen en directies dat men steevast in het Nederlands communiceert, mondeling en schriftelijk. Als er wachtlijsten zijn en we zijn bekommerd om de kwaliteit van ons onderwijs, dan is het maar de logica zelve dat we voorrang geven aan de kinderen van de ouders die in woord en daad deel willen uitmaken van onze Nederlandstalige gemeenschap. Ouders die het Nederlands niet machtig zijn, maar wel via een deelnamebewijs aantonen lessen NT2 te volgen, krijgen voorrang bij schoolinschrijvingen voor het basisonderwijs voor 35% van de plaatsen in het basisonderwijs. We maken werk van een extra aanbod NT2 als zou blijken dat het aanbod de vraag niet kan volgen.

We zetten de inspanningen voor onderwijsinfrastructuur in Brussel onverminderd voort op basis van de resultaten van de nieuwe capaciteitsmonitor. We zetten in op scholen die B-stroom inrichten en het aanbod buitengewoon onderwijs versterken. We bouwen garanties in dat de middelen prioritair worden ingezet waar de noden het hoogst zijn.

We promoten Brussel verder als internationale kennis- en studentenstad met een belangrijke rol voor Vlaamse universiteiten en hogescholen. BRIK blijft onze prioritaire partner op het vlak van studentenhuisvesting. We blijven streven naar een hechtere samenwerking met de Franse Gemeenschap in functie van capaciteit, kwaliteit, kennis van de tweede landstaal, de spijbelproblematiek en andere onderwijsgebonden uitdagingen.

De Vlaamse Regering engageert zich om het renovatiedossier voor het Koninklijk Conservatorium Brussel volledig, inclusief bibliotheek, tot uitvoering te brengen in de komende legislatuur.

21.6 Verplicht inburgeren, ook in Brussel

Nieuwkomers in Brussel zijn sinds 2022 verplicht om een inburgeringstraject te volgen. Vlaanderen heeft de ambitie om iedereen in Brussel die dat wil de kans te geven om een Vlaams inburgeringstraject te volgen. We blijven de ambitie behouden om 4.000 trajecten aan te bieden. Die blijven ook in de toekomst kosteloos, zowel voor verplichte als vrijwillige inburgeraars. We verwachten een gelijke behandeling van onze Vlaamse trajecten door de Brusselse lokale besturen. We rollen daarom een actieplan uit om ons eigen Vlaamse inburgeringstraject in Brussel sterker op de kaart te zetten: we zetten acties op om verschillende doelgroepen te bereiken en aan te sporen om deel te nemen. We zetten in op een brede bekendmaking van ons traject in Brussel, met bijzondere aandacht voor gemeentelijke ambtenaren. We blijven maximaal investeren in alle pijlers van het Vlaamse inburgerings- en integratiebeleid in onze hoofdstad.

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie besliste om haar eigen inburgeringstrajecten te organiseren. Voor de lessen Nederlands en Frans wordt er doorverwezen naar de gemeenschappen. De Vlaamse Gemeenschap zet taalopleidingen Nederlands voor inburgering van Brusselaars voort.

22 JUSTITIE EN HANDHAVING

22.1 Visie

De ogen en de handen van justitie. Dat is waarvoor de Vlaamse justitie staat. Empathische ogen die met zachte hand slachtoffers begeleiden gedurende het juridische proces en hen op weg helpen naar herstel. Waakzame ogen die problemen in de samenleving (proactief) detecteren.

Ook in de komende legislatuur geven we onze Vlaamse justitie verder vorm. Slachtoffers en hun nabestaanden geven we een centrale plaats. We zetten daarbij in op een justitie die streng ingrijpt wanneer nodig. Een justitie die zo bijdraagt tot een efficiënte, rechtvaardige en gemeenschapsgerichte justitie voor iedereen. We houden voortdurend de vinger aan de pols en sturen bij waar nodig. We zetten verder in op het voorkomen van recidive en zetten de strijd tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, intrafamiliaal geweld, eergerelateerd geweld en andere vormen van geweld/misbruik onverminderd voort. We dragen bij aan een gecoördineerde, bevoegdheids- en beleidsdomeinoverschrijdende aanpak met wetenschappelijke onderbouwing.

Jeugddelinquenten pakken we streng aan, we zetten verder in op ouderlijke verantwoordelijkheid en zorgen voor voldoende capaciteit binnen de gemeenschapsinstellingen. Daarbij zorgen we ervoor dat jongeren in een verontrustende situatie niet meer geplaatst kunnen worden in de gemeenschapsinstellingen, ook niet via time-out.

Ten slotte bouwen we verder aan een uniforme Vlaamse handhaving, zetten we in op fraudebestrijding en versterken we de rol van de lokale besturen in de strijd tegen georganiseerde misdaad.

22.2 Een centrale rol voor alle slachtoffers en hun nabestaanden

We zorgen ervoor dat justitiële slachtoffers en hun nabestaanden altijd de gepaste aandacht en de nodige ondersteuning krijgen. Daar blijven we prioritair op inzetten.

1. Ondanks de verschillende slachtofferdiensten, via een vernieuwd samenwerkingsakkoord samenwerken, blijven er nog altijd leemtes bestaan in de dienstverlening waardoor justitiële slachtoffers en nabestaanden voor het bekomen van specifieke informatie en hulp nog te veel op zichzelf aangewezen zijn. We onderzoeken wat de precieze leemtes zijn en passen het mandaat en het takenpakket van de betrokken diensten aan in functie van de gedetecteerde noden. Indien de federale overheid een opt-outsysteem invoert voor slachtoffers voorzien we het gepaste aanbod.

2. In overleg met de federale regering bieden we slachtoffers van een inbreuk op hun lichamelijke integriteit de nodige gespecialiseerde juridische ondersteuning wanneer zij een klacht willen indienen bij de politie.

3. Cfr. artikel 16 van het decreet tot wijziging van het jeugddelinquentierecht zorgen we ervoor dat ieder justitieel slachtoffer, behalve wanneer die uitdrukkelijk weigert, geïnformeerd wordt en dat onafhankelijk van de leeftijd van de delinquent. We zorgen er bijgevolg voor dat in navolging van de verbeterde informatieverlening aan slachtoffers van meerderjarige delinquenten ook slachtoffers van minderjarige delinquenten te allen tijde geïnformeerd worden over bijvoorbeeld de door de jeugdrechter genomen maatregel of sanctie en de herziening daarvan. We sluiten ter uitvoering daarvan de nodige protocollen en samenwerkingsakkoorden.

4. We zetten verder in op de **Veilige Huizen**. Alle hulpverlening rond intrafamiliaal geweld wordt op 1 plaats aangeboden met behoud van de bestaande ketenwerking van zowel de Vlaamse als federale actoren. Het basisgegeven is dat gezinnen op 1 plaats terechtkunnen om alle hulp te krijgen die ze nodig hebben om het geweld te stoppen: advies, steun, medische vaststellingen, opstellen pv, justitieel traject, hulp op alle levensdomeinen… Daarbij wordt voorkomen dat slachtoffers onnodig worden doorverwezen, diverse malen hun verhaal opnieuw moeten vertellen, bij professionals terechtkomen die maar in 1 deel van het verhaal geïnteresseerd zijn, geen overzicht kunnen houden over de acties die al dan niet aan de gang zijn om hun situatie op te lossen. Om te vermijden dat slachtoffers daarvoor lange afstanden moeten afleggen, wordt ingezet op lokale antennewerking in samenwerking met alle betrokken partners zodat gezinnen dicht bij huis verder geholpen kunnen worden. We maken daarbij maximaal gebruik van de dienst- en hulpverlening van bestaande actoren op het terrein en stimuleren hen om te zorgen voor een geïntegreerde dienst- en hulpverlening.

5. **Er is nood aan een alomvattende Vlaamse coördinatie voor de aanpak van seksueel, intrafamiliaal en eergerelateerd geweld. Ook seksueel grensoverschrijdend gedrag verdient een alomvattende Vlaamse aanpak**. We voorzien dan ook in een coördinerende rol voor het Agentschap Justitie en Handhaving voor die thema's. Het agentschap zal onder andere de verschillende beleidsdomeinen ondersteunen in de aanpak van die thema's en overkoepelende acties coördineren zonder daarbij te raken aan de bestaande bevoegdheden van de verschillende beleidsdomeinen met betrekking tot deze thematieken. Binnen die coördinerende rol zal er onder meer gewerkt worden aan een decretale

verankering van een Vlaams integriteitsbeleid (inclusief handelingskader) over alle domeinen heen als uitkomst van het onderzoek naar een meldcode geweld uit de vorige legislatuur en wordt er ook gewerkt aan **een actieplan ter bestrijding van seksueel geweld, intrafamiliaal geweld, eergerelateerd geweld, genitale verminking en seksueel grensoverschrijdend gedrag.** Bij het uitwerken van dit actieplan houden we rekening met de aanbevelingen van de 2 parlementaire commissies rond seksueel misbruik.

6. We splitsen **het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag** af van het Vlaams Mensenrechteninstituut. Om versnippering tegen te gaan en de werking van de commissie verder te professionaliseren evalueren we in overleg met het Vlaams Parlement waar de erkennings- en bemiddelingscommissie voor misbruik en geweld uit het verleden het best verankerd kan worden.

7. De commissies **Juridische Eerstelijnsbijstand** worden geherstructureerd om tot efficiëntiewinsten te komen, zonder dat daarbij geraakt wordt aan de toegankelijkheid van de commissies. We blijven eveneens verder inzetten op digitalisering, opleiding rond specifieke thema's zoals seksueel en intrafamiliaal geweld, en structurele samenwerkingen met instanties zoals de Zorgcentra na Seksueel Geweld en de Veilige Huizen.

8. Enerzijds willen we voorkomen dat slachtoffers binnen de veilige omgeving van hun woonplaats (opnieuw) slachtoffer kunnen worden en anderzijds willen we de openbare veiligheid beschermen door het onmogelijk te maken voor personen met een enkelband om hun criminele activiteiten tijdens hun elektronisch toezicht voort te zetten. Daarom verhinderen we dat gevangenisdirecteurs nog kunnen beslissen tot de toekenning van elektronisch toezicht voor onder andere individuen die veroordeeld zijn voor het plegen van terroristische misdrijven, opzettelijke slagen en verwondingen in de familiale context, verkrachting, niet-consensuele seksuele handelingen, seksuele uitbuiting van minderjarigen met het oog op prostitutie, drugshandel, doodslag, moord en vergiftiging, in overeenstemming met de uitsluitingscriteria voorzien in artikel 12 van het jeugddelinquentiedecreet. We vragen daarvoor aan de federale regering om de betrokken omzendbrief aan te passen.

22.3 Maatregelen ter beperking van recidive

Na een voorafgaande screening door de justitieassistenten zetten we voor zware misdrijven verder in op **risicotaxatie en risicomanagement binnen de justitiehuizen** volgens de RNR-principes (Risk-Need-Responsivity). Zo wordt het team van psychologen van kennis verzekerd om verdiepende risicotaxaties uit te voeren.

Gelet op de nood aan ketenaanpak en casusoverleg en om dubbel werk te vermijden, brengen we alle bestaande justitiële ketenaanpakken samen zodat ze op een efficiënte manier met elkaar kunnen samenwerken. Die aanpak wordt verspreid in Vlaanderen en kan een andere invulling krijgen gebaseerd op de regionale realiteit.

Bemiddeling tussen dader en slachtoffer is bij uitstek een taak van de Vlaamse justitie. Daarom worden alle soorten van justitiële bemiddeling gecentraliseerd binnen het beleidsdomein Justitie en Handhaving.

We zetten het traject van het centraliseren van de coördinatie van het **hulp- en dienstverleningsaanbod** aan gedetineerden bij het beleidsdomein Justitie en Handhaving voort, zodat alle elementen/onderdelen op een efficiënte manier op elkaar kunnen worden afgestemd.

We blijven verder werken aan een integrale en beleidsbrede samenwerking voor onze gedetineerden en geïnterneerden, waarbij we prioritair inzetten op hun **begeleiding bij onderwijs, werk, geestelijke gezondheid en wonen** met het oog op re-integratie**.** Ook voorzien we een aanbod om na vrijlating de brug te maken tussen binnen en buiten de gevangenis en de re-integratie van de gedetineerde te bevorderen.

Om gericht in het nodige aanbod voor gedetineerden te kunnen voorzien, hebben we ook meer data nodig. We ontwikkelen een **digitaal systeem,** in samenwerking met Digitaal Vlaanderen, om enerzijds die data te verzamelen – zodat we bijvoorbeeld met 1 druk op de knop kunnen weten hoeveel gedetineerden onderwijs volgen in de gevangenissen en wat hun profiel is – en anderzijds om individuele trajecten van gedetineerden te kunnen volgen en informatie op individueel niveau te kunnen delen met alle partners die werken met gedetineerden. We creëren een juridische basis om casusregie en infodeling daarbij maximaal mogelijk te maken, op basis van een need-to-knowprincipe.

We besteden aandacht aan de verschillende problematieken waarmee gedetineerden kampen en leggen daarbij de nadruk op het voorzien in een aangepast aanbod voor onder andere veelplegers, jongvolwassenen, **daders van seksueel en intrafamiliaal geweld en daders met multiproblematieken.**

Voor daders van seksueel geweld bekijken we de mogelijkheden voor de verdere inrichting van regionaal gespreide **aparte behandelsecties binnen onze gevangenissen**, in samenwerking met de federale overheid, naar het voorbeeld van de aparte zedenunit die recent werd opgestart in de gevangenis in Dendermonde, en anderzijds voor de uitvoering van uniforme risicotaxaties zowel onmiddellijk na de feiten als gedurende het gehele gerechtelijke traject.

Het forensische zorgcircuit moet toegankelijk zijn voor iedereen met een justitieel statuut (veroordeelde, beklaagde, geïnterneerde...). We zetten de al opgestarte hervorming, in samenwerking met enerzijds Welzijn en anderzijds de federale regering (Justitie en Volksgezondheid), voort. We voorzien via het **masterplan forensische zorg** in aanbod, zowel op ambulant als residentieel niveau, zowel binnen als buiten de gevangenis. Er wordt in dat kader ook voorzien in een samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en de federale overheid, soortgelijk aan het samenwerkingsakkoord over de opvolging en behandeling van zedendelinquenten.

22.4 Alternatieve straffen

De Vlaamse justitie heeft de voorbije legislatuur, ondanks een toevloed aan mandaten, alles op alles gezet om de uitvoering van de alternatieve straffen zo goed als mogelijk te organiseren. Waar er in 2018 nog 3000 enkelbanden werden aangesloten, was dat aantal in 2023 meer dan verdubbeld tot 6700 enkelbanden. De oorspronkelijke doelstelling van het elektronische toezicht, namelijk de re-integratie van daders, mag niet uit het oog verloren worden. Een enkelband is immers niet altijd en automatisch de gepaste straf en is bijgevolg niet zomaar bedoeld voor alle soorten feiten en daders.

In overleg met de magistratuur en de politie blijven we erop inzetten dat **alle nuttige en innovatieve toepassingen van de nieuwe enkelbanden** kunnen en zullen gebruikt worden. Zo zetten we in op de uitrol van

de projecten rond enerzijds de slachtofferapplicatie waarmee we slachtoffers proactief beschermen tegen hun daders en anderzijds de enkelbanden voor minderjarigen. We maken ook werk van het gebruik van enkelbanden om alcohol (en drugs) te meten bij daders die door de rechter een drugs- en/of alcoholverbod opgelegd hebben gekregen. Zo kunnen we recidive onder meer bij agressie en geweldmisdrijven beperken en zorgen we voor een efficiëntere en betere monitoring en een effectieve controle. Waar nodig vragen we de federale overheid om een wettelijke basis te voorzien.

Werkstraffen moeten onderdeel blijven uitmaken van een zo gedifferentieerd mogelijk aanbod aan alternatieve straffen. De extra werkplaatsen die de voorbije legislatuur in Vlaanderen zijn gecreëerd, zullen we dan ook structureel bestendigen. We zullen systematisch blijven nagaan of het beschikbare aanbod toereikend is.

We blijven in overleg met de federale overheid verder inzetten op nog andere alternatieve strafmethodes, zoals de projecten rond snelle afhandeling op parketniveau of de **gespecialiseerde drugsopvolgingskamers, jongerenopvolgingskamers en opvolgingskamers rond intrafamiliaal geweld in de rechtbanken** en maken er duidelijke afspraken over met de rechtbanken en andere betrokken federale actoren.

22.5 Jeugddelinquentie

We zetten verder in op een integrale aanpak van jeugdcriminaliteit en gaan daarover in overleg met de federale overheid. We leiden hen op een aanklampende manier toe naar een gepaste dagbesteding, vrijetijdsbesteding… De lokale verankering van de ketenaanpak heeft het voordeel dicht bij die diensten te staan om tot een vlotte samenwerking te komen. We voorzien middelen om in elk gerechtelijk arrondissement duurzame samenwerkingsverbanden op te zetten in het kader van een integrale lokale ketenaanpak welzijn-justitie-lokale besturen om de leefbaarheid en veiligheid in afgebakende zorgbuurten te verbeteren en ervoor te zorgen dat er meer structurele samenwerking en afstemming is tussen veiligheids- en welzijnspartners.

We merken dat jeugdcriminaliteit in het algemeen slechts licht stijgt. De feiten worden echter alsmaar zwaarder en de daders worden alsmaar jonger. Het aantal feiten door min 12-jarigen bijvoorbeeld is de voorbije jaren immers gestegen van 1072 feiten in 2021 naar 1461 feiten in 2023 (+36,5%). Ook politie en jeugdrechters bevestigen beide tendensen. Het gaat onder meer om zware slagen en verwondingen, steekincidenten en overvallen. Vanuit de vaststelling dat we die veiligheidsproblematiek niet alleen vanuit preventie en wetgeving kunnen aanpakken, bouwen we voort op de **Vlaamse aanpak rond jeugddelinquentie** en maken we afspraken met de federale overheid voor de onderdelen waar een tussenkomst van het federale niveau noodzakelijk is om zo tot een integraal veiligheidsplan te komen tussen Vlaanderen en de federale overheid rond jeugddelinquentie.

De bescherming van de jongeren primeert. De doelstelling is en blijft herstel en re-integratie in de samenleving. **In het kader van de aanpak van jeugddelinquentie, hevelen we de gemeenschapsinstellingen en het Vlaams detentiecentrum, met inbegrip van het personeel en budget, integraal over naar de Vlaamse Justitie.** Zo zullen jeugddelinquenten ook opgevolgd worden door justitieassistenten. Er wordt blijvend intensief samengewerkt met de relevante actoren uit het welzijnsveld. Het jeugddelinquentiedecreet blijft een gedeelde bevoegdheid van de ministers van Justitie en Welzijn.

Ook de context, waaronder de gezinssituatie, moet de hoeksteen blijven in elk beleid rond jeugddelinquentie. We verankeren de verschijningsplicht definitief, waarbij we uitzonderingen voorzien waarbij de jeugdrechter of jeugdrechtbank in individuele situaties van de regel kan afwijken, wanneer de verschijningsplicht bijvoorbeeld niet in het belang van de minderjarige is. We voorzien tools voor de rechter om ouders op hun ouderlijke verantwoordelijkheid te wijzen en/of de nodige gezinsondersteuning te bieden.

We maken werk van **een *high care high risk*-faciliteit** voor minderjarige delinquenten met zware psychologische problemen.

We werken samen met de federale regering en de minister van Welzijn om **meer en langdurige plaatsen te voorzien in de forensische kinderpsychiatrie** voor minderjarige delinquenten met zware psychologische problemen. We verankeren dan ook structureel het bestaande aanbod en verhogen de capaciteit binnen de For-K waarbij Vlaanderen zijn bevoegdheden expansief invult.

Om een vlotte door- en instroom te kunnen blijven garanderen zorgen we ervoor dat de capaciteit in de gemeenschapsinstellingen alleen gebruikt wordt voor jeugddelinquenten en dat verontrustende opvoedingssituaties niet langer 'vermoft' worden. Daarom schrappen we de time-outplaatsen voor jongeren in verontrustende situaties die momenteel nog in de gemeenschapsinstellingen bestaan, via een overgangstraject. In samenwerking met de minister van Welzijn wordt dat volledig opgevangen binnen de jeugdhulp. Conform het decreet jeugddelinquentierecht rollen we **beveiligde units** voor de uitvoering van de langdurige gesloten begeleiding uit. Indien er na verdere uitrol en uitfasering van de time-out nog bijkomende capaciteit nodig blijkt, dan investeren we verder in de **uitbreiding van de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen.** Zo garanderen we een vlotte instroom binnen de 48 uur in het oriëntatiecentrum De Grubbe. Daarnaast waken we over de doorstroom naar andere afdelingen/instellingen. We evalueren ook het huidige capaciteitsbeheerssysteem (CAP) en bekijken waar we dat kunnen verbeteren, efficiënter en transparanter maken.

We maken samen met Onderwijs verder werk van het **recht op onderwijs** in de gemeenschapsinstellingen en het Vlaams detentiecentrum.

In de gemeenschapsinstellingen voorzien we voldoende en **multidisciplinair aanbod** voor de behandeling van psychische problemen tijdens een opsluiting.

We monitoren en evalueren de proeffase van de elektronische monitoring bij minderjarigen nauwgezet en zullen op basis daarvan de verdere uitrol in Vlaanderen bewerkstelligen.

Daarnaast zorgen we ervoor dat er voorafgaand aan elke **uitstroom uit een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum** een casusoverleg in functie van verdere interdisciplinaire opvolging kan plaatsvinden. Politie, parket, jeugdrechtbank, welzijnspartners en andere relevante partners worden samen met de jongeren in kwestie uitgenodigd om het verloop van hun traject in de gemeenschapsinstelling te bespreken alsook hun reclasseringsplan. Via de ketenaanpak kan tijdens de plaatsing al met ouders, de jongere en met de plaatselijke hulp- en dienstverlening toegewerkt worden naar een re-integratie om zo de kans op recidive te verminderen.

We zorgen in uitvoering van het jeugddelinquentiedecreet voor de uitrol van een **integrale en multidisciplinaire ketenaanpak**, waarbij intersectoraal wordt samengewerkt rond personen met complexe problemen die zich situeren in verschillende levensdomeinen, uitgerold in heel Vlaanderen.

22.6 Radicalisering

De strijd tegen gewelddadige radicalisering is nog niet gestreden. We zien een blijvende aanwezigheid van religieus en ideologisch geïnspireerd geweldsdenken waar Vlaanderen een rol in moet blijven opnemen. Daarom blijven we werken aan een **transversaal beleid rond radicalisering** dat blijft inzetten op preventie, de rol van lokale besturen en het justitiële, onder de coördinatie van de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, de minister van Binnenlands Bestuur en de minister van Welzijn.

Het aanpakken van radicalisering in onze samenleving vraagt een doordachte aanpak die zowel focust op preventie, kennisverwerving rond radicalisering, en een goede multidisciplinaire opvolging van individuele casussen. Specifiek bij jongeren begint dat in onze scholen en hun vrije tijd. We blijven dan ook inzetten op het nemen van preventieve maatregelen in ons onderwijs, in het jeugdwerk, in de sportclubs en in onze lokale besturen om radicalisering actief op te sporen en tegen te gaan. Ook voor andere doelgroepen is een goede, nabije opvolging noodzakelijk met aandacht voor multiproblematieken. We maken daarom een nieuw Vlaams **actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering, extremisme en terrorisme**, waarbij de ambitie moet zijn om bij iedere politiezone een LIVC-R te voorzien. We voorzien ook een luik rond preventie en expertise, en een luik dat zich richt op slachtoffers. We besteden daarnaast aandacht aan het belang van het multidisciplinaire karakter van de LIVC-R en ondersteunen de rol van sociopreventieve actoren daarin. We blijven investeren in de wetenschappelijke kennisopbouw rond radicalisering.

Omdat de bevoegdheid over de LIVC-R niet beperkt is tot het Vlaamse niveau en er dus bepaalde zaken niet geregeld kunnen worden in het Vlaamse decreet LIVC-R – zoals de gegevensuitwisseling tussen lokale besturen onderling, waar moet worden bepaald hoe de gegevens zullen worden uitgewisseld, wie eigenaar is, welke personen toegang kunnen krijgen tot de informatie – zetten we de gesprekken voort om een **interfederaal samenwerkingsakkoord** te bekomen, zodat er een overkoepelend juridisch kader komt voor de LIVC's.

Er wordt verder ingezet op de doelgroep van geradicaliseerde gedetineerden. Daarvoor wordt in samenwerking met de federale regering een **PIVC (penitentiaire LIVC)** opgericht, waarbij burgemeesters en justitieassistenten al 6 maanden voor een geradicaliseerde gedetineerde vrijkomt, kunnen deelnemen aan de PIVC in de gevangenis om zo de nodige informatie te verzamelen voor het verdere re-integratietraject.

Vlaanderen kent een goede samenwerking met het OCAD. De driemaandelijkse overlegmomenten met de justitiehuizen worden voortgezet om belangrijke topics rond **informatie-uitwisseling** te bespreken, zoals geradicaliseerden met psychiatrische stoornissen. Ook binnen het jeugddelinquentierecht wordt de goede praktijk die daar werd ontwikkeld versterkt.

22.7 Digitalisering

We blijven verder inzetten op zowel de **digitalisering** van de eigen diensten en projecten als de verbinding met de federale partners, ook qua nodige toegangen tot hun systemen, om zo de administratieve werklast te

verminderen. Daarbij worden de verschillende procedures herbekeken om na te gaan waar die kunnen vereenvoudigd worden om de regelgevingsimpact zo veel mogelijk te verminderen.

22.8 De strijd tegen drugs

We richten ons op de druggebruiker zelf, door met de justitiehuizen in te zetten op de verdere uitrol van de **gespecialiseerde drugsopvolgingskamers** van de rechtbanken waarbij druggebruikers aan hun problematiek dienen te werken.

In samenwerking met de minister van Omgeving wordt er ingespeeld op de behoefte om **drugs sneller te kunnen vernietigen**. De gecreëerde Fast Lane bij de verbrandingsoven wordt behouden en er wordt verder ingezet op het onderzoek tot de chemische degradatie van drugs.

Verder wordt er, opnieuw in samenwerking met de minister van Omgeving, ingezet op een uniforme werkwijze om **bodemverontreiniging tegen te gaan** bij het ontdekken van drugslabs of drugsdumpingen. Er wordt nagegaan op welke wijze de gebruiker daarin geresponsabiliseerd kan worden.

Met de minister van Energie wordt dan weer bekeken **hoe drugslabs of wietplantages beter ontdekt kunnen worden in het kader van energiefraude**. Vervolgens wordt er ook met de andere nutsbedrijven gekeken naar een betere samenwerking in het bestrijden van de georganiseerde misdaad.

22.9 Meer bestuurlijke slagkracht

We zetten de uitwerking van **het kaderdecreet Vlaamse handhaving** onverminderd voort. We voorzien eveneens in de mogelijkheid voor het parket, politie en inlichtingendiensten om toegang te krijgen tot het Vlaams Handhavingsplatform dat onder meer bestaat uit een maatregelenregister, een sanctieregister en een handhavingsbibliotheek.

We zorgen ervoor dat alle Vlaamse handhavingsdiensten, alsook de lokale besturen die handhaven, toetreden tot **het Vlaams Handhavingsplatform**. Zo versterken we de informatiepositie van zowel de Vlaamse overheid als de lokale besturen om fraude tegen te gaan.

We bekijken of we het Handhavingsplatform kunnen versterken door een koppeling te maken met openbare informatie uit **de huidige crimiscan**. Dat geeft de Vlaamse overheid en onze lokale besturen meer slagkracht tegen de georganiseerde misdaad. De gegevens van het Handhavingsplatform zullen ook uitgewisseld worden met de federale kruispuntbank Veiligheid en dat op een strikte need-to-knowbasis en in overeenstemming met de privacywetgeving.

We zorgen voor de uitrol van het **Vlaamse decreet** houdende de bevordering van de integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur om zo de informatiepositie van de lokale besturen te versterken zodat zij zelf aan de slag kunnen met integriteitsonderzoeken.

In navolging van de Europese antifraude- en controleverplichtingen om dubbele financiering en subsidiefraude te vermijden, alsook de strijd tegen ondermijnende criminaliteit, werken we verder aan een Vlaamse antifraudestrategie. Door middel van het gebruik van de juiste tools en een duidelijke strategie wordt er een

overkoepelend kader gecreëerd waarmee alle Vlaamse beleidsdomeinen aan de slag moeten gaan om fraude te voorkomen, zowel in het kader van hun subsidies als bij de handhavingsdiensten. De beleidsdomeinen blijven verantwoordelijkheid opnemen om de eigen processen te overzien en bij te sturen daar waar noodzakelijk.

We verzekeren bij het Agentschap Justitie en Handhaving een structurele verankering van **de verbindingsofficier vanuit de federale politie** die zijn diensten ter beschikking stelt van de hele Vlaamse overheid.

22.10 Vlaamse bestuursrechtspraak

We zetten in op de verdere **vereenvoudiging van de procedures** en streven naar het inkorten van de gemiddelde doorlooptijd van een standaarddossier voor de Raad voor Vergunningsbetwistingen **.** Dat gebeurt uiteraard met de nodige aandacht voor het behoud van kwalitatieve en consequente rechtspraak en zonder de toegang tot de rechter te beperken. Zo investeren we ook via deze weg rechtstreeks in de Vlaamse welvaart door beroepen bij investeringsprojecten zo kort mogelijk te houden.

Afhankelijk van de uitspraak van het Grondwettelijk Hof in deze evolueren we naar **1 Vlaams bestuursrechtscollege** dat onafhankelijk en onpartijdig alle beroepen ten aanzien van bestuurshandelingen van Vlaamse, provinciale en lokale besturen, die enkel betrekking hebben op Vlaamse bevoegdheden, kan behandelen. We gaan daarover in gesprek met de federale overheid. Voor wat betreft specifieke materies kijken we of dat al mogelijk is, met zorgvuldige motivering, op basis van de impliciete bevoegdheden, voor zover dat noodzakelijk is voor de uitoefening van de bevoegdheden van de Vlaamse overheid.